

**S. BEDAE VENERABILIS,
DOCTORIS ECCLESIAE,
OPERA EXEGETICA,
IN LUCAE EVANGELIUM EXPOSITIO.**

PARS 1

**EPISTOLA ADHORTATORIA S. ACCAE
EPISCOPI AD BEDAM PRESBYTERUM.**

Reverendissimo in Christo fratri, et consacerdoti Bedae presbytero Acca, perpetuam in Domino salutem. Saepe quidem tuae sanctae fraternitati et absens scribendo, et colloquendo praesens suggessi, ut post expositionem Actuum apostolorum, in Evangelium quoque Lucae scribere digneris. Quod ipse hactenus verecunda excusatione differre, quam facere maluisti, attestando te duas maxime ob causas a tentando hoc opere deterritum: quia videlicet et ipsum opus arduum, et a sanctissimo ac doctissimo antistite Ambrosio sit praeoccupatum. Nec te negotium vires tuas excedens suscipere ausum, imo nec opus fore ab ullo repeti, quod a summo ingenio constaret optime completum, et esse laboris superflui post fortissima tanti viri dicta, vel eadem aliter quasi compilatorem dicere, vel quasi minus doctum infirmiora velle subjicere. Teque multum timere, ne in reprehensionem studii veterum nova condere puteris, dicaturque tibi illud antiqui proverbii:

*In mare quid pisces, quid aquas in flumina mittas?
Larga sed indignis munera funde locis.*

Sed hujus objectioni tuae breviter respondeo quia, juxta comicum: Nihil sit dictum, quod non sit dictum prius: et quod charitas omnia sustinet, nec sanctis unquam

moris fuerit invicem invidere, invicem provocare, sed unumquemque in ornanda domo Domini pro viribus suis obtulisse quod potuerit. Neque enim, vel beatus papa Gregorius timuit ne offenderet Patres a quibus tot expositas Evangelii lectiones in suis ipse retractavit homiliis; vel Augustinus, aut quilibet alius Patrum antecedentium tractatorum intuitu, ne aut psalmos aut alia quae rogabatur, exponeret, aut quaecumque sibi videbatur, scriberet, manum metuendo retraxit. Quin etiam (ut idem Augustinus ait) ideo necesse est plures a pluribus fieri libros diverso stylo, sed non diversa fide, etiam de quaestionibus eisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios autem sic. Sunt autem quaedam in expositione beati Ambrosii in Lucam, tam diserta simul et excelsa (quod tuam quoque sanctitatem vidisse non ambigo), ut a doctoribus solum intelligi queant, a rudibus vero fastidiosive lectoribus (quales in praesenti aevo plures invenies) prae difficultate vel assequendi quae diserta sunt, vel capiendi quae alta, ne quaerenda quidem quasi se celsiora, nec quasi se fortiora putentur esse scrutanda. Nec parum dedit iudicii doctissimus pater Augustinus, qui ad Paulinam Dei famulam de videndo Deo scribens, non aliis magis quam ex hoc opusculo sumptis beati Ambrosii testimoniis utendum putavit, et ea pariter non solum ponenda simpliciter, sed etiam exponenda iudicavit, adeo ut ex paucissimis memorati tractatoris sententiis non parvum volumen retractando confecerit. Quod ideo commemorandum putavi, ut et tua sancta fraternitas, et legentes simul agnoscerent. Volo enim completo a te per Dei auxilium opere quod postulo, hanc simul epistolam in capite praeponi, te non ob aliam quam condescensionis fraternae gratiam, in Lucam scribere rogatum, ut qui ob teneritudinem ingenii sublimia, vel difficilia intellectu capere nequeant, haec simpliciori stylo exposita facilius apprehendant. Ergo age, dilectissime, memorato operi sedulus insiste, beatum Lucam luculento sermone expone. Et quia sanctus Ambrosius quaedam indiscussa praeteriit,

quae illi quasi summae eruditionis viro plana nec quaesitu digna videbantur, haec quoque perspectis aliorum Patrum opusculis diligentius, vel tuis vel eorum dictis explanare curato. Credo etiam tuo vigilantissimo studio, qui in lege Dei meditanda dies noctesque ducis pervigiles, nonnullis in locis quae ab eis intermissa sunt, quid sentiri debeat, auctor lucis aperiet. Justum namque satis est et supernae pietatis atque aequitatis moderamini conveniens, ut qui, neglectis ad integrum mundi negotiis, aeternum verumque sapientiae lumen indefessa mente persequeris, et hic fructum intelligentiae purioris assequaris, et in futuro ipsum, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi, regem in decore suo, mundo corde contempleris. Intimandum sane tuae sanctitati credidi, quod movet quosdam quare in expositione Apocalypsis ubi ad quatuor animalia ventum est, nova interpretatione Matthaeum in leone, Marcum in homine designatum dixeris. Cum nonnulli contra Matthaeum homini, quia quasi de Domino scribere incipiat, Marcum leoni, in quo vox in deserto rugientis audiatur, assignent. Rogoque in hoc opere plenius, quid tibi de his verius videatur insinues. Memorem nostri tuam sanctam fraternitatem, Deus dilectionis et pacis conservare, et ad consideranda suae legis mirabilia semper illustrare dignetur.

EPISTOLA RESPONSORIA S. VENERABILIS BEDAE AD S. ACCAM EPISCOPUM.

Domino beatissimo et nimium desiderantissimo Accae episcopo, Beda humilis presbyter, in Domino aeterno salutem.

Mira vere est, et vera mire, doctoris egregii sententia: quia charitas omnia credit, omnia sperat (I Cor. XIII). Datis namque ad me epistolis ut aliqua tibi scribam, rogare te dicis, et inter rogandum, necdumque meae consensionis accepto responso, quaesitis adhuc opusculis

quasi jam acquisitis ac perfecte consummatis, praefationis signaculum condis. Nondum fundamine jacto, non allata saltem materia, ipse quasi completo jam tanti laboris aedificio, claves quibus introitus muniatur dirigis, ut pudeat non cito subire opus quod cito subeundum, citius explendum fides amica praesumat. Non haec certe alia quam indubitata mutui fiducia facit amoris, quae de amico pectore (ut dictum est) omnia duntaxat quae fieri possunt, credit, omnia sperat. Unde et ego mox lectis tuae dulcissimae sanctitatis paginulis injuncti me operis labori supposui, in quo (ut innumera monasticae servitutis retinacula praeteream) ipse mihi dictator simul notarius et librarius existerem. Aggregatisque hinc inde quasi insignissimis ac dignissimis tanti muneris artificibus, opusculis patrum, quid beatus Ambrosius, quid Augustinus, quid denique Gregorius vigilantissimus (juxta suum nomen) nostrae gentis apostolus, quid Hieronymus sacrae interpretes historiae, quid caeteri patres in Lucae verbis senserint, quid dixerint, diligentius inspicere satagi: mandatumque continuo schedulis ut jussisti, vel ipsis eorum syllabis, vel certe meis breviandi causa sermonibus, ut videbatur edidi. Quorum quia operosum erat vocabula interserere per singula, et quid a quo auctore sit dictum, nominatim ostendere, commodum duxi eminus e latere primas nominum litteras imprimere, perque has viritum ubi cujusque patrum incipiat, ubi sermo quem transtuli desinat, intimare, sollicitus per omnia, ne majorum dicta furari, et haec quasi mea propria componere dicar. Multumque obsecro, et per Dominum legentes obtestor, ut si qui forte nostra haec qualiacunque sunt opuscula transcriptione digna duxerint, memorata quoque nominum signa, ut in nostro exemplari reperiunt, affigere meminerint. Nonnulla etiam quae (ut verbis tuae sanctitatis loquar) mihi auctor lucis aperuit, proprii sudoris indicia ubi opportunum videbatur adnexui. Qui in legis divinae meditatione etsi non (ut ipse scripsisti) dies noctesque pervigiles ducere sufficio, non parum tamen studii me in Scripturis impendisse non

dubio, et ea solum quae mihi auctor lucis aperire dignatus est, non in hoc tantum opusculo, sed in omni prorsus lectione potuisse videre, id est recte sentiendo dignoscere. Quod vero ais movere quosdam quare in Apocalypsi nova interpretatione Matthaeum leoni, Marcum homini assignarim, intueri debuerant quicumque illi sunt quos hoc movet, quod non in hoc mea nova, sed antiqua patrum explanatione traditum dixi. Neque enim mihi a meipso ita visum, sed ita a beato Augustino expositum fuisse memoravi, et paucis etiam unde hoc affirmaret adjunxi. Cujus non ab re est si ipsa quoque verba ponentes, quid de evangelistis vel typis eorum animalibus senserit ostendamus, quibus et illud nostrum opus ab injusta vituperatione salvetur, et hoc praeposita tanti doctoris auctoritate firmetur. Cum ergo multa pulchre et eximie de evangelistis in libro de consensu eorum primo praemisisset, jungit inter caetera dicens: Et quamvis singuli suum quemdam narrandi ordinem tenuisse videantur, non tamen unusquisque eorum velut alterius praecedentis ignarus voluisse scribere reperitur, vel ignorata praetermisisse quae scripsisse alius invenitur, sed sicut unicuique inspiratum est, non superfluum cooperationem sui laboris adjunxit. Nam Matthaeus suscepisse intelligitur incarnationem Domini secundum stirpem regiam, et pleraque secundum hominum praesentem vitam facta et dicta ejus. Marcus enim subsecutus tanquam pedisequus et breviator ejus videtur. Cum solo quippe Joanne nihil dixit, solus ipse perpauca, cum solo Luca pauciora, cum Matthaeo vero plurima pene totidem atque ipse verbis, sive cum solo sive cum caeteris consonante. Lucas autem circa sacerdotalem Domini stirpem atque personam magis occupatus apparet. Nam et ad ipsum David non regium stemma secutus ascendit, sed per eos qui reges non fuerunt, exit ad Nathan filium David, qui nec ipse rex fuit. Non sicut Matthaeus, qui per Salomonem regem descendens caeteros etiam reges ex ordine persecutus est, servans in eis (de quo postea loquimur) mysticum

numerum. Dominus enim Jesus Christus, unus verus Rex et unus verus sacerdos, illud ad regendos nos, hoc ad expiandos, has duas personas apud patres singillatim commendatas, suam figuram egisse declaravit. Et paulo post: Secundum hominem quippe Christus (inquit) et rex et sacerdos effectus est. Cui dedit Deus sedem David patris sui, ut regni ejus non esset finis, et esset ad interpellandum pro nobis mediator Dei et hominum homo Christus Jesus. Non autem habuit tanquam breviatorem conjunctum Lucas, sicut Marcum Matthaeus, et hoc forte non sine aliquo sacramento, quia regum est non esse sine comitum obsequio. Unde ille qui regiam personam Christi narrandam susceperat, habuit sibi tanquam comitem adjunctum qui sua vestigia quodammodo sequeretur. Sacerdos autem, quoniam in sancta sanctorum solus intrabat, propterea Lucas (cujus circa sacerdotium Christi erat intentio) non habuit tanquam socium subsequenter, qui suam narrationem quodammodo breviaret. Tres tamen isti Evangelistae in his rebus maxime diversati sunt, quas Christus per humanam carnem temporaliter gessit. Porro autem Joannes ipsam maxime divinitatem Domini qua Patri est aequalis, intendit, eamque praecipue suo Evangelio quantum inter homines sufficere credidit, commendare curavit. Itaque longe a tribus istis superius fertur, ita ut hos videas quodammodo in terra cum Christo homine conversari, illum autem transcendisse nebulam qua tegitur omnis terra, et pervenisse ad liquidum coelum, unde acie mentis acutissima atque firmissima videret in principio Verbum Domini apud Deum, per quod facta sunt omnia, et ipsum agnosceret carnem factum ut habitaret in nobis. Item post aliquanta. Unde mihi videntur, inquit, qui ex Apocalypsi illa quatuor animalia ad intelligendos quatuor evangelistas interpretati sunt, probabilius aliquid attendisse illi qui leonem in Matthaeo, hominem in Marco, vitulum in Luca, aquilam in Joanne intellexerunt, quam illi qui hominem Matthaeo, aquilam Marco, leonem Joanni tribuerunt. De principiis enim librorum quamdam conjecturam capere

voluerunt, non de tota intentione evangelistarum, quae magis fuerat perscrutanda. Multo enim congruentius ille qui regiam Christi personam maxime commendavit, per leonem significatus accipitur. Unde et in Apocalypsi cum ipsa tribu regia leo commemoratus est, ubi dictum: Vicit leo de tribu Juda (Apoc. V). Secundum Matthaeum enim et magi narrantur venisse ab Oriente ad regem quaerendum, et adorandum, qui eis per stellam, natus apparuit, et ipse rex Herodes regem Christum formidat infantem, atque ut eum possit occidere tot parvulos necat. Quod autem per vitulum Lucas significatus sit propter maximam victimam sacerdotis, neutri dubitaverunt. Ibi enim a sacerdote Zacharia incipit sermo narrantis. Ibi cognatio Mariae et Elisabeth commemoratur. Ibi sacramenta primi sacerdotii in infante Christo impleta narrantur. Et quaecunque alia possunt diligenter adverti, quibus appareat Lucas intentionem circa personam sacerdotis habuisse. Marcus vero, qui neque stirpem regiam, neque sacerdotalem, vel cognationem vel consecrationem narrare voluit, et tamen in eis versatus ostenditur quae homo Christus operatus est, tantum hominis figuram in illis quatuor animalibus significasse videtur. Haec autem animalia tria, sive leo, sive homo, sive vitulus, in terra gradiuntur. Unde isti tres evangelistae in his maxime occupati sunt, quae Christus in carne operatus est, et quae praecepta mortalis vitae exercendae carnem portantibus tradidit. At vero Joannes supra nubila infirmitatis humanae velut aquila volat, et lucem incommutabilis veritatis acutissimis atque firmissimis oculis cordis intuetur. Haec beati Augustini pauca de pluribus excerpta testimonia, ad repellendam querulorum calumniam epistolae praefationis inserui, quae et prisco nostro operi (ut dictum est) tutelam defensionis exhibeant, et praesenti signaculum non ignobile praefigant. Orantem pro nobis sanctam paternitatem vestram, gratia superni adjutoris conservare, atque ad defensionem Ecclesiae suae sanctae semper corroborare dignetur.

LIBER PRIMUS.

Beatus evangelista Lucas de omnibus quae coepit Jesus facere et docere, usque in diem qua assumptus est, sermonem facturus; primo eorum qui falsa de illo scripsere, redarguere curavit audaciam. Lectorem videlicet tacite admonens, ut non solum quae praedicat ipse sequenda, verum quae aliter sonuerint, novit penitus esse detestanda. Et ne errorum forte infirmis oriretur occasio, superflua passim scribentium lectionem prorsus aversandam. Neque enim de omnibus generaliter, sed de quibusdam speciali fidei vel scientiae virtute praeditis dici potuit; Etsi mortiferum quid biberint, non eis nocebit (Marc. XVI). Sic ergo incipit Lucas.

PROOEMIUM.

Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem quae in nobis completae sunt rerum, sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis, visum est et mihi assecuto a principio de omnibus diligenter ex ordine ex ordine tibi scribere, optime Theophile, ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem. Quo manifestissime prooemio significat eam sibi maxime causam Evangelii fuisse scribendi, ne pseudoevangelistis facultas esset falsa praedicandi, qui, ut eorum hodieque monumenta testantur, sub nomine apostolorum perfidiae conati sunt inducere sectas. Denique nonnulli Thomae, alii Bartholomaei, quidam Matthiae, aliqui etiam duodecim apostolorum titulo reperiuntur falso sua scripta praenotasse. Sed et Basilides atque Apelles, quorum unus trecentos sexaginta quinque coelos, alter duos invicem contrarios deos inter alia nefanda dogmatizabant, Evangelia sui nominis errore foeda reliquisse. Inter quae notandum, quod dicitur Evangelium juxta Hebraeos, non inter apocryphas, sed inter ecclesiasticas numerandum

historias. Nam et ipsi sacrae Scripturae interpreti Hieronymo pleraque ex eo testimonia usurpare, et ipsum in Latinum Graecumque visum est transferre sermonem. Falsa vero Evangelia, Lucas prima mox praefatione refellit. Quoniam quidem multi (inquit) conati sunt ordinare narrationem. Multos videlicet eos non tam numerositate quam haereseos multifariae diversitate connumerans, qui non Spiritus sancti munere donati, sed vacuo labore conati magis ordinarint narrationem, quam historiae texuerint veritatem, ideoque aliis complendum opus, in quo frustra sudavere reliquerint. Illis nimirum, qui cum sint quatuor, non tam quatuor Evangelia, quam unum quatuor varietate pulcherrima consonum ediderunt. Ediderunt enim sicut tradiderunt illis qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis. Qua sententia non soli Lucas et Marcus, qui praesentem in carne Dominum non viderant, atque ideo quae scriberent auditu discere debebant, verum Matthaeus quoque et Joannes apostoli sunt designati. Et ipsi enim in multis quae scriberent ab iis qui infantiam, pueritiam, genealogiamque ejus scire et gestis interesse potuerant, audire opus habebant. Quod autem visum etiam sibi scribere dicit, non quasi a se sibi visum, sed Spiritu sancto instigante, sibi quoque visum significat. Juxta quod in epistola sua dicunt apostoli: Visum est enim Spiritui sancto, et nobis. Cujus nimirum gratia geritur, ut id quod bonum est, nobis etiam bonum videatur. Et assecutum quidem se non pauca dicit, sed omnia. Verum assecuto omnia visum est scribere non omnia, sed de omnibus quae ad fidem legentium confirmandam crederet idonea, quia nec ipse mundus, si scriberentur caperet omnia (Joan. XXI). Unde etiam consulto nonnulla quae ab aliis sunt dicta praeteriit, ut multifaria in Evangelio gratia refulgeret, et propriis quibusdam singuli libri mysteriorum gestorumque miraculis eminent. Theophilus, interpretatur amans Deum, vel amatus a Deo. Quisquis ergo amat Deum, sive a Deo se desiderat amari, ad se scriptum putet Evangelium, et ut sibi datum munus, sibique

commendatum pignus conservet. Ne videlicet acceptam verbi pecuniam, vel tinea dilacerationis haereticae, vel sordidae cupiditatis aerugo devastet. Non autem novorum quorumlibet eidem Theophilo et velut ignotorum ratio pandenda, sed eorum de quibus eruditus est, verborum promittitur veritas exprimenda. Scilicet ut quo quid ordine de Domino vel a Domino gestum dictumve sit, agnoscere queat. Neque enim qui perfectus esse cupit, solummodo in Christum credere, sed et fidem perpetuae divinitatis, et temporaneae dispensationis illius debet ordinem nosse.

CAPUT PRIMUM.

Fuit in diebus Herodis, regis Judaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen ejus Elisabeth. Sacrosancta praecursoris Domini nobilitas non solum a parentibus, sed etiam a progenitoribus gloriosa descendit, quatenus adventus illius fidem non subita inspiratione conceptam, verum avita magis propagatione susceptam liberius praedicaret. Et quoniam quidem Aaron primi in lege pontificis, cunctis est nota dignitas, dicendum paucis de Abia. Cum David rex et propheta magna devotione peteret, ut inveniret tabernaculum Deo Jacob, Dominus autem magis hoc a Salomone fieri decerneret, atque ideo David eidem Salomoni omnia quae ad impensas domus pertinebant praepararet, ipsius quoque domus per singula, mensuras, et descriptionem daret, ut crescente extrinsecus statu culturae, etiam devotionis interius culmen augeretur, divisionem nihilominus sacerdotalium Leviticorumque graduum in omnia opera domus Domini distribuit. Erant enim principes sanctuarii, et principes Dei, id est summi Sacerdotes, tam de filiis Eleazar quam de filiis Ithamar. Quorum vices secundum ministeria sua, ut ingrederentur domum Dei, viginti quatuor sortibus distinxit, in quibus Abia familiam, de qua Zacharias ortus est, sors contigit octava. Divisit enim utrasque inter se

familias sortibus, unam domum quae caeteris praeerat Eleazar, et alteram domum quae sub se habebat caeteros, Ithamar. Lege Verba dierum, sed et Antiquitatum Josephi librum septimum, ubi statutum refert, ut utraque generatio juxta ordinem sortitionis ministraret Deo per dies octo a Sabbato usque ad Sabbatum. Ubi etiam de tribu Levitarum, viginti quatuor partes factas asserit, ut ipsi quoque eodem modo sortiti, juxta morem sacerdotum octonis diebus ministrarent. Non autem frustra primus Novi Testamenti praeco in octavae sortis vice nascitur, quia sicut septenario saepe numero propter Sabbatum Vetus Testamentum, sic Novum aliquoties octonario propter sacramentum, vel dominicae vel nostrae resurrectionis exprimitur. Unde quia non aliter quam per observantiam utriusque Testamenti regni coelestis aula penetratur, recte et in templo Salomonis mysticus quindecim graduum ascensus fuisse narratur. Et is qui ad Dominum in tribulatione clamans exauditur, totidem graduum psalmis ad superna perducitur, quo tandem in atriis domus Dei positus, audire possit: Benedicat te Dominus ex Sion (Psal. CXXXIII). Tempus quoque Herodis alienigenae, videlicet regis, etiam ipsum Dominico attestatur adventui. Praedictum namque fuerat, quia non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat qui mittendus est (Gen. XLIX). Ex quo enim patres Aegypto exierunt, suae gentis iudicibus usque ad Samuel prophetam, ac deinde regibus usque ad transmigrationem Babyloniae regebantur. Post reditum vero de Babylone, per pontifices rerum summa gerebatur, usque ad Hyrcanum regem simul et pontificem, quo fratris invidia multis calamitatibus vexato, et ad ultimum ab Herode (cujus patrem ipse de ignobili advena, hoc est genere Idumaeo, sublimem fecerat et civem) vi fraudis interempto, Judaeae regnum ipsi Herodi jussu Caesaris Augusti traditur gubernandum. Cujus tricesimo primo anno, juxta prophetiam supradictam, qui mittendus erat, advenit.

Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela. Bene justus ante Deum: non enim omnis qui justus ante hominem, justus est ante Deum. Aliter vident homines, aliter videt Deus. Homines in facie, Deus in corde. Et ideo fieri potest, ut aliquis affectata bonitate populari justus videatur mihi, justus autem ante Deum non sit, si justitia non ex mentis simplicitate formetur, sed adulatione simuletur. Beatus autem ille qui in conspectu Dei justus est. Beatus ille de quo Dominus dignatur dicere: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. Verus enim Israelita qui Deum videt, et videri se novit a Domino, et ipsi exhibet occulta cordis.

Incedentes (inquit) in omnibus mandatis, et justificationibus Domini. Prius mandatum, secunda est justificatio. Cum enim mandatis coelestibus obedimus, in mandatis incedimus Domini. Cum judicamus, et congrue judicamus, tenere Domini justificationes videmur. Plena igitur laudatio, quae genus, mores, officium, factum, iudicium comprehendit. Genus in majoribus, mores in aequitate, officium in sacerdotio, factum in mandato, in justificatione iudicium. Quodque addidit: Sine querela, hoc est quod Apostolus ait: Providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus (Rom. XII). Et Ecclesiastes: Ne sis (inquit) multum justus (Eccl. VII). Quia plerumque justitia durior, hominum querelam provocat. Quae vero temperata est, ipsa suae dulcedinis gratia etiam invidiae querimoniam vitat.

Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Divinitus est procuratum ut provectae aetatis diuque conjugii fructu privatis Joannes parentibus nasceretur, quatenus inopinato prolis ortu et ipsos donum gratius afficeret, et caeteros miraculi stupor futuri prophetae pararet auditui. Denique posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes, quid putas puer iste erit?

Factum est autem cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suae ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotii. Per Moysen quidem Dominus unum constituit summum sacerdotem, cui mortuo unum per ordinem succedere jussit, et hoc ad David usque tempora servatum est, a quo plures fieri (ut diximus), Domino nihilominus agente decretum est, qui vicissim ministrantes, tempore vicis suae singuli castimoniae studerent, domumque suam omnino non tangerent. Unde nunc Zacharias in ordine vicis suae sacerdotio functus asseveratur.

Sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum Domini; et omnis multitudo erat populi orans foris, hora incensi. Non nova nunc sorte lectus est, cum incensum esset adolendum, sed prisca tunc sorte praelectus, cum primo ex ordine sui pontificatus in vicem Abia succederet. Incensum autem in sancta sanctorum a pontifice deferri, exspectante extra templum omni populo, decima die septimi mensis est jussum. Et hanc diem expiationis, sive propitiationis vocati, quae apud nos ob varium lunae discursum a qua menses computant Hebraei, modo in Septembrem mensem, modo incidit in Octobrem; quia scilicet mensis quo Pascha geritur, et ordine conditionis, et edicto legis anni principium tenet, dicente Domino ad Moysen: Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Decima die mensis hujus, tollat unusquisque agnum, etc. (Exod. XII). Hujus autem diei Apostolus ad Hebraeos scribens, ita meminit: In prius quidem tabernaculum semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes; in secundum autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem offert, etc. (Hebr. IX). Quibus diei hujus mysterium pandens, Jesum ostendit pontificem esse verum, qui consummatis officii sui diebus, hoc est impleta dispensatione carnis in sanguine proprio, coeli secreta subiit, ut propitium nobis faceret Patrem, et interpellaret

pro peccatis eorum qui adhuc prae foribus orantes exspectant, et diligunt adventum ejus. Pulchre igitur ea die descensio ejus per angelum nuntiatur, qua ejus per legem ascensio figurabatur. Quia qui descendit, ipse est et qui ascendit. (Ephes. IV): Et, ut Psalmus ait, a summo coelo egressio ejus, et occursus ejus usque summum ejus (Psal. XVIII).

Apparuit autem illi angelus stans a dextris altaris incensi. Bene angelus, et in templo, et juxta altare, et a dextris apparet, quia videlicet et veri sacerdotis adventum, et mysterium sacrificii universalis, et coelestis doni gaudium praedicat. Nam sicut per sinistram praesentia, sic per dexteram saepe bona praenuntiantur aeterna. Juxta quod in sapientiae laude canitur: Longitudo dierum in dextera ejus: in sinistra illius divitiae et gloria.

Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum Angelus, etc. Tremementem Zachariam confortat angelus, quia sicut humanae fragilitatis est spiritalis creaturae visione turbari, ita et angelicae benignitatis est, paventes de aspectu suo mortales mox blandiendo solari. At contra daemonicae est ferocitatis, quos sui praesentia territos senserit ampliori semper horrore concutere, quae nulla melius ratione quam fide superatur intrepida.

Et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium; et vocabis nomen ejus Joannem. Deprecationem dicens exauditam, partum continuo promittit uxoris. Non quod ille qui pro populo oblaturus intraverat, relictis publicis votis pro accipiendis filiis orare potuerit, praesertim quia nemo orat quod se accepturum desperat. Adeo autem ille jam suae aetatis et infecundae conjugis memor, nasci sibi filios desperabat, ut nec angelo hoc promittenti crederet, sed quod dicit, exaudita est deprecatio tua, pro populi redemptione significat: Et uxor tua pariet tibi filium,

eiusdem redemptionis ordinem pandit, quod videlicet natus Zachariae filius redemptori illius populi praeconando sit iter factururus. Singularis autem meriti indicium datur, quoties hominibus a Deo vel imponitur nomen vel mutatur. Sic Abram quia pater multarum gentium erat futurus, Abraham est vocatus. Sic Jacob, quia Deum vidit, Israel appellari meruit. Sic Josias rex ob eximiae virtutis culmen, nominatus a Deo est multo antequam natus. Joannes ergo interpretatur: in quo est gratia, vel Domini gratia. Quo nomine declaratur, primo parentibus ejus gratiam quibus decrepitis filius nasceretur, esse donatam; deinde ipsi Joanni, qui magnus coram Domino futurus, et adhuc ex utero matris Spiritus sancti sit munere ditandus: postremo etiam filiis Israel, quos ad Dominum Deum ipsorum erat conversurus.

Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt. Merito gaudet pater quod, vel in senecta natum, vel talis gratiae acceperit filium. Gaudent et alii quibus inauditum eatenus regni coelestis evangelizarit ingressum. Et notandum quod nato praecursore multi gaudent, nato autem Domino annuntiat angelus gaudium magnum quod erit omni populo. Quia videlicet hic salutem multis praedicare, ille omnibus qui velint advenit donare.

Erit enim magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae. Magnae coram Domino virtutis est praedicantem in deserto coelestia gaudia terrenas ex integro sprevisse delicias. Sed et hoc coram Domino magnum eminet, quamvis hominibus videatur esse despectum, quod is cui in natis mulierum major nemo est, lascivientis ob ludum puellae capite truncatus est. Cujus ordinem magnitudinis ipse qui proposuit angelus subsequenter exponens: Et vinum, inquit, et siceram non bibet. Sicera interpretatur ebrietas, quo vocabulo Hebraei omne quod inebriare potest poculentum, sive de

pomis, sive de frugibus, seu de qualibet alia materia confectum significant. Proprium vero in lege Nazarenorum erat vino et sicera tempore consecrationis abstinere. Unde Joannes, Samson et Jeremias, caeterique tales, ut semper Nazareni, id est sancti, manere possint, semper his abstinere satagunt. Decet enim vas coelesti gratiae mancipatum, a saeculi illecebris castigari, nec vino, in quo est luxuria, inebriari eum qui musto Spiritus sancti desiderat impleri. Unde recte cui vini ebrietas tollitur, Spiritus gratia cumulatur. Qua se tunc (ut praedictum erat) ipse repletum monstravit, cum intrante beata Maria in utero genitricis exsultavit, et praecursionis suae cognoscens officium, Domini quantum adhuc potuit, evangelizavit adventum.

Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum, et ipse praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae. Cum Joannes qui Christo testimonium perhibens, in ejus fide populos baptizabat, dicitur filios Israel ad Dominum Deum ipsorum convertisse, patet profecto Christum esse Dominum Deum Israel. Si autem Christus est, imo quia Christus est Dominus Deus Israel, desinant Ariani Christum Dominum Deum esse negare. Cessent Manichaei alium populi Israel, atque alium Christianorum Deum credere. Et quia Joannes praecedere ante illum dicitur, videant aeternum ante saecula Deum post hominem in saeculis natum, ideoque a suo praecursore modo virum post se venturum, modo Dei Filium esse nominatum. Qui bene in spiritu et virtute Eliae praecedere dicitur, quia sicut ille praeco venturus judicis, ita hic praeco factus est Redemptoris. Unde et conversatione prorsus simillima ambo deserta secuti, victu frugi, vestitu inculti, cinctu sunt despecti. Ambo regis et reginae vesaniam tolerant. Ille Jordanem coelum petiturus divisit, hic ad lavacrum salutare quo coelum petatur, homines convertit. Hic cum Domino versatur in terris, ille cum eo manifestatur in gloria.

Et convertat corda patrum in filios, et incredulos, etc. Corda patrum in filios convertere, est spiritalem sanctorum antiquorum scientiam populis praedicando infundere. Prudentia vero justorum, est non de legis operibus justitiam praesumere, sed ex fide salutem quaerere. Ut quamvis in lege positi legis jussa perficiant, gratia se tamen Dei per Christum salvandos intelligant. Justus enim ex fide vivit (Rom. I). Et Petrus de jugo legis ait: Quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus, sed per gratiam Domini Jesu credimus salvari, quemadmodum et illi (Act. XV). Qua prudentia quia diutius increduli et per Joannem imbuti, et per Eliam sunt imbuendi, recte haec sententia quae per angelum de Joanne dicta est, iisdem pene syllabis est de Elia per Malachiam praedicta. Parate (inquit) Domino plebem perfectam. Quia enim Zachariam pro plebe supplicansem dixerat exauditum, docet quo ordine plebs eadem salvari et perfici debeat, ad praedicationem videlicet Joannis poenitendo et credendo in Christum.

Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Ob altitudinem promissorum haesitans signum quo credere valeat inquit, cui sola angeli visio vel allocutio pro signo sufficere debuerat. Unde meritam diffidentiae tacendo poenam luit, cui taciturnitas eadem et signum fidei quod quaesivit, et infidelitatis esset poena quam meruit.

Et respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel qui adsto ante Deum, et missus sum loqui ad te, et haec tibi evangelizare. Et ecce eris tacens, et non poteris loqui, usque in diem quo haec fiant, pro eo, etc. Vult intelligi quod si homo talia promitteret, impune signum flagitare liceret; at cum angelus promittat, jam dubitari non deceat. Datque signum quod rogatur, ut qui discredendo locutus est, jam tacendo credere discat. Ubi notandum quod angelus se et ante Deum adstare, et evangelizandum Zachariae missum esse testatur. Quia et

cum ad nos veniunt angeli, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint interius per contemplationem. Et mittuntur igitur et assistunt, quia et si circumscriptus est angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse qui Deus est, circumscriptus non est. Angeli itaque et missi ante ipsum sunt, quia quolibet missi veniunt, intra ipsum currunt.

Et erat plebs exspectans Zachariam, et mirabatur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos. Et cognoverunt quod visionem vidisset in templo, et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut implerentur dies officii ejus, abiit in domum suam. Hoc est quod dixi, quod vicis suae tempore pontifices, templi tantum officiis mancipati non solum a complexu uxorum, sed ab ipso quoque domorum suarum abstinerent ingressu. Ubi nostri temporis sacerdotibus, quibus semper altari servire jubetur, perpetuo servandae castitatis exemplum datur. Quia enim tunc sacerdotalis ex stirpe Aaron successio quaerebatur, necessario tempus substituendae soboli procurabatur. At quia nunc non carnalis successio, sed perfectio spiritalis inquiritur, consequenter sacerdotibus ut semper altari queant assistere, semper ab uxoribus continendum, semper castitas observanda praecipitur.

Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus. Post dies videlicet officii Zachariae completos. Hujus sacratissimae conceptionis Joannes Constantinopolitanae urbis antistes mentionem faciens: Gesta sunt haec, inquit, mense Septembri, octavo Kalendas Octobris, incipiente luna undecima, quando oportebat Judaeos jejunium Scenopegiae celebrare. Et inventum est ipsa die octava Kalendarum Octobrium esse aequinoctium, in qua est inchoatio noctis major quam lucis. Illum enim oportet crescere, inquit, me autem minui (Joan. III). Minorata etenim fuerat lux a tenebris, cum Judaei secundum legem et prophetiam sacrificia Deo offerebant: in qua et

Joannes conceptus est. Haec sunt enim quae ante pro peccatis populi offerebantur, quae jam cessare oportebat, cum Joannes, id est baptistes, conciperetur. Et ideo Zacharias pater ejus, sacerdos Judaeorum emutuit, quia jam cessare et emutescere oportebat sacrificia eorum, quae pro peccatis populi offerebantur. Veniebat enim solus sacerdos, qui de agno suo proprio immolato, sacrificium Deo pro peccatis omnium offerret. Quibus B. Joannis verbis edocemur, prima mox die post diem expiationis, mutationem tunc sacerdotalis vicis esse celebratam, ideoque in hac praecursoris Domini conceptionem fieri. Quae non frustra dies jejuniorum et afflictionis est ab angelo praedicta, quia per ipsum erat hominibus afflictio poenitentiae praedicanda.

Et occultabat se mensibus quinque, dicens, quia sic fecit mihi Dominus in diebus quibus respexit, auferre opprobrium meum inter homines. Quanta sanctis cura sit, ne quid turpe de quo erubescere debeant admittant, ostendit Elisabeth, quae et de ipsis quae accipere cupiebat donis erubescit, et licet de ablato gaudeat opprobrio sterilitatis, de partu tamen anilis verecundatur aetatis. Sed pudet onus matris, quandiu latet honor prolis. Nam quae occultabat se, quia conceperat filium, jam intrante beata Dei genitrice clamosa exsultavit, quia paritura erat prophetam. Allegorice autem per Zachariam sacerdotium Judaeorum, per Elizabeth potest lex ipsa designari, quae sacerdotum doctrinis exercita, quasi auxilio virili fulta, spiritales deos filios gignere debebat, sed quasi ob sterilitatis injuriam minime valebat. Non quia non multi, et ante legem, et in lege perfectissimae vitae fuerint, sed quia neminem ad perfectum adduxit lex, quae regnum coelorum reserare, nisi Christo praecedente non potuit. Bene autem dicitur quod erant justus ambo ante Deum, quia sicut bona est lex, et mandatum sanctum et justum, et bonum, ita etiam sacerdotium legale pro dispensatione temporis illius sanctum, bonum et justum est. Et quod sequitur, quia

ambo processissent in diebus suis, ita potest exponi, quod legali devotioni quasi adolescentia, vel juvenus ipsius Moysi temporibus et deinceps effloruerit: incumbente autem Salvatoris adventu, dira eam senectus incurvaverit, quando et sacerdotii ordo per ambitiones et contentiones pontificum confusus, et ipsa lex per pharisaeorum traditiones discissa, minus habilis est ad gignendum Deo filios effecta. Ingreditur ergo Zacharias templum, quia sacerdotum est intrare in sanctuarium Dei, et intelligere in novissima mysteriorum coelestium. Orat foris multitudo, quia secreta quaeque et mystica penetrare sublimiter nequeunt, doctiorum necesse est monitis humiliter intendant. Dum vero Zacharias altari thymiana imponit, nasciturum Joannem cognoscit; quia dum doctores ampliori flamma divinae lectionis inardescunt, gratiam Dei per Jesum Christum venturam, et de interiori litterarum medulla, quasi de vulva Elisabeth, prodituram esse reperiunt. Et hoc bene per angelum, quia et lex est ordinata per angelos in manu Mediatoris. Sed qui audita credere dissimulat, silentii poena mulctatur, quia mutus est qui non sensum litteris intelligit inesse spiritalem. Nec talis jam verba dare populo quasi magister novit, sed quasi verbi et rationis expers, tacitis (ut ita dicam) nutibus innuit. Quale tunc erat sacerdotium Judaeorum, cum nec rationem sacrificiorum, nec dicta curaret scire prophetarum. Muto ergo permanente Zacharia, concipit Joannem Elisabeth, quia non intelligant licet pontifices distinctionem fidei, Pharisei amittant et Scribae, ita ut nec ipsi intrent, nec auditores suos intrare permittant, interiora tamen legis Christi sacramentis abundant. Et bene conceptum suum Elisabeth quinque mensibus occultat, sive quia ipse legifer Moyses quinque libris mysteria Christi parabolatim designat, seu quia tota Veteris Instrumenti series eandem Christi dispensationem in quinque mundi aetatibus per sanctorum facta, vel dicta praefigurat. Et ideo quia Christi incarnatio, vel sexta aetate saeculi futura, vel ad impletionem legis erat profutura, recte sexto mense

concepti Joannis missus ad Mariam angelus, nasciturum nuntiat Salvatorem, ut sequens ex ordine lectio demonstrat.

In mense sexto, missus est angelus Gabriel a Deo, in civitatem Galileae, cui nomen Nazareth. Idcirco angeli privatis nominibus censentur, ut signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant. Neque etenim in illa sancta civitate, quam de visione omnipotentis Dei plena scientia perfecit, idcirco propria nomina sortiuntur, nec eorum personae sine nominibus sciri non possint: sed cum ad nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos etiam nomina a ministeriis trahunt. Ad Mariam ergo virginem Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nuntiare veniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalmistam dicitur, Dominus fortis et potens, Dominus potens in praelio (Psal. XXIII). Et rursum, Dominus virtutum ipse est rex gloriae (Ibid.). Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum Dominus et potens in praelio, contra potestates aereas ad bella veniebat. Mensem autem sextum, Martium intellige, cujus vicesimo et quinto die Dominus noster et conceptus traditur et passus, sicut et vicesimo quinto die mensis Decembris natus. Quod vel hoc hodie (ut nonnulli arbitrantur) aequinoctium vernale, vel illo solstitium brumale fieri credamus, convenit utique cum lucis incremento concipi, vel nasci eum qui illuminat omnem hominem venientem in mundum. At si quis ante dominicae nativitatis et conceptionis tempus lucem vel crescere, vel tenebras superare convicerit, dicimus et nos quia et Joannes tunc ante faciem adventus ejus regnum coelorum evangelizabat, et nunc quoque praedicatoribus imperatur: Iter facite ei qui ascendit super occasum (Psal. LXVII). Cur autem Joannes circa aequinoctium autumnale conceptus, circa solstitium aestivum sit natus, docet ipse qui vel ex sua, vel ex Veteris Testamenti (ut multi autumant) persona loquitur; Illum oportet crescere, me autem minui (Joan. III).

Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph de domo David, et nomen virginis Mariae. Multas ob causas Salvator non de simplici virgine, sed de sponsa voluit nasci. Primo videlicet, ut per generationem Joseph, cujus Maria cognata erat, Mariae quoque nosceretur origo. Neque enim moris est Scripturae feminarum genealogiam texere. Nam et de utroque potest intelligi quod dicitur de domo David. Deinde, ne velut adultera lapidaretur a Judaeis, malens aliquos de suo ortu, quam de pudore dubitare parentis. Simul et virginibus impudicis occasionem tollens, ne matrem quoque Salvatoris dicerent falsis suspicionibus infamatam. Tertio, ut in Aegyptum fugiens et inde rediens haberet solatium viri, qui integerrimae virginitatis custos pariter ac testis existeret. Quarto, ne partus ejus diabolo pateret; qui si eum de virgine natum cognosceret, forsitan quasi caeteris hominibus eminentiorem morti tradere timeret. Maria autem Hebraice stella maris, Syriace vero domina vocatur; et merito, quia et totius mundi Dominum, et lucem saeculis meruit generare perennem.

Et ingressus angelus ad eam, dixit, Ave, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Bene gratia plena vocatur, quae nimirum gratiam quam nulla alia meruerat, assequitur, ut ipsum videlicet gratiae concipiat et generet auctorem.

Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Disce virginem moribus, disce virginem verecundia, disce virginem oraculo, disce mysterio. Trepidare virginum est, et ad omnes viri ingressus pavere, omnes viri affatus vereri. Discant mulieres propositum pudoris imitari. Sola in penetralibus quam nemo virorum videret, solus angelus reperit, sola sine comite, sola sine teste, ne quo degeneri depravaretur affectu, ab angelo salutatur. Disce, virgo, verborum vitare lasciviam. Maria etiam salutationem angeli verebatur. Erat tamen cogitans, inquit, qualis esset

haec salutatio. Et ideo cum verecundia, quia pavebat. Cum prudentia, quia benedictionis novam formulam mirabatur, quae nusquam lecta est, nusquam ante comperta.

Et ait angelus ei, Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Quam salutatione insolita, ut pote quae ei soli servabatur, viderat turbatam, quasi familiarius notam vocans ex nomine, ne timere debeat jubet. Et quia gratia plenam vocaverat, eandem gratiam et astruit plenius, et uberius explicat, dicens:

Ecce concipies in utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Jesus salvator, sive salutaris interpretatur. Cujus sacramentum nominis alloquens Joseph angelus exposuit: Ipse enim, inquit, salvum faciet populum suum a peccato eorum. Non ait, populum Israel, sed populum suum, hoc est in unitatem fidei ex praepotio et circumcissione vocatum, quibus ex diversa parte congregatis fieret unus pastor et unum ovile.

Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus. Dictum est et de Joanne quod erit magnus, sed ille quasi homo magnus, hic quasi Deus magnus. Ille enim magnus coram Domino, hic autem erit magnus, inquit, et Filius altissimi vocabitur. Idem ergo filius Altissimi qui in utero virginali conceptus et natus est. Idem homo in tempore, creatus ex matre, qui Deus est ante tempora natus ex Patre. Si autem idem homo qui Deus est, omittat Nestorius hominem tantum dicere ex virgine natum, et hunc a Verbo Dei non in unitatem personae, sed in societatem inseparabilem esse receptum. Alioquin non unum Christum, verum Deum et hominem, sed duos (quod dici nefas est) asserere, ac per hoc non Trinitatem, sed quaternitatem praedicare convincitur. Catholica autem fides sicut unum quemlibet hominem carnem et animam, ita hominem et Verbum, unum Christum rectissime confitetur, juxta quod et angeli

verba significant, quae dandam illi sedem David patris ejus asseruerant. Qui enim eundem ipsum patrem haberet David, quem Filium Altissimi vocari pronuntiat, in duabus utique naturis unam Christi personam demonstrat. Accepit autem sedem David, ut nimirum gentem, cui David quondam et filii ejus temporalis regni gubernacula praebuerunt, ipse perpetuum vocaret ad regnum, quod eis paratum est ab origine mundi.

Et regnabit in domo Jacob in aeternum, et regni ejus non erit finis. Et Isaias ait: Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis. Super solium David, et super regnum ejus, ut confirmet illud et corroboret in iudicio et justitia (Isa. IX). Non dixit in acquisitione gloriae gazarumque terrestrium, non in victoria gentium plurimarum, urbiumque debellatione superbarum, sed in iudicio et justitia. Per haec enim regnum Christi, et in singulis quibusque fidelibus, et in universa per orbem multiplicatur pariter et confirmatur Ecclesia. Domum namque Jacob totam Ecclesiam dicit, quae vel de bona radice nata, vel cum oleaster esset, merito tamen fidei in bonam est inserta olivam. Quam post triumphum passionis alloquens Salvator ait: Qui timetis Dominum, laudate eum; universum semen Jacob, magnificate eum (Psal. XXI). Non autem ideo futuri temporis verbis magnus exstiturus Jesus Altissimi vocandus, sceptrum David accepturus, et in domo Jacob regnaturus asseritur, quia juxta quod haeretici sapiunt atque a veritate desipiunt, Christus ante Mariam non fuerit, sed quod homo assumptus in Deum, clarificatus est ea claritate quam Verbum Dei habuit priusquam mundus esset apud Patrem, hoc est ut idem Filii nomen eandem Christi personam, homo cum Deo plenus gratia et veritate sortiretur.

Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Propositum suae mentis reverenter exposuit, vitam videlicet virginalem se ducere decrevisse. Quae quia prima feminarum tantae se virtuti

mancipare curavit, jure singulari prae caeteris feminis beatitate meruit excellere. Quomodo, inquit, fiet istud? Non ait: Unde hoc sciam; sed, Quomodo fiet, inquit, quoniam virum non cognosco. Ordinem videlicet obsequii cui subdatur inquirens, non autem signum cui credat flagitans. Neque enim decebat electam generando Deo virginem dubiam diffidentia sed prudentia cautam existere, quia nec facile poterat homo nosse mysterium quod in Deo manebat a saeculis absconditum. Quia ergo legerat, Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium, sed quomodo id fieri posset non legerat, merito credula iis quae legerat, sciscitatur ab angelo quod in propheta non invenit (Isa. VII).

Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Non virili, inquit, quod non cognoscis, semine, sed Spiritus sancti quo impleris, opere concipies. Erit in te conceptio, libido non erit. Concupiscentiae non erit aestus, ubi umbram faciet Spiritus sanctus. Verum in eo quod ait, Et virtus Altissimi obumbrabit tibi, potest etiam incarnati Salvatoris utraque natura designari. Umbra quippe a lumine solet et corpore formari. Et cui obumbratur, lumine quidem vel calore solis quantum sufficit reficitur, sed ipse solis ardor, interposita vel nubecula levi, vel quolibet alio corpore temperatur. Beatuae itaque Virgini, quia quasi pura homo omnem plenitudinem divinitatis corporaliter capere nequibat, virtus Altissimi obumbravit, id est, incorporea lux divinitatis corpus in ea suscepit humanitatis. De qua pulchre propheta: Ecce Dominus, inquit, ascendit super nubem levem, et ingredietur Aegyptum (Isa. XIX), quod est dicere: Ecce Verbum Dei Patri coaeternum, lumenque de lumine ante saecula natum, carnem in fine saeculorum atque animam nullo peccati pondere gravatam suscipiet, et de utero virginali, tanquam sponsus de thalamo suo, (Psal. XVIII) procedet in mundum.

Ideoque, et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Ad distinctionem nostrae sanctitatis, Jesus singulariter sanctus nasciturus asseritur. Nos quippe et si sancti efficimur, non tamen nascimur, quia nascimur filii irae propter peccatum originale. Ut merito cum Propheta gementes singuli dicamus: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea (Psal. L). Ille autem solus veraciter sanctus est qui, ut ipsam conditionem naturae corruptibilis vinceret, ex commistione carnalis copulae conceptus non est. Sanctum (inquit) vocabitur Filius Dei. Quid hic dicis, Nestoriane, qui beatam Mariam Dei negans esse genitricem, apertam niteris impugnare veritatem? Ecce Deum dixit superventurum, Dei Filium nasciturum. Quomodo ergo aut Dei Filius Deus non est, aut quae Deum edidit, quomodo theotocos, id est Dei genitrix non esse potest?

Et ecce Elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi quae vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Ne virgo se parere posse diffidat, accipit exemplum sterilis anus pariturae, ut discat omnia Deo possible, etiam quae naturae ordine videntur esse contraria. Si quem vero movet quomodo beatae Mariae cognatam dicat Elisabeth, cum haec de domo David, illa de filiabus Aaron originem duxerit, animadvertat proavos earum liberis invicem nuptum traditis utramque tribum potuisse conjungere. Cui si haec expositio forte non suffecerit contentiosius insistenti, quasi hoc contra interdictum legis fieri nequiverit, legat Exodum, ubi scriptum est: Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth filiam Aminadab sororem Naason, quae peperit ei Nadab, et Abiud, et Eleazar, et Ithamar (Exod. VI). Videatque ante edictum legis, superna provisione sacerdotalem, regali junctam jam fuisse progeniem. Ut videlicet Dominus Jesus Christus, qui secundum carnem verus Rex et sacerdos erat futurus, ipsam quoque carnem de utraque, David scilicet et Aaron stirpe susciperet.

Unde et in hac utraque tribu chrisma per legem mysticum celebrabatur, Christi nimirum nominis pariter et generationis praenuntium. Et ipse David domum Dei ingrediens, panem sanctum et gladium quasi rex et sacerdos accepit. Illum, videlicet, de suo semine venturum praefigurans, qui et pro nostra libertate regis jure pugnaret, et pro nostra absolute panem suae carnis offerret.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini. Fiat mihi secundum verbum tuum. Quanta cum devotione humilitas, quae et angeli promissum optat impleri, et seipsam quae mater eligitur ancillam nuncupat? apertissime insinuans quam nil sibi meriti vindicet, in eo quod Domini jussis obsecundet. Fiat (inquit), sine viri semine conceptus in virgine, nascatur de Spiritu sancto integra carne sanctum, quod nascetur de femina matre sine homine patre, vocetur Dei Filius.

Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda. Accepto virginis consensu, mox angelus coelestia repetit, illa petit montana. Festinat invisere Elisabeth, non quasi incredula de oraculo, vel dubia de exemplo, sed ut laeta pro voto, religiosa pro officio. Typicum pariter exemplum tribuens, quod omnis anima quae verbum Dei mente conceperit virtutum statim celsa cacumina gressu conscendat amoris, quatenus civitatem Juda, id est, confessionis et laudis, arcem penetrare, et usque ad perfectionem fidei, spei et charitatis, quasi tribus in ea mensibus valeat commorari.

Et intravit in domum Zachariae, et salutavit Elisabeth. Disce, virgo humilitatem, Mariae, ut et corpore casta et pectore possis esse devota. Visitat junior seniore, salutatur virgo uxorem. Decet enim ut quo castior virgo, eo sit humilior, et senioribus deferens, habitum castitatis praeconio commendat humilitatis. Aliter: Maria

ad Elisabeth, Dominus venit ad Joannem, haec ut Spiritu sancto repleatur, illius ut baptisma consecretur. Majorumque humiliatio minorum est utique exaltatio. Denique sequitur:

Et factum est ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exsultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth. Vide distinctionem, singulorumque verborum proprietates. Vocem prior Elisabeth audivit, sed Joannes prior gratiam sensit. Illa naturae ordine audivit, iste exsultavit ratione mysterii. Illa Mariae, iste Domini sensit adventum. Ista gratiam loquuntur, illi intus operantur, pietatisque mysterium maternis adoriuntur profectibus, duplicique miraculo prophetant matres spiritu parvulorum. Exsultavit infans, et repleta mater est. Non prius mater repleta quam filius, sed cum filius esset repletus Spiritu sancto, replevit et matrem.

Et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Notandum quod praemissa de Christo prophetia non rerum tantum miraculis, sed et verborum proprietate completur. Iste est enim fructus, qui David patriarchae sub jurejurando promittitur: De fructu ventris tui ponam super sedem meam (Psal. CXXXI). Simulque intuendum quod eadem voce Maria ab Elisabeth qua a Gabriele benedicatur, quatenus et angelis et hominibus veneranda, et cunctis merito feminis praeferenda monstretur.

Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Non quasi nescia perquirat quod nimirum sancti Spiritus esse cognoscit, se videlicet a matre Domini ad pignoris sui profectum salutare, sed, miraculi novitate percussa, non hoc sui meriti, sed muneris fatetur esse divini.

Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo.

Erubescibat Elisabeth onus parientis, quandiu nesciebat mysterium religionis. Sed quae occultabat se quia conceperat filium, jactare se coepit quia generabat prophetam. Et quae ante erubescibat benedicit, et quae dubitabat ante firmatur. Ecce enim (inquit) ut vox salutationis tuae facta est in auribus meis, exsultavit gaudio infans in utero meo. Itaque magna voce clamavit, ubi Domini sensit adventum, quia religiosum credidit partum. Nulla enim causa erat pudoris, ubi prophetae ortus datae, non affectatae fidem generationis ascisceret.

Et beata quae credidit, quoniam perficientur ea quae dicta sunt ei a Domino. Vides non dubitasse Mariam, sed credidisse, et ideo fructum fidei consecutam. Beata (inquit) quae credidit. Et vere beata, quae sacerdote praestantior. Cum sacerdos negasset, virgo correxit errorem. Nec mirum si Dominus, redempturus mundum, operationem suam inchoavit a matre, ut per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore. Pariterque notandum quanta Elisabeth animum gratia, Maria intrante, ditavit, quem simul de praeterito, praesenti, atque futuro, per prophetiae spiritum illustravit. Dicens enim, Beata quae credidisti, aperte indicat quia verba angeli quae dicta ad Mariam fuerant per spiritum agnovit. Atque subjungens: Perficientur ea quae dicta sunt tibi a Domino, quae etiam eam in futuro sequerentur praevidit. Matrem vero Domini sui nominans, quia Redemptorem humani generis in utero portare intellexit.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et exsultavit Spiritus meus in Deo salutari meo. Tanto (inquit) me Dominus tamque inaudito munere sublimavit, quod non ullo linguae officio explicari, sed ipso vix intimi pectoris affectu valeat comprehendi, et ideo totas animae vires in agendis gratiarum laudibus offero, totum in contemplanda magnitudine ejus cujus non est finis,

quidquid vivo, sentio, discerno, gratulanter impendo, quia et ejusdem Jesu, id est salutaris, spiritus meus, aeterna divinitate laetatur, cujus mea caro temporali conceptione fetatur. Cui simile est illud Psalmistae. Anima autem mea exsultabit in Domino, et delectabitur super salutari ejus (Psal. XXXIV). Et ipse enim patrem Filiumque pari venerabatur amore.

Quia respexit humilitatem ancillae suae. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Cujus humilitas respicitur, recte beata ab omnibus cognominanda gratulatur, sicut e contrario cujus superbia despectu condemnatur, Evae, id est, vae, sive calamitatis nomine, multata tabescit. Decebat enim ut sicut per superbiam primae nostrae parentis mors in mundum intravit, ita denuo per humilitatem Mariae vitae introitus panderetur.

Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus. Ad initium carminis respicit, ubi dictum est: Magnificat anima mea Dominum. Solet quippe anima illa cui Dominus magna facere dignatur, dignis eum praeconis magnificare, et ad consortes ejusdem voti ac propositi potest cohortando dicere: Magnificate Dominum mecum, et exsulemus nomen ejus invicem (Psal. XXXIII). Nam qui Dominum quem cognovit, quantum in se est, magnificare et nomen ejus sanctificare contempserit, minimus vocabitur in regno coelorum. Sanctum autem nomen ejus vocatur, quia singularis culmine potenti transcendit omnem creaturam, atque ab universis quae fecit longe segregatur. Quod Graeca locutione melius intelligitur, in qua ipsum verbum quod dicitur ἅγιον, quasi extra terram esse significat. Cujus etiam nos imitatione pro modulo nostro segregari praecipimur ab omnibus qui non sunt sancti, nec Deo dedicati. Dicente Domino: Sancti estote, quia et ego sanctus sum (Levit. XI). Quicumque enim se consecraverit, merito extra terram et

extra mundum videbitur. Potest enim et ipse dicere, super terram ambulantes conversationem in coelis habemus.

Et misericordia ejus in progenie et progenies timentibus eum. A specialibus se donis ad generalia Dei judicia convertens, totius humani generis statum describit, et quid superbi, quid humiles mereantur, quid filii Adae per liberum arbitrium, quid filii Dei sint per gratiam, alternis versibus explicat. Non ergo, inquit, soli mihi fecit magna qui potens est, sed et in omni gente et progenie qui timet eum et operatur justitiam, acceptus est illi.

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. In brachio suo, in ipso Dei Filio significat. Non quod Deus Pater figura determinetur carnis humanae, eique Filius tanquam membrum corporis haereat, sed quia omnia per ipsum facta sunt, ideo brachium Domini dictus est. Sicut enim tuum brachium per quod operatis, sic Dei brachium dictum est ejus Verbum, quia per Verbum operatus est mundum. Cur enim homo brachium ut aliquid operetur extendit, nisi quia continuo fit quod dixerit? Si autem tanta potestate praevaleret ut sine ullo motu corporis sui quod diceret fieret, brachium ejus verbum ejus esset. Cum ergo audivimus brachium Dei Patris esse Deum filium, non nobis obstrepat consuetudo carnalis, sed quantum illo donante possumus Dei virtutem et sapientiam cogitemus, per quam facta sunt omnia.

Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes. Quod dixit in brachio suo, et quod promisit in progenies et progenies, his quoque ἀπὸ κοινοῦ per singula commata est adnectendum versiculis, quia videlicet per omnes saeculi generationes et perire superbi, et humiles exaltari, pia justaque divinae potentiae dispensatione non cessant.

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae. Pulchre puerum Domini appellat Israel, qui ab eo sit ad salvandum susceptus, obedientem videlicet et humilem, juxta quod Osee dicit: Quia puer Israel, et dilexi eum (Ose. XI). Nam qui contemnit humiliari, non potest utique salvari, nec dicere cum Propheta: Ecce enim Deus adjuvat me, et Dominus susceptor est animae meae (Psal. LIII). Quicumque autem humiliaverit se sicut parvulus, hic est major in regno coelorum (Matth. XVIII).

Sicut locutus est ad Patres nostros, Abraham et semini ejus in saecula. Semen Abrahae, non carnale, sed spiritale significat, id est, non ejus tantum carne progenitos, sed sive in circumcissione, seu in praeputio fidei illius vestigia secutos. Nam et in praeputio positus ipse credit, reputatumque est ei ad justitiam. Atque ejusdem fidei signaculum circumcissionem accepit, et sic utriusque populi pater fieret per fidem, juxta quod Apostolus ad Romanos plenissime disseruit. Adventus ergo Salvatoris Abrahae est et semini ejus in saecula promissus, hoc est filiis promissionis quibus dicitur: Si autem vos Christi, ergo Abrahae semen estis, secundum promissionem haeredes (Galat. III). Bene autem vel Domini vel Joannis exortum matres prophetando praeveniunt, ut sicut peccatum a mulieribus coepit, ita etiam bona a mulieribus incipiant, et quae per unius deceptionem periit, duabus certatim praeconantibus mundo vita reddatur.

Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam. Tandiu mansit Maria, donec Elisabeth partus tempore completo praecursoris Domini sui, propter quam maxime venerat, nativitatem videret. Dictum est autem supra, quod omnis anima casta quae spiritale verbi desiderium conceperit, alta mox necesse sit exercitii coelestis juga subeat, et quasi trium mensium dies ibidem demorata, quousque perfecta principalium virtutum luce radietur, perseverare non

desistat. Quos nimirum perfectissimi fulgoris menses describens Apostolus ait: Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec. Major autem his est charitas (I Cor. XIII).

Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Verbum impletionis sancta Scriptura in bonorum tantum ortu, vel habitu, vel actu ponere consuevit, quorum vitam plenitudinem perfectionis habere significat. Denique Elisabeth impletum est tempus pariendi. Impleti sunt dies Mariae, ut pareret (Luc. II). Implevit Salomon aedificare domum Domini (II Paral. III). Defunctus est Abraham, vel alius aliquis patrum senex et plenus dierum. Et postquam venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum (Galat. IV). At contra dies impiorum inanes sunt et vacui. Viri enim sanguinum et dolosi, non dimidiabunt dies suos (Psal. LIV).

Et audierunt vicini et cognati ejus quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Habet sanctorum editio laetitiam plurimorum, quia commune est bonum. Justitia enim communis est virtus. Et ideo in ortu justi futurae vitae insigne praemittitur, et gratia secutura virtutis exsultatione vicinorum praefigurante signatur.

Et factum est in die octava venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater ejus, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes. Mire sanctus evangelista praemittendum putavit, quod plurimi infantem patris nomine Zachariae appellandum putarunt, ut advertas matri non nomen alicujus displicuisse degeneris, sed id sancto infusum Spiritu quod ab angelo ante Zachariae fuerat praenuntiatum. Et quidem ille mutus intimare vocabulum filii nequivit uxori, sed prophetiam Elisabeth didicit, quod non didicerat a marito.

Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri ejus, etc. Joannes est (inquit) nomen ejus, hoc est non ei nos nomen imponimus qui jam a Deo nomen accepit. Habet vocabulum suum quod agnovimus, non quod elegimus. Nec mireris si nomen mulier, quod non audivit asseruit, quando ei Spiritus sanctus qui angelo mandaverat revelavit, neque poterat Domini ignorare praenuntium, quae prophetaverat Christum. Et bene additur quia nemo in cognatione ejus vocatur hoc nomine, ut intelligas nomen non generis esse, sed vatis.

Apertum est autem illico os ejus et lingua ejus, et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum. Quia vox clamantis in deserto est nata, merito est lingua parentis soluta. Neque enim patrem a laudibus silere decebat, qui Verbi praecone sibi nato gaudebat. Quippe cui labia quae incredulitas vinxerat, fides jam solvit. Verum haec etiam allegorice, si quis perscrutari desideret, Joannis celebrata nativitas, gratiae Novi Testamenti inchoata sublimitas. Cui vicini et cognati patris nomen quam Joannis imponere malebant, quia Judaei qui legis ei observatione quasi affinitate juncti erant, magis justitiam quae ex lege est sectari quam fidei gratiam suscipere cupiebant. Sed Joannis, hoc est gratiae Dei vocabulum, mater verbis, pater litteris intimare satagunt, quia et lex ipsa psalmique ac prophetae apertis sententiarum vocibus gratiam Christi praedicant, et sacerdotium illud vetus figuratis caeremoniarum et sacrificiorum umbris eidem testimonium perhibent. Pulchreque Zacharias octava die prolis editae loquitur, quia per Domini resurrectionem quae octava die, hoc est post septimam Sabbati facta est, occulta sacerdotii legalis arcana patuerunt, linguaque pontificum Judaeorum, quam diffidentiae vincula strinxerant, intelligentiae rationalis est voce soluta.

Et super omnia montana Judaeae divulgabantur omnia verba haec. Et posuerunt omnes qui audierant, in corde suo dicentes: Quid putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus (Psal. CX). Ecce enim unum Zachariae silentium, non ipsi tantum, cum datur ad poenam incredulitatis et signum credendi, proficit, sed et cum aufertur, omnes vicinos ejus miraculo ac timore stupefacit. Omnia circumquaque montana, fama nati prophetae perfundit, omnes qui audire poterant ad perquirendum diligentius pueri qui natus est modum statumque sollicitat, ut his, videlicet, atque hujusmodi futurus Christi propheta commendetur auspiciis, iterque (ut ita dixerim) praecursori veritatis praecurrentis signa praebeant. Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae. Quanta superni muneris est largitas, si prompta ad accipiendum nostrae fidei sit pietas. Ecce loquela quae sola est ablata diffidenti, cum spiritu prophetiae est restituta credenti. Visitavit autem Dominus plebem suam, quasi longa infirmitate tabescentem, et quasi vendita sub peccato, unici filii sui sanguine redemit. Quod quia beatus Zacharias proxime faciendum cognoverat, prophetico more quasi jam factum narrat. Et notandum quod visitasse et redemisse plebem suam dicitur, non quia videlicet hanc veniens suam invenit, sed quia visitando suam fecit. Cui simile est quod in Proverbiorum fine de eadem plebe cantatur: Mulierem fortem quis inveniet (Proverb. XXXI)? Neque enim eandem mulierem, videlicet Ecclesiam fortem, id est, fide devotam invenit, sed sibi desponsando fortem reddidit, quia suae fidei sublimitate perfecit.

Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui. Cornu salutis firmam celsitudinem salutis dicit. Ossa siquidem omnia carne involuta sunt, cornu excedit carnem, et ideo cornu salutis regnum Salvatoris Christi

vocatur, quo mundo spiritualis et quae carnis gaudia superet, altitudo nuntiatur. In cujus figuram David vel Salomon cornu olei sunt in regni gloriam consecrati.

Sicut locutus est per os sanctorum, a saeculo prophetarum ejus. A saeculo, inquit, quia tota Veteris Testamenti Scriptura, prophetia de Christo processit. Nec soli Jeremias, Daniel, et Isaias, caeterique tales, qui et prophetae specialiter appellati, et de ejus adventu manifeste sunt locuti, verum ipse pater Adam, Abel, et Enoch, et caeteri Patrum, factis quique suis ejus dispensationi testimonium reddunt. Unde Dominus ipse Judaeorum duritiam redarguens, ait: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit (Joan. V).

Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos. Jungendum est a superiori versiculo erexit nobis, id est, erexit nobis salutem ex inimicis nostris. Cum enim primo breviter praemisisset: Et erexit cornu salutis nobis, continuo quasi apertius quid dixerit explanans: Salutem (inquit) ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos. Omnes autem qui oderunt nos, vel homines perversos, vel immundos Spiritus significat. De quorum manu et interim spe salvi facti sumus, et in futuro re ipsa salvandi.

Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui. Jusjurandum quod juravit, ad Abraham patrem nostrum, etc. Dixerat Dominum juxta eloquia prophetarum in domo David nasciturum, dicit eundem, ad explendum testamentum quod Abrahae disposuit, nos esse liberaturum. Quia videlicet iis praecipue patriarchis de suo semine, vel congregatio gentium, vel Christi est incarnatio promissa. Quod Matthaeus quoque breviter intimare voluit, qui Evangelii sui principium hoc modo coepit: Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Ubi notandum quod apud utrumque evangelistam, David praefertur Abrahae. Quia

et si temporis ordine posterior, promissionis tamen est munere major. Abrahae namque, qui adhuc in praeputio positus propria dereliquit, Deum cognovit, fidei testimonium meruit, fides tantum gentium et sacrosanctus Ecclesiae coetus est promissus, dicente ad eum Domino: Atque in te benedicentur universae cognationes terrae (Gen. XXVIII). David autem oraculo sublimiore, quod ex ipso Christus secundum carnem nasciturus esset, audivit: Cumque impleveris (inquit) dies tuos, ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, et stabiliam regnum ejus. Ipse aedificabit mihi domum, et firmabo solium ejus usque in aeternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium (I Paral. XVII).

In sanctitate et justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Aperte et breviter quomodo sit Domino serviendum designat, videlicet et in sanctitate ac justitia, et coram ipso, et omnibus diebus. Nam qui vel ante mortem ab ejus servitio discedit, vel immunditia qualibet sive injustitia fidei suae sinceritatem commaculat, vel coram hominibus tantum et non etiam coram Domino sanctus perdurare contendit; et justus, necdum perfecte de manu spiritualium inimicorum liberatus Domino servit, sed, exemplo veterum Samaritanorum, diis gentium pariter, et Domino servire conatur.

Et tu, puer, propheta altissimi vocaberis. Praeibis enim ante faciem Domini, parare vias ejus. Pulchre cum de Domino loqueretur, ad prophetam repente sua verba convertit, ut hoc quoque beneficium esse Domini designaret. Verum quaeritur quomodo octo dierum alloquatur infantem. Sed qua ratione vocem patris non audierit natus, qui salutationem Mariae adhuc utero clausus audivit? Nisi forte putandus est Zacharias propter eos potius qui aderant instruendos, futura sui filii munera, quae dudum per Angelum didicerat, mox ut loqui potuit praedicare voluisse. Audiant sane Ariani, et erubescant: audiant mansueti, et laetentur, quod Christum Dominum

quem Joannes prophetando praeibat, altissimum vocat. Juxta quod et Psalmista Deum hominemque perfectum in una persona collaudans, ait: Mater Sion dicet homo, et homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus (Psal. LXXXVI). Eum factum qui fundavit, eundem hominem, quem Altissimum nuncupat.

Ad dandam scientiam salutis plebi ejus in remissionem peccatorum eorum. Quasi Jesu, id est, Salvatoris nomen exponere ac diligentius commendare desiderans, salutis mentionem frequentat, cum cornu salutis erigendum, salutem ex inimicis futuram, scientiam salutis plebi dandam commemorat. Sed ne temporalem carnalemque promitti salutem putares, in remissionem (inquit) peccatorum eorum. Verum Judaei ideo non Christum Jesum suscipere, sed Antichristum malunt exspectare, quia non intus sed foris salvari, non a peccati dominio, sed ab humanae servitutis cupiunt jugo liberari.

Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto. Et propheta de Domino loquens: Ecce vir, inquit, Oriens nomen ejus (Zach. VI). Qui ideo recte Oriens vocatur, qui nobis ortum verae lucis aperiens filios, noctis et tenebrarum, lucis effecit filios, juxta quod beatus Zacharias consequenter exponit dicens:

Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Sudentibus quippe in tenebris et in umbra mortis Domino illuminare est, his qui in peccatis et ignorantiae caecitate vixerunt, agnitionis amorisque sui radios infundere. Qualibus dicit Apostolus: Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Pedes autem nostros in viam pacis diriguntur, cum actionum nostrarum iter per omnia, Redemptoris illuminatorisque nostri gratiae concordat. Congruo sane ordine, primo illuminanda corda, et post opera dirigenda testatur, quia nemo quam non ante

didicerit pacem valet operari. Unde recte Psalmista: Inquire (inquit) pacem, et sequere eam (Psal. XXXIII). Quod est dicere: Illuminare qui in tenebris sedebas, et viam pacis a qua diutius exsulabas, ingredi.

Puer autem crescebat et confortabatur Spiritu, et erat in desertis usque ad diem ostensionis suae ad Israel. Praedicator poenitentiae futurus, opportunum justumque est ut solitudinis aspera sequatur; et quo liberius juvenis auditores suos a mundi illecebris erudiendo sustollat, ipse etiam primaevam squalidus in desertis vitam transigat.

CAPUT II.

Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Nasciturus in carne Dei Filius sicut parentes sibi quos voluit, et locum nativitatis quem voluit, elegit, eosque ad ipsum locum priusquam nasceretur quomodo voluit advexit, ita etiam tempore quo voluit, imo quo ipse una cum Patre et Spiritu sancto a saeculis disposuerat, perque ora prophetarum praedixerat, mundum ut salvaret intravit. Quomodo enim de virgine matre natus, virginitatis sibi gloriam et angelicum castimoniae decus ostendit esse gratissimum, sic quoque pacatissimo saeculi tempore procreatus, quia pacem magnopere quaereret atque amaret edocuit, quia pacis charitatisque sectatores semper invisere dignaretur, indicavit. Juxta quod ipse fidelibus promittens ait: Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum (Matth. XVIII). Quod enim majus regni quietissimi, et pulcherrimae, quantum ad homines, potuit esse pacis indicium, quam una totum orbem descriptione concludi, eodem cunctos longe lateque mundi fines census numismate comprehendi? Cujus auctor ac moderator Augustus, tanta, juxta fidem historiarum, duodecim annos circa tempus nativitatis dominicae pace regnavit, ut tam forinsecis quam civilibus bellis toto orbe sopitis, spiritale

prophetae praesagium etiam ad litteram videatur implesse. Qui videlicet propheta cum mystica dispensationem Christi voce praecineret dicens: Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes (Mich. IV). Post pauca etiam temporis illius sacratissimi statum describere curavit: Et conflabunt (inquit) gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad praelium. Domus Jacob venite, et ambulemus in lumine Domini (Ibid.). Non solum autem haec nova mundi descriptio illius summi regis adventui testimonium perhibebat, qui congregatos a mundi plagis omnibus electos suos aeternae beatitudinis albo conscriberet, verum etiam ejusdem regni duces, quieta sui moderaminis pace juvabat, quia nimirum, compressis a praeliorum turbine gentibus universis, praedicaturos orbi Christi discipulos, quolibet propter verbum ire vellent, ab ingruentium fervore seditionum, tremenda id temporis (ut ita dixerim) Romani nominis umbra protegebat. Exiit ergo edictum a Caesare Augusto, ut census profiteretur universus orbis, quia imminebat edictum Regis Christi, quo salutem consequeretur universus orbis. Qui vocabulum Augusti perfectissime complens, utpote suos et augescere desiderans, et ipse augere sufficiens, censoribus suae profectionis, non ablatione pecuniae subjectos, sed fidei oblatione signare praecipit. Euntes, inquit, in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (Marc. XVI).

Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino. Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem. Hunc Cyrini temporibus habitum census etiam Josephus illustris Hebraeorum historiographus, in octavo decimo Antiquitatum libro hoc modo memorat: Cyrinus autem vir unus ex consensu curiae Romanae per singulos magistratus usque ad gradum consulatus ascendens, per

caetera quoque honorabilis, cum paucis Syriam venit, a Caesare jus dare gentibus missus, et censor simul patrimoniorum futurus. Itaque quod ait: Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino, significat hanc descriptionem, vel primam esse earum quae totum orbem concluderint, quia pleraeque jam partes terrarum saepe leguntur fuisse descriptae, vel certe primo tunc coepisse, quando Cyrinus in Syriam missus est. Quomodo autem tunc, imperante Augusto et Cyrino praesidente, ibant omnes, ut censum profiterentur singuli, in suam civitatem, ita et nunc imperante per Ecclesiae praesides, id est doctores, imo suadente et praemia pollicente Christo, eamus omnes, nullus excipiatur a censu justitiae. Veniamus ad eum, qui laboramus, et onerati sumus, et ipse reficiet nos. Tollamus jugum ejus super nos, et discamus ab eo quia mitis est et humilis corde, et inveniemus requiem animabus nostris (Matth. XI). Haec est enim nostra civitas et patria, requies videlicet beata et coelestis animarum, ad quam in saeculi nascentis exordio a Deo Christo creati, ad quam ab homine Christo sumus in fine saeculorum recreati. Ad quam nimirum civitatem pacis et quietis ire, et devotos regi nostro thesauros ferre, est crescentibus quotidie virtutis ac fidei profectibus supernae lucis quae sint gaudia aeterna speculari, et pro his acquirendis prospera mundi simul et adversa contemnere, et his acquisitis, mundatos nos ab omni inquinamento carnis et Spiritus pretiosius auro Deo munus offerre (II Cor. VII). Quod si etiam genus numismatis quod Caesari pendebatur diligentius inspexerimus, non parum nobis devotionis et ipsum mundare probabimus, quod non aliunde melius quam de ipso Evangelio quaerere et invenire valemus, ubi tentantibus se de tributo Caesari reddendo, Dominus ait: Ostendite mihi numisma census. At illi, inquit, obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus: Cujus est imago haec et superscriptio? Dicunt ei, Caesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo (Luc. XX). Ubi primum notandum, quod Caesari denarius

qui decem nummos habebat, quod etiam nomine prodit, imagine ejus et subscriptione titulatus, solvebatur. Deinde inferendum quia jubente Domino quae Caesaris Caesari, et quae Dei sunt Deo esse reddenda, nobis quoque solerter intimatur, in similitudinem denarii regalis Deo regi nostro decalogum legis offerendum, hoc est amorem Dei et proximi, quorum unus tribus perceptis septem alios complectitur, integro esse corde servandum. In quo videlicet Scripturae sacrae denario, decem mandatis coelestibus quasi totidem aureis nummis insignito, vultum nomenque regis aeterni, hoc est agnitionem divinae voluntatis quisquis intueri novit, inveniet. Quod in tabulis sui cordis quisque perfecte credit, sperat, diligit, stylo sedulae castigationis exarat. Et hunc nobiscum denarium quasi sacculo inclusum in via portamus, quando dicere scientes cum Psalmista: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti laetitiam in corde meo (Psal. IV), ipsum tamen hactenus fidei signaculum gaudiumque spei et charitatis, in occulta nostrae conscientiae meditatione servamus Deo teste reconditum. Verum in patriam pervenientes regi nostro cujus visionem sitimus, ad quem in suo decore contuendum toto nisu virtutis, tota mentis intentione, properamus, quae in terris latuerant, in coelis coronanda nostrae bonae conversationis donaria proferemus, quando quae in tenebris diximus in lumine dicentur, et quod in aures locuti sumus in cubiculis, praedicabitur in tectis (Matth. X).

Ascendit autem et Joseph a Galilaea de civitate Nazareth in Judaeam civitatem David, etc. Superna dispensatione professio census ita descripta est, ut in suam quisque patriam ire juberetur. Non tantum propter mysterium quod diximus, verum etiam ut Dominus alibi conceptus, alibi natus, insidiantis sibi Herodis furorem facilius evaderet. Qui si Bethleemitis parentibus nasceretur, fugam eorum subitam callidus scrutator potuisset habere suspectam, praesertim cum eos de

stirpe David, unde Christus erat futurus, cuncti genus ducere nossent. Cui David ipse, suo et nomine et patria, et officio, testimonium perhibet. David quippe, manu fortis, sive desiderabilis, interpretatur. Nomen quidem inde mutuans, quod et gigantem fortiter straverit, et pulcher aspectu decoraque facie fuerit; sed altiori mysterio illum de sua domo ac familia nasciturum praefigurans, qui singulariter mundi principem debellaret, speciosus forma prae filiis hominum (Psal. XLIV), et ipse in Bethleem natus et intellectualium pastor ovium, hoc est simplicium rector animarum. Cujus non praetereunter tanta tamque benigna est humilitas intuenda, qui non solum incarnari pro nobis, sed et eo tempore dignatus sit incarnari, quo mox censu Caesaris ascriberetur, atque ob nostri liberationem, ipse servitio subderetur. Quam etiam nobis humilitatis ejus semitam (neque enim condiciones venit mutare, sed animos) Petrus insinuat: Subditi, inquit, estote omni humanae creaturae propter Deum, sive regi, quasi praecellenti, sive ducibus, tanquam ab eo missis (I Petr. II). Sed et coapostolus ejus Paulus: Reddite, inquit, omnibus debita. Cui tributum, tributum. Cui vectigal, vectigal. Cui timorem, timorem. Cui honorem, honorem. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis (Rom. XIII).

Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, etc. Bene non solum propter indicium regii stemmatis, sed et propter nominis sacramentum Dominus in Bethleem nascitur. Bethleem namque domus panis interpretatur. Ipse namque est, qui ait: Ego sum panis vivus, qui de coelo descendi (Joan. VI). Locus ergo in quo Dominus nasceretur domus panis ante vocatus est, quia futurum profecto erat ut ille ibi per materiam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret. Sed usque hodie, et usque ad consummationem saeculi, Dominus in Nazareth concipi, nasci in Bethleem non desinit, cum quilibet audientium, verbi flore suscepto, domum se aeterni panis efficit. Quotidie in utero virginali,

hoc est in animo credentium per fidem concipitur, per baptismum gignitur. Quotidie Dei genitrix Ecclesia suum comitata doctorem, de rota mundanae conversationis quod Galilaea sonat, in civitatem Juda, confessionis, videlicet, et laudis ascendens, censum suae devotionis aeterno regi persolvit. Quae in exemplum beatae semper virginis Mariae nupta simul et immaculata, concipit nos virgo de Spiritu, parit nos virgo sine gemitu, et quasi alii quidem desponsata, sed ab alio fecundata, per singulas sui partes quae unam catholicam faciunt, praeposito sibi Pontifici visibiliter jungitur, sed invisibili Spiritus sancti virtute cumulatur. Unde et bene Joseph auctus interpretatur. Indicans nimirum hoc vocabulo quod instantia magistri loquentis nil valet, si non augmentum superni juvaminis ut audiatur acceperit. Quod autem filium suum primogenitum Maria peperisse describitur, non juxta Helvidianos accipiendum est, alios quoque filios eam procreasse, quasi nequeat primogenitus dici, nisi qui habeat fratres, sicut non unigenitus nisi qui caret fratribus, solet appellari. Quia et testimonium legis, et aperta ratio declarat omnes unigenitos etiam primogenitos, non autem omnes primogenitos etiam unigenitos posse vocari. Hoc est non solum esse primogenitum post quem alii, sed omnem antequam nullus e vulva processerit. Denique quia omne masculinum quod aperit vulvam, sanctum Domino (Hic, infra), vocari praecipitur, sive fratres sequantur, sive non sequantur, quod primum de vulva nascitur, primogeniti est jure consecrandum. Verum altiori ratione Dei Filius in carne apparens, et juxta divinitatis excellentiam unigenitus a Patre, et juxta fraternam societatem Primogenitus est omnis creaturae. De hac dicitur: Nam quod praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut ipse Primogenitus in multis fratribus (Rom. VIII). De illa autem: Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre (Joan. I). Est ergo Unigenitus in substantia Deitatis, Primogenitus in susceptione humanitatis. Primogenitus in gratia, Unigenitus in natura.

Inde est quod frater nuncupatur, et Dominus. Frater, quia Primogenitus; Dominus, quia Unigenitus.

Et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio, quia non erat ei locus in diversorio.

---Quid retribuam Domino, pro omnibus quae retribuit mihi (Isai. IX)? Quid enim major est omni laude: Parvulus natus est nobis, ut nos viri possimus esse perfecti? Qui totum mundum vario vestit ornatu, pannis vilibus involvitur, ut nos stolam primam recipere valeamus. Per quem omnia facta sunt, manus pedesque cunis astringitur, ut nostrae manus ad opus bonum exertae, nostri sint pedes in viam pacis directi. Cui coelum sedes est, duri praesepis angustia continetur, ut nos per coelestis regni gaudia dilatet. Qui panis est angelorum, in praesepio reclinatur, ut nos quasi sancta animalia carnis suae frumento reficiat. Qui ad dexteram Patris sedet, in diversorio loco eget, ut nobis in domo Patris sui multas mansiones praepararet. Quamvis hoc quod non in parentum domo, sed in diversorio et in via nascitur, per significationem intelligi altius potest. Ipse namque ait: Ego sum via, et veritas, et vita (Joan. XIV). Qui ergo per divinitatis essentiam veritas et vita permanet, per Incarnationis mysterium via factus est, qua nos ad patriam ubi veritate et vita fruere adduceret.

Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos. Pulcherrima ratione Domino nato pastores vigilant, gregemque suum ab insidiis noctis custodiendo defendunt. Ut videlicet etiam per hoc ostendatur illud adesse tempus, quod verus et solus bonus Pastor olim promisit dicens: Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas, sicut visitat pastor gregem suum, et liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersae fuerant in die nubis et caliginis. Et paulo post: Et suscitabo super ea pastorem unum, qui pascat ea,

servum meum David, et cessare faciam bestias pessimas de terra (Ezech. XXXIV), etc. Quae mirabiliter a propheta praedicta, mirabilius a Domino videmus impleta. Meminit et Michaeas propheta loci hujus et temporis dicens: Et tu, turris Gregis nebulosa, filiae Sion usque ad te venient, et veniet potestas prima, regnum filiae Sion (Mich. IV). Turris quippe Gregis quae Hebraice turris Ader vocatur, mille circiter passibus a civitate Bethleem ad Orientem distat, vaticinio sui nominis pastores hos multo ante demonstrans, ad quam usque filiae Sion angelicae videlicet potestates pastoribus apparendo venerunt. Vigilent itaque nato Domino pastores supra gregem ovium suarum, significant ejus dispensatione manifestata vigilaturos in Ecclesia pastores animarum castarum. Quibus dicatur: Pascite, qui in vobis est, gregem Dei (I Petr. V). Bene autem vigilantibus pastoribus angelus apparet, eosque Dei claritas circumfulget, quia illi prae caeteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus praeesse sollicite sciunt, dumque ipsi pie super gregem vigilant, divina super eos gratia largius coruscat. Aliter angelus Mariam, angelus Joseph, angelus pastores instruit. Et concipiendum, et conceptum, et natum coeli cives Dominum testantur, ut et mortales sufficienter imbuant, et suum auctori servitium incessanter impendant. Nam et in sequentibus, tentato, passuro, resurgenti atque ad coelos ascendenti, semper adesse perhibentur.

Et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Non omni populo Judaeorum, quorum plurimi rebelles exstiterunt, sed omni fidelium populo de cunctis tribubus, gentibus et linguis in unam Christi Ecclesiam congregato, aeternum gaudium evangelizatur et magnum.

Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Haec est potestas prima, hoc

regnum filiae Sion, quod praefato prophetae testimonio promissum est in turre gregis venturum. Ubi notandum quod angelus qui in noctis utique vigiliis pastores affatur, non ait: Hac nocte sed Hodie natus est vobis Salvator. Non aliam scilicet ob causam, nisi quia gaudium magnum evangelizare veniebat. Nam ubi tristitia quaeque nocturnis temporibus gesta vel gerenda significantur, ibi saepe nox vel adjungitur, vel etiam sola nominatur. Ut est illud: Omnes vos scandalum patiemini in me ista nocte (Matth. XXVI). Et alibi: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus (Marc. XIV). Neque enim frustra angelus tanto lumine cinctus apparuit, ut claritas Dei pastores circumfulsisse, hoc est ex omni parte illorum radios luminis aspersione dicatur, quod nunquam in tota Testamenti Veteris serie toties angelis apparentibus adjungitur. Sed mystice praemonuit quod aperte postea monuit Apostolus dicens: Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum et induamur nos arma lucis, sicut in die honeste ambulemus (Rom. XIII).

Et hoc vobis signum. Invenietis infantem pannis involutum, et positum in praesepio. Crebris infantia Salvatoris et angelorum praeconiis, et evangelistarum nobis est inculcata testimoniis, ut nostris altius cordibus quid pro nobis sit factus infigatur. Quia videlicet vulneratus est propter iniquitates nostras, et infirmatus est propter peccata nostra (Isai. LIII). Et notandum solertius quod signum nati Salvatoris datur, infantem non Tyrio exceptum ostro, sed pannis squalentibus involutum, non in ornatis auro stratoriis, sed in praesepibus inveniendum. Hoc est non tantum humilitatis eum et mortalitatis, sed et paupertatis habitum suscepisse pro nobis. Quia cum dives esset, pauper factus est pro nobis, ut nos illius inopia ditaremur (II Cor. VIII). Cum esset Dominus coelorum, pauper factus est in terris, ut

**terrigenas edoceret paupertate Spiritus regnum
acquirere posse coelorum.**

**Et subito facta est cum angelo multitudo militiae
coelestis laudantium Deum et dicentium: Gloria in
altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Uno evangelizante nuntio natum in carne Deum, mox
multitudo militiae coelestis advolans, consono in laudem
Creatoris ore prorumpit, ut sui sicut semper obsequii
devotionem Christo impendat, et nos suo pariter instituat
exemplo, quoties vel aliquis fratrum sacrae eruditionis
verbis insonuerit, vel ipsi lecta sive audita quae pietatis
sunt ad mentem reduxerimus, Deo statim laudes ore,
corde et opere reddendas. Et bene chorus adveniens
angelorum militiae coelestis vocabulum accipit, qui et
duci illo potenti in praelio, qui ad debellandas aereas
potestates apparuit, humiliter obsecundat, et ipse
potestates easdem contrarias, ne mortales tantum
tentare valeant quantum volunt, fortiter armis coelestibus
proturbat. Nam sicut imperatoris optimi provisione cuncta
manu militari loca adversus hostilem muniuntur
adventum, ita et Deus, quoniam immundi Spiritus ad pacis
eversioem ubique versantur, ad tutelam nostram
constituit exercitus angelorum, quorum praesentia et
daemonum confringatur audacia, et nobis pacis gratia
ministretur. Quia vero Deus et homo nascitur, jure
hominibus pax, et Deo gloria canitur. Glorificant angeli
Deum pro nostra redemptione incarnatum, quia dum nos
conspiciunt recipi, suum gaudent numerum repleti.
Optant pacem hominibus, quia quos infirmos prius
abjectosque despexerant, nascente in carne Domino jam
socios venerantur, qui cum pacem hominibus poscunt,
exponunt, et quibus, videlicet bonae voluntatis, hoc est
eis qui suscipiunt natum Christum, non autem Herodi,
pontificibus, et Pharisaeis, caeterisque antichristis, qui
ejus nativitate audita turbati sunt, eumque quantum
valuere gladiis insecuti. Non est enim pax impiis, dicit
Dominus. Pax autem multa diligentibus nomen tuum,**

Domine, et non est in illis scandalum (Isai. XLVIII). Quibus et hoc quod sequitur, aptissime congruit. Expectabam salutare tuum, Domine (Psal. CXVIII), hoc est venturum Christi adventum, longa votorum praestolatione suspirabam.

Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in coelum, pastores loquebantur ad invicem. Transeamus usque Bethleem et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, et ostendit nobis. Verba pastorum quam sint rationabilia, et pastoribus Ecclesiae digna, diligenter inspicite. Vere enim quasi vigilantes non dixerunt: Videamus puerum, videamus quid dicitur, sed: Videamus verbum quod factum est: In principio erat Verbum, et Verbum caro factum est (Joan. I). Verbum quod semper erat, videamus quomodo pro nobis factum est, quod fecit Dominus et ostendit nobis. Verbum hoc, ipsum se fecit: siquidem hoc ipsum Verbum Dominus est. Videamus igitur quomodo hoc ipsum Verbum, hoc est Dominus ipse se fecerit, et ostenderit nobis carnem suam. Quod enim videre non poteramus dum erat Verbum, videamus factum quia caro est. Cui simile est quod Joannes ait: Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod prospeximus, et manus nostrae tractaverunt de verbo vitae, et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam aeternam quae erat apud Patrem, et apparuit nobis (I Joan. I).

Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Joseph et infantem positum in praeseptio. Videntes autem cognoverunt de Verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Festinant pastores Christi quem cognovere, tota mentis intentione videre adventum desiderant. Neque enim cum desidia Christi est quaerenda praesentia. Et ideo forte nonnulli quaerentes invenire non merentur, quia desidiose Christum requirunt. Ideo pastores isti sine mora invenerunt, quia ad illum fide non ficta currebant, ad quem festinanter ire est non pedum gressus accelerare,

sed in fide semper ac virtute proficere. Invenerunt, inquit, Mariam et Joseph, et infantem positum in praesepio. Sed et dominici gregis pastores quo crebrius ac suavius inter hujus vitae tenebras coelesti attolluntur oraculo, eo ferventius sublimem patrum praecedentium vitam, in qua panis vitae semper et servatur et reficit, quasi portas Bethleem contemplando subeunt, nihilque in hac aliud quam virginalem catholicae Ecclesiae pulchritudinem, quasi Mariam, virilem spiritalium doctorum coetum, quasi Joseph, et humilem Mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi adventum Scripturae sacrae paginis insertum, quasi in praesepio positum infantem, Christum prima visione reperiunt. De quo videlicet sanctarum Scripturarum praesepio eximium illud animal et sacrosanctis hostiis aptissimum pascebatur, quod exultando proclamabat: Dominus pascit me, et nihil mihi deerit, in loco pascuae ibi me collocavit (Psal. XXII). Et paulo post: Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me (Ibid.). Videntes autem, inquit, cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc, quia nimirum justi est ordinis ut cognita, amata, et honore digno celebrata, Verbi incarnatione, ad ipsum quandoque Verbi gloriam contuendam capacioris longo exercitio mentis acumine pertingatur.

Et omnes qui audierunt mirati sunt, et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. A pastoribus populus ad Dei reverentiam cogitur. Non mediocre fidei tibi hoc videatur exemplum, non vilis persona pastorum. Certe quo vilior ad prudentiam, eo pretiosior ad fidem. Non sapientes sed simplices, qui fucare audita nescirent, Dominus sui praecones elegit; non rhetores, sed pisces ad evangelizandum destinavit. Denique et in Veteri Testamento, praecipuos quosque suae dispensationis nuntios pastores ordinavit. Protomartyr Abel qui innocuam pastoralis officii conversationem proprio sanguine dicavit, cujusque in figuram dominicae passionis sanguis clamat de terra, quasi doctissimus ac

primus opilionum primitias gregum suorum Domino devotus offerebat. Abraham pater fidei, qui exsultavit ut videret diem Christi, et vidit, et gavisus est, non auri metalla quibus sui cultui ornamenta conquireret, sed aquarum fontes quibus pecora potaret, in terrae venis fodiendo, quaesisse describitur. Jacob duodecim tribuum pater bis denis annis in pascendis pecoribus aestu urebatur et gelu, quorum in figuram veri pastoris habitum, ostensa inter doctrinae salutaris aquas virtutum suarum varietate, statu sublimiore donabat. Legislatores Moyses qui prius in typum Ecclesiae septiformis sorores septem pascentes ab irruentium pastorum, donec suas oves adaquarent, improbitate defendit, postmodum inter pascua deserti Dominum videre et alloqui atque in virga pastoralis signa facere ac populum Dei liberare promeruit. Ipse David, cujus Dominus noster vocari et esse dignatus est filius, arietem sui patris de manu ursi vel leonis eripiens, ostendit eum de sua stirpe et civitate nasciturum, cui similis non est, eripiens inopem de manu fortioris ejus, egenum et pauperem a rapientibus eum. Et ideo non est parvi ducenda pastorum attestatio, qui tunc vigilare et angelicae exsultationis hymnum audire meruerunt, quando, relictis in deserto nonaginta novem ovibus, ad requirendum ovem centesimam bonus Pastor apparuit. Cujus semper adventum totus fidelium grex desiderans implorat: Erravi sicut ovis quae perierat, require servum tuum, Domine (Psal. CXVIII).

Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo. Quid vult hoc quod dicit, conferens? Debit dicere, considerabat in corde suo, et conservabat in corde suo, sed quia sanctas Scripturas legerat, et sciebat prophetas, conferebat ea quae secum sunt acta de Domino cum his quae noverat a prophetis scripta de Domino, et collata ad invicem, cognovit instar coelestium cherubim socia sui vultus luce concordia. Dixerat enim Gabriel: Ecce concipies in utero, et paries filium (Luc. I). Praedixerat Isaias: Ecce virgo concipiet, et

pariet filium (Isai. VII). Praedixerat Micha filias Sion in turre gregis aventuras, et potestatem primam tunc esse venturam. Dicebant pastores supernae sibi civitatis in turre gregis apparuisse cohortes, quae natum canerent Christum. Legerat Maria: Bos cognovit possessorem suum, et asinus praesepe domini sui (Isai. I). Videbat in praesepe Dei Filium vagientem qui homines salvat ac jumenta; et in his singulis atque hujusmodi, conferebat quae legerat, et comparabat his quae audiebat et videbat.

Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus quae audierant et viderant, sicut dictum est ad illos. Glorificant pastores et laudant Deum in omnibus quae audierant ab angelis, et viderant in Bethleem, sicut dictum est ad illos, id est, et in hoc glorificant quod non aliud venientes invenerant, quam dictum est ad illos; sive sicut dictum est ad illos, gloriam Deo laudesque referunt. Et hoc enim illis facere dictum est ab angelis, non quidem verbo imperantibus, sed formam suae devotionis offerentibus, cum Deo in excelsis gloriam unanimi exultatione resonarent. Nam et qui dicit: Evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo (Hic, supra), ad glorificandum utique Deum laudandumque provocat. Sed et magistri spiritalium gregum modo caeteris dormientibus contemplando coelestia subeunt, modo fidelium castra lustrando et probitatis exempla quaerendo circueunt, modo ad publicum pastoralis officii docendo redeunt, ut memoriam abundantiae suavitatis Dei, quam raptim licet intuendo gustaverant, praedicando proximis eructent (Psal. CXLIV).

Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur. Ritus et religio circumcisionis a beato Abraham patriarcha sumpsit exordium. Qui cum positus adhuc in praeputio perfecte Deo credidisset,

reputatumque ei esset ad justitiam, signum accepit circumcisionis, signaculum justitiae fidei, quae est in praeputio. A quo etiam, ut die circumcisionis nomen parvulis aptaretur, exortum est. Quia et ipse cum testamentum a Deo circumcisionis acciperet, eadem prius die, cum sua conjuge nominis augmentum promeruit, ut qui eatenus Abram, id est pater excelsus vocabatur, deinceps ob meritum fidei Abraham, hoc est pater multarum gentium nuncuparetur; Sarai quoque, Sara diceretur. Erat autem circumcisionis typus ac figura multiformis. Nam et signaculum (ut dictum est) justitiae fidei Abrahae et semini ejus, et indicium castigandi eos qui ad hoc semen hancque fidem pertinerent, ab omni inquinamento carnis et spiritus, et prophetiam nascituri de hoc semine Salvatoris, qui nos et in praesenti per baptismum ab omni mortiferae actionis pollutione mundaret, et in futuro per resurrectionem ab universa mortis ipsius corruptione, in perpetuum liberaret, et praecipue donum remissionis, quod solveret a peccato praevaricationis Adae, per hanc id temporis ministrari, eidem gratiae legisque latori complacuit. Qui enim nunc dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei (Joan. III), ipse tunc dicebat: Masculus cujus praeputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit (Gen. XVII). Non pactum utique circumcisionis, quod non infans qui discernere necdum valuit, sed majores qui id servare noverant, poterant, debuerant, irritum fecerunt; verum pactum quod cum primo homine Deus iniit, quod omnis qui vel unius diei vitam gessit in terra praevaricasse convincitur [propter peccatum originale nascimus filii irae], atque ideo remedio salutis aliquo opus habere non ignoratur. Nam qui vel ante tempora circumcisionis, vel etiam post datam circumcisionem de exteris gentibus exstiterunt fideles, ut exemplar patientiae Job et amici liberique illius, sive victimis hostiarum, se suosque ab originali peccato, seu certe sola fide salvabant, quia justus ex fide vivit (Rom. I),

et sine fide impossibile est placere Deo (Hebr. XI). Verum his atque hujusmodi remediis egent qui de peccati traduce propagati in iniquitatibus concepti et in deliciis sunt nati. Redemptor autem noster, qui ut peccata mundi tolleret, sine peccato venit in mundum, sicut suo baptisate nobis remedia procuravit, id est, nostris abluendis sceleribus aquarum quae subiit lavacra consecravit, ita etiam circumcissione quam suscepit, non sua quae nulla erant admissa purgavit, sed nostrae in se naturae vetustatem docuit innovandam, et nunc videlicet eam per se a vitiorum labe purgandam, et in novissima die significans ab ipsa multifariae mortalitatis ac mortis peste penitus esse restaurandam. Unde congrue Jesus octava die circumcisis asseritur, quod non facile in Veteri Testamento de quoquam legimus actum, quamvis saepissime de omnibus jussum, absque solo duntaxat Isaac, qui quasi filius promissionis primus octava die circumcissionem accepisse perhibetur. Bene, inquam, Jesus octava die circumciditur. Quia videlicet utraque haec nostra quam praediximus, hoc est et moderna et futura, et Spiritus et carnis innovatio, et in ejus resurrectione praefigurata, et in nostra est quandoque perficienda. Siquidem de prima nostra resurrectione, quae interim vitae et fidei emendatione celebratur, Apostolus ait: Quicumque enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus (Rom. VI). De secunda autem quae in fine speratur, ita dicit: Si enim credimus quod Jesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo (I Thess. IV). Octavum autem numerum resurrectionis gloriae convenire pene omnibus claret. Nam et Dominus octava die, hoc est post septimam Sabbati resurrexit, et ipsi post sex hujus saeculi aetates et septimam Sabbati animarum, quae nunc interim in alia vita geritur, quasi octavo tempore surgemus, tunc verissime circumcisi, hoc est ab omnibus carnalis concupiscentiae vitiis et corruptionibus, in quibus

maxime luxuria regnat, exspoliati, verissime praeputium incisi. Quia sicut Dominus ait: Filii saeculi hujus nubunt, et traduntur ad nuptias. Illi autem qui digni habebuntur saeculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores; neque enim ultra mori poterunt, aequales enim angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis (Luc. XX).

Vocatum est, inquit, nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Jesus Salvator interpretatur, cujus nominis etiam fideles et electi quique, in utraque sua, de qua satis dictum est, circumcissione, participes existere gaudent, ut sicut a Christo Christiani, ita etiam a Salvatore salvati nuncupentur, nunc quidem spe salvi facti per fidem, tunc autem re ipsa per visionem gloriae quae est in Christo Jesu Domino nostro, quod illis a Deo vocabulum non solum priusquam in utero Ecclesiae per fidem conciperentur, sed etiam ante tempora saecularia vocatum est. Cujus sacrosancti nominis non tantum etymologia, sed et ipse quem litteris comprehendit numerus, perpetuae nostrae salutis mysteria redolet. Qui profecto numerus, quia figurae resurrectionis adgaudeat, satis est supra tractatum. Nam quod octo simpliciter posita, hoc et per eadem decem sive centum multiplicata significant. Vel certe perfectorum cumulatio numerorum firmitatis indicium esse credendum est. Possumus et ita dicere, quod nomen Salvatoris octo absoluta contineat, quia resurrectionis in se exemplum mortalibus octava die resurgendo praestiterit. Contineat et decuplata, quia decalogus legis, quomodo debeat impleri suae nos resurrectionis figuris, instituerit pariter et juverit. Ut quomodo ipse surgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, ita et nos existimemus nos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu (Rom. VI). Contineat etiam centies ducta, quia gloria suae resurrectionis ostensa, quae nos in futurum sequatur, retributio portenderit. Centenarius namque

numerus qui post tot in laeva cursum numerorum, primus dexteram petit, illius nimirum saeculi gaudiis figurandis aptissime congruit, quando novissima inimica destruetur mors (I Cor. XV), quando nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis qui resurrexerint, in nubibus obviam Domino in aera, et sic semper cum Domino erimus (Thess. IV). Unde pulchre in typum omnium electorum, primus promissionis filius et centenario patre natus ac circumcisis, et secundum Domini praedictum Isaac, quod risum sive gaudium sonat, est appellatus, illius per omnia temporis dexteram felicitatem praefigurans, de quo Dominus ait: Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis (Joan. XVI). Verum quia de circumcissione sermo est, libet inquirere quare Moyses ipse qui legem circumcissionis et patribus a Deo datam et sibi toties inculcatam refert, toto ducatus sui tempore neminem circumcidi voluerit, praeter unum solummodo filium suum, quem mater arrepta petra acutissima, ne a Domino feriretur, circumcidit, sed omnes qui in eremo nati sunt a Josue circumcidendos reliquerit, morem videlicet divinitus imperatum, quadringentis et sex annis observatum, et avita sibi successione contraditum, annis quadraginta continuis intermittens. Nequaquam hoc frustra, sed magno mysterio factum crediderim. De quo, salvo majorum intellectu, dicam breviter ipse quod sentio. Moyses circumcissionem praedicat, sed Josue perficit, quia lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est (Joan. I). Nihilque prodest littera jubens, nisi adfuerit gratia juvans. Moyse praedicante praepotium crescit, quia, sicut Apostolus ait, ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati (Rom. III). Et alibi: Usque ad legem enim, peccatum erat in mundo. Peccatum autem non imputatur, cum lex non est (Rom. V). Et iterum: Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam

(Rom. VII). Sed Josue populo in terram repromissionis inducto, praepotum quod Moyse vivente accreverat, cultris petrinis incidit. Quia ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia (Rom. V). Nam quare petrinis ad circumcidendum Josue cultris utatur, intelligit qui legit, quia petra erat Christus (I Cor. X), et super hanc, inquit, petram aedificabo Ecclesiam meam (Matth. XVI). Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudine carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum (Rom. VIII). Haec autem Christi gratia, non solum Novi Testamenti fideles justificat, verum quicumque in lege perfecti fuere, non ex operibus legis, sed eadem Christi in carne venturi gratia sunt salvi facti per fidem. Et hos populus a Josue circumcisis, illos Moysi filius designat, qui cum legis severitate coacti discerent Christi gratiam flagitare, quasi impendentem Domini gladium, petrae circumcisionem vitabant, Petro attestante qui de jugo legis loquens ait: Quod neque patres nostri, neque nos potuimus portare, sed per gratiam Domini Jesu credimus salvari, quemadmodum et illi (Act. XV). Et Psalmista, qui quasi carcerali legis custodia conclusus, et viam evadendi nullam nisi in gratia Christi reperiens, exclamat: Dum anxietur cor meum, in petra exaltasti me. Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici (Psal. LX). Nemo sane cum circumcisionem praedicari audierit, unius solum membri continentiam autumet imperari, quasi vel a fornicatione tutum, vel licito matrimonio temperanter utentem, vel virginitate gloriosum existere, absque aliarum virtutum adjectione sufficiat, et non omnium potius, quos corde vel corpore gestamus, sensuum castigationem praecipere. Nam et Moyses mundissima Dei verba suscipiens, incircumcisum se labiis esse querebatur, et Stephanus Judaeis non credentibus, Incircumcisi, inquit, cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis (Act. VII). Ille itaque vera

circumcisione mundatus est, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem (Isai. XXXIII), et claudit oculos ne videat malum, qui custodit vias suas ne delinquat in lingua sua (Psal. XXXVIII), et attendit sibi ne gravetur cor ejus in crapula et ebrietate (Luc. XXI), qui, donec superest halitus in eo, et Spiritus Dei in naribus ejus (Job XXVII), non loquitur labiis iniquitatem (Ibid.), qui lavat inter innocentes manus suas (Psal. XXV), et ab omni via mala prohibet pedes suos (Psal. CXVIII), qui super omnia castigat corpus suum, et servituti subjicit (I Cor. IX), omnique custodia servat suum cor, quoniam ex ipso vita procedit (Prov. IV). Ille vero post circumcisionem, Jerusalem allatus et Domino oblatus est, qui juxta eum qui dicit: Declina a malo et fac bonum (I Petr. III), postquam desiit a peccatis, bonis coepit operibus abundare. Qui dicere potest: Oculi mei semper ad Dominum, et circumibo altare tuum, Domine, ut audiam vocem laudis tuae (Psal. XXV). Qui dicit: Christi bonus odor sumus Deo (II Cor. II), et, Levavi manus meas ad mandata tua, et converti pedes meos in testimonia tua (Psal. CXVIII). Qui sive manducat, sive bibit, sive aliud quid agit, omnia in gloriam Dei facit (I Cor. X), et dicit: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua (Psal. CXVIII); et ad extremum: Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum (Psal. LXXXIII). Sed et ipsa bona actio sua quae in abscondito est, circumcisione non minus indiget, ut cum jejuno, oro, eleemosynam facio, gloriam intrinsecus quaeram. Nam si in angulis platearum sto, faciem demolior, tuba ante me cano ut videar et lauder ab hominibus (Matth. VI), foris quidem circumcisis appareo, sed immundus in corde permanens, poenas insuper simulatae sanctitatis incurro. In exemplum videlicet Sichimitarum qui cum patriarcharum circumcisionem viderentur imitari, quia non ob Domini testamentum, sed ob causam fecere luxuriae, non modo nil acquiescere mercedis, verum tertia die quando gravissimus vulnerum dolor est, inter suae civitatis perire ruinas. Tales namque obliti propheticae

monitionis: Circumcidimini Domino, et auferite praeputia cordium vestrorum (Jerem. IV), ubi tempus resurrectionis ingruerit, evacuatis quibus confidebant virtutibus, in mortem mittentur aeternam. Quapropter et Apostolus absconditam in corde circisionem sedulo commendat, cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est (Rom. II).

Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino. Decretum quidem legis erat, parvulum post tricesimum tertium circumcisionis diem ad templum Domini deferri, darique hostiam pro eo; primogenitum autem masculum, sanctum Domino fieri. Mystice, sicut diximus, insinuans neminem nisi circumcisum vitiiis, dominicis dignum esse conspectibus, neminem nisi mortalitatis nexibus absolutum, supernae civitatis gaudia perfecte posse subire. Quia non habitavit, inquit, juxta te malignus, neque permanebunt injusti ante oculos tuos (Psal. V). Et Apostolus: Caro et sanguis, regnum Dei non possidebunt, neque corruptio incorruptelam possidebit (I Cor. XV). Verum si legis ipsius verba diligentius inspexeris, profecto reperies quia non solum Dominus incarnatus, quantum a peccati contagione, tantum a conditione legis fuerit liber, quam ob hoc magis suscipere dignatus est, ut et eam sanctam, justam ac bonam esse probaret, et nos ab ejus servitute ac timore, fidei gratia liberaret, sed etiam ipsa Dei genitrix sicut ab admistione virili, sic et a legali sit jure immunis. Dicit enim Moyses: Mulier si suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus juxta dies separationis menstruae, et die octava circumcidetur infantulus. Ipsa vero, triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suae. Omne sanctum non tanget, nec ingrediatur sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suae etc. (Levit., XII), quae ad ritum parientis pertinentia sequuntur. Nota ergo quod non omnis mulier pariens, sed ea quae suscepto semine pepererit, designatur immunda, ritumque legis docetur

esse mundanda, ad distinctionem videlicet illius, quae virgo concepit et peperit filium, et vocavit nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus (Isa. VI). Non ergo filius qui cum homine Deus est, non mater quae Spiritu sancto operante peperit, victimis hostiarum quibus purgaretur indigebat, sed ut nos a legis vinculo solveremur, sicut Dominus Christus, ita et beata semper virgo Maria legi est sponte subjecta.

Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. Quod dicit: Omne masculinum adaperiens vulvam, et hominis et pecoris primogenitum significat, quod utrumque sanctum Domino vocari, atque ideo sacerdotis esse praeceptum est. Ita duntaxat, ut pro hominis primogenito pretium acciperet, et omne animal immundum redimi faceret. Cujus (inquit) redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque (Levit. XXVII). Ubi salvo subtiliore tractatu breviter intimandum, quod illa omnia primogenita, vel figura fuerint ejus qui cum unigenitus esset Dei Filius, primogenitus fieri dignatus est omnis creaturae, vere et singulariter sanctus Domino, quia peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (Isa. LIII), vel certe nostrae fuerint devotionis indicium, qui omnia bonae actionis initia, quae quasi corde gignimus, Domini gratiae deputare, male autem gesta redimere debeamus, dignos videlicet poenitentiae fructus pro singulis quinque corporis vel animae sensibus offerentes. Itaque quod ait, adaperiens vulvam, consuetae nativitatis more loquitur. Non quod Dominus noster sacri ventris hospitium quod ingressus sanctificarat, egressus devirginasse credendus sit, juxta haereticos qui dicunt beatam Mariam virginem usque ad partum non virginem esse post partum, sed juxta fidem catholicam clauso virginis utero, quasi sponsus, suo processisse de thalamo. De quo pulchre Propheta: Et convertit me, inquit, ad viam portae sanctuarii exterioris, quae respiciebat ad orientem, et erat clausa, et dixit

Dominus ad me: Porta haec clausa erit, non aperietur, et vir non transiet per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi, princeps in ea sedebit, ut comedat panem coram Domino (Ezech. XLIV). Quamvis possit etiam mystice designari, nullum praeter Dominum Ecclesiae virginis uterum per aquam et Spiritum sanctum ad generandos Deo filios posse reserare, ideoque hunc masculum incomparabili dignitate Domino sanctum vocari.

Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Dictum est in lege, ut pro infante si masculus sit, ut praedixi, quadragesimo, si femina, octogesimo die nativitatis, agnus anniculus immaculatus in holocaustum, et turtur sive pullus columbinus offeretur pro peccato: Si autem non invenerit, inquit, manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbae, unum in holocaustum, et alterum pro peccato (Levit. XII). Dominus ergo Christus Jesus cum dives esset, pauper factus pro nobis, pauperem pro se hostiam voluit dari. Ut videlicet una sua paupertate nos et hic divites in fide, et illic faceret haeredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se. Moraliter autem, sive fortia quis opera, seu creaverit infirma, quae masculi ac feminae vocabulo distinguuntur, ut haec legitime Domino valeant consecrari, ovem necesse est innocentiae, et turturem pariter sive columbam compunctionis offerat. Quia enim volucres hae pro cantu gemitus habent, non immerito lacrymas humilium designant, quibus plurimum in ipsis etiam bonis operibus indigemus. Quia et si bona esse quae agimus noverimus, qua tamen districtione a Domino examinanda, qua a nobis perseverantia sint consummanda, nescimus. Qui vero divitias virtutum non habendo, de quibus ad Corinthios Apostolus ait: Quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in omni scientia (I Cor. I), agnum vitae innocuae in actuum suorum grege non invenerit, duos saltem turtures, aut

duos columbae pullos offerat, hoc est ad lacrymarum flagitanda suffragia confugiat. Et bene duos, unum pro peccato, et alterum in holocaustum (Levit. XII). Holocaustum namque totum incensum dicitur; quia duo sunt nimirum genera compunctionis. Deum namque sitiens anima prius timore compungitur, post amore. Prius enim sese lacrymis afficit, quia dum malorum suorum recolit, pro his perpeti supplicia aeterna pertimescit. At vero cum longa moeroris anxietate fuerit formido consumpta, quaedam jam de praesumptione veniae securitas nascitur, et in amore coelestium gaudiorum animus inflammatur. Contemplatur etenim mens qui sint illi angelorum chori, quae ipsa societas beatorum spirituum, quae majestas aeternae visionis Dei, et amplius plangit, quia a bonis perennibus deest, quam flebat prius cum mala aeterna metuebat. Qui ergo prius flendo ne duceretur ad supplicium, turturem pro peccato offerebat, de altero facit holocaustum, cum postmodum flere amarissime incipit, quia differtur a regno. Columbam pro peccato offert, qui laborat in gemitu suo, lavat per singulas noctes lectum suum, hoc est per singulas pulsantis culpae tenebras opera sua bona, in quibus requiescere debeat, lacrymis abluere non cessat. Columbarum pullos in holocaustum ferunt, qui patriae coelestis absentiam deflentes aiunt: Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus, dum recordaremur tui, Sion (Psal. CXXXVI). Sicut enim columbae super fluentia residere delectantur, ut accipitris adventum umbrae cursu per aquas praevidere simul et evadere queant: sic profecto, sic animae pauperum spiritu fluctus saeculi mente transcendentis, quo plura in hac Babylone qua suis gemitibus pascuntur, maligni hostis exempla conspiciunt, eo crebriores ad aeterna sui desiderii pennas sustollunt. Hoc sane inter turturis et columbae significantiam distat, quod columba quae gregatim conversari, volare, et gemere consuevit, activae vitae frequentiam demonstrat: De qua dicitur: Multitudinis autem credentium erat cor et anima una, nec quisquam

eorum quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis communia omnia (Act. IV). Turtur vero qui singularitate gaudet, adeo ut si conjugem casu perdiderit, solus exinde permaneat, speculativae vitae culmina denuntiat, quia et paucorum est ista virtus, et his singillatim attributa. Solus Esaias Dominum exercituum videt, laudes Seraphim contemplatur, et quia male tacuerit, quasi turtur singularis ingemit. Moyses pavente procul populo solus ascendit ad Dominum, et ne idem populus feriat, lacrymosis precibus impetrat. Solus fugientibus sociis, Daniel inter angelos remanet. Solus Ezechiel quadrigas Cherubim, et supernae civitatis aedificia celsa miratur. Solus Paulus ad delicias paradisi, et visenda coeli tertii secreta raptatur. Item cum intrans cubiculum clauso ostio oro Patrem in abscondito, turturem offero. At cum ejusdem operis compares quaero, canendo cum Propheta: Venite, adoremus, et procidamus ante Deum, ploremus coram Domino qui fecit nos (Psal. XCIV), columbas ad altare deporto. Et quia aequae utraque conditori accepta est hostia, consulte Lucas utrum turtures, an pulli columbarum pro Domino sint oblati, non dixit, ne unum alteri vivendi ordinem praeferret, sed utrumque sequendum, utrumque divinis cultibus doceret offerendum. Igitur quia de purgatione longior se sermo protraxit, quid ipse dierum purgationis numerus contineat mysterii, et quare idem in feminae genitricis purgatione geminari sit jussus in Levitico congruentius explanabitur.

Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus et timoratus, exspectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. Nato in carne Domino, non solum angeli de coelis, sed et omnis aetas mortalium, et uterque sexus testimonium reddit. Decebat enim omnium Salvatorem sicut venturum in carne, omnium toto saeculi tempore fidelium facto vel dicto praesagari, ita etiam venientem communi omnium laude praedicari, impleta prophetia quae dicit: Laudate Dominum de coelis (Psal. CXLVIII), etc., usque quo ait:

Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini, quia exaltatum est nomen ejus solius. Confessio ejus super coelum et terram. Justus, inquit, et timoratus (Ibid.), quia difficile justitia sine timore custoditur. Non illum dico timorem qui sub lege poenali temporalia bona sibi subtrahi perhorrescit, quem perfecta dilectio foras mittere consuevit, sed timorem Domini sanctum qui permanet in saeculum saeculi, quo justus Deum suum quanto ardentius diligit, tanto solertius offendere cavet.

Et responsum acceperat a Spiritu sancto non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini; et venit in Spiritu sancto in templum. Vide locutiones Scripturarum, mortem videri dixit. Quomodo videtur quibusve oculis, quae veniendo ipsos oculos claudit, ne aliquid videant? Sed videri mortem, experiri significat. Multumque felix mortem videbit carnis, quicumque Christum Domini prius oculis cordis videre sategerit, conversationem habendo in coelesti Jerusalem, templi Dei limina frequentando, hoc est pia sanctorum in quibus Dominus inhabitat exempla sectando, suspirando cum Psalmista: Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae, ut videam voluntatem Domini (Psal. XXVI). Sic enim et ipse verbum Dei in manibus accipere, et fidei charitatisque suae brachiis merebitur amplecti. Quod autem ait: Et venit in Spiritu templum, significat eum eadem Spiritus gratia, qua olim venturum praecognoverat, etiam nunc venientem et jam jamque a se videndum cognovisse Salvatorem.

Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas. Magna quidem Domini potentia, sed non minor claret humilitas, ut qui coelo terraque non capitur, grandaevi hominis gestetur totus in ulnis. Sed et tropice accipit Simeon Christum, veteranus infantem, ut doceat nos exuere veterem hominem qui corrumpitur cum actibus ejus, et renovatos spiritu mentis

nostrae induere eum, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate et veritate (Ephes. IV), hoc est deponentes mendacium, loqui veritatem, et caetera quae ad novi hominis statum pertinent, ore, corde, et opere perficere. Accipit senior justus secundum legem et timoratus puerum Jesum in ulnas suas, ut significet justitiam operum quae ex lege erat (Quis enim nesciat, opera per manus et brachia solere figurari?), humili quidem, sed salutari fidei Evangelicae gratia mutandam. Accipit senior infantem Christum, ut insinuet hoc saeculum quasi senio jam et longaeva aetate defessum, ad innocentiam et (ut ita dixerim) infantiam Christianae conversationis rediturum, et sicut aquilae juventutem illius esse renovandam.

Et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Vides non solum Novi, sed et Veteris Testamenti justos spe futurae vitae desiderium habuisse, dissolvi a corpore, imo pacis viam deputasse sarcinam deponere terrestrem, ut pote qui se in sinu Abrahae requiem non dubitarent habituros esse perpetuam. Denique et Idithun, hoc est transilitor cupiditatum saecularium, postquam multa diu tacitus mundi mala contemplatus, interna secum cordis meditatione concaluit, tandem locutus in lingua sua, et quid intus egerit promens: Notum, inquit, mihi fac, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum quis est, ut sciam quid desit mihi. Ecce veteres posuisti dies meos (Psal. XXXVIII). Quibus absque dubio verbis aperit, quam maximum se praesentium calamitatum nacturum speret in fine solatium, quem tantisper advenire desiderat.

Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Beati oculi qui vident quae Simeon vidit: beati qui non viderunt, et crediderunt (Joan. XX). Illud ipsum, inquit, quod omnibus postmodum gentibus, populis et linguis mente ac fide conspiciendum

parasti, spe ac dilectione quaerendum praevidisti, ipse diu desideratum nunc et carnis et cordis oculis tuum salutare contemplor.

Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Lumen quidem utrique populo salutare Dei, id est, Christus a Deo patre paratur. Qui tantum gloria magis Israel, cui diu speratus, et ex quo praenuntiatius advenit, gentium vero dicitur esse revelatio, quarum mentis oculos profunda jam caecitate demersos, neque ulla spe adventus dominici erectos, ipse visitare, pariter revelare atque illustrare dignatus est. Et bene revelatio gentium, Israelis gloriae praefertur, quia cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus fiet. Quomodo et Psalmista cum diceret: Notum fecit Dominus salutare suam, ante conspectum gentium revelavit justitiam suam (Psal. LXXXIX); subjunxit atque ait: Memor fuit misericordiae suae Jacob, et veritatis suae domui Israel (Psal. XCVII).

Et erat pater ejus et mater, mirantes super his quae dicebantur de illo, et benedixit illis Simeon. Patrem Salvatoris appellat Joseph, non quod vere juxta Photinianos pater fuerit ejus, sed quo ad famam Mariae conservandam pater sit ab omnibus aestimatus. Neque enim oblitus Evangelista, quod eam de Spiritu sancto concepisse et virginem peperisse narrarit, sed opinionem vulgi exprimens, quae vera historiae lex est, patrem Joseph nuncupat Christi. Quamvis et eo modo pater illius valeat dici, quo et vir Mariae recte intelligitur sine commistione carnis, ipsa copulatione conjugii, multo videlicet conjunctius quam si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Joseph pater Christi, quia nemo eum concumbendo genuerat, quandoquidem recte pater esset etiam ejus, quem non ex sua conjuge procreatum alicubi adoptasset.

Et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in

signum cui contradicetur. Bene in resurrectionem quia lumen est, quia gloria plebis Israel, quia dicit: Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in aeternum (Joan. XI). Quomodo autem in ruinam, nisi quia et lapis offensionis est, et petra scandali? id est, ruinae his qui offendunt verbum, nec credunt. De quibus ipse dicit: Si non venissem et locutus eis fuisset, peccatum non haberent; nunc autem, excusationem non habent de peccato suo (Joan. XXII). Qui non in seipso tantum, sed in suis quoque praedicantibus in ruinam positus est, resurrectionemque multorum, testante Apostolo qui ait: Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt, et in his qui pereunt (II Cor. II). Qui enim praedicante Apostolo verbum quod audit amando sequitur, bono odore resurgit et salvatur. Qui odiendo insequitur, eodem ipso odore corrumpit et moritur. Signum autem cui contradicetur, fidem dominicae crucis accipe. De qua apostolo Paulo dicunt Judaei: Nam de secta hac notum est nobis, quod ubique ei contradicetur (Act. XXVIII). Et Apostolus ipse: Nos enim (inquit) praedicamus Jesum Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam (I Cor. I).

Et tuam ipsius animam pertransiet gladius. Nulla docet historia beatam Mariam ex hac vita gladii occisione migrasse, praesertim cum non anima, sed corpus ferro soleat interfici. Unde restat intelligi gladium illum de quo dicitur: Et gladius est in labiis eorum (Psal. LVIII), hoc est dolorem dominicae passionis, ejus animam pertransisse. Quae et si Christum utpote Dei Filium sponte propria mori, mortemque ipsam non dubitaret esse devitaturum, ut sua tamen carne procreatum non sine doloris affectu potuit videre crucifigi. Nam et ferrum quod animam Joseph pertransisse canitur, nullum melius quam dura tribulatio mentis intelligitur.

Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Incertum erat quondam, qui Judaeorum gratiam Christi, quam venturam utique noverant, recipere, qui autem respuere mallent. At ejus nativitate audita, revelatis mox cordium cogitationibus Herodes rex turbatus est, et omnis Jerosolyma cum illo. Pastores cum timore et gaudio Deo laudem resonant, hominibus pacis nuntium pandunt. Ejus doctrina et virtute diffamata, alii ad eum quasi magistrum veritatis confluunt, alii ab eo quasi seductore refugiunt. Ejus signo crucis erecto, hi quasi juste morti dati blasphemantes irrident, illi quasi vitae auctorem mori acriter dolent. Sed et usque hodie, et usque ad consummationem saeculi praesentis Ecclesiae animam gladius durissimae tribulationis pertransire non cessat, cum signo fidei ab improbis contradici, cum audito Dei verbo multos cum Christo resurgere, sed plures a credulitate ruere gemebunda pertractat. Cum revelatis multorum cordium cogitationibus, ubi optimum Evangelii sevit semen, ibi zizania vitiorum vel plus justo praevalere, vel etiam, quod dictu grave est, sola germinare ac regnare conspicit.

Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel de tribu Aser; haec processerat in diebus multis, etc. Juxta historiam devotae conversationis, et venerandae pariter aetatis, dignaque per omnia quae Domino incarnato testimonium ferret, Anna fuisse docetur. Juxta intellectum vero mysticum, quia Ecclesiam significat, quae in praesenti quasi sponsi Dominique sui est morte viduata, numerus etiam annorum viduitatis ejus, tempus Ecclesiae designat, quo in corpore constituta, peregrinatur a Domino, magnaeque devotionis affectu coelestis templi limina servans, quotidianum illum Domini praestolatur adventum. De quo dicit: Veniemus et mansionem apud eum faciemus (Joan. XIV). Septies quippe duodeni octoginta quatuor faciunt. Et septem quidem ad hujus saeculi cursum, qui diebus septem volvitur. Duodecim vero ad perfectionem doctrinae apostolicae pertinent.

Ideoque sive universalis Ecclesia, seu quaelibet anima fidelis quae totum vitae suae tempus apostolicis mancipare curat institutis, quasi septem per duodecim multiplicare, et typicis octoginta quatuor annis Domino servire laudatur. Sicut etiam tempus septem annorum, quo cum viro suo manserat, dominicae incarnationis tempori decentissime congruit. Septenario namque (ut dixi) numero, perfectio solet temporis indicari. Sed ibi propter dominicae privilegium majestatis quo in carne versatus docuit, simplex septem annorum est numerus expressus. Hic ob Apostolicae culmen dignitatis, septem anni per duodecim multiplicantur. Arridet autem Ecclesiae myteriis quod Anna et gratia ejus interpretatur, et filia est Phanuel, qui facies Dei dicitur, cum Psalmographo decantans: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine (Psal. IV). Et de tribu Aser, hoc est beati, descendit, qui inter patriarchas duodecim ordine nascendi est octavus. De quo numero quia Novo Testamento sit sacer, crebrius est inculcatum.

Et haec ipsa superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui exspectabant redemptorem Jerusalem. [Prophetavit Simeon, prophetaverat copulata conjugio, prophetaverat virgo, debuit etiam vidua, ne aliqua aut professio deesset aut sexus. Et ideo Anna et stipendiis viduitatis et moribus talis inducitur, ut digna plane fuisse credatur, quae Redemptorem venisse omnium nuntiaret.

Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaeam, in civitatem suam Nazareth. Praetermisit hoc loco Lucas quae a Matthaeo satis exposita noverat, Dominum videlicet post haec, ne ab Herode necandus inveniretur, Aegyptum a parentibus esse delatum, defunctoque Herode sic demum in Galilaeam reversum, Nazareth civitatem suam inhabitare coepisse. Solent enim evangelistae singuli sic omittere quaedam, quae vel ab aliis commemorata viderint, vel ab

aliis commemoranda in spiritu praeviderint, ut continuata suae narrationis serie quasi nulla praetermissis videantur. Quae tamen alterius evangelistae considerata scriptura, quo loco transilita fuerint, diligens lector inveniatur.

Puer autem crescebat et confortabatur, plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo. Notanda distinctio verborum, quia Dominus Jesus Christus in eo quod puer erat, id est, habitum humanae fragilitatis induerat, crescere et confortari habebat. In eo vero quod etiam verbum Dei et Deus aeternus erat, nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Unde rectissime plenus sapientia perhibetur et gratia. Sapientia quidem, quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Gratia autem, quia eidem mediator Dei et hominum, homini Jesu Christo magna gratia donatum est, ut ex quo homo fieri coepisset, perfectus esset et Deus. Cui simile est, quod Joannes scribit, eum plenum gratia et veritate, eandem ipse divinitatis excellentiam veritatis, quam Lucas sapientiae nomine commendans.

Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solemni Paschae. Vides hunc evangelistam inter animalia quatuor non frustra vitulo comparatum, qui, quasi hostiis deputatum animal, circa templum maxime et Jerosolyma narrationis suae diversatur incessu. Siquidem in principiis sacerdotem collocat ad aram orantem, populi multitudinem templi sistit in atriis, Mariam mox Domino concepto Jerosolyma mittit, domum Pontificis intromittit. Ibi et Baptistam natum refert, et Dominum post nativitatem continuo cum hostia transfert. Eundem illo singulis annis cum parentibus ducit, et duodenem in templo doctorum choris inserit. Ubi inter alia sapientibus stupenda dicit: Quia in his quae Patris mei sunt oportet me esse (Luc. II). Et post caetera talia, laudantes Deum in templo discipulos in Evangelii sui fine concludit.

Et cum factus fuisset annorum duodecim, ascendentibus illis in Hierosolyma secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem. Qui a nativitate, imo a conceptione humana manifestis miraculorum quia Deus sit, est approbatus indiciis, ipse etiam mox ubi tempus aetatis congruebat, utramque suam reverenter pandere coepit atque aperire substantiam, et quid videlicet Patri juxta veritatem divinae majestatis, et quid juxta assumptionis humanae fragilitatem debeat matri. Nec absque providentia duodenis prima suae fidei rudimenta revelabat, quae duodecim apostolorum ministerio cunctum erat revelanda et elucidanda per orbem. Possumus et hoc dicere, quia sicut septenario, sic et duodenario numero, qui multiplicatis inter se invicem septenarii partibus constat, vel rerum vel temporum universitas ac perfectio designetur. Atque ideo quo omnia loca vel tempora deceat occupari, recte a duodecimo numero jubar sumat exordium. Non igitur otiose suorum perhibetur immemor exstitisse parentum, sed ut nos instruat, quia non solum antequam parentes ipsi, verum etiam antequam Abraham fieret ipse est, in civitate potius ac templo Dei, quasi paterno jure residere delectatur.

Et non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos, et non invenientes, regressi sunt in Jerusalem requirentes eum. Quaeret aliquis quomodo Dei Filius tanta parentum cura nutritus, his abeuntibus potuerit obliviscendo relinqui. Cui respondendum, quia filiis Israel moris fuerit, ut temporibus festis vel Hierosolyma confluentes, vel ad propria redeuntes, seorsum viri, seorsum autem feminae choros ducentes incederent, infantesque vel pueri, cum quolibet parente indifferenter ire potuerint. Ideoque beatam Mariam vel Joseph vicissim putasse puerum

Jesum, quem se comitari non cernebant, cum altero parente reversum.

Et factum est post triduum, invenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem. Quasi fons sapientiae doctorum medius sedet, sed quasi exemplar humilitatis, audire prius et interrogare doctores, quam instruere quaerit indoctos. Ne etenim parvuli a senioribus erubescant discere, et ipse ob aetatis humanae congruentiam, hominibus auscultare non erubescit Deus. Ne infirmus docere quis audeat, et ille puer doceri interrogando voluit, qui per divinitatis potentiam, verbum scientiae ipsis suis doctoribus ministravit.

Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus, et videntes admirati sunt. Nota distinctionem verborum, et tuae salvationis ac fidei mysteria sedulus intueri. Stupebant qui eum audiebant, et videntes admirati sunt. Et eo amplius stupebant super prudentia responsionum, quo paucitatem videntes contemnebant annorum. Divinam lingua sapientiam prodebat, sed infirmitatem aetas praetendebat humanam. Verum haec doctores Judaeorum quasi nova stupeant, interque alta quae audiunt, et infirma quae vident, dubia admiratione turbentur: nos autem scientes hunc esse de quo olim Propheta gratulabundus exultabat: Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis, et vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus fortis (Isa. IX); nequaquam miremur eum qui sic parvulus factus est homo, ut nihilominus quod erat semper Deus ac fortis permaneret, modo divinitatis suae, modo humanitatis his quos erudire cupiebat indicia dedisse, sed digna fide, spe et charitate agamus illi gratias, quia qui magnus erat et laudabilis nimis, sed nos non cognoscebamus. Parvulus natus est nobis, ut crescendo et proficiendo inter parvulos, paulatim eos ad capessenda suae virtutis ac magnitudinis arcana proveheret.

Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes, quaerebamus te. Et ait ad illos: Quid est quod me quaerebatis? nesciebatis quia in his quae Patris mei sunt, oportet me esse? Non Joseph qui nihil in ejus generatione praeter ministerium praestitit et affectum, unde et pro fideli ministerio et ab evangelista et ab ipsa Maria pater appellatur; vel ipse Christus suum negat esse parentem, sed simpliciter et aperte qui sit verus sibi pater, nobis pariter et illis insinuat. Non quod eum quasi filium quaerunt, vituperat, sed quid ei potius cui aeternus est filius debeat, cogit oculos mentis attollere. Quia enim Deus et homo est, nunc excelsa deitatis, nunc infima praefert humanae fragilitatis. Quasi homo seniores interrogat, quasi Deus quae seniores et docti mirentur, respondet. Quasi Dei Filius in templo Dei commoratur, et quasi filius hominis cum parentibus quo jubent regreditur.

Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad illos. Et descendit cum illis, et venit Nazareth, et erat subditus illis. Quantum pietatis simul in Domino et humilitatis exemplum? Parentes ejus non intelligunt verbum quod de sua divinitate loquitur ad illos, et tamen ipse humanae illorum erga eum sedulitatis non ingratus, quo praecipiant descendit, et subditur illis. Quid enim magister virtutis, nisi officium pietatis impleret? Quid inter nos aliud, quam quod a nobis agi vellet, ageret? Deferebat homini, deferebat ancillae. Ipsa enim dicit: Ecce ancilla Domini (Luc. I). Deferebat simulato patri, deferebat Deo vero patri. Et utique matrem natus virginem conservarat et castam, utique a patre non voluntate, non opere, non tempore distabat. Ut ejus videlicet exemplis admoniti, quid parentibus debeamus, qui tanta pro nobis patientur, agnoscamus. Solent autem dicere Ariani imperfectum esse filium, quia dixerit, Pater major me est (Joan. XIV). Sed quid mirum si ex humana

susceptione minorem se Patre asserit in coelo, ex qua subditus erat etiam parentibus in terra.

Et mater ejus conservabat omnia verba haec in corde suo. Sive quae intellexit, seu quae necdum intelligere verba Evangelii potuit, omnia suo pariter in corde quasi ruminanda, et diligentius scrutanda recondebat. Discamus ergo sanctae virginis in omnibus castitatem, quae non minus ore pudica quam corpore, argumenta fidei conservabat in corde. Et si illa ante praecepta apostolica tacet, cur tu post apostolica praecepta magis cupis docere quam discere?

Et Jesus proficiebat sapientia, et aetate, et gratia apud Deum et homines. Hic locus Manichaeos pariter et Apollinaristas expugnat, ostendens Dominum veram carnem, veram habere et animam. Nam sicut carnis est aetate, sic est animae sapientia proficere et gratia. Quae tamen in sapientia nullatenus proficeret, si naturalem intelligentiam quae hominibus rationis causa concessa est, non haberet. Non quia hoc susceptor Deus eguit, praesertim cum supra plenus sapientia puer fuisse describatur, sed quia hoc pro remedio nostrae salutis effectus piae susceptionis elegit, ut dum caro et anima rationalis a Deo suscipitur, utraque pariter salvaretur.

CAPUT III.

Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Caesaris, procurante Pontio Pilato Judaeam, tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituraeae et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinae tetrarcha. Herodes, Philippus et Lysanias, qui cum Pilato praeside Romano Judaeam regebant, filii sunt Herodis illius sub quo Dominus natus est, inter quos et ipsum Herodem Archelaus frater eorum decem annis regnavit. Qui a Judaeis ob intolerabilem animi ferocitatem, apud Augustum criminatus, aeterno apud Viennam disperiit

exsilio. Regnum vero Judaeae quo minus validum fieret, idem Augustus per tetrarchias discindere curavit. Porro Pilatus duodecimo anno Tiberii Caesaris in Judaeam missus procurationem gentis suscepit, atque inibi per decem continuos annos usque ad ipsum paene finem Tiberii perduravit.

Sub principibus sacerdotum Anna et Caipha, factum est verbum Domini super Joannem Zachariae filium in deserto. Ambo quidem, incipiente praedicationem Joanne, id est, Annas et Caiphas principes fuere sacerdotum; sed Annas illum annum, Caiphas vero eum quo Dominus crucem ascendit, administrabat, et quidem tribus aliis in medio pontificatu perfunctis, verum his maxime qui ad Domini passionem pertinerent, ab evangelista commemoratis. Legalibus namque tunc praeceptis vi et ambitione cessantibus, nulli pontificatus honor vitae vel generis merito reddebatur, sed Romana potestate aliis nunc, item aliis summa sacerdotii praestabatur. Denique Josephus refert in hunc modum, dicens: Valerius Gratus Anna sacerdotio deturbato, Ismaelem pontificem designavit filium Bassi. Sed et hunc non multo post abjiciens, Eleazarum Ananiae pontificis filium pontificatui subrogavit. Post annum vero etiam hunc arcet officio et Simoni cuidam Canysi filio pontificatus tradidit ministerium. Quo non amplius et ipse quam unius anni spatio perfunctus, Josephum cui et Caiphas nomen fuit, accepit successorem. Ac per hoc omne tempus quo Dominus noster in terris docuisse describitur, intra quadriennii spatia coarctatur. In quo quatuor istae quas Josephus memorat successiones Pontificum describuntur, vix per annos singulos ministratae. Quia ergo Joannes illum praedicare veniebat, qui et ex Judaea quosdam, et multos ex gentibus redempturus erat, per regem gentium et principes Judaeorum, praedicationis ejus tempora designantur. Quia autem gentilitas colligenda erat, et Judaea pro culpa perfidiae dispergenda, ipsa quoque descriptio terreni principatus ostendit, quoniam et in

Romana republica unus praefuisse describitur, et in Judaeae regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce enim nostri Redemptoris dicitur: Omne regnum in seipso divisum, desolabitur (Matth. XII). Liquet ergo quod ad finem regni Judaea pervenerat, quae tot regibus divisa subjacebat. Apte quoque non solum quibus regibus, sed quibus etiam sacerdotibus actum sit, demonstratur. Ut quia illum Joannes Baptista praedicaret, qui simul rex et sacerdos existeret, Lucas evangelista praedicationis ejus tempora per regnum et sacerdotium designavit.

Et venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Cunctis legentibus liquet quia Joannes baptismum poenitentiae non solum praedicavit, verum etiam quibusdam dedit, sed tamen baptismum suum in remissionem peccatorum dare non potuit. Remissio etenim peccatorum, in solo nobis baptismo Christi tribuitur. Notandum itaque quod dicitur, praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum, quoniam baptismum quod peccata solveret, quia dare non poterat, praedicabat. Ut sicut incarnatum Verbum Patris praecurrebat verbo praedicationis: ita baptismum poenitentiae quo peccata solvuntur praecurreret suo baptisinate, quo peccata solvi non possunt.

Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiae prophetae: Vox, etc. Idem vero Joannes Baptista requisitus quis esset, respondit, Ego vox clamantis in deserto, qui ideo vox a propheta vocatus est, quia verbum praeibat; qui etiam in deserto clamat, quia derelictae ac destitutae Judaeae solatium redemptionis annuntiat. Quid autem clamaret, aperitur cum subditur: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Omnis qui fidem rectam et bona opera praedicat, quid aliud quam venienti Domino ad corda audientium viam parat? Ut haec vis gratiae penetret, et lumen veritatis illustret, ut

rectas Deo semitas faciat, dum mundas in animo cogitationes, per sermonem bonae praedicationis format.

Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur. Quid hoc loco vallium nomine, nisi humiles; qui montium et collium, nisi superbi homines designantur? In adventu igitur Redemptoris valles impletae, montes vero et colles humiliati sunt. Quia juxta ejus vocem, omnis qui se exultat humiliabitur: et omnis qui se humiliat, exaltabitur (Luc. XIV). Vallis etenim impleta crescit, mons autem et collis humiliatus decrescit. Quia nimirum in fide mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi, et gentilitas plenitudinem gratiae accepit, et Judaea per errorem perfidiae, hoc unde tumebat perdidit.

Erunt prava in directa, et aspera in vias planas. Prava in directa fiunt, cum malorum corda per injustitiam detorta ad justitiae regulam diriguntur. Et aspera in vias planas immutantur, cum immites atque iracundae mentes, per infusionem supernae gratiae ad lenitatem mansuetudinis redeunt. Quando enim verbum veritatis ab iracunda mente non recipitur, quasi asperitas itineris gressum pergentis repellit. Sed cum mens iracunda per acceptam mansuetudinis gratiam correptionis, vel exhortationis verbum recipit, ibi planam viam praedicator invenit, ubi prius pro asperitate itineris pergere, id est praedicationis gressum ponere non valebat.

Et videbit omnis caro salutare Dei. Quia omnis caro, accipitur omnis homo, salutare Dei videlicet Christum in hac vita omnis homo videre non potuit. Ubi ergo in hac sententia propheta prophetiae oculum, nisi ad extremi judicii diem tendit? Ubi cum apertis coelis, ministrantibus angelis, consedentibus Apostolis, in sede majestatis suae Christus apparuerit, omnes hunc et reprobi pariter videbunt, ut et justi de munere retributionis sine fine gaudeant, et injusti in ultione supplicii in perpetuum gemant. Nam quia hoc ista sententia intendit, quod in

extremo examine ab omni carne videbitur, recte subjungitur.

Dicebat ergo ad turbas, quae exhibant ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, etc. Ventura enim ira est animadversio ultionis extremae. Quam tunc fugere peccator non valet, qui nunc ad lamenta poenitentiae non recurrit. Et notandum quod malae soboles, malorum parentum actiones imitantes, genimina viperarum vocantur. Quia per hoc quod bonis invident eosque persequuntur, quod quibusdam mala retribuunt, quod laesiones proximis exquirunt, quoniam in his omnibus priorum suorum carnalium vias sequuntur, quasi venenati filii de venenatis parentibus nati sunt. Sed quia jam peccavimus, quia usu malae consuetudinis involuti sumus, dicat quid nobis faciendum sit, ut fugere a ventura ira valeamus.

Facite ergo fructus dignos poenitentiae. In quibus verbis notandum est, quod non solum fructus poenitentiae, sed dignos poenitentiae admonet esse faciendos. Aliud namque est fructum poenitentiae facere, aliud dignum poenitentiae facere. Neque enim par fructus esse boni operis, debet ejus qui minus, et ejus qui amplius deliquit, aut ejus qui in nullis, et ejus qui in quibusdam facinoribus cecidit. Per hoc ergo quod dicitur: Facite fructus dignos poenitentiae, unusquisque conscientia convenitur, ut tanto majora quaerat bonorum operum lucra per poenitentiam, quanto graviora sibi intulit damna per culpam. Sed Judaei de generis nobilitate gloriantes, idcirco se agnoscere peccatores nolebant, quia de Abrahae stirpe descenderant. Quibus recte dicitur:

Et ne coeperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae. Quid enim lapides, nisi corda gentilium fuerunt, ad intellectum Dei omnipotentis

insensibilia? Sicut enim quibusdam ex Judaeis dicitur: Auferam cor lapideum de carne vestra (Ezech. XXXVI). Nec immerito lapidum nomine gentes significatae sunt, quae lapides coluerunt. Unde scriptum est: Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis (Psal. CXIII). De quibus nimirum lapidibus filii Abrahae suscitati sunt. Quia dum dura corda gentilium in Abrahae semine, id est in Christo crediderunt, ejus filii facti sunt, cujus semini sunt uniti. Unde et eisdem gentibus per egregium praedicatorem dicitur: Si autem vos Christi, ergo Abrahae semen estis (Gal. III). Si igitur nos per fidem Christi, Abrahae jam semen existimus, Judaei propter perfidiam Abrahae filii esse desierunt.

Jam enim securis ad radicem arboris posita est. Arbor hujus mundi est universum genus humanum. Securis vero est Redemptor noster, qui velut ex manubrio et ferro tenetur ex humanitate, sed incidit ex divinitate. Quae videlicet securis jam ad radicem arboris posita est, quia et si per patientiam exspectat, videtur tamen quid factura est.

Omnis ergo arbor non faciens fructum, excidetur et in ignem mittetur. Quia unusquisque perversus paratam citius gehennae concremationem invenit, qui hic boni operis fructum facere contemnit. Et notandum quod securem non juxta ramos positam, sed ad radicem dicit. Cum enim malorum filii tolluntur, quid aliud quam rami infructuosae arboris absciduntur? Cum vero tota simul progenies cum parente tollitur, infructuosa arbor a radice abscisa est, ne jam remaneat unde prava iterum soboles succrescat. In quibus Joannis Baptistae verbis constat, quod audientium corda turbata sunt, cum protinus subinfertur.

Et interrogabant eum turbae dicentes: Quid ergo faciemus? Percussae enim terrore fuerant, quae consilium quaerebant.

Respondens autem, dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti, et qui habet escas, similiter faciat. Per hoc quod tunica plus est necessaria usui nostro, quam pallium, ad fructum dignum poenitentiae pertinet. Ut non solum exteriora quaeque et minus necessaria, sed ipsa valde nobis necessaria dividere cum proximis debeamus, scilicet vel escam qua carnaliter vivimus, vel tunicam qua vestimur. Quia enim in lege scriptum est: Diliges proximum tuum tanquam teipsum (Marc. XII), minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius etiam in ea quae sibi sunt necessaria partitur. Idcirco ergo de dividendis cum proximo duabus tunicis datur praeceptum, quia hoc de una dici non potuit, quoniam si una dividitur, nemo vestitur. In dimidia quippe tunica, et nudus remanet qui accipit, et nudus qui dedit. Inter haec autem sciendum est quantum misericordiae opera valeant, cum ad fructus dignos poenitentiae ipsa prae caeteris praecipuntur. Hinc etiam per semetipsam Veritas dicit: Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis.

Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam constitutum est vobis, faciatis. Quantam beati Baptistae sermo virtutem habuerit, quantumque mentes concusserit audientium, hinc probatur, cum etiam publicanos et milites ad consilium salutis suae coegerit inquirendum. Quibus ipse non aliter quam turbis juxta congruum sibi modum misericordiam suadet agendam. Praecipit ergo publicanis ne ultra praescriptum exigant. Publicani etenim sicut etiam nomine probant, appellantur hi qui vectigalia publica exigunt, sive qui conductores sunt vectigalium fisci, vel rerum publicarum. Nec non et hi, qui saeculi hujus lucra per negotia sectantur, eodem vocabulo censentur. Quos omnes pariter in suo quemque gradu, ab agenda fraude coercet, ut dum primo se ab alienorum temperarent

appetitu, tandem ad propria cum proximis communicanda pertingerent.

Interrogabant autem illum et milites dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, etc. Justissimo doctor eximius moderamine praemonet, ne ab eis calumniando praedam requirant, quibus militando prodesse debuerant. Docens idcirco stipendia constituta militiae, ne dum sumptus quaeritur, praedo grassetur. Nullum ergo officium, nullum ab agenda misericordia genus excipitur, quae plenitudo virtutum est, et sola a morte liberat, vitamque confert aeternam. Ipso iudice attestante qui se dicturum esse promisit: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare, etc.

Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus, respondit Joannes dicens omnibus. Quomodo respondit eis qui existimabant de illo, et secreto in corde, quia Christus esset, cogitabant? Nisi quia non solum cogitabant, sed etiam sicut alius Evangelista declarat, missis ad eum sacerdotibus ac Levitis, an esset Christus inquirebant. Unde patet Judaeis tunc fuisse notissimum secundum Scripturas incarnationis dominicae tempus adesse. Sed mira caecitas, quod in Joanne sponte credebant, hoc in Salvatore tantis signis ac virtutibus approbato, et ipso etiam Joanne attestante, non credere.

Ego quidem aqua baptizo vos. Veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus. Joannes non spiritu, sed aqua baptizat, quia peccata solvere non valens, baptizatorum corpora per aquam lavat, sed mentem per veniam non lavat. Cur ergo baptizat qui peccata per baptisma non relaxat? Nisi ut praecursionis suae ordinem servans, qui nasciturum nascendo praevenerat, baptizaturum quoque Dominum baptizando praeveniret, et qui praedicando

factus est praecursor Christi baptizando etiam praecursor eius fieret imitatione sacramenti. Mos autem apud veteres fuit, ut si quis eam quae sibi competeret accipere uxorem nollet, ille ei calceamentum solveret, qui ad hanc sponsus jure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines Christus, nisi sanctae Ecclesiae sponsus apparuit? De quo et idem Joannes dicit, Qui habet sponsam, sponsus est (Joan. III). Sed quia Joannem homines Christum esse putaverunt, quod idem Joannes negat, recte se indignum esse ad solvendum corrigiam ejus calceamenti denuntiat. Ac si aperte dicat: Ego Redemptoris vestigia denudare non valeo, quia sponsi nomen mihi immeritus non usurpo. Quod tamen intelligi et aliter potest: Quis enim nesciat quod calceamenta ex mortuis animalibus fiant? Incarnatus vero Dominus veniens quasi calceatus apparuit, qui in divinitate sua morticina nostrae corruptionis assumpsit. Sed hujus incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Investigari enim nullatenus potest, quomodo corporatur verbum, quomodo summus et vivificator spiritus intra uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet et existit et concipitur. Corrigia ergo calceamenti est, ligatura mysterii. Joannes itaque solvere corrigiam calceamenti ejus non valet, quia incarnationis mysterium nec ipse investigare sufficit, qui hanc per prophetiae spiritum agnovit.

Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni. Hoc est et purgatione sanctificationis, et probatione tribulationis. Potest autem idem Spiritus sanctus, etiam nomine ignis significatus intelligi. Quia et incendit per amorem, et per sapientiam corda quae replet, illuminat. Unde et illi quibus dictum est, quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto (Act. XI), idem baptisma spiritus in ignis visione percipiunt. Sunt qui ita exponunt, quod in praesenti in spiritu, et in futuro baptizemur in igni. Ut videlicet sicut nunc in remissionem omnium peccatorum, ex aqua et spiritu renascimur, ita et

tunc de levibus quibusdam peccatis quae hinc nobis euntibus adhaeserint, purgatorii ignis ante ultimum iudicium baptismate permundemur. Dicente Apostolo: Si quis supraedificaverit super hoc fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit quod supraeficavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem (I Cor. III). Quod quamvis et de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito possit intelligi, tamen si quis hoc de igne futurae purgationis accipiat, pensandum sollicite est, quia illum dixit posse per ignem salvari, non qui super fundamentum Christi, ferrum, aes, vel plumbum aedificat, id est peccata majora et duriora, atque tunc jam insolubilia, sed lignum, fenum, stipulam, id est peccata minima atque levissima, quae ignis facile consumat. Hoc tamen sciendum est, quod illic saltem de minimis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, ut illic obtineat promereatur.

Cujus ventilabrum in manu ejus, et purgabit aream suam. Per ventilabrum, id est palam, discretio justis examinis: per aream vero, praesens Ecclesia figuratur. In qua procul dubio quod lugubre satis est, multi sunt vocati, pauci vero electi (Matth. XX). Pauca grana supernis recipienda mansionibus, in comparatione loliorum, quae flammis sunt mancipanda perpetuis. Cujus areae purgatio et nunc viritim geritur, cum quisque perversus, vel ob manifesta peccata de Ecclesia sacerdotali castigatione rejicitur, vel ob occulta post mortem divina districtione damnatur, et universaliter in fine perficietur, quando mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala. Ventilabrum itaque Dominus in manu, id est iudicii discrimen habet in potestate, quia Pater non iudicat quemquam, sed iudicium omne dedit Filio.

Et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni exstinguibili. Et ipse Dominus parabolam boni seminis, cui superseminavit inimicus homo zizania, ita terminaverit ut diceret: Et in tempore messis dicam messoribus meis: Colligite primum zizania; et alligate ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum (Matth. XIII). Nimirum docens impios et peccatores gehennae igni tradendos, sanctos vero coelesti gloria coronandos. Verum hoc inter paleas et zizania distat, quia paleae non alio quam triticum semine prodeunt, quamvis a radicis bonae nobilitate degenerent. Zizania autem non fructus solum merito discrepant, sed et diversa prorsus origine procreantur. Quod paleae sunt illi qui ejusdem cum electis fidei mysteriis imbuuntur, sed ab eorum solida perfectione, vel operum levitate, vel perfidiae vacuitate dissentiunt. Zizania vero, qui ne audire quidem fidei verba dignantur, ideoque a bonorum sorte, et opere simul et professione secernuntur. Et ita in agro mundi istius, unus electorum, et duo sunt fructus reproborum, quia et omnia quae inimicus seminat, flammis obnoxia sunt, et quod est gravius, plurima ex his quae bonus sator jacet, aut a volatilibus rapta, aut sole arefacta, aut spinis suffocata, aut certe in paleas versa depereunt. Solum autem de terra bona creatum et patientia digna probatum triticum electorum coelestis vitae recondetur in horreum. Quomodo juxta aliam parabolam, non solum pisces qui Apostolicae fidei retia declinant, imis peccatorum obscuri resident in undis, verum multi ad littus, usque discretionis extremae inter bonos attracti, tunc ob suae nequitiae noxam exteriores mitti merentur in tenebras. Ignem autem gehennae bifaria ratione inexstinguibilem vocat, id est quia neque ille perpetuo possit exstingui, neque eos quos cruciat unquam extincturus, sed immortalis (ut ita dixerim) sit morte plexurus. Ad distinctionem videlicet illius sacratissimi ignis, quo electos Christi baptizandos esse praemiserat. De quo et Psalmista: Igne nos examinasti, ait, sicut igne

examinatur argentum (Psal. LXV). Et paulo post: Non haesimus in aeternum, sed transivimus (inquit) per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis (Ibid.), id est devictis pressurarum angoribus, in gratiarum actione regni tui coelestis atria penetrabo.

Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo, de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes, adjecit et hoc supra omnia, et inclusit Joannem in carcere. Plenius haec a Matthaeo commemorantur, et Marco, Joannem videlicet Herodiadis insidiis non modo vinculatum, sed etiam capite caesum. Quod non his diebus, sed juxta Evangelium Joannis post aliquot a Domino signa patrata, ejusque jam baptismum diffamatum sciendum est esse gestum, verum ab hoc Evangelista propter exaggerandam Herodis malitiam praeoccupando commemoratum. Quia cum ad praedicationem Joannis imperitum vulgus conflueret, milites crederent, publicani poeniterent, totus in commune populus baptismum susciperet, ipse e contrario illum non solum contemnere, sed occidere non dubitavit. Altioris autem ratione mysterii, quia Joannes evangelista, de divinitate Christi, tres autem alii de ejus humanitate ministerium suscipere scribendi, Baptista vero Joannes legis veteris (quae praecursor est gratiae) typum tenet, pulchre Joanne evangelista praedicante adhuc, et baptizante Domini praecursore, ipsum Dominum plures discipulos facere et baptizare testatur. Mystice docens eum prius quam in carne nasceretur, aeternum per saecula Deum, et fidelium per legem doctorem fuisse populorum. Pulchre et evangelistae alii post traditum carceri Joannem dominicae praedicationis exordium sumunt, quorum officii erat, post corruptam a Judaeis legem et quasi tenebris carceris ignorantia caeca, saevaque traditione foedatam, Domini in carne apparentis ac per carnem operantis, quasi advenientis in Galilaea coelestem pandere doctrinam.

Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est coelum. Baptizatus est Dominus, non ipse aquis mundari, sed ipsas mundare cupiens aquas, quae ablutae per carnem ejus peccati utique nesciam baptismi, jus induerent, et quod tam innumera sub lege baptismata non poterant contra praevaricationis malum, vim regenerativae sanctificationis conciperent. Unde bene cum baptizatum diceret omnem populum, nihil magni addidit. Jesu autem baptizato et orante, apertum est, inquit, coelum. Quia dum corporis humilitate Dominus undas Jordanis subiit, divinitatis suae potentia coeli nobis januas pandit. Dumque caro innoxia frigentibus tingitur aquis, opposita quondam noxiis romphaea restinguitur ignea. Quid enim, nunquid ei tunc coelum apertum est, cujus oculi coelorum interiora cernebant? Sed virtus ibi baptismatis ostenditur, de quo quisque cum egreditur, regni coelestis ei janua declaratur. Sicut et illud, quod Jesus cujus omnia quae Patris sunt, baptizatus orasse memoratur, ad nos informandos actum non dubitatur, quibus post lavacrum baptismatis, ut aula coeli pandatur, non otiose vivendum, sed jejuniis, precibus atque eleemosynis est insistendum. Quia etsi peccata sunt omnia in baptismo laxata, non adhuc tamen est carnis fragilitas solidata. Nam quasi transito mari Rubro necatos quidem gratulamur Aegyptios, sed in deserto mundanae conversationis hostes occurrunt alii qui duce et cooperatrice Christi gratia nostro sudore vincantur, donec promissam vitae aeternae perveniamus ad patriam.

Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Bene corporali specie, quia in natura divinitatis a mortalibus videri non potuit. Bene sicut columba, quia spiritus disciplinae effugiet fictum, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et quia ad exemplum Simonis in felle amaritudinis, et iniquitatis obligatione perdurant, sortem in eo partemque habere

nullatenus possunt. Unde cum mundi crimina quondam in figuram baptismi diluvio purgarentur, non corvi, sed columbae ore delatus olivae ramus pacem saeculo redditam nuntiavit. Mystice docens solis eis qui in cordis simplicitate baptizati sunt, unctionem sancti Spiritus adfuturam. Nemo enim putet Dominum post baptismum primum Spiritus sancti gratia perunctum, aut aliquem divinae naturae per tempora gessisse profectum, sed noverit potius a primo conceptus humani tempore quem verum hominem, eundem et Deum existere verum. Adventu autem columbae demonstratum, quod in corpore ejus, id est Ecclesia, praecipue baptizati accipiunt Spiritum sanctum.

Et vox de coelo facta est: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi. Merito Joannes inter natos mulierum nulli secundus est, cui se baptizandum Christus, se videndum invisibilis exhibet spiritus, suum de coelo Filium commendat Pater. Neque enim ipsi Filio quod optime noverat, sed vel Joanni vel caeteris qui aderant, quod nossent, indicabatur. Unde notandum quod idem Joannes qui eatenus virum se fortiorem et Christum evangelizabat, exinde jam vel descensione Spiritus, vel Patris attestazione praemonitus, aperte Dei Filium praedicaverit: Hic est, inquit, de quo dixi, post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat, et ego nesciebam eum (Joan. I). Itemque de columba: Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei (Ibid.). Itaque mysterium Trinitatis in baptismo Salvatoris ostenditur, ut et nos in ejus nomine baptizandos esse doceatur. Quod autem dicit: In te complacui mihi, tale est ac si dicat: In te placitum meum constitui, hoc est, per te gerere, quod mihi placet. Quod vero secundum Matthaeum dicitur: In quo mihi complacui (Matth. III), ita exponitur: Quod omnis qui poenitendo corrigit aliqua quae fecit, eo ipso quo poenitet se sibi displicuisse indicat, qui emendat quod fecit. Et quia omnipotens Pater sicut intelligi ab hominibus poterat, humano modo locutus

est de peccatoribus dicens: Poenitet me fecisse hominem super terram (Gen. VI), quasi sibimetipsi displicuit in peccatoribus quos creavit. In solo autem sibi unigenito Domino nostro Jesu Christo complacuit. Quia hunc inter homines, hominem creasse non poenituit, in quo peccatum nullum omnino invenit, sic de illo per Psalmistam dicitur: Juravit Dominus et non poenitebit eum; tu es sacerdos in aeternum (Psal. CIX).

Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph. Jesus annorum triginta baptizatur, et tunc demum incipit signa facere et docere, legitimum videlicet et maturum tempus ostendens aetatis, his qui omnem aetatem, vel ad sacerdotem, vel ad docendum putant opportunam. Qui etiam, ut supra lectum est, anno duodecimo aetatis suae in medio doctorum sedens in templo, non docens, sed interrogans [sed postea docuit], voluit inveniri. Ut enim non auderent homines in infirma aetate praedicare, ille duodenis interrogat homines in terra, qui per divinitatem suam semper angelos docet in coelo. Nec contra haec movere quempiam debet, quod Hieremias atque Daniel prophetiae spiritum pueri perceperunt, quia miracula in exemplo operationis non sunt trahenda. Omnipotens enim Deus et linguas infantium facit disertas, et ex ore infantium et lactentium perfecit laudem. Sed aliud est quod nos doctrinae usu dicimus, aliud quod de miraculo scimus. Potest autem tricennalis baptizati Salvatoris aetas etiam nostri baptismatis intimare mysterium, propter fidem, scilicet sanctae Trinitatis et operationem decalogi legalis. Qui nimirum decalogus revelata fidei gratia, quo sublimius intelligitur, eo et devotius impletur. Quasi enim quoddam sacrosanctum triennii tempus baptizandos habere docuit, qui ait: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. XXVIII). Quasi hoc idem triennium per decem multiplicari praecepit, cum subjunxit: Docentes eos servare omnia quaecunque mandavi vobis

(Ibid.). In cujus etiam figuram mare aeneum, in quo sacerdotes templum intraturi lavabantur, et triginta cubitorum funiculo circumiri exterius, et intus tria millia metretas capere potuisse narratur. Quia (corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.) Cui sensui suffragatur, quod apostoli percepta sancti Spiritus gratia, primo animarum tria millia baptizant. Et quia maris aenei mentio incidit, libet et in caeteris quomodo baptismi regulae congruant inquirere. A labio (inquit) usque ad labium cubitorum decem (III Reg. VII), quia non terrena nos sollicitudine coangustari, sed coelestis denarii oportet exspectatione dilatari. Labium ejus quasi labium calicis vel folium repandi lillii: quorum uno poculum dominicae passionis, altero patefacta resurrectionis ejus claritas exprimitur. Nam quod ait Apostolus: Quicumque baptizati sumus Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus (Rom. VI), ad labium calicis pertinet. Quod vero subjungit: Ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus (Ibid.), ad florem repandi lillii respicit. Crassitudo ejus, trium unciarum, ut omne baptizatorum robur, fidei, spei, charitatisque perfectione solidetur. Quinque cubitos habebat altitudinis, quia quidquid visu auditu, gustu, olfactu, vel tactu delinquitur, totum unda regenerationis abluitur. Boves qui portant, singulas coeli plagas terni aspiciunt, ut in fide sanctae Trinitatis, orbis baptizetur universus. Stabat autem in latere dextro atrii sacerdotum contra Orientem ad Meridiem, quia stante Novi Testamenti gratia, datum est per eum qui visitavit nos oriens ex alto (Luc. I). Sed et innumeris Scripturae sanctae locis tricenarius numerus Christi et Ecclesiae sacramentis aptatus invenitur. Nam et Joseph, qui in figuram resurrectionis Novique Testamenti octoginta annis Aegyptios a fame defendit, tricenarius ablutis ergastuli sordibus regni gubernacula suscepit, et David eadem aetate regnum, quod septuagenarius, hoc est perpetua quiete dignus compleret, inchoavit, et Ezechiel triginta annorum apertis sibi coelis prophetiae

dona promeruit. Et quia per fidem et adversa longanimitate ferri, et sublimiter debent praemia sperari, et arcae vel templi altitudo. et tabernaculi longitudo, triginta cubitis mensuratur.

Ut putabatur (inquit) filius Joseph. Hoc verbum propter illos posuit, qui eum ex Joseph sicut alii homines generantur, rebantur esse progenitum. Unde si quem movet, cum Maria de Spiritu sancto genuerit Christum, et Joseph illius non vere, sed putative pater appelletur, cur non Maria potius quam Joseph, quae nihil ad eum pertinere videbatur, generatio describatur, sciat primum non esse consuetudinis Scripturarum ut mulierum in generationibus ordo texatur. Deinde ex una tribu fuisse Joseph et Mariam, unde et lege eam accipere cogebatur, ut propinquam. Et quod simul censentur in Bethlehem, ut de una videlicet stirpe generati, atque ideo per generationem Joseph, origo quoque Mariae monstretur. Pulcherrime sane Lucas, genealogiam Christi dicturus, ipsum patrem praemisit loquentem: Tu es filius meus dilectus (Marc. I), ut eundem verum Dei Filium divina attestazione, quem verum hominis filium humanae successionis ordine comprobaret.

Qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, etc. Merito movet quomodo Joseph duos patres ex diversa proavorum stirpe venientes, unum quem Lucas, alterum quem Matthaeus commemorat, habere potuerit. Dicit enim Matthaeus: Mathan autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Joseph, virum Mariae. Sed hujus nodum quaestionis, Africanus de consonantia Evangeliorum scribens, apertissime solvit. Mathan, inquit, et Mathat diversis temporibus de una eademque uxore Estha nomine singulos filios procreaverunt. Quia Mathan, qui per Salomonem descendit, uxorem eam primus acceperat, et relicto uno filio Jacob nomine, defunctus est. Post cujus obitum, quoniam lex viduam alii viro non vetat nubere, Mathat qui per Nathan genus ducit, cum

esset ex eadem tribu, sed non ex eodem genere, relictam Matthaeae accepit uxorem, ex qua et ipse accepit filium nomine Heli, per quod ex diverso patrum genere efficiuntur Jacob et Heli interim fratres. Quorum alter, id est Jacob, fratris Heli sine liberis defuncti, uxorem ex mandato legis accipiens, genuit Joseph, natura quidem germinis suum filium, propter quod et scribitur: Jacob autem genuit Joseph. Secundum vero legis praeceptum Heli efficitur filius, cujus Jacob quia frater erat, uxorem ad suscitandum fratri semen acceperat. Et per hoc rata invenitur atque integra generatio, et ea quam Matthaeus enumerat dicens: Jacob autem genuit Joseph: et ea quam Lucas competenti observatione designat, dicens: Qui putabatur esse filius Joseph, qui fuit Heli. Qui et ipse subsannante eadem distinctione, Heli esse filius putabatur, qui fuerat Matthat, quia legalem hanc successionem, quae velut adoptione quadam erga defunctos constat, magis quam germinis veritatem competenti satis per hoc designavit indicio, observans Evangelista, ne omnino in hujusmodi successionebus genuisse aliquem nominaret, per quod digna distinctione non descendens, sed ascendens, usque ad Adam et ad ipsum usque pervenit Deum. Haec autem non nobis ad subitum reperta, aut absque ullis auctoribus commentata sunt, sed ipsi haec Salvatoris nostri, secundum carnem propinqui, seu studio tanti seminis demonstrandi, seu docendi quae secundum veritatem gesta sunt, tradiderunt. Haec Africanus his ipsis syllabis profert, excepto quod pro Matthat, posuit Melchi, quia fortasse vel codex illius sic habuit, vel in historia in qua haec didicerat, eundem Matthat invenit esse dyonymum. Quia ergo Matthaeus regalem, Lucas sacerdotalem Domini personam susceperat taxandam, unde et in quadriga cherubim hunc leo fortissimus bestiarum, illum vitulus sacerdotum videlicet hostia designat, eandem uterque sui operis intentionem in genealogia quoque Salvatoris texenda servavit. Acute namque animadversum est Matthaeum qui regiam in Christo instituerat insinuare

personam, excepto ipso Christo quadraginta homines in generationum serie nominasse. Numerus autem iste illud tempus significat, quo in hoc saeculo, et in hac terra regi nos oportet a Christo secundum disciplinam laboriosam, qua flagellat Deus (ut scriptum est) omnem filium quem recipit (Hebr. XII). Neque enim quadraginta duae, quod faciunt ter quaterni et deni, sed propter unum Jechoniam bis numeratum quadraginta una generationes fiunt, si et ipsum Christum adnumeremus, qui huic regendae vitae nostrae temporali atque terrenaе, tanquam numero quadragenario regulariter praesidet. Nam quia numerus laboriosi hujus temporis sacramentum est, quod sub disciplina regis Christi adversus diabolum dimicamus, etiam illud declarat quod quadraginta dierum jejunium, hoc est humiliationem animae consecravit. Et lex et prophetae per Moysen et Heliam, qui quadragenis diebus jejunaverunt, et Evangelium per ipsius Domini jejunium, qui diebus quadraginta etiam tentabatur a diabolo, quid aliud quam per omne hujus saeculi tempus tentationem nostram in carne sua, quam de nostra mortalitate assumere dignatus est praefigurant? Idcirco autem iste numerus hanc temporalem vitam terrenamque significat, quia et tempora annorum quadripartitis vicibus currunt, et mundus ipse quatuor partibus terminatur. Quadraginta autem quater habent decem. Porro ipsa decem ab uno usque ad quatuor progrediente numero consummantur. Ad istam itaque mortalitatem nobiscum participandam, quia descendente Christum voluit significare Matthaeus, ideo ipsas generationes ab Abraham usque ad Joseph, et usque ad ipsius Christi nativitatem descendendo commemoravit ab initio Evangelii sui. Lucas autem non ab initio Evangelii sui, sed a baptismo Christi generationes enarrat, nec descendendo sed ascendendo, tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans, ubi eum vox de coelo declaravit, ubi testimonium Joannes ipse perhibuit, dicens: Ecce qui tollit peccata mundi. Ascendendo autem transit ad Abraham, et pervenit ad Deum, cui mundati et expiati

reconciliamur. Merito et adoptionis originem ipse suscepit, quia per adoptionem efficimur filii Dei credendo in Filium Dei. Per carnalem vero generationem Filius Dei, potius filius hominis factus est. Satis autem demonstravit non se ideo dixisse Joseph Heli quod de illo genitus, sed quod illi fuerit adoptatus, cum et ipsum Adam filium Dei dixit, cum sit factus a Deo, sed per gratiam quam postea peccando amisit, tanquam filius in paradiso constitutus sit. Quapropter in generationibus Matthaei, significatur nostrorum susceptio peccatorum a Domino Christo: in generationibus autem Lucae, significatur abolitio nostrorum peccatorum a Domino Christo. Ideo eas ille descendens enarrat, iste ascendens. Quod enim dicit Apostolus: Misit Filium suum in similitudine carnis peccati (Rom. VIII), haec est susceptio peccatorum. Quod autem addit: Ut de peccato damnaret peccatum in carne, haec est expiatio peccatorum. Proinde Matthaeus ab ipso David per Salomonem descendit, in cujus matre ille peccavit. Lucas vero ad ipsum David per Nathan ascendit, per cujus nominis prophetam Deus peccatum illius expiavit.

Qui fuit (inquit) Mathan, qui fuit David, qui fuit Jesse. Iste quoque numerus quem Lucas exsequitur, certissime prorsus abolitionem indicat peccatorum, de quo suo loco videbis. Nec mireris, si Lucas a David usque ad Christum plures successiones, Matthaeus pauciores: hoc est, iste quadraginta tres, ille viginti octo posuit, cum per alias personas generationem fatearis esse decursam. Potest enim fieri ut alii longaevam transegerint vitam, alterius vero generationis viri immatura aetate decesserint, cum videamus complures senes cum suis nepotibus vivere, alios vero viros statim filiis obire susceptis.

Qui fuit Sela, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxat. Nomen et generatio Cainan juxta Hebraicam veritatem, neque in Genesi, neque in Verbis Dierum invenitur; sed Arphaxat Sela, vel Sale filium, nullo interposito genuisse

perhibetur; sic enim habes: Porro Arphaxat vixit triginta annos, et genuit Sale (Gen. XI). Itemque et Paralipomenon: Arphaxat autem genuit Sala, qui et ipse genuit Heber (I Paral. I). Scito ergo beatum Lucam, hanc generationem de Septuaginta interpretum editione sumpsisse, ubi scriptum est, quod Arphaxat centum triginta quinque annorum genuerit Cainan, et ipse Cainan, cum centum triginta fuerit annorum, genuerit Sela. Sed quid horum sit verius, aut si utrumque verum esse possit, Deus noverit. Nos simpliciter admonemus lectorem tantam inter utrosque codices in serie temporum esse discrepantiam, ut a diluvio usque ad nativitatem Abrahae in Hebraica veritate anni CCXCII in septuaginta Interpretum translatione M septuaginta septem reperiantur esse comprehensi. Et quod quidam chronographi medii horum incedentes, ablata tantum Cainan generatione, nec caeteris annis ad Hebraeum exemplar emendatis, nongentos quadraginta duos annos ejusdem describant aetatis.

Qui fuit Mathusalae, qui fuit Enoch. Pulchre generationum ordo a baptizato Dei Filio usque ad Deum Patrem ascendens, septuagesimo gradu Enoch habet, qui dilata morte translatus est paradisum, ut significet eos qui in gratiam adoptionis filiorum ex aqua et Spiritu sancto regenerantur, interim, post absolutionem corporis, aeternam suscipiendos in requiem (septuagenarius quippe numerus propter septimam Sabbati, ad requiem eorum significandam qui, juvante Christi gratia, decalogum legis impleverint, aptissime congruit) et in tempore resurrectionis, indemutabili Dei sapientiae contemplandae per saecula monstret esse jungendos.

Qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei. Quia Christi aliqua iniquitas, qui nullam habuit, non est utique conjuncta iniquitatibus hominum, quas in sua carne suscepit; ideo numerus paenes Matthaeum, excepto

Christo, est quadragenarius. Quia vero justitiae suae Patrisque nos expiatos ab omni peccato et purgatos conjungit, ut fiat quod ait Apostolus: Qui autem adhaeret Domino, unus spiritus est (I Cor. VI), ideo in eo numero qui est paenes Lucam, et ipse Christus a quo incipit enumeratio, et Deus ad quem pervenit, connumerantur, et fit numerus LXXVIII, quo significatur omnium prorsus remissio et abolitio peccatorum. Nam et hujus numeri mentionem Dominus fecit, cum eum Petrus de dimittendis peccatis fratris interrogasset. Ait enim: non solum septies, sed septuagies septies esse dimittendum (Matth. XVIII). Unde recte creditur commemoratione hujus numeri omnia peccata jussisse dimitti. Nec temere Dominus et frustra septuagesima et septima generatione venit aboliturus omnia peccata, nisi quia in illo numero aliquid latet, quod ad significationem pertineat omnium peccatorum. Hoc autem in undenario numero et septenario considerandum est. Qui numeri per se multiplicati ad tantum perveniunt. Nam undecies septem, vel septies undeni, LXXVII fiunt. Undecim autem transgressionem denarii significant. At si in denario perfectio beatitudinis significatur, unde est etiam illud, quod omnes conducti ad vineam denario remunerantur (Matth. XX), quod fit cum septenaria creatura trinitati Creatoris adjungitur, manifestum est quod transgressio denarii peccatum significat, per superbam plus aliquid habere cupientis, et integritatem perfectionemque amittentis. Hoc autem septies propterea ducitur, ut motu hominis facta significetur illa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis significatur. Unde est quod ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente diligere jubemur Deum (Marc. XII). Quaternario vero corpus; multis enim modis quadripartita invenitur natura corporis. Ex his ergo conjunctis homo constans, non absurde septenario numero significatur. Motus autem in numeris non exprimitur, cum dicimus unum, duo, tria, quatuor, etc., sed cum dicimus, semel, bis, ter, quater. Quapropter (ut dixi) non septem et undecim, sed septies undecim significatur transgressio,

quae motu facta est hominis peccantis, hoc est perfectionis suae stabilitatem transgredientis cupiditate amplius aliquid habendi. Convenienter igitur undenario septies multiplicato, ad numerum septuagesimum et septimum cuncta peccata perveniunt. In quo numero etiam fit plena remissio peccatorum, expiante nos carne sacerdotis nostri, a quo nunc iste numerus incipit, et reconciliante nos Deo, ad quem nunc iste numerus pervenit, per Spiritum sanctum qui columbae specie in hoc baptismo, ubi numerus iste commemoratur, apparuit. Verum praemissae superius expositioni, si quis resultare voluerit, dicendo Matthaeum non quadraginta unam, sed quadraginta duas generationes posuisse, quia, juxta fidem Paralipomenon, Jechonias pro duabus personis, patre scilicet et filio, debeat computari, intelligat eundem nihil ominis numerum praesens Ecclesiae tempus quo Domino cooperante in spem futuri Sabbati laborat, intimare. Septies enim seni quadraginta duo faciunt. Et sex quidem ad opera, septem vero ad requiem significandam pertinere, rarus est qui dubitet. Unde bene populus de terra Aegypti salvatus quadraginta quidem annos moratur in deserto, sed quia sub spe intrandi in requiem sedulus exercetur, septies sena, id est quadraginta duo viae arctissimae castrametatur. Quorum ultimo dum Jesum ducem suscipit, mox aperto Jordane promissas olim sedes, devictis hostibus, adit. Sicut et Dominus Jesus, quadragesima secunda generatione, ex quo mundus caecitatis priscae tenebras Abraham credente discussit, adveniens in carne baptismi nobis lavacro coeli januas pandit. Et ipsi perfecto virtutum cursu, in quo quod non videmus sperantes, per patientiam exspectamus (Rom. VIII) sub ejusdem (ut dictum est) numeri sacramento, post siccatum Christo duce laeti fluvium promissa patriae coelestis perveniemus ad regna. Qui quoniam ipso quod tricenarius inchoavit baptismo, totius sit Ecclesiae sordes expiaturus, eorumdem quoque numerorum mystica cognatio declarat. Quia videlicet triginta aequalibus suis partibus computata pariunt

amplius duodecim, qui est patriarcharum et apostolorum numerus, et fiunt quadraginta duo. Habent enim partes, tricesimam, unum; quintam decimam, duo; decimam, tria; sextam, quinque; quintam, sex; tertiam, decem; dimidiam, quindecim. Quae simul juncta, quadraginta duo consummant. Ubi mystice (ut diximus) innuitur totam Ecclesiae perfectionem in Christi fide et gratia consistere, quae a patriarchis primo agnita, apostolorum est latius voce diffamata. Nec esse nomen aliud sub coelo in quo oporteat nos salvos fieri (Act. IV), quomodo in quadraginta duobus nulla est particula quae non aequalibus tricenarii numeri contineatur in partibus. Tricenarius ergo numerus suis partibus quadragagesimum complet et secundum, quia Dominus Ecclesiam sui baptismatis sacramentis, et nunc laborantem temporaliter munit, et finitis laboribus ad requiem aeternaliter perducit.

CAPUT IV.

Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane, et agebatur in Spiritu in desertum diebus quadraginta. Haec baptizato Domino confestim facta Matthaeus Marcusque designant. Quorum unus, descripto ejus baptisate, mox ita subjunxit: Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu ut tentaretur a diabolo (Matth. IV). Alter ita: Et statim Spiritus expulit eum in desertum, et erat ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et tentabatur a Satana (Marc. I). Verum ne cui veniret in dubium a quo eum spiritu ductum, sive expulsum dicerent in desertum, consulte Lucas primo posuit, quia Jesus plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane, ac deinde intulit, et agebatur in Spiritu in desertum, ne quid contra eum valuisse spiritus putaretur immundus, qui plenus Spiritu sancto, quo volebat gradiendo, quaeque volebat agebat. Nam et infra ubi manifeste a diabolo assumptus sive statutus asseritur, non ejus imbecillitas, sed inimici superbia qui voluntatem Salvatoris necessitatem putat,

arguitur. Non ergo virtute spiritus mali Jesus agitur in desertum, sed voluntate sui spiritus boni locum certaminis quo adversarium sternat, de victoria certus ingreditur. Ubi nobis pariter ordinem recte conversandi praemonstrat, ut post acceptam videlicet in baptismo remissionem peccatorum, Spiritusque sancti gratiam, arctius contra novas antiqui hostis insidias accingi, mente saeculum desere, et quasi manna deserti, sola aeternae vitae gaudia discamus esurire.

Et nihil manducavit in illis diebus, et consummatis illis, esuriit. Quadragesima jejuniorum habet auctoritatem, et in veteribus libris ex jejunio Moysi et Eliae, et ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege et prophetis. In persona quippe Moysi lex; in persona Eliae, prophetae accipiuntur. Inter quos in monte gloriosus apparuit, ut evidentius emereret quod de illo dicit Apostolus: Testimonium habens a lege et prophetis (Rom. III). In qua autem parte anni congruentius observatio quadragesimae constitueretur, nisi confinis atque contigua dominicae passionis, quia in ea significatur haec vita laboriosa, cui opus est continentia, ut ab ipsius mundi amicitia jejunetur. Aliter: Jejunavit Dominus, cum tentaretur ante mortem, cibo adhuc indigens. Manducavit autem et bibit, cum glorificaretur post resurrectionem, jam cibo non indigens. Hic enim ostendebat in se nostrum laborem, illic autem in nobis suam consolationem, quadragenis diebus utrumque definiens. Quo numero quadragesima hujus saeculi significare videtur excursus, in his qui vocantur per gratiam, ad eum qui non venit legem solvere, sed adimplere (Matth. V). Decem namque praecepta sunt legis, jam gratia Christi diffusa per mundum, et quadripertitus est mundus, et decem quadruplicata quadraginta faciunt. Quoniam qui redempti sunt a Domino, de regionibus congregavit eos. Ab Oriente, et Occidente, et Aquilone, et mari. Jejunans itaque

quadraginta diebus ante mortem carnis velut clamabat: Abstinete vos a desideriiis hujus saeculi (I Petr. II). Manducans autem et bibens XL diebus post resurrectionem carnis velut clamabat: Ecce ego vobiscum sum, usque ad consummationem saeculi (Matth. XXVIII). Jejunium quippe est in tribulatione certaminis, quoniam qui in agone est, ab omnibus abstinens est. Cibus autem in spe pacis, quae perfecta non erit, nisi cum corpus nostrum, cujus exspectamus redemptionem, induerit immortalitatem, quod nondum adipiscendo gloriamur, sed sperando jam pascimur. Utrumque Apostolus simul nos agere ostendit, dicens: Spe gaudentes, in tribulatione patientes (Rom. XII). Tanquam illud esset in cibo, hoc in jejunio. Simul enim cum viam Domini carpimus, et a vanitate praesentis saeculi jejunamus, et futuri promissione reficimur, hic non apponentes cor, illic pascentes sursum cor. Quod autem Dominus consummatis jejunii diebus, esuriit, cum de Moyse, vel Elia jejunantibus nihil tale sit scriptum, ideo factum est, ne ab eo tentando pavens tristis aufugeret, quem cum tot signis coelestibus praeconatum, tum etiam viris excellentissimis in abstinendo videret aequatum. Esuriit enim humilis Deus homo, ne inimico innotescat sublimis homo Deus.

Dixit autem illi diabolus: Si Filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. Antiquus hostis redemptorem humani generis debellatorem suum in mundum venisse cognovit, unde et per obsessum hominem dixit: Quid nobis et tibi, Fili Dei, venisti huc ante tempus torquere nos (Matth. VIII)? Qui tamen prius cum hunc passibilem cerneret, cum posse mortalia perpeti humanitatis videret, omne quod de ejus divinitate suspicatus est, ei fastu suae superbiae in dubium venit. Nihil quippe, nisi superbum sapiens, dum esse hunc humilem conspicit, Deum esse dubitavit. Unde ad tentationum se argumenta convertit. Sed non sicut nos qui puri homines sumus, irruente saepe tentatione concutimur, ita Redemptoris nostri anima tentationis est necessitate turbata. Hostis namque noster, et si in

excelsum montem eum permissus assumpsit, si daturum se regna mundi perhibuit, si quasi in panem vertendos lapides ostendit, mentem tamen Mediatoris Dei et hominum tentatione quassare non valuit. Sic enim dignatus est haec exterius cuncta suscipere, ut tamen ejus mens interius divinitati suae inhaerens inconcussa permaneret. Qui et si quando turbatus spiritu infremuisse dicitur, ipse divinitus disponebat, quantum ipse humanitus turbaretur.

Et respondit ad illum Jesus: Scriptum est quia non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo Dei. Ideo sic respondit Dominus, quia propositum ei erat humilitate diabolum vincere, non potentia. Simulque animadvertendum quod nisi jejunare coepisset Dominus, tentandi occasio non fuisset diabolo. Secundum illud: Fili, accedens ad servitutum Dei, praepara animam tuam ad tentationem (Eccli. II). Sed et ipsa responsio Salvatoris hominem fuisse indicat qui tentatus est: Non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo Dei. Si quis ergo non vescitur verbo Dei, ille non vivit. Aliter: Hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit. Contra nos vero eo vehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex jure propriae habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figuravit, qui diabolum non nisi post baptisma se tentare permisit, ut signum nobis quoddam futurae conversationis innueret, quod membra ejus postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidias tolerarent.

Et duxit illum diabolus, et ostendit illi omnia regna orbis terrae in momento temporis. Cum ductus a diabolo Deus homo narratur, mens refugit, humanae hoc audire aures expavescunt. Cui tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in illo et alia facta pensamus. Certe iniquorum omnium diabolus caput est, et hujus capitis

membra sunt omnes iniqui. Quid ergo mirum si se permisit ab illo in montem duci qui se pertulit etiam a membris illius crucifigi? Non est ergo indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippe erat ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare. Bene autem in momento temporis saecularia et temporalia monstrantur. Non enim tam conspectus celeritas indicatur, quam caducae fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa praetereunt, et saepe honor saeculi abiit antequam venerit. Quid enim saeculi potest esse diuturnum, cum ipsa diuturna non sint saecula?

Et ait: Tibi dabo potestatem hanc universam, et gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, et cui volo, do illa. Tu ergo procidens si adoraveris coram me, erunt tua omnia. Arrogans et superbus etiam hoc de jactantia loquitur, non quod in toto mundo habeat potestatem, ut possit omnia regna dare diabolus, cum sciamus plerosque sanctos viros a Deo reges factos. Si, inquit, procidens adoraveris coram me. Ergo qui adoraturus est diabolum, ante corruit.

Et respondens Jesus dixit illi: Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Dicens diabolus Salvatori: Si procidens adoraveris me, e contrario audit quod ipse magis adorare eum debeat, Dominum et Deum suum. Quaerit forte aliquis quo modo conveniat, quod hic praecipitur, Domino soli serviendum, Apostoli verbo qui dicit: Sed per charitatem servite invicem (Galat. V). Sed huic facile Graecae linguae ex qua Scriptura translata est, origo satisfacit, in qua servitus duobus modis ac diversa significatione solet appellari. Dicitur enim, --- dicitur et ---. Sed dulia intelligitur servitus communis, hoc est sive Deo, sive cuilibet in rerum natura exhibita. A qua etiam servus, id est, ---, Graece nomen accipit. Latria autem vocatur servitus illa quae soli Divinitatis cultui

debita, neque ulli est participanda creaturae. Unde et idololatrae nuncupantur hi, qui vota, preces et sacrificia, quae uni Deo debuerant, idolis impendunt. Jubemur ergo per charitatem servire invicem, quod est Graece ---. Jubemur uni Deo servire, quod est Graece ---. Unde dicitur: Et illi soli servies, quod est graece ---. Et iterum: Non enim sumus circumcisio, Spiritui Dei servientes (Philipp. III), quod est in Graeco ---.

Et duxit illum in Jerusalem, et statuit eum super pinnam templi. Ut quem gula vel avaritia superare non poterat, tentet et vana gloria, si forte illum, vel ipsa victoriae suae jactantia dejicere queat.

Et dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te hinc deorsum. In omnibus tentationibus hoc agit diabolus, ut intelligat si Filius Dei sit, sed Dominus sic responsionem temperat, ut eum relinquat ambiguum. Mitte te deorsum. Vox diaboli, qua semper omnes deorsum cadere desiderat. Mitte te, inquit: persuadere potest, praecipitare non potest.

Scriptum est enim quod angelis suis mandavit de te, ut conservent te, et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Hoc in nonagesimo psalmo legimus. Verum ibi non de Christo, sed viro sancto prophetia est. Male ergo interpretatur Scripturas diabolus. Certe si vere de Salvatore scriptum noverat, debuerat et illud dicere, quod in eodem psalmo contra se sequitur: Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem (Psal. XC). De angelorum auxilio quasi ad infirmum loquitur, de sui conculcatione quasi tergiversator tacet.

Et respondens Jesus, ait illi: Dictum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Falsas de Scripturis diaboli sagittas, veris Scripturarum frangit clypeis. Et notandum quod necessaria testimonia de Deuteronomio tantum protulerit, ut secundae legis sacramenta monstraret. Non

tentabis, inquit, Dominum Deum tuum. Suggerebatur enim tanquam homini, ut signo aliquo exploraret ipse quantus esset, id est, quam multum apud Deum posset. Quod vitiose fit, cum fit. Pertinet namque ad sanam doctrinam, quando habet quod faciat homo, non tentare Dominum Deum suum. Neque enim et ipse Salvator non poterat tueri discipulos suos, quibus tamen ait: Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam (Matth. X). Cujus rei prior exemplum praebuit. Nam cum potestatem haberet ponendi animam suam, nec eam poneret nisi cum vellet, in Aegyptum tamen infans portantibus parentibus fugit. Et ad diem festum non evidenter, sed latenter ascendit, cum alias palam loqueretur Judaeis irascentibus, et de inimicissimo animo audientibus, nec tamen valentibus in eum mittere manus, quia nondum venerat hora ejus. Qui ergo palam docendo et arguendo, et tamen inimicorum rabiem valere in se aliquid non sinendo, Dei demonstrabat potestatem, idem tamen fugiendo et latendo hominis instruebat infirmitatem, ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat, ut quod cavere oportet evadat.

Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Vides ipsum diabolum non esse in studio pertinacem, cedere vero solere virtuti. Et si invidere non desinat, tamen instare formidat, quia frequentius refugit triumphari. Audito itaque Dei nomine, recessit (inquit) usque ad tempus. Postea enim non tentaturus, sed aperte pugnaturus advenit. Quamvis saepe antiquus hostis postquam menti nostrae tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illatae malitiae finem praebeat, sed ut corda quae per quietem secunda reddiderit, repente rediens, facilius inopinatus irrumpat. Notandum autem quod tribus solum tentatoris fraudibus expositis, omnem tentationem dicit esse consummatam. Quia videlicet his omnium vitiorum origines amplectuntur et fontes. Joanne attestante qui ait: Quia omne quod in mundo est,

concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitae (I Joan. II). Et in evangelica parabola tribus solum reprobis negotiis, ab aeternae vitae dapibus excluduntur. Primus (inquit) dixit: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, et eo probare illa. Et alius dixit: Uxorem duxi, ideo non possum venire. Uxoris quippe appetitus, sicut et gula, ad concupiscentiam carnis pertinet. Villae emptio, quae avaritia non caret, ad superbiam vitae respicit. Probatio quinque jugorum, id est, corporalium rerum curiositas, quae est vana gloria, ad concupiscentiam refertur oculorum. Nam per oculos maxime curiositas praevalet, et his quidem Dominus quasi fortior facie ad faciem tentatur. Nos vero cum ipsi, percepto baptisate gratia spiritus, eremum virtutum adimus, cum jejunium quadragesimale suscipimus, id est, ab illecebris saecularibus toto vitae nostrae tempore continere disponimus, vel tacitis appetimur insidiis, vel aliquando etiam proximioribus pulsamur. Qui cum blandiens dicit: Homo fortis es, manduca et bibe, videndum est, ne nobis serpentis antiqui nescius venena propinet. Dicendumque: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. Verum multi, concupiscentia carnis devicta, mox avaritia pulsantur, et aliquoties etiam superantur, adeo ut pro oblatis muneribus diabolum adorare non metuant. Quorum ubi plurimi continentiam laudant, majores etiam personae honorant, dona tribuunt, fit ut voluptatum victores philargyria vincantur, et crescente per tempus insania, divites quosque quos per aperta facinora daemones plenos agnoscunt, non modo exsecrentur et arguant, sed et flexa cervice adorent et suscipiant. Unde dicit Apostolus avaritiam, simulacrorum esse servitutem. Qui si et hanc Salvatoris exemplo triumpharint, Dominum, videlicet, Deum suum adorando, et pro aeternis gaudiis illi soli serviendo, aderit et tertia vanae gloriae pestis, quae vitiorum praecedentium victores de suis viribus extollat, ut quasi in virtutum culmine positos ulterius se jam cadere non posse praesumant. Et hoc plane curiosis

oculis Deum tentare est, de suis quempiam meritis gloriari. Contra hoc quod ipse fidem discipulis augens ait: Cum perfeceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quae debuimus facere fecimus (Luc. XVII). Qui cum alibi praeciperet ne justitiam nostram coram hominibus faciamus, in ejusdem definitione jejunium tantum, eleemosynam atque orationem subjunxit, triplici, scilicet, hostis telo totidem arma defensionis opponens, ut jejunio concupiscentia carnis, eleemosynis avaritia, precibus jactantia pellatur meritorum. Haec de principiis evangelicae dispensationis uno libello dixisse sufficiat, verum quae sequuntur gesta vel dicta Salvatoris, non solum nostrae quieti, sed et legentium commodo consulentes, ab alio magis intueamur exordio. Nescio quo enim modo, ut Augustinus ait, ita libri termino reficitur lectoris intentio, sicut labor viatoris hospitio.

LIBER SECUNDUS.

Ecclesiastica narrat historia, beatissimum Joannem apostolum, usque ad ultimum paene vitae suae tempus, absque ullius Scripturae indicis Evangelium praedicasse. Sed cum trium, inquit, Evangeliorum, etiam ad ipsum notitia pervenisset, probasse quidem dicitur fidem et veritatem dictorum, deesse tamen vidit aliqua, et ea maxime quae, primo praedicationis suae tempore, Dominus gesserat. Certum est enim quod in superioribus tribus Evangelistis haec videntur sola contineri, quae in eo gesta sunt anno quo Joannes Baptista vel inclusus est in carcerem, vel punitus. Denique si observes, statim in initiis narrationum, posteaquam refert Matthaeus de quadraginta dierum jejunio, et de tentatione ejus, continuo subjecit, dicens: Audiens autem quia Joannes Baptista traditus est, secessit a Judaea, et venit in Galilaeam (Matth. III). Sed et Marcus similiter: Posteaquam (inquit) traditus est Joannes, venit Jesus in Galilaeam (Marc. I). Lucas vero etiam priusquam incipiat

aliquid de actibus referre Jesu, dicit quia adjecit Herodes super omnia mala quae gesserat, et inclusit Joannem in carcerem (Luc. III). Quia, inquam, ab his haec videbantur omissa, rogatus dicitur Joannes apostolus ut ea quae praeterierant priores ante traditionem Joannis Salvatoris gesta describeret. Et ideo dicit in Evangelio: Haec fecit initio signorum Jesus (Joan. II). Et iterum in alio loco indicat dicens: Nondum enim Joannes missus fuerat in carcerem (Joan. III). Et quibus constat quod ea quae antequam Joannes traderetur a Jesu fuerat gesta describit. His memoratae historiae dictis initium hujusce, hoc est secundi nostri in Lucam libelli, praemunire curavimus, ne quis legentium putaret ea quae per ordinem sunt exponenda post dierum XL jejunium confestim facta, sed post aliquot a Domino miracula, vel in Judaea, vel in Galilaea patrata potius animadverteret esse secuta.

Et ingressus est Jesus in virtute spiritus in Galilaeam, et fama exiit per universam regionem de illo; et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificabatur ab omnibus. Virtutem spiritus, signa miraculorum dicit. Sicut et alibi Judaei admirantes. Unde (inquiunt) huic sapientia haec et virtus (Matth. XIII)? Sapientiam, videlicet, ad doctrinam, virtutem vero ad opera referentes. Quae utraque pariter et in hoc loco junguntur, dum Jesus et in virtute spiritus ingressus esse, et in synagogis eorum docuisse perhibetur. Unde merito et magnificatus a praesentibus, et per absentes quosque fama vulgatus asseveratur. Quod non utique nisi praesentibus factorum dictorumve fieri posset indiciis. Sed horum tempus et ordinem in Joannis (ut dictum est) Evangelio, quisquis quaesierit inveniet. Cujus ut caetera praetermittens, unum solummodo testimonium ponam. Cum venisset, inquit, in Galilaeam, exceperunt eum Galilaei, cum vidissent omnia quae fecit in Jerosolymis in die festo (Joan. IV). Notandum sane, quod primo Jesum virtutem spiritus demonstrasse, et post doctrinae gratiam

ministrasse, primo de virtutibus famam egressam, et sic doctrinam magnificatam esse commemorat. Juxta ordinem, videlicet, quem et in Actibus apostolorum breviter commendare curavit: Quae coepit Jesus facere et docere (Act. I). Prius enim facere, et postea posuit docere, ne quis doctor auditoribus suis quae nondum factis ipse patravit, imperare praesumat.

Et venit Nazareth ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in Synagogam. Synagoga Graece, Latine dicitur congregatio, quo nomine non solum affluentium turbarum conventum, sed et domum, qua ad audiendum dicendumve Dei verbum conveniebant Judaei, appellare solebant. Unde Dominus ad Annam pontificem: Ego semper, inquit, docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judaei conveniunt. Sicut et nos Ecclesias fidelium, et loca et choros vocitamus. Verum differt inter Synagogam quae congregatio, et Ecclesiam quae convocatio interpretatur, quod veteris Testamenti populus utroque vocabulo, Novi autem tantum Ecclesia nuncupatur. Quia videlicet et pecora, et inanimae quaeque res congregari in unum possunt, convocari autem non nisi ratione utentia possunt. Ideoque novae gratiae populum quasi majori dignitate praeditum, rectius convocatum in unitatem fidei, quam congregatum dicere, id est, Ecclesiam, quam Synagogam nominare, apostolicis scriptoribus et doctoribus visum est. Confluebant autem die Sabbati in synagogis, ut, juxta quod Dominus praecepit: Vacate et videte, quoniam ego sum Deus (Psal. XLV), feriatis mundi negotiis, ad meditanda legis monita quieto corde residerent. Cujus eo die devotionis agenda hactenus in Ecclesia perdurat indicium, quae ad memoriam priscae religionis canticum Deuteronomii, in quo universus veteris populi status, quid videlicet offenso, quid propitio Deo meruerit, continetur, nonnullis in locis Sabbato dicere consuevit. Alioquin esset praeposterum ut prioribus septimanae diebus

prophetarum dictis carminibus, Moysi ultimum diceretur. Intravit ergo Jesus die Sabbati in synagogam, ut ritum legis Mosaicae cumulo gratiae coelestis adimpleret.

Et surrexit legere, et traditus est illi liber prophetae Isaiae. Indicium quidem humillimae dispensationis est, qua Deus inter homines ministrare, non ministrari venerat, quod etiam lectoris suscipere non dedignatur officium. Sed altiore providentia Lucas a lectione et explanatione prophetae gesta Domini scripturus inchoavit, quia scilicet omnis prophetiae Scriptura ad ipsum usque pertingens, per ipsum nobis aperienda, et in ipso constiterit adimplenda. Unde et utrumque hoc in Evangelii sui fine manifestius explicat, cum posito prius dicto Salvatoris: Quoniam necesse est impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me (Luc. XXIV); mox et ipse subjunxit: Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas (Ibid.). Surrexit igitur legere Jesus, ut quos nova signorum operatione non converterat, vel propheticae lectionis attestazione corrigeret.

Et ut revolvit librum, invenit locum ubi scriptum erat. Pulchre librum prophetae clausum accipit, sed revolutum legit, quia mysterium Incarnationis suae prophetarum voce praescriptum, et prius suscepit exhibendum, et post intelligendum mortalibus aperuit.

Spiritus Domini super me, propter quod unxit me evangelizare pauperibus, etc. Loquens supra de vocatione gentium et Ecclesiae confirmatione per prophetam Salvator, cum inter caetera diceret: Ego Dominus, in tempore ejus subito faciam istud (Isai. LX), confestim hoc, quod hic lectum est, intulit: Spiritus Domini super me. Non quod Dominus Deus habeat Dominum Deum, sed quod juxta dispensationem carnis assumptae dicat ea quae humilia sunt. Ad quem Psalmista jam dixerat: Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo laetitiae prae consortibus

tuis (Psal. XLIV). Quando enim consortes nominantur, naturam carnis intellige, qua Deus consortes substantiae suae nos habet. Et quia erat unctio spiritualis, et nequaquam humani corporis, ut fuit in sacerdotibus Judaeorum, idcirco prae consortibus, id est, caeteris sanctis unctus esse memoratur. Cujus unctio illo expleta est tempore, quando baptizatus est in Jordane, et Spiritus sanctus in specie columbae descendit super eum, et mansit in illo. Unctus est igitur oleo spiritualis et virtute coelesti, ut paupertatem conditionis humanae thesauro resurrectionis rigaret aeterno, captivitatem mentis auferret, caecitatem illuminaret animorum. Beati, inquit, pauperes, quia vestrum est regnum Dei (Luc. VI). Et iterum: Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis (Joan. LXXXV). Et iterum: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae (Ibid.).

Dimittere confractos in remissionem. Praedicare annum Domini acceptum, et diem retributionis. Sacrificium, inquit, Deo, spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non spernit (Psal. L). Atque ideo missum sive unctum se dicit, ad medendum confractis, sive contritis corde; juxta quod et Psalmista de illo: Qui sanat, inquit, contritos corde, et alligat contritiones eorum (Psal. CXLVI). Vel certe dimittere confractos in remissionem eos qui legis pondere gravi atque importabili fuerant depressi relevare, atque in remissionem venit gratiae spiritualis admittere. Et hoc ipsum est praedicare annum Domini acceptum. Tunc enim verus Jubilaei, id est, libertatis annus aderat tempus, videlicet, Ecclesiae, quo in corpore versata peregrinatur a Domino. De quo Psalmista canit: Benedices coronam anni benignitatis tuae (Psal. LXIV). Neque enim ille, quo Dominus praedicabat, solus fuit acceptabilis, sed etiam iste quo praedicat Apostolus dicens: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis (II Cor. VI). Post annum sane Domini acceptabilem, etiam diem retributionis extremae praedicat, dicens: Filius enim

hominis venturus est in gloria sua cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opus ejus (Matth. XVI). Ad cuncta igitur haec evangelizanda ideo se dicit missum, quia spiritus Domini est super eum.

Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et sedit. Librum Dominus omnibus qui aderant audientibus legit, lectum vero ministro reddidit. Quia sicut ipse alibi testatur, cum esset in mundo, palam locutus est mundo, semper docens in synagoga et in templo, quo omnes Judaei convenire consueverant. Sed ad coelestia regressurus, his qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis, evangelizandi officium tradidit. Et bene stans quidem legit, sed libro reddito resedit. Stare enim, operantis; sedere, quiescentis vel judicantis est. Quia Dominus Jesus Christus, ut viam nobis scientiae quae de se erat scripta patefaceret, ad tempus in carne dignatus est operari. Peracto autem piae dispensationis officio, discipulos suae doctrinae sequaces elegit, seque supernae quietis solio restituit, unde et nunc occulta iudicio cuncta dispenset, et in fine totius saeculi iudex manifestus appareat. Simul exemplum mystice proponens, ut verbi quisque praedicator ejusdem sit etiam factor. Surgat, legat, et resideat: hoc est, operetur, praedicet, et sic praemia quietis exspectet. Et notandum quia librum ipse revolutum legit, ministro autem plicatum reddidit. Quia et Ecclesiam suam misso a Patre spiritu veritatis, docuit in omnem veritatem, et tamen non omnibus omnia dicenda, sed pro captu audientium verbum doctori dispensandum suo praemonebat exemplo, cum ait: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo.

Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. Coepit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est haec Scriptura in auribus vestris. In eo utique impleta, quia, sicut illa praedixerat: Et magna faciebat, et majora Dominus evangelizabat. Quod igitur majus quaerimus

testimonium, quam quod se fuisse, qui locutus est in prophetis, propria voce signavit? Removens sacrilegia perfidorum, qui alium Deum dicunt veteris Testamenti, alium novi, vel qui initium Christi dicunt esse de Virgine. Quomodo enim coepit ex Virgine, qui ante Virginem loquebatur?

Et omnes testimonium illi dabant, et mirabantur in verbis gratiae quae procedebant de ore illius. Testimonium illi dabant, attestando illum vere, ut dixerat eum esse de quo cecinere prophetae, vere Spiritus sancti gratia perunctum, vere se pauperes, caecos, captivos, atque confractos, illius per omnia indigere muneribus.

Et dicebant: Nonne hic est filius Joseph? Quanta Nazarenorum caecitas, qui eum quem in verbis factisque Christum esse cognoscunt, ob generis tantum notitiam contemnunt. Quorum tamen error salus nostra est, et haereticorum condemnatio. In tantum enim cernebant hominem Jesum Christum, ut hunc filium Joseph, et juxta alios evangelistas fabrum, vel fabri clamarent filium. Inter quae intuendum quare Christus in carne apparens, fabri filius, imo faber appellari voluerit. Sanoque intellectu sentiendum quod etiam per hoc se ejus ante saecula filium esse docuerit, qui fabricator omnium in principio creavit Deus coelum et terram. Nam et si humana non sunt comparanda divinis, typus tamen integer est, quia pater Christi igni operatur et spiritu. Unde et de ipso tanquam de fabri filio, praecursor ejus ait: Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igni (Luc. II). Qui in domo magna hujus mundi diversi generis vasa fabricat. Imo vasa irae spiritus igne molliendo, in misericordiae vasa commutat. Unde bene Malachias, cum ex persona Patris diceret: Ecce mittam angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam, et statim veniet ad templum suum dominator quem vos quaeritis, post pauca subjunxit atque ait: Et sedebit conflans, et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et conflabit eos quasi aurum et quasi

argentum. Sed hujus sacramenti Judaei ignari, divinae virtutis opera prosapiae carnalis contemplatione despiciunt, sicut non solum ex praecedentibus ipsorum, sed etiam ex subsequentibus Domini verbis apparet cum subditur:

Et ait illis: Utique dicitis mihi hanc similitudinem: Medice, cura teipsum: quanta, etc. Quorum insana perfidia, sanam licet nesciens fidem confitetur, quae Dominum Christum fabrum cognominat et medicum. Faber est enim verus, quia omnia per ipsum facta sunt. Medicus est, quia omnia per ipsum restaurata sunt in coelis et in terra. Et sicut de se ipse testatur: Non habent opus sani medico, sed male habentes (Marc. II). Et quia diximus quo instrumento fabricandi, dicamus et quo utatur genere medicandi. Praeteriens vidit caecum a nativitate, exspuit in terram, et fecit lutum de sputo, linivitque super oculos ejus, et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur MISSUS. Abiit ergo et lavit, et venit videns (Joan. IX). Agnosce igitur magnae modum medicinae, et gaude quia per hanc illuminari meruisti. Lutum de terra caro Christi est. Sputum de ore, divinitas ejus est, quia caput Christi Deus. Sputum luto immistum nos illuminat in natatoria Siloe baptizatos, quia Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus (Joan. I), quam prius, tenebris arcentibus, comprehendere non poteramus. Per fabrum ergo Christum creatus es, ut esses. Per medicum Christum recreatus es, ut post vulnera sanus esses. Qui ab iridentibus quidem civibus seipsum curare, hoc est, in sua patria virtutes facere monetur, sed non otiose ab Evangelista alio excusatur, quia non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum. Ne fortasse quis viliorem nobis fieri debere patriae putaret affectum. Amabat itaque patriae cives, sed ipsi se charitate livore privabant.

Ait autem: Amen dico vobis quia nemo propheta acceptus est in patria sua. Prophetam dici in Scripturis Dominum Christum, et Moyses testis est qui ait: Prophetam vobis suscitabit Deus vester de fratribus vestris tanquam me (Deut. XVIII). Non solum autem ipse qui caput et Dominus est prophetarum, sed et Elias, Jeremias, caeterique prophetae, minoris in patria, quam in extremis civitatibus habiti sunt. Quia propemodum naturale est cives semper civibus invidere. Non enim considerant praesentia viri opera, sed fragilem recordantur infantiam, quasi non et ipsi per eosdem aetatis gradus ad maturam aetatem venerint.

In veritate dico vobis, multae viduae erant in diebus Eliae in Israel quando clausum est caelum annis tribus, etc. Non (inquit) hoc quod divina fastidiosis civibus beneficia subtraho, prophetarum gestis adversatur. Quia sicut, fame quondam omnem terram premente, nemo est in Judaea repertus Eliae dignus hospicio, sed exterarum gentis est vidua quaesita, quae ob fidei gratiam a tanto propheta visitari deberet, et sicut multis ibidem leprosis Naaman tantum Syrus, quia devote quaesierat, ab Elisaeo propheta curari promeruit, hic et vos non alia quam invidiae perfidiaeque causa, superno munere privabit. Quorum si facta prophetarum, et jam allegorice discussis, invenies profecto Dominum in patriae suae, a qua receptus non est, perfidia, superbiam notasse Judaeorum. Nomine vero Capharnaum, quae ager consolationis interpretatur, gentium praedicasse salutem, ubi majora quotidie signa per apostolos apostolorumque successores non tam in corporum quam in animarum sanatione patrantur. Igitur vidua ad quam Elias missus est, gentium designat Ecclesiam, quae, a suo diutius conditore deserta, populum rectae fidei nescium, quasi pauperem filium, egena stipe nutribat, id est, verbo fructus experte docebat, donec adveniens sermo propheticus, qui, exsiccato vellere Israelis, utpote clausa coeli janua, fame periclitabatur in Judaea, pasceretur ibi

simul et pasceret, et receptus videlicet a credentibus, et reficiens ipse credentes. Unde bene haec eadem vidua, in Sarepta Sidoniae dicitur esse morata. Sidonia quippe, venatio inutilis; Sarepta vero, incendium, vel angustia panis interpretatur. Quia ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia (Rom. V). Ubi rebus supervacuis acquirendis, quasi aucupandi cura impendebatur, ubi dirae sitis incendium panisque spiritalis ante fiebat angustia, ibi farina oleumque ore prophetico benedicitur, id est fructus et hilaritas charitatis, sive gratia corporis dominici et chrismatis unctio, indefectivo verbi coelestis munere fecundabatur. Cujus hactenus in vasis oleum gaudii spiritalis et benedictionis farina non deficit, caeteris quae non credunt gentibus, inopia panis divini miseris, et venatui deditis inutili. Nam et ipsa pulcherrime mysticum sibi prius quam moreretur panem factura, duo se ligna colligere velle testatur, non solo ligni nomine, sed etiam numero lignorum signum crucis exprimens, quo nobis est panis vitae praeparatus aeternae.

Et multi leprosi erant in Israel sub Elisaeo propheta, et nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. Quia nota est historia, de mysterio necesse est paucis intimemus. Et Naaman ergo iste Syrus, qui interpretatur decor, populum demonstrat nationum, quondam perfidiae scelerumque lepra maculosum, sed per sacramentum baptismatis ab omni mentis et corporis foeditate purgatum. Qui captae consilio puellae, hoc est inspirationis supernae gratia, quam Judaeis conservare non valentibus, gentes rapuere, salutem sperare commonitus, septies lavari jubetur. Quia nimirum solum baptismi genus, quod ex Spiritu sancto regenerat, salvat. Unde jure caro ejus post lavacrum, velut caro pueri parvi apparuisse memoratur. Sive quia cunctos in Christo baptizatos, in unam parit gratia mater infantiam, seu magis ille sit intelligendus puer, de quo dictum est: Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis (Isai. IX). Cujus corpori per baptismum tota credentium soboles

adunatur. Et ut cuncta hic baptismi scires sacramenta praemonstrata, in quo abrenuntiare Satanae, fidem confiteri praecipimur, negat se Naaman ultra diis alienis litaturum, soli per omnia Domino serviturus. Partem quoque terrae sanctae, secum tollere gaudet, quia baptizatos oportet dominici quoque corporis participatione confirmari. Merito igitur Naaman, cujus dum aqua corpus abluitur, fide pectus abluitur, id est, populus gentium, Judaeis lepra contumaciae squalentibus, antefertur. Merito vidua Sareptana, id est, Ecclesia, ligno crucis refici desiderans, Judaeis fame verbi pereuntibus, pane sacrosancti corporis et vivifici Spiritus unctione recreatur. Probaturque Dominus non ob suam impotentiam civibus, sed ob eorum invidentiam virtutum dona negasse, atque hoc exemplo totam postremo gentem, non quia non amaretur, sed quia ipsa se amari non amaret, ab eo derelictam, doctoribus scilicet inde ob salvationem gentium toto orbe dispersis. Sed quod Dominus verbo de Judaeis, hoc ipsi de se Judaei facto testantur. Nam sequitur:

Et repleti sunt omnes in synagoga ira haec audientes, et surrexerunt, et ejecerunt illum extra civitatem. Sacrilegia quippe Judaeorum, quae multo ante Dominus praenuntiaverat per prophetam, dicens: Retribuebant mihi mala pro bonis (Psal. XXXIV), in Evangelio docet esse completa. Nam cum ipse per populos beneficia diffunderet, illi injurias irrogabant. Nec mirum si perdidderunt salutem, qui ejecerunt de suis finibus Salvatorem. Moralis enim Dominus, et qui docuerit exemplo suo apostolos suos omnibus omnia fieri, nec volentes repudiat, nec invitos alligat, nec ejicientibus reluctatur, nec rogantibus deest. Sic Gerasenos alibi cum virtutes ejus sustinere non possent, quasi infirmos et ingratos reliquit. Simul intellige, non ex necessitate fuisse, sed voluntariam corporis passionem; nec captum a Judaeis, sed a se oblatum. Etenim quando vult capitur,

quando vult labitur, quando vult suspenditur, quando vult non tenetur.

Et duxerunt, inquit, illum usque ad supercilium montis supra quem civitas illorum erat aedificata, ut praecipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat. O peior magistro discipulorum haereditas! Diabolus verbo Dominum tentat, Judaei facto. Ille dicit, Mitte te; isti adoriuntur ut mittant. Et quidem Dominus supercilium montis praecipitandus ascenderat, sed per medium illorum, mutata subito vel obstupefacta furentium mente, descendit, quos adhuc sanare quam perdere malebat, ut cassata videntes suae coepta nequitiae, a poscendo deinceps ejus morte desisterent. Necdum enim venerat hora passionis, quae non quolibet Sabbato, sed in Parasceve Paschae futura exstiterat. Necdum locum passionis, qui non in Nazareth, sed Jerosolymis hostiarum sanguine figurabatur, adierat. Sed nec genus mortis, qui crucifigendus a saeculo praeconabatur, elegerat. Non igitur a Nazaraeis praecipitari, non a Jerosolymitis lapidari, non inter pueros Bethleemitas ab Herode perimi, non alia vel alia voluit morte consummari. Quod enim tali morte regiae potestatis indicium, quo fidelium frons armaretur, emerit? Sed solum crucis exspectatum est vexillum, cujus figura et celerrimo dexterarum motu contra maligni hostis tentamenta depingi, et ipsa nihilominus figura monarchiae singularis potuisset typus haberi. Ut quomodo triumphum crucis exponens Apostolus, ait: In nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, et terrestrium, et infernorum (Philipp. II). Hoc est enim quod ejusdem crucis cacumina ad coelos tendunt, ima petunt inferos, cornua terram tegunt.

Et descendit in Capharnaum civitatem Galilaeae ibique docebat illos Sabbato. Vide clementiam Domini Salvatoris: nec indignatione commotus, nec scelere offensus, nec injuria violatus Judaeam deserit; quin etiam immemor injuriae, sed memor clementiae, nunc docendo,

nunc liberando, nunc sanando, in fide plebis corda demulcet. Quod autem Sabbatis maxime medicinae doctrinaeque suae dona frequentat, docet se non sub lege, sed supra legem, qui eandem quoque legem adimplere, non autem solvere venerit, nec Judaicum eligere Sabbatum, quo vel ignem accendere, vel manum pedemque movere non liceat, sed verum Sabbatum dilectamque Domino esse requiem, si, saluti studentes animarum, ab opere servili, id est, a cunctis contineamus illicitis.

Et stupebant in doctrina ejus, quia in potestate erat sermo ipsius. Sermo doctoris in potestate fit, cum ea quae docet operatur. Nam qui actis ipse sua dicta destruit, contemnitur. Doctorem instituens Apostolus ait: Nemo adolescentiam tuam contemnat (I Tim. IV). Singulariter autem Dominus ac principaliter solus ex potestate bona locutus est, quia ex infirmitate mala nulla commisit. Ex divinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis suae innocentiam ministravit. Aliter in potestate erat sermo ipsius, sive ut alius evangelista dicit, erat docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribae. Quoniam scribae quae per legem didicerant praecepta, populis dabant. Ipse vero quasi auctor impletorque legis, vel mutando, vel augendo quae minus videbantur, libere agendo substituit.

Et in synagoga erat homo habens daemonium immundum. Bene in synagoga homo erat qui spiritum immundum habebat, quia Spiritum sanctum amiserat. Introierat enim diabolus unde Christus exierat. Sicut etiam nunc quidam dicunt se Judaeos esse et non sunt, sed sunt synagoga Satanae.

Et exclamavit voce magna dicens: Sine, quid nobis et tibi, Jesu Nazarene? Paululum (inquit) a me vexando quiesce, cui nulla est cum nostra fraude societas. Et vere:

Quae enim participatio luci ad tenebras? quae communicatio Christi ad Belial? (II Cor. VI.)

Venisti perdere nos? scio te quia sis sanctus Dei. Non voluntatis ista confessio est, quam praemium sequitur confitendi, sed necessitatis extorsio quae cogit invitos. Et velut si servi fugitivi post multum temporis dominum suum videant, nihil aliud nisi de verberibus deprecantur, sic et daemones cernentes Dominum in terris repente versari, ad judicandos se venisse credebant. Praesentia Salvatoris tormenta sunt daemonum.

Et increpavit illum Jesus dicens: Obmutesce, et exi ab illo. Quoniam invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum (Sap. II), ideo contra ipsum mortis auctorem primo debuit medicina salutis operari: primo lingua serpentina, ne ultra virus spargeret occludi; ac deinde femina quae prima seducta est, a carnalis concupiscentiae febre curari; tertio vir, qui male suadentis dicta conjugis audivit, ab erroris sui lepra castigari. Ut ipse apud hunc evangelistam esset ordo restorationis qui fuerat et casus.

Et cum projecisset illum daemonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. Divina permissione liberandus a daemone homo projicitur in medium, ut virtus patefacta Salvatoris plures ad fidem viamque salutis invitet. Sed quod dicitur, Nihilque illum nocuit, videtur repugnare Marco, qui ait: Et discerpens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna exivit ab eo (Marc. I). Nisi intelligamus hoc dixisse Marcum, Discerpens eum, quod Lucas dixit: Et cum projecisset illum in medium, ut quod secutus ait: Nihilque eum nocuit, intelligatur quia jactatio illa membrorum atque vexatio non eum debilitavit, sicut solent exire daemonia etiam quibusdam membris amputatis aut evulsis. Unde merito pro tam integra restitutione sanitatis qui aderant paventes tametsi nondum credentes, adinvicem dicebant:

Quia in potestate et virtute imperat spiritibus immundis, et exeunt. Expellere enim daemona et homines sancti, sed in verbo Dei possunt, ipsum autem Dei Verbum propria potestate virtutes operatur.

Surgens autem de synagoga, introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Si virum a daemonio liberatum moraliter animum ab immunda cogitatione purgatum significare dixerimus, consequenter femina febribus tenta, sed ad imperium Domini curata, carnem ostendit a concupiscentiae suae fervore per continentiae praecepta frenatam. Omnis enim amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia, spiritus immundi furor est. Fornicationem vero, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est simulacrorum servitus (Ephes. IV), febrem illecebrosae carnis intellige.

Et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam, imperavit febrim, et dimisit illam. Modo Salvator rogatus, modo ultro curat aegrotos, ostendens se contra peccatorum quoque passiones et precibus semper annuere fidelium, et ea quae ipsi minime in se intelligunt, vel intelligenda dare, vel etiam non intellecta dimittere. Juxta quod Psalmista postulat: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, Domine (Psalm. XVIII).

Et continuo surgens, ministrabat illis. Naturale est febricitantibus, incipiente sanitate, lassescere, et aegrotationis sentire molestiam, verum sanitas quae Domini confertur imperio, simul tota redit. Non solum ipsa redit, sed et tanto robore comitante, ut eis continuo qui se adjuverant, ministrare sufficiat, et, juxta leges tropologiae, membra quae servierant immunditiae ad iniquitatem ut fructificarent morti, serviant justitiae in vitam aeternam (Rom. VI).

Cum sol autem occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos. Solis occubitus passionem mortemque significat illius qui dixit: Quoadiu in mundo sum, lux sum mundi. Et sole occidente plures daemoniaci quam ante, plures sanantur aegroti. Quia qui temporaliter in carne vivens paucos Judaeorum docuit, calcato regno mortis, omnibus per orbem gentibus fidei salutisque dona transmisit. Cujus ministris, quasi vitae lucisque praeconibus, Psalmista canit: Iter facite ei qui ascendit super occasum (Psal. LXVII). Super occasum quippe Dominus ascendit, quia unde in passione occubuit, inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit.

Exibant etiam daemonia a multis, clamantia et dicentia: Quia tu es Filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. Daemonia Filium Dei confitebantur, et attestante evangelista, sciebant ipsum esse Christum. Quia quem dierum quadraginta jejunio fatigatum diabolus hominem cognoverat, nec tentando valebat, an et Dei Filius esset experiri, jam nunc per signorum potentiam, vel intellexerit, vel potius suspicatus est esse Filium Dei. Non igitur ideo Judaeis eum crucifigere persuasit, quia Christum sive Dei Filium non esse putavit, sed quia se morte illius non praevidit esse damnandum. Vere enim de hoc mysterio a saeculis abscondito dicit Apostolus: Quod nemo principum hujus saeculi cognovit; si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent (I Cor. II). Quare autem daemonia Dominus de se loqui prohibeat, Psalmista manifestat, qui ait: Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas (Psal. XLIX)? et caetera: ne quis, dum praedicantem audit, sequatur errantem. Improbis enim magister est diabolus, qui falsa veris saepe permiscet, ut specie veritatis testimonium fraudis obtexat. Alias autem non soli daemones qui inviti confitebantur jubentur silere de Christo, sed et illi qui ab eo sanati sponte confiteri volebant. Imo ipsi apostoli, qui

eum post resurrectionem toto erant orbe praedicaturi, ante passionem ejus praecipiuntur omnino reticere de illo, ne, divina videlicet majestate praedicata, passionis dispensatio differretur, et, dilata passione, salus mundi quae per hanc futura erat negaretur.

Facta autem die, egressus ibat in desertum locum, et turbae requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum. Si occasu solis Domini mors exprimitur, quare non die redeunte resurrectio illius indicetur? Cujus manifestata luce a credentium turbis inquiritur, et in gentium deserto inventus, ne abeat detinetur. Maxime cum haec prima Sabbati, quo resurrectio celebrata est, egressio, quaesitio, et inventio contigerit.

CAPUT V.

Factum est autem cum turbae irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Stagnum Genesareth idem dicunt esse quod mare Galilaeae, vel mare Tiberiadis. Sed mare Galilaeae ab adjacente provincia dictum, mare Tiberiadis a proxima civitate, quae olim Chennereth vocata, sed ab Herode tetrarcha instaurata, in honorem Tiberii Caesaris Tiberias est appellata. Porro Genesar a lacu ipsius natura, qua crispantibus aquis de seipso sibi excitare auram perhibetur, Graeco vocabulo, quasi generans sibi auram dicitur. Neque enim in stagni morem sternitur aqua, sed frequentibus auris spirantibus agitatur, haustu dulcis, et ad potandum habilis. Sed Hebraeae linguae consuetudine, omnis aquarum congregatio sive dulcis, sive salsa, mare nuncupatur. Qui lacus, interfluente Jordane, centum quadraginta stadiis in longitudinem, et quadraginta extenditur in latitudinem. Quia ergo stagnum sive mare praesens saeculum designat, Dominus secus mare stat, postquam, vitae labentis mortalitatem devincens, in ea qua passus est carne stabilitatem perpetuae quietis adiit. Turbarum conventus ad eum

gentium in fide concurrentium typus est. De quibus Isaias: Et fluent (inquit) ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi, et dicent: Venite et ascendamus ad montem Domini (Isai. II).

Et vidit duas naves stantes secus stagnum. Duae naves secus stagnum positae, circumcisionem et praeputium figurant. Quas bene Jesus vidisse perhibetur, quia in utroque populo novit Dominus qui sunt ejus. Eorumque cor a fluctibus saeculi hujus ad futurae vitae tranquillitatem quasi ad soliditatem littoris vivendo, hoc est misericorditer vitando, provehit.

Piscatores autem descenderant, et lavabant retia. Piscatores sunt Ecclesiae doctores, qui nos rete fidei comprehensos, et de profundo ad lunam elatos, quasi pisces littori, sic terrae viventium advehunt. Quasi enim quae retia piscantium sunt complexae, praedicantium dictiones, quae eos quos coeperint in fide, non amittant. Unde et retia quasi retinentia sunt vocata. Sed haec retia modo laxantur in capturam, modo lota plicantur, quia non omne tempus est habile doctrinae, sed nunc exercenda lingua doctori, nunc suimet cura gerenda.

Ascendens autem in unam navem quae erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens, docebat de navicula turbas. Navis Simonis est Ecclesia primitiva, de qua Paulus ait: Qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes (Galat. II). Bene una dicta, quia multitudinis credentium erat cor et anima una (Act. IV). De qua docebat turbas, quia de auctoritate Ecclesiae docet usque hodie gentes.

Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. Quod primo rogavit Simonem navem a terra reducere pusillum, significat vel temperate utendum verbo ad turbas, ut nec

terrena eis praecipiantur, nec sic a terrenis in profunda sacramentorum recedatur, ut ea penitus non intelligant, vel prius in proximis regionibus gentibus praedicandum, ut quod dicit item Petro: Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam, ad remotiores gentes quibus postea praedicatum est pertineat.

Et respondens Simon, dixit illi: Praeceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus. In verbo autem tuo, laxabo rete.---Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui aedificant eam (Psal. CXXVI). Nisi Dominus cor illustraverit auditorum, doctor in nocte laborat. Nisi in verbo gratiae supernae laxata fuerint instrumenta disputationum, frustra vocis suae praedicator jaculum mittit. Quia fides populorum non sapientia verbi compositi, sed divinae vocationis munere provenit.

Et cum hoc fecisset, concluderunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Prae multitudine piscium rete rumpebatur, quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobis tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam haeresibus scindant. Rumpitur autem rete, sed non labitur piscis, quia suos Dominus etiam inter persequentium scandala servat.

Et annuerunt sociis qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. Alia navis (ut praediximus) est Ecclesia de gentibus, quae et ipsa non sufficiente una navicula piscibus impletur electis, quia novit Dominus qui sunt ejus, et apud ipsum certus est suorum numerus electorum. Cumque tot in Judaea credituros non invenit, quot ad fidem vitamque praedestinos novit aeternam, quasi aliae navis receptacula piscibus quaerens suis, corda quoque gentium fidei gratia replet. Et bene rupto rete socia navis advocatur, quoniam ante Judas proditor, ante Simon Magus, pisces nequissimi, capti sunt, ante Ananias et Sapphira fidei rete subdole tentabant ingredi, ante, ut Joannes testatur, multi discipulorum ejus abierunt retro,

et jam non cum illo ambulabant (Joan. VI). Ac deinde Barnabas et Paulus ad gentium sunt apostolatatum segregati (Act. XIII).

Et venerunt et impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur. Harum impletio navium, usque in finem saeculi crescit. Sed quod impletae merguntur, hoc est in submersione premuntur (non enim submersae, sed tamen sunt periclitatae), Apostolus exponit, dicens: In novissimis diebus erunt tempora periculosa, et erunt homines seipsos amantes, etc. (II Tim. III). Nam mergi naves est, homines in saeculum, ex quo elati per fidem fuerant, morum pravitate relabi. Quales et ipse Petrus adhuc in infirmitate positus, hoc loco demonstrat. Unde sequitur:

Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. Quia carnales quique in Ecclesia regimen spiritualium, in quibus maxime Christi persona eminent, a se quodammodo repellunt. Non enim hoc voce linguae dicunt bonis ministris Dei, ut eos a se repellant, sed voce morum et actuum suorum suadent a se recedi, ne per bonos regantur, et eo vehementius quo deferunt eis honorem, attamen factis suis a se recedere admonent, ut honorificentiam eorum significaverit Petrus, cadens ad pedes Domini; mores autem in eo quod ait: Exi a me, Domine, quia peccator homo sum. Quod tamen quia non fecit Dominus, non enim recessit ab eis, sed eos subductis navibus ad littus perduxit, significat in bonis et spiritualibus viris non esse oportere hanc voluntatem, ut peccatis turbarum commoti, quo quasi securius tranquilliusque vivant, munus ecclesiasticum deserant.

Et ait ad Simonem Jesus: Nolite timere. Confortat Dominus timorem carnalium, animosque fragilium. Consolando erigit, ne quis vel de suae conscientiae culpae tremens, vel de aliorum innocentia stupens, sanctitatis iter formidet aggredi. Quod autem sequitur,

Et hoc jam homines eris capiens, ad ipsum Petrum specialiter pertinet. Exponit enim ei Dominus quid haec captura piscium significet. Quod videlicet ipse sicut nunc per retia pisces, sic aliquando per verba sit capturus homines. Totusque facti hujus ordo quid in Ecclesia, cujus ipse typum tenet, quotidie geratur ostendat. Quod vero subjungitur:

Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum, potest significare finem temporis, quo ab hujusmodi salo qui Christo inhaeserint paenitus recessuri sunt. Sciendum est autem hanc eandem non esse lectionem qua Matthaeus et Marcus binos de naviculis piscatores, primo Petrum et Andream, deinde filios Zebedaei a Domino narrant esse vocatos. Non enim eos Lucas nunc a Domino vocatos, sed tantum Petro fuisse praedictum quod homines esset capturus, insinuat. Quod non ita dictum est, quasi jam pisces nunquam esset capturus. Nam et post resurrectionem Domini legimus eos esse piscatos. Unde datur intelligi eos ad capturam piscium ex more remeasse, ut postea fieret quod Matthaeus et Marcus narrant, quando eos binos vocavit. Tunc enim non subductis ad terram navibus tanquam cura redeundi, sed ita eum secuti sunt, tanquam vocantem ac jubentem ut sequerentur.

Et factum est, cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra. Et videns Jesum, et procidens in faciem, rogavit eum dicens, Domine, si vis, potes me mundare. Bene ubi leprosus mundatur, certus non exprimitur locus, ut ostendatur non unum populum specialis alicujus civitatis, sed omnium populos fuisse sanatos. Et quia Dominus ait: Non veni solvere legem, sed adimplere (Matth. V), ille qui excludebatur a lege, purgari se Domini potestate praesumens, non ex lege, sed supra legem esse gratiam judicabat, quae leprosi maculam possit abluere. Verum ut in Domino potestatis auctoritas, ita in illo fidei constantia declaratur. Ille in faciem procidit, quod

humilitatis est et pudoris, ut unusquisque de suae vitae maculis erubescat. Sed confessionem verecundia non repressit, ostendit vulnus, remedium postulavit. Et ipsa religionis et fidei plena confessio est. Si vis (inquit), potes me mundare. In voluntate Domini tribuit potestatem. De voluntate autem Domini non quasi pietatis incredulus dubitavit, sed quasi colluvionis suae conscius non praesumpsit.

Et extendens manum, tetigit illum dicens: Volo, mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Nihil medium est inter opus Dei atque praeceptum, quia in praecepto est opus. Denique dixit, et facta sunt. Vides igitur quod dubitari non potest quia voluntas Dei potestas est. Si ergo voluntas ejus potestas est, qui unius voluntatis asserunt, unius utique asserunt potestatis. Itaque quasi habens potestatem sanandi, et jubendi auctoritatem, operandi testimonium non refugit. Volo enim dicit, propter Photinum; imperat, propter Arium; tangit, propter Manichaeum. Et lex quidem tangi leprosos prohibet, sed qui Dominus legis est, non obsequitur legi, sed legem facit. Non ergo ideo tetigit, quia sine tactu mundare non poterat, sed ut probaret quia subjectus non erat legi, nec contagium timebat ut homines, sed ut quia contaminari non poterat qui alios liberabat, lepra tactu Domini fugaretur, quae solebat contaminare tangentem. Simulque illud mirabile, quod eo sanavit genere quo fuerat obsecratus: Si vis, potes me mundare. Volo, inquit, mundare. Habes voluntatem, habes etiam pietatis effectum.

Et ipse praecepit illi ut nemini diceret. Quare praecipitur nemini dicere, nisi ut doceret non vulganda nostra beneficia, sed premenda? ut non solum a mercede abstinenceamus pecuniae, sed etiam gratiae.

Et vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua, sicut praecepit Moyses, in testimonium

illis, etc. Ostendere se sacerdoti jubetur, ut intelligeret sacerdos eum non legis ordine, sed gratia Dei supra legem, esse curatum; offerre autem sacrificium, ut ostenderet Dominus quia legem non solveret, sed impleret: qui secundum legem gradiens, supra legem sanaret eos quos remedia legis non sanaverant. Et bene addidit In testimonium illis, hoc est, si Deo credant, si impietatis lepra discedat. Quod si quem movet quomodo Dominus Mosaicum videatur approbare sacrificium, cum id non receperit Ecclesia, meminerit nondum esse coepisse sacrificium sanctum sanctorum, quod corpus ejus est. Nondum enim obtulerat in passione holocaustum suum. Non autem oportebat auferri significantia sacrificia priusquam illud quod significabatur confirmatum esset contestatione apostolorum praedicantium et fide credentium populorum. Quia vero typice vir iste peccatis languidum genus designat humanum, recte non solum leprosus, sed et plenus lepra describitur. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. III). Illam scilicet, ut, extenta manu Salvatoris, hoc est, incarnato Dei Verbo, humanamque contingente naturam, ab erroris prisci varietate mudentur, possintque cum apostolis audire: Jam vos mundi estis, propter sermonem quem locutus sum vobis (Joan. XV); et qui diutius abominabiles a populi Dei erant castris secreti, jam aliquando templo reddi et sacerdoti queant offerri, illi utique cui dicitur: Tu es sacerdos in aeternum (Psal. CIX), audientes ab Apostolo: Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos (I Cor. III); offerantque pro emundatione sua sicut praecepit Moyses, id est, exhibeant corpora sua hostiam viventem, sanctam, Deo placentem (Rom. XII).

Perambulabat autem magis sermo de illo, et conveniebant turbae multae ut audirent eum, et curarentur ab infirmitatibus suis. Unius perfecta salvatio multas ad Dominum cogit turbas. Ut enim ipse se exterius interiusque doceret esse sanatum, nequaquam perceptum beneficium vel ab ipso a quo acceperat jussus

tacet. Quin potius, ut Marcus narrat, evangelistae functus officio, mox egressus coepit praedicare et diffamare sermonem, ita ut jam non posset manifeste in civitatem introire, sed foris in desertis locis esset, et conveniebant ad eum undique (Marc. I). Unde merito quaeritur quidnam sit quod Dominus nonnulla quae gessit abscondi jussit, et nec ad horam potuerunt abscondi. Nunquid enim unigenitus Filius Patri et Spiritui sancto coaeternus hac in re velle habuit quod implere non potuit? Sed notandum quod Redemptor noster per mortale corpus omne quod egit, hoc nobis in exemplo actionis praebuit. Miraculum namque faciens et taceri jussit, et tamen taceri non potuit. Ut videlicet electi ejus, exempla doctrinae illius sequentes, in magnis quae faciunt latere quidem in voluntate habeant, sed ut prosint aliis, prodantur inviti: quatenus et magnae humilitatis sit quod opera taceri appetunt, et magnae sublimitatis sit quod eorum opera taceri non possunt. Non ergo Dominus voluit quidquam fieri et minime potuit, sed quid velle ejus membra debeant, quidve de eis etiam nolentibus fiat, doctrinae magisterio exemplum dedit.

Ipsae autem secedebat in desertum, et orabat. Quod secedit orare, non ei naturae tribuas quae dicit, Volo, mundare, et curabat ab infirmitatibus, sed ei quae extendens manum tetigit leprosum: non quo, juxta Nestorium gemina sit Filii persona, sed quo ejusdem personae sicut naturae, sic et operationes sint duae. Aliter: quod in urbe miracula facit, in deserto vero vel in monte (ut infra legitur) orando pernoctat, utriusque vitae nobis, et activae scilicet et contemplativae documenta praemonstrat, ut nec contemplationis studio quis proximorum curam negligat, nec cura proximorum immoderatus obligatus, contemplationis studia derelinquat: quatenus nec amorem Dei praepediat amor proximi, nec amorem proximi, quia transcendit, abiciat amor Dei. In monte quippe orare est, relictis infirmarum cogitationum curis, tota mente quemlibet ad aeterna

supernae contemplationis gaudia festinare. In desertum secedere et orare est, exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premere, et quoddam sibi cum Domino intra se secretum quaerere, ubi cum illo exteriori cessante tumultu, per interna desideria silenter loquatur.

Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens, et erant pharisaei sedentes, etc. Ubi Dominus sedens docuerit quando scribis et pharisaeis consedentibus paralyticum curavit, Lucas breviandi gratia praeterit, sed Matthaeus et Marcus qui narrant, quaestionem facere videntur. Quoniam quidem Matthaeus in civitate sua, Marcus in Capharnaum hoc eum fecisse testantur. Quae difficilius solveretur, si Matthaeus etiam Nazareth nominaret. Nunc vero vel ipsa Galilaea in qua erat Nazareth, intelligenda est dicta civitas Christi, ad distinctionem videlicet regionis transmarinae Gerasenorum, de qua transfretando, sicut Matthaeus scribit, venerat Galilaeam. Vel certe ipsa Capharnaum civitas Christi est dicta, quam non nascendo, sed virtutibus illustrando, suam ipse fecerat.

Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus, et quaerebant eum inferre et ponere ante eum. Curatio paralytici hujus, animae post diuturnam illecebrae carnalis inertiam ad Christum suspirantis indicat salvationem. Quae primo omnium ministris qui eam sublevent et Christo afferant, id est, bonis doctoribus qui spem sanationis opemque intercessionis suggerant, indiget. Qui bene, Marco narrante, quatuor fuisse reperiuntur, sive quia quatuor Evangelii libris omnis praedicantium virtus, omnis sermo firmatur, seu quia quatuor sunt virtutes, quibus ad promerendam sospitatem fiducia mentis erigitur. De quibus in aeternae sapientiae laude dicitur: Sobrietatem enim et sapientiam docet, et justitiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus (Sap. VIII). Quas nonnulli versis nominibus,

prudentiam, fortitudinem, temperantiam, et justitiam appellant.

Et non invenientes qua parte illum inferrent prae turba, ascenderunt supra tectum per tegulas. Desiderant paralyticum Christo offerre, sed turba interposita ab omni parte recluduntur. Quia saepe anima post infimi corporis desidiam ad Deum respiciens, supernaeque gratiae remedio cupiens innovari, priscae consuetudinis obstaculo retardatur. Saepe inter ipsas orationis secretae dulcedines, et quasi suave cum Domino colloquium, turba cogitationum interveniens aciem mentis, ne Christus videatur, intercludit. Et quid inter haec agendum? non utique in infimis exterius qua turbae tumultuantur remanendum, sed tectum domus in qua Christus docet ascendendum, id est, sacrae Scripturae sublimitas est appetenda, lexque Domini cum Psalmista die noctuque meditanda. In quo enim corrigit junior viam suam? In custodiendo, inquit, sermones tuos (Psal. CXVIII).

Et submiserunt illum cum lecto in medium ante Jesum. Patefacto tecto aeger ante Jesum submittitur, quia reseratis Scripturarum mysteriis ad notitiam Christi pervenitur, hoc est ad ejus humilitatem fidei pietate descenditur. Et bene domus Jesu tegulis contacta describitur, quia sub contemptibili litterarum velamine, si adsit qui reseret doctor, divina spiritalis gratiae virtus invenietur. Quod autem cum lecto deponitur, significat ab homine in ista carne adhuc constituto Christum debere cognosci.

Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. Hominem Dominus a paralyti curaturus primo peccatorum vincula dissolvit, ut ostenderet eum ob nexus culparum, artuum dissolutione damnari, nec nisi his relaxatis membrorum posse recuperatione sanari. Sic et illi paralytico qui juxta probaticam piscinam diu motum aquae frustra praestolabatur, sanato a Domino dicitur:

Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat (Joan. V). Et bene is cui peccata dimittebantur, homo vocatur, qui hoc ipso quod homo erat, non posset dicere, Non peccavi, simul etiam ut ille qui homini dimittebat, intelligeretur Deus. Intuendum sane quanti propria cujusque fides apud Deum valeat, ubi tanti valuit aliena, ut totus homo repente, id est, exterius interiusque jam salvatus exurgeret, aliorumque merito, aliis laxarentur errat errata a.

Et coeperunt cogitare scribae et pharisaei dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Verum dicunt scribae, quia nemo dimittere peccata nisi Deus potest, qui per eos quoque dimittit, quibus dimittendi tribuit potestatem. Et ideo Christus vere Deus esse probatur, quia dimittere peccata tantummodo Deus potest [et sicut instrumenta Dei Sacerdotes novi et aeterni testamenti in confessione sacramentali et etiam per baptismum sacramentale a Deo peccato dimittuntur]. Verum Deo testimonium reddunt, sed personam Christi negando falluntur. Errant itaque Judaei, qui cum Christum et Deum esse et peccata dimittere posse credant, Jesum tamen Christum esse non credunt. Sed multo dementius errant Ariani, qui cum Jesum et Christum esse, et peccata posse dimittere Evangelii verbis devicti, negare non audeant, nihilominus tamen Deum negare non timent. At ipse perfidos salvare desiderans, et occultorum cognitione, et virtute operum, Deum se esse manifestat.

Respondens enim, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? Eidem namque Deo qui dicit: Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas (Isa. XLIII), sapientissimus orator ait: Tu enim solus nosti corda omnium filiorum hominum (III Reg. VIII). Eadem ergo, inquit, majestate et potentia qua cogitationes vestras intueor, possum et hominibus delicta dimittere. Ex vobis intelligite, quid paralyticus consequatur.

Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata, an dicere, Surge et ambula? Utrum sint paralytico peccata dimissa, solus noverat qui dimittebat. Surge autem et ambula, tam ille qui surgebat, quam ii qui surgentem videbant, approbare poterant. Fit igitur carnale signum, ut probetur spiritale.

Ut autem sciatis quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata. Si et Deus est, juxta memoratum Isaiae testimonium, qui delet iniquitates nostras (Psal. L), et Filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata (Matth. IX), ergo idem ipse et Deus et Filius hominis est, ut et homo Christus per divinitatis suae potentiam dimittere peccata possit, et idem Deus Christus per humanitatis suae fragilitatem pro peccatoribus mori.

Ait paralytico: Tibi dico, surge; tolle lectum tuum. et vade in domum tuam. Spiritualiter de lecto surgere, est animam se a carnalibus desideriis, ubi aegra quiescebat, abstrahere. Lectum vero tollere est, ipsam quoque carnem per continentiae frena correptam, spe coelestium praemiorum deliciis privare terrenis. Ipse enim lectus qui per singulas noctes lavatur a David, id est, pro uniuscujusque noxae maculis digno poenitentiae flumine castigatur. Sublato autem lecto domum ire, ad paradysum redire est. Ipsa est enim vera domus, quae hominem prima suscepit, non jure amissa, sed fraude, tandemque restituta per eum qui fraudulentum hosti nihil debuit. Aliter. Sanus qui languebat, lectum reportat domum, cum anima peccatorum remissione accepta, ad internam sui custodiam cum ipso se corpore refert, ne post veniam quid, unde iterum juste feriatur, admittat.

Et confestim surgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat, et abiit in domum suam magnificans Deum, etc. Mira divinae potentiae virtus, ubi nulla temporis interveniente morula, jussa Salvatoris salus festina

comitatur. Merito qui adfuerant, damnatis blasphemiae jaculis, ad laudem tantae majestatis stupentia corda convertunt.

Et post haec exiit, et vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad telonium, et ait illi: Sequere me. Idem Levi qui Matthaeus est, sed Lucas Marcusque propter verecundiam et honorem evangelistae noluerunt nomen ponere vulgatum. Ipse autem Matthaeus juxta illud quod scriptum est, Justus accusator sui est (Prov. XVIII), in primordio sermonis Matthaeum se et publicanum nominat: ut ostendat legentibus nullum debere conversum de salute diffidere, cum ipse de publicano in apostolum, de telonario in evangelistam sit repente mutatus. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. Intelligens Matthaeus quid sit veraciter Dominum sequi, relictis omnibus sequitur. Sequi enim, imitari est. Ideoque ut pauperem Christum non tam gressu quam affectu consecrari potuisset, reliquit propria qui rapere solebat aliena, perfectamque nobis abrenuntiationis saeculi formam tribuens. Tanta enim cupiditate sequendi Dominum ductus est, ut in nullo prorsus hujus vitae respectum vel cogitationem sibimet reservaverit. Propter quod justa mercede dum humana sedulus negotia deserit, dominicorum fidelis dispensator meruit esse talentorum.

Et fecit ei convivium magnum Levi, in domo sua. Qui domicilio Christum recipit interno, maximis delectationibus exsuperantium pascitur voluptatum. Itaque Dominus libenter ingreditur, et in ejus qui crediderit recumbit affectum, et hoc est bonorum operum spiritale convivium, quo dives populus eget, pauper epulatur.

Et erat turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant discumbentes. Viderant publicanum a peccatis ad meliora conversum, locum invenisse poenitentiae, et ob id etiam ipsi non desperant salutem.

Et murmurabant pharisaei et scribae eorum dicentes ad discipulos ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? Convivantibus cum Domino publicanis, pharisaei murmurantes de jejunio gloriantur. Ubi primo legis et gratiae quanta sit distantia declaratur. Quia qui legem sequuntur, jejunae mentis famem patiantur aeternam. Qui vero verbum in interioribus animae receperunt alimentis coelestis, et fontis ubertate recreati, esurire et sitire non possint Deinde retributionis futurae species praefiguratur, quando epulantibus cum Christo electis perfidia superbiorum jejuna torquebitur. Quibus dicitur, Meretrices et publicani praecedent vos in regno Dei (Matth. XXI). Quod si per Matthaei electionem fides gentium quae prius mundi lucris inhiabant, sed nunc corpus Christi sedula devotione reficiunt, exprimitur, profecto supercilium pharisaeorum, Judaeorum invidiam, qua de gentium salute torquentur, insinuat.

Et respondens Jesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non veni vocare justos, sed peccatores in poenitentiam. Suggillat scribas et pharisaeos, qui justos se putantes, peccatorum consortia declinabant. Seipsum namque medicum dicit, qui miro medicandi genere, vulneratus est propter iniquitates nostras, et livore ejus sanati sumus (Isa. LIII). Sanos autem et justos appellat eos, qui ignorantes Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiae Dei non sunt subjecti, qui ex lege praesumentes, Evangelii gratiam non quaerunt. Porro male habentes et peccatores vocat eos, qui suae fragilitatis conscientia devicti, nec per legem justificari posse videntes, Christi se gratiae poenitendo submitunt. Ubi simul ostenditur quod non in pristinis vitiis permanentes, ut pharisaei et scribae murmurabant, sed poenitentiam agentes publicani venerint ad Jesum: et ipse quoque Jesus convivia peccatorum ut occasionem haberet docendi, et spiritales invitatoribus suis praeberet cibos, adire dignatus sit. Denique cum frequenter pergere ad convivium

describatur, nihil refertur aliud, nisi quid ibi fecerit, quid docuerit, ut et humilitas Domini eundo ad peccatores, et potentia doctrinae ejus in poenitentium conversione monstretur.

At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Joannis jejunant frequenter, et obsecrationes faciunt, similiter et pharisaeorum, tui autem edunt et bibunt? Matthaeus refert, ipsos Joannis discipulos haec dixisse Salvatori, unde patet utrosque conjunctos hac eum quaestione pulsasse. Ubi Joannis maxime reprehendendi discipuli non solum de sui jactantia jejunii, verum quia calumniabantur quam sciebant a magistro praedicatum, et jungebantur pharisaeis quos ab eo noverant condemnatos. Spiritualiter autem discipuli Joannis et pharisaeorum jejunant, Christi autem edunt et bibunt, quia sive opera quis legis seu traditiones sequatur hominum, sive ipsum etiam Christi praeconium, aere tantum percipiat corporis, spiritualibus abstinens bonis jejuno corde tabescit. Qui vero Christi membris fidei incorporatur amore, non potest jejunare, quia carne ipsius epulatur et sanguine. Aliter: Joannes vinum et siceram non bibit, Dominus cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit, quia ille abstinentia meritum auget, cui potentia nulla naturae: Dominus autem cui naturaliter suppetebat delicta donare, cur eos declinaret quos abstinentibus poterat reddere puriores? Sed jejunavit et Christus, ne praeceptum declinaret. Manducavit cum peccatoribus, ut gratiam cerneret, agnosceret potestatem.

Quibus ipse ait: Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere jejunare? Venient autem dies, et cum ablatum fuerit ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus. Sponsus Christus, sponsa Ecclesia est. De hoc sancto spiritalique connubio, apostoli sunt creati. Unde bene Marcus evangelista filios eos appellat nuptiarum, non tantum sponsi, sed etiam

sponsae, volens intelligi quia per lavacri regenerationem, in jus divinae generationis assumpti sunt. Qui jejunare ac lugere non possunt quamdiu sponsum in thalamo vident, et ipsum sciunt esse cum sponsa. Quando vero transierint nuptiae, et passionis ac resurrectionis tempus advenerit, tunc sponsi filii jejunabunt. Quod autem Lucas non ait ut caeteri: Nunquid possunt filii sponsi aut nuptiarum jejunare vel lugere, sed numquid potestis filios sponsi facere jejunare (Luc. V)? eleganter intimavit eosdem ipsos qui loquebantur fuisse facturos, ut lugentes jejunarent filii sponsi, quoniam ipsi essent sponsum occisuri. Notandum vero hunc luctum absentiae sponsi, non nunc tantum, id est, post mortem resurrectionemque ejusdem sponsi, sed et ante incarnationem illius per totum hujus saeculi tempus esse celebratum. Prima quippe tempora Ecclesiae ante Virginis partum sanctos habuere, qui desiderarent incarnationis Christi adventum. Ista vero tempora ex quo ascendit in coelum sanctos habent, qui desiderent ejus manifestationem ad vivos et mortuos judicandos. Neque hic desiderabilis Ecclesiae luctus requievit aliquantum, nisi quamdiu hic cum discipulis in carne versatus est. Juxta leges autem tropologiae sciendum, quod quamdiu sponsus nobiscum est, et in laetitia sumus, nec jejunare possumus, nec lugere. Cum autem ille propter peccata a nobis recesserit et avolaverit, tunc indicendum jejunium, tunc recipiendus est luctus.

Dicebat autem et similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram a vestimento novo, immittit in vestimentum vetus. Alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit commissura a novo. Cum interrogatus esset Dominus cur discipuli ejus non jejunarent, respondit carnales adhuc quosque, et necdum passionis resurrectionisque suae fide solidatos, non posse severiora jejunia et continentiae sustinere praecepta, ne per austeritatem nimiam, etiam credulitatem quam habere videbantur amittant. Ipsos ergo adhuc discipulos tanquam vetera vestimenta dicit,

quibus inconvenienter novus pannus assuitur, id est, aliqua particula doctrinae, quae ad novae vitae temperantiam pertinet. Quia si hoc fiat, et ipsa doctrina quodammodo scinditur, cujus particula quae ad jejunium ciborum valet, inopportune traditur. Cum illa doceat generale jejunium non a concupiscentia ciborum tantum, sed ab omni laetitia temporalium delectationum, cujus quasi pannum, id est, partem aliquam quae ad cibos pertinet, dicit non oportere hominibus adhuc veterae consuetudini deditis impertiri. Quia et illinc quasi conscissio videtur fieri, et ipsi vetustati non convenit.

Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin rumpit vinum novum utres, et ipsum effunditur, et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque conservantur. Eisdem quoque veteribus comparat utribus, quos vino novo, id est, spiritalibus praeceptis facilius disrumpi, quam id posse continere dicit. Erunt autem jam utres novi, cum post ascensum Domini desiderio consolationis ejus orando et sperando innovantur. Tunc enim acceperunt Spiritum sanctum, quo impleti cum linguis omnibus loquerentur, a Judaeis nescientibus, sed tamen vere attestantibus dictum est, quia musto pleni sunt isti. Novum enim vinum jam novis utribus noverat, hoc est Spiritus sancti fervor spiritalium corda repleverat. Aliter. Cavendum doctori, ne animae nondum renovatae, sed in vetustate malitiae perduranti, novorum mysteriorum secreta committat.

Et nemo bibens vetus, statim vult novum, Dicit enim, Vetus melius est. Judaeos significat, quibus vitae veteris saliva imbutis, novae gratiae praecepta sorduerant. Quia profecto majorum traditionibus commaculati, dulcedinem spiritalium verborum percipere nequaquam valebant.

CAPUT VI.

Factum est autem in Sabbato secundo primo cum transiret per sata, vellebant discipuli ejus spicas, et manducabant confricantes manibus. Hoc est quod Marcus ait, quia discipuli propter nimiam eorum qui veniebant ut curarentur importunitatem, ne manducandi quidem spatium habebant, et ideo quasi homines esuriebant. Quod autem spicas segetum manibus confricant, et inediam consolantur, vitae austerioris indicium est, non praeparatas epulas, sed cibos simplices quaerentium. Et nota quod primi apostoli Salvatoris litteram Sabbati destruunt, adversum Ebionitas, qui cum caeteros recipiant apostolos, Paulum quasi transgressorem legis repudiant. Unde bene Lucas diem quo Sabbati littera solvi coeperat, --- hoc est-secundo-primum Sabbatum nuncupat, volens intimare Sabbati legalis observantiam cessare ultra debere, et naturalis Sabbati libertatem quae ad Moysi usque tempora caeterorum dierum similis erat, oportere restitui. Ut sicut Ecclesiam non circumcisio vel caeremoniae legis, sed fides Abrahae qua in praepudio justificatus est, per dilectionem operata salvat, ita hanc etiam non aliud quam spiritale Sabbatum, quo et ipse Abraham semper a servili, id est, noxia vacabat actione, per septiformem Spiritus sancti gratiam Deo commendat. Hujus itaque temporis Sabbatum, quo sicut in caeteris diebus utilia quaeque licet operari, ad distinctionem Judaici Sabbati quo non iter facere, non ligna colligere, non alia quaelibet necessaria facere licebat, secundo-primum appellat. Primum videlicet hoc a secundo praelatum sive temporis ordine, quia per innumera ante legem saecula, quomodo nunc agitur a patribus agebatur, seu certe gratiae munere significans ut nil aliud secundo-primum, quam inferiori superius intelligas esse Sabbatum. Nam et primus homo de terra terrenus, secundus homo de coelo coelestis. Nec tamen errat, si quis Dominum Jesum Christum secundo-primum Adam velit appellare, qui merito scilicet et gratia non humanae nativitatis ordine primum praecesserit Adam, juxta quod de illo praecursor suus ait: Qui post me venit, ante me

factus est, quia prior me erat (Joan. I). Potest et ita in Sabbato secundo primo dictum intelligi, ut unum idemque Novi Testamenti Sabbatum, et secundum et primum sit. Secundum, quia post legale Sabbatum a nobis observatur. Primum, quia et ante decreta legis a justis observabatur antiquis. Mystice autem discipuli per sata transeunt, illa videlicet de quibus Dominus ait, Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albae sunt jam ad messem, et qui metit, mercedem accipit (Joan. IV). Et ideo nihil melius esurire, quam salutem intelliguntur, hominum quam ipse messorum primus quondam inter preces esuriens, mox ostensis quas cupiebat dapibus, audit: Surge, Petre, occide et manduca (Act. X). Et mira sacramenti concordia, quia et ibi mactari et manducari jubentur animalia, et hic confricari et nihilominus manducari spicae referuntur. Hoc est enim: Mortificate membra vestra quae sunt super terram, et exuite vos veterem hominem, cum actibus ejus (Coloss. III). Quia non aliter quisque transit in corpus Christi, non aliter doctorem profectus sui fructibus pascit. Vellere itaque spicas esse homines a terrena intentione, qua solum mentis quasi radicem fixerant, eruere. Fricare autem manibus, exemplis virtutum ab ipsa etiam carnis concupiscentia, quasi folliculis atque integumentis aristarum, puritatem mentis exuere. Grana vero manducari est, emundatum quemque ab omni inquinamento carnis et Spiritus, per ora praedicantium, Ecclesiae membris incorporari. Et bene haec discipuli apud Marcum, Dominum praegredientes egisse referuntur, quia doctoris necesse est sermo praecedat, et sic cor auditoris gratia supernae visitationis illustret.

Quidam autem Pharisaeorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis? Haec alii Evangelistae narrant ipsi Domino fuisse magis objecta. Sed sive illi, sive discipulis ejus, sive per plures passim criminantes utrisque sint dicta (neque enim ullus evangelista falsum scribere potuit) tamen quia quidquid a discipulis agitur,

ad eum respicit, cujus in agendo magisterium sequuntur, confestim ille juxta quod Esaias ait: Et arguet in aequitate pro mansuetis terrae (Isa. XI), falsos legis defensores veris sanctorum devincit exemplis. Ait enim:

Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurisset ipse et qui cum eo erant, quomodo intravit in domum Dei et panes propositionis sumpsit, et manducavit, et dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus? Regum narrat historia, beatum David insidias Saulis vitantem ad Abimelech sacerdotem venisse in Nobe, sibi suisque cibos petisse. At sacerdotem panes communes non habentem, cum solum primo disceret mundos a mulieribus ab heri et nudius tertius fuisse pueros, panes consecratos ei dare non dubitasse, melius arbitratum propheta dicente: Misericordiam volo et non sacrificium (Matth. IX) de famis periculo homines liberare, quam Deo offerre sacrificium. Hostia enim Deo placabilis, hominum salus est. Opponit ergo Dominus Pharisaeis calumniatoribus, et dicit: Si et David sanctus est, et Abimelech pontifex a vobis non reprehenditur, sed legis uterque mandatum probabili excusatione transgressi sunt, et fames in causa est, cur eandem famem non probatis in apostolis, quam probatis in caeteris? Quamquam et in hoc multa distantia sit, isti spicas in Sabbato manu confricant, illi panes comedere Leviticis, et ad Sabbati solemnitatem accedebant. Coquebantur enim panes propositionis ante Sabbatum, et Sabbato mane oblatis super sacram mensam ponebantur, bis seni ad alterutros conversi, duabus pateris aureis superpositis thure plenis. Quae permanebant ad aliud Sabbatum, et tunc pro illis alii deportabantur, illi vero sacerdotibus exhibebantur. Et thure incenso in igne sacro in quo omnia holocausta fieri solebant, aliud thus super alios duodecim panes adjiciebatur. Qua hora superveniens David, panesque consecratos accipiens, ostendit figurate sacerdotalem cibum, ad usum transiturum esse populorum. Sive quod omnes vitam

sacerdotalem debemus imitari, sive quia omnes filii Ecclesiae sacerdotes sunt. Ungimur enim in sacerdotium sanctum, offerentes nosmetipsos Deo hostias spirituales.

Et dicebat illis, quia Dominus est Filius hominis etiam Sabbati. Si, inquit, David rex sacerdotali cibo pastus excusabilis est, et juxta alterius Evangelii fidem sacerdotes Sabbatum per templi ministerium violantes crimine carent, quanto magis Filius hominis, qui verus rex et verus sacerdos, et ideo Dominus est Sabbati, evulsarum Sabbato spicarum noxa non tenetur.

Factum est autem et in alio Sabbato, ut intraret in synagogam et doceret, et erat ibi homo, et manus ejus dextera arida. Sabbatis praecipue Dominus in synagoga docet, operaturque virtutes, non solum propter insinuandum spiritale Sabbatum, sed et propter celebriorem eo die populi conventum. Cui tunc ex antiqua Patrum institutione moris erat, qui vacare a labore per legem jubebatur, legendis audiendisque Scripturis operam dare. Juxta quod in Actibus apostolorum Jacobus loquitur. Moyses enim a diebus antiquis habet qui eum praedicent in synagogis, ubi per omne Sabbatum legitur. Nam sicut hi quibus venandi ars est, ubi feras, pisces et volucres abundare didicerint, ibi sua maxime retia tendunt: ita et Dominus semper docuit in synagoga et in templo, quo omnes Judaei conveniebant, volens omnes salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Homo sane qui manum habebat aridam, humanum genus indicat infecunditate boni operis arefactum, sed Domini miseratione curatum. Cujus dextera quae in primo parente dum vetitae arboris poma decerperet, aruerat, per Redemptoris gratiam, dum insontes manus in crucis arbore tenderet, bonorum operum succis est restituta saluti. Et bene in synagoga manus erat arida, quia ubi scientiae donum majus, ibi gravius est inexcusabilis noxae periculum.

Observabant autem scribae et pharisaei si Sabbato curaret, ut invenirent accusare illum. Quia destructionem Sabbati quam in discipulis arguebant probabili magister excusaverat exemplo, nunc ipsum observando magistrum calumniari volunt, ut si Sabbato curet, transgressionis, si non curet, crudelitatis aut imbecillitatis arguant.

Ipsse vero sciebat cogitationes eorum, etc. Hoc est quod legimus: Dominus novit cogitationes hominum quoniam vanae sunt (Psal. XCIII). Et quod sequitur: Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum (Ibid.). De illis dictum est qui legem per Christum adimpletam, nec nobis carnale per hanc, sed spiritale Sabbatum didicerunt esse praeceptum.

Ait autem ad illos Jesus: Interrogo vos, si licet Sabbato bene facere an male? Praeveniens Dominus calumniam Judaeorum quam sibi perfida mente paraverant, arguit eos quia legis praecepta prava interpretatione violarint, aestimando in Sabbato etiam a bonis operibus ferriandum, cum lex a malis abstinere jubeat dicens: Omne opus servile non facietis in eo (Levit. XXIII), id est peccatum: Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati (Joan. VIII). Eodem praecepto simul et futuri saeculi formam in praesentibus adumbrans, ubi qui per sex saeculi hujus aetates bona fecerunt, in septima quiete malorum tantummodo, non autem et bonorum sint ferias habituri. Nam licet saecularia opera conquiescant, non otiosus tamen boni operis actus est in Dei laude quiescere.

Animam salvam facere, aut perdere? Hoc est hominem curare, an non. Idem est quod praemiserat: Bene facere, an male. Non quod Deus summe bonus, auctor mali nobis aut perditionis esse possit, sed quod ejus non salvare, Scripturae consuetudine perdere dicatur. Sicut dicitur indurasse cor Pharaonis, non quod molle obduraverit, sed quod meritis praecedentibus

obduratum, misericorditer emollire noluerit. Et nos cum rogamus, ne nos inducas in tentationem (Matth. VI), protinus addendo: Sed libera nos a malo (Ibid.), manifeste docemur ejus non inducere in tentationem, non esse aliud, quam liberare a malo; ejus perdere animam esse, a perditione salvam non facere. Si quem vero movet quare Dominus cum corpus esset curaturus, de animae salvatione interrogaverit, intelligat vel animam more Scripturarum pro homine positam, sicut dicitur: Hae sunt animae quae exierunt de femore Jacob (Exod. I); vel quod illa miracula propter animae salutem faciebat, vel quod ipsa manus sanatio salutem animae significabat, quae a bonis (ut praedixi) cessans operibus, aridam quodam modo dextram habere videbatur.

Et circumspectis omnibus, dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est manus ejus. Sananda manus arida jubetur extendi, quia infructuosae debilitas animae nullo melius ordine quam eleemosynarum largitate curatur. Unde Joannes Baptista turbis sciscitantibus quid facerent, ut non velut arbores aridae mitterentur in ignem, hoc solum praecepit: Qui habet duas tunicas, det non habenti, et qui habet escas, similiter faciat (Luc. III). Et in Ecclesiastico dicitur: Fili, non sit manus tua ad accipiendum porrecta, et ad dandum collecta (Eccl. IV). Frustra enim manus ad Deum pro peccatis rogaturus expandit, qui non has ad viduam rogantem beneficium laturus extenderit.

Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jesu. Magna utique insipientia, eos qui salute plurimum indigebant, de nece Salvatoris agere consilium. Qui quantum nequitiae studeant, ostenditur, cum et hoc in crimen reputant, quod ad verbum illius salvam qui languebat extenderit dexteram. Quasi non eorum quisque majora Sabbatis egerit, cibos portando, porrigendo calicem, caeteraque

quae victui necessaria sunt exsequendo. Neque enim qui dixit et facta sunt, Sabbato laborasse poterat convinci.

Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare. Non omnis qui orat, ascendit in montem. Est enim oratio quae peccatum facit. Sed qui bene orat, qui Deum orando quaerit, hic a terrenis ad superiora progrediens, verticem curae sublimioris ascendit. Orat autem Dominus, non ut pro se obsecret, sed ut pro me impetret. Nam et si omnia posuerit Pater in potestate Filii, Filius tamen ut formam hominis impleret, obsecrandum Patrem putat esse pro nobis, quia advocatus est noster: Advocatum enim, inquit, habemus apud Patrem Jesum Christum (I Joan. II). Si advocatus est, debet pro meis intervenire peccatis. Non ergo quasi infirmus, sed quasi pius obsecrat. Vis scire quam omnia quae velit, possit? et advocatus, et iudex est. In altero, pietatis officium; in altero, insigne est potestatis.

Et erat pernoctans in oratione Dei. Forma tibi praescribitur quam debeas aemulari. Quid enim te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat? Quid te facere convenit, cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus apostolos prius orare curavit? Vis scire quam mihi, non sibi oraverit?

Et cum dies, inquit, factus esset, vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis. Ubi notandum, quod evangelica et apostolica Scriptura non solum illos duodecim appellat discipulos Christi, sed et omnes qui in eum credentes magisterio ejus ad regnum coelorum erudiebantur. Discipuli quippe a discendo sunt vocati, ex quorum multitudine quos ipse voluit elegit.

Quos et apostolos nominavit. Apostoli Graece, Latine missi dicuntur. Cujus sacramentum nomine exponens evangelista Marcus, ait: Et fecit ut essent duodecim cum

illo, et ut mitteret eos praedicare Evangelium. Et ipse Dominus dicit: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Qui bene duodecim sunt electi, ut videlicet mundi salutem quam verbo praedicarent, suo quoque numero mystice commendarent. Ter enim quaterni, decus dipondium (sic). Hinc est enim quod et superius dixi, qua cum in typo Ecclesiae Salomon Domino templum conderet, fecit et mare aeneum, in quo sacerdotes lavarentur, duodecimque illud boum clunis imposuit, quorum tres aquilonem, tres occidentem, tres meridiem, et tres aspicerent orientem, figuraliter insinuans quoniam apostoli apostolorumque successores, cunctas orbis quadrati plagas fide et confessione sanctae Trinitatis essent a peccatorum labe purgaturi.

Simonem quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem ejus. Non nunc primum Simoni Petri cognomen indidit, sed longe ante cum a fratre Andrea ad se adductum intuitus dixit: Tu es Simon filius Joannae, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus (Joan. I). Sed cum volens Lucas nomina duodecim apostolorum enumerare, necesse haberet Petrum dicere, breviter innuere voluit quod non hoc ante vocaretur, sed ita eum Dominus cognominaverit, quamvis non tunc, sed quando Joannes ipsa Domini verba posuit, intentos videlicet reddens auditores. Nam si hoc ante vocaretur, non ita videres mysterium petrae, putans eum casu sic vocari, non providentia Dei. Ideo voluit eum prius aliud vocari, ut ex ipsa commutatione nominis, Sacramenti vivacitas commendaretur. Idem ergo Latine Petrus, quod Syriace Cephas, et in utraque lingua nomen a petra derivatum est, haud dubium quin illa, de qua Paulus ait: Petra autem erat Christus (I Cor. X). Nam sicut lux vera Christus, donavit apostolis ut lux mundi vocentur, sic et Simoni qui credebatur in petram Christum, Petri largitus est nomen. Cujus alias alludens etymologiae dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam (Matth. XVI). Violenter ergo quidam Latino vel Graeco nomini

Hebraeam quaerentes etymologiam, dicunt Petrum dissolventem, sive discalciantem, vel agnoscentem interpretari: cum et expositio Joannis Evangelistae cujus memini, et ipsa lingua Hebraea, quae P litteram omnino non sonat, Hebraeum hoc nomen non esse testetur. Abusive enim Fetrum pro Petro, sicut et Faulum pro Paulo, et Filatum pro Pilato scribentes, violenter ficto nomini falsam interpretationem subnectunt. Simon autem obediens interpretatur. Porro Andreas, Graecum nomen est, --- hoc est a viro, virilis appellatur. Quibus recte vocabulis, apostolorum primi decorantur, qui mox agnum Dei a Joanne cognoverunt, eum videre et audire curaverunt. Quod vero Simon ponens moerorem vel audiens tristitiam interpretatur, illi tempori congruit, quando post resurrectionem viso Domino, vel mortis illius vel suae negationis moerorem deposuit, sed suae confestim mortis tristitiam audivit, dicente Domino: Cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget et ducet quo non vis (Joan. XXI).

Jacobum, et Joannem, Philippum, et Bartholomaeum, Matthaeum et Thomam. Pulchre ac reverenter Lucas in catalogo apostolorum usitato nomine Matthaeum, in prima vero de telonio vocatione, ut superius admonui, Levin appellare maluit. Ipse vere Matthaeus, juxta quod scriptum est: Dic tu iniquitates tuas, ut justificeris; et manifeste Matthaeum de telonio vocatum, et in ordine se apostolorum publicanum cognominat, sed et compari suo Thomae cum a caeteris evangelistis sit praelatus, se in ordine supponit. Jacobus sane et Joannes qui ob eximium virtutis et animi culmen filii tonitruum hoc est, --- sive ut emendatius scribitur, banereem, sunt a Domino cognominati. Nec frustra. Quorum unus e coelestibus intonans vocem illam theologice, quam nemo prius edere noverat emisit: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, etc. (Joan. I). Quae tanto robore gravida reliquit, et si aliquanto plus intonare voluisset, nec ipse capere mundus posset. Sed et

ambo saepe seorsum, et in montem a Domino duci, et aliquando sonum de nube terrificum percipere meruerunt: Hic est filius meus dilectus. Prisca quoque nomina meritis aptissima gestarunt. Jacobus enim supplantator. Joannes, in quo est gratia, vel Domini gratia dicitur. Nam ille et carnis curam Domino vocante supplantare, et ipsam carnem Herode trucidante gavisus est contemnere. Iste ob amoris praecipui gratiam, quam virginali gloria meruerat, super redemptoris sui pectus in coena recubuit. Philippus os lampadis interpretatur. Et recte, quia et vocatus a Domino, mox invento Nathanaeli lumen quod agnoverat praedicavit dicens: Quem scripsit Moyses in lege et prophetae, invenimus Jesum, filium Joseph a Nazareth (Joan. I). Et postmodum quod se de lumine minus scire sentiebat, suppliciter quaesivit: Domine, inquires, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis (Joan. XIV). Bartholomaeus Syrum est non Hebraeum, et interpretatur filius suspendentis aquas, hoc est, Filius Dei. Qui praedicatorum suorum mentes ad coelestia contemplanda suspendit, ut quo celsa liberius pervolant, eo terrenorum corda feracius dictorum suorum guttis inebrient. Unde bene Moyses de Ecclesia mystice disserens ait: Quia non est terra, ad quam ingredimini possidendam, similis terrae Aegypti, de qua existis, ubi jacto semine in hortorum morem aquae ducuntur irriguae, sed de coelo pluvias exspectans, quam Deus suus invisit omni tempore. Saecularis enim sapientia quasi coluber per humum serpit, divina autem de coelestibus intonat. Matthaeus donatus dicitur, videlicet, quia magno Domini munere de teloneario publicano in apostoli est et evangelistae delegatus officium. Thomas, abyssus vel geminus. Unde et Graece Didymus appellatur, quia quo caeteris diutius dubitavit, eo dominicae resurrectionis veritatem altius didicit. De quo pulchre Paulinus Nolae antistes cecinit:

*Hic dubius gemino, Didymus cognomine, Thomas,
Adjacet, hunc Christus pavidae cunctamine mentis,*

*Pro nostra dubitare fide permisit, ut et nos
Hoc duce firmati, Dominumque Deumque trementes,
Vivere post mortem vero fateamur Jesum
Corpore, viva suae monstrantem vulnera carnis.*

Jacobum Alphaei, et Simonem qui vocatur zelotes. Hos cum additamento posuit, ad distinctionem Jacobi Zebedaei et Simonis Petri, vel etiam Judae traditoris. Nam et hunc Simonem fuisse dictum, Joannes ostendit, qui ait: Et cum intinxisset panem, dedit Judae Simoni Iscariot. Et Jacobus quidem Alphaei, ipse est qui in Evangelio frater Domini nominatur, quia Maria uxor Alphaei, soror fuit Mariae matris Domini, quam Mariam Cleophae, Joannes evangelista cognominat. Fortasse quia idem Alphaeus etiam Cleophas est dictus, vel ipsa Maria defuncto post natum Jacobum Alphaeo, Cleophae nupsit. Cui Simeonem filium genuisse, eumque consobrinum Domini existentem, eo quod Cleophas frater fuerit Joseph, Jerosolymae post Jacobum rexisse Ecclesiam, historia ecclesiastica tradit; sive hic apostolus Simon, seu quilibet alius Simeon fuerit. Quia vero Jacobus merito filius Alphaei, id est, docti sit cognominatus, ipsi testantur apostoli, qui eum post Domini passionem statim Jerosolymorum ordinaverunt episcopum. Quia et ante sanguinis effusionem verus etiam ipse carnalis desiderii sit supplantator, testatur Hegesippus vicinus apostolorum temporum historicus. Suscepit, inquit, Ecclesiam Jerosolymae post apostolos frater Domini Jacobus cognomento Justus. Multi quidem Jacobi vocantur, hic de utero matris sanctus vocatus fuit, vinum et siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attensus est, neque unctus est unguento, neque usus est balneo. Huic solitum erat ingredi sancta sanctorum. Siquidem vestibus laneis non utebatur, sed lineis, solusque ingrediebatur in templum, et fixis genibus pro populo deprecabatur. In tantum, ut camelorum duritiam contraxisse ejus genua crederentur. Simon autem Zelotes, ipse est et Simon Cananaeus de vico Galilaeae Cana, ubi aquas Dominus

convertit in vinum. Cana quippe zelus, Cananaeus Zelotes interpretatur.

Judam Jacobi, et Judam Iscariot, qui fuit proditor. Et horum distinctionis gratia, nomina duplicavit. Quorum unus, ut ipse in catholica scribit Epistola, frater est Jacobi, qui etiam Thadaeus vocabatur. Alter, aut a vico in quo ortus est, aut ex tribu Issachar praesagium suae condemnationis vocabulum sumpsit. Issachar quippe quod dicitur merces, pretium proditoris insinuat. Iscariot autem quod memoria mortis interpretatur, arguit eum non repente persuasum, sed meditatam diutius dominicae traditionis subiisse piaculum. Qui non per imprudentiam, sed per providentiam inter apostolos eligitur. Quanta enim est veritas, quam nec adversarius minister infirmat? quanta moralitas Domini, qui periclitari apud nos iudicium suum, quam affectum maluit? Susceperat enim hominis fragilitatem, et ideo nec has partes recusavit infirmitatis humanae. Voluit deserere, voluit prodi, voluit ab apostolo suo tradi, ut tu a socio desertus, a socio proditus, moderate feras tuum errasse iudicium, periisse beneficium.

Et descensa cum illis stetit in loco campestri, et turba discipulorum ejus, et multitudo copiosa plebis. Electurus apostolos Dominus in montana subiit, turbas vero docturus ad campestra redit, quia non nisi in humili Christum turbae videre sufficiunt. Nam haec est norma qua secutus Apostolus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Quasi parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis (I Cor. III). Apostoli autem ipsi secundum Matthaeum quasi perfectiores, et in monte et aperto Salvatoris ore docti esse narrantur. Ubi si quis diligentius utrumque velit evangelistam perscrutari, potest intelligi, cum in monte duodecim discipulos elegit e pluribus, quos et apostolos nominavit, quod Matthaeus praetermisit, tunc illum

habuisse sermonem quem Matthaeus interposuit et Lucas tacuit, hoc est in monte. Ac deinde cum descendisset, in loco campestri habuisse alterum similem, de quo Matthaeus tacet, Lucas non tacet, et utrumque sermonem eodem modo esse conclusum.

Ab omni Judaea et Jerusalem et maritima, et Tyri et Sydonis, etc. Maritimam multitudinem non a proximo mari Galilaeae (neque enim hoc miraculi loco poneret), sed a mari magno reor esse cognominatam, in qua etiam Tyrus et Sidon comprehendi poterant. Verum, quia gentium civitates sunt, Judaeis quidem sorte datae, sed non ab eis possessae, eo quod hostes exterminari nequirent, consulte nominatim ponuntur, ut quanta sit fama virtusque Salvatoris intimetur, quae exteris etiam ad sanitatem doctrinamque capessendam civitates accersiat. Ubi notandum quia Dominus etsi venientibus ad se gentilibus misertus sit, unde et puerum centurionis et Chananaeae filiam approbata petentium fide curavit, non tamen eorum civitates intrasse reperitur, ne videlicet occasionem querelae Judaeis calumniantibus suggereret, sed perfectam potius salutem gentium passionis et resurrectionis suae tempori reservaret. Quo imminente tempore gentilibus eum videre quaerentibus ait: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert (Joan. XII).

Et omnis turba quaerebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes. Et supra leprosus Domino tangente mundatur, et hic omnis turba quae eum tangere potuit spiritus illius virtute sanatur. Tactus ergo Salvatoris, opus est salutis. Quem tangere, est fideliter in eum credere. A quo tangi est ejus munere firmari. Sed unusquisque in suo sensu abundat. Turbae quae de longe ad audiendum confluunt, descendentes in campum Domini curantur attactu. Discipuli qui in minoribus jam sunt instituti, in montis cacumine ad majora provehuntur. E

quibus etiam eliguntur, qui eum transfiguratum secreto in monte speculentur. Unus prae omnibus quasi sublimioris sapientiae fonte inebriandus, magistri recumbit in pectore. Raroque uspiam vel turbas Dominum ad altiora sequi, vel quempiam debilem invenies in monte curari, sed extincta febre libidinum, accensaque scientiae luce, pedetentim quemque ad culmen subire virtutum. Nam et in Veteri Testamento Moyses solus cum Josue montem Dei ascendens; ad regendum vulgus in campo donec redirent, Aaron ordinavit et Hur. Aaron quippe qui interpretatur mons fortitudinis, singularem dominicae Incarnationis excellentiam. Hur vero qui ignis dicitur, donum sancti Spiritus insinuat. Quia plures in Ecclesia parvuli, et si comitari magistros ad penetranda summae Divinitatis arcana nequeunt, dominicae tamen Incarnationis sacramentis redimi, et Spiritus sancti possunt ardore signari.

Et ipse, elevatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Et si generaliter omnibus loquitur, specialius tamen oculos Salvator in discipulos levat, ut his qui verbum intenta cordis aure percipiunt latius saporis intimi lumen aperiat. Cui simile est quod Matthaeus ait: Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus, et aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu (Matth. V). Nam quibus os in monte sedens aperit, ut magna sublimiter audiant, in eos oculos stans in campo dirigit, ut audita patenter intelligant. Beati itaque pauperes. Non utique omnes, sed illi tantummodo qui omne praesentis saeculi, tametsi altum videatur, pro nihilo culmen ducunt. Qui merito regni coelestis perhibentur munere digni, quia delectationis humanae probantur cupiditate nudati. Qualem se rex David pauperiem sustinuisse declarans ait: Ego vero egenus et pauper sum. Et alibi non modo terrestria, sed et ipsa pro Domino supercoelestia parvi pendens dicensque: Quid enim mihi restat in coelo, et a te quid volui super terram (Psal. LXXII)? mox ubi spei suae

fixisset anchoram, subdendo manifestat: Mihi autem adhaerere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Alioquin nonnulli miserrima conditione paupertatis, et hic saeculi gaudiis ob inopiam rerum, et ibi regno Dei ob meritorum nequitiam carent.

Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Quid esurire beati, qui sitire debeant, Matthaeus exponit, videlicet justitiam, apertissime nos instituens nunquam nos satis justos aestimare debere, sed quotidianum justitiae semper amare, imo ardere profectum. Cujus perfectam saturitatem non in hoc saeculo, sed in futuro posse provenire supernorum desiderio Psalmista flagrans ostendit, qui ait: Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo, satiabor dum manifestabitur gloria tua (Psal. XVI); potest et simpliciter accipi: Beati qui nunc esuritis, qui castigatis corpus vestrum et servituti subjicitis (I Cor. IX), qui in fame et siti verbo operam datis (II Cor. XI), quia coelestium tunc gaudiorum habetis ubertate perfrui.

Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Non temporalium damna commodorum, sed virtutum detrimenta spiritualium qui flent, aeterna beatitudine consolabuntur. Ubi non nostra solum, sed et proximi jubemur commissa deflere. Quem si ut nos diligimus, consequenter illius et profectu nos gratulari, et defectu necesse est tribulari; nec solum tribulari, verum ad lacrymas usque succendi. Sic enim Samuel et David, peccatum Saulis et interitum lugent. Sic peccatricem Dominus ipse flevit super civitatem, et moestis compassus sororibus, Lazarum quem divina erat majestate resuscitaturus, humana prius miseratione deflebat. Mystice significans eos qui peccati morte sopiuntur, ut reviviscere queat a proximis esse plangendos. Quod autem nunc flentes risuros esse promittit, non pueriliter accipiendum, sed Scripturae more risus nomine mentis exsultatio et affectus quidam laetior intelligendus est esse designatus. Sicut Sara: Risum

(inquit) mihi fecit Deus (Gen. XXI). Et in Job dictum est: Os autem veracium replebitur risu. Per quae (ut dixi) nomina, gaudium animae figuratur interius.

Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint. Qui propter divitias haereditatis Christi in sanctis, propter panem vitae aeternae, propterque spem coelestium gaudiorum, fletus esuriem paupertatemque pati desiderat, beatus est. Multo autem beatior, qui has inter adversa virtutes servare non trepidat. Quia odiant licet homines corde nefando, dilectum cor Christo laedere nequeunt. Separent et synagoga depellant, Christus invenit et confirmat. Exprobrent nomen Crucifixi, ipse commortuos sibi conresuscitat, et consedere facit in coelestibus (Ephes. II).

Et ejecerint nomen vestrum tanquam malum, propter Filium hominis. Nomen vestrum quod dicit, nomen Christianorum significat, quod a gentibus Judaeisque saepissime quantum ad ipsos memoriae abrasum, et ab hominibus est ejectum, nulla jam existente causa odii, nisi propter filium hominis, quia videlicet, nomen Christi, credentes suum voluerint facere cognomen; atque ideo nominis summi persecutores, hominum non immerito nomine notantur. Beati (inquit) eritis, cum vos oderint homines, docens eos ab hominibus insectandos, sed ultra homines esse beandos.

Gaudete in illa die, et exsultate. Ecce enim merces vestra multa in coelo. Non hoc a quolibet patiente, sed ab eo qui supernae tantum mercedis intuitu patitur, praeceptum potest impleri, ut scilicet inter odia cordium, inter probra linguarum, inter ipsas persequentium manus, aequali, imo laetiori adhuc corde versetur, non ad hoc nostri similes valeant, sed eorum qui ibant gaudentes a conspectu consilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. V). Qui ergo multa in terris

pro Christo sustinet adversa, multa in coelis a Christo recipiet dona. Caeterum quanta ab Elia verborum jacula falsi sustinere prophetae, quos deridens aiebat: Clamate voce majore: Deus enim est Baal, et forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur (III Reg. XVIII). Quantam dedere stragem qui octingenti simul et quinquageni sunt interempti? Verum quia Baal et non Christus in causa erat, nec irrisi gaudebant, nec occisi palmam, sed poenam meruere perennem.

Secundum haec enim faciebant prophetis patres eorum. Bene exemplo adhortatus est, quia vera dicentes solent persecutionem pati. Nec tamen ideo prophetae antiqui timore persecutionis, a veritatis praedicatione defecerunt. Notandum sane quia sicut Matthaeus per octo quas posuit beatitudines octavam spei nostrae perfectionem quae resurrectionis gloria dedicatur insinuat, ita Lucas per quatuor virtutes amplectitur cardinales. Beati enim pauperes, qui per temperantiam a mundi refrenantur illecebris. Beati esurientes, qui sua fame commoniti esurientibus esse miserendum, et ipsi per justitiam miserentur ut valent. Nam eleemosynam qua Christo non nostra donamus, sed sua reddimus, justitiam recte dici testatur Psalmista, qui ait: Dispersit pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi (Psal. CXI). Justitia est enim, qua sua cuique tribuimus, nemini quidquam debentes, nisi ut invicem diligamus. Beati qui per prudentiam inter bonum dignoscentes et malum, occidua flere, et ad aeterna norunt anhelare. Beati qui per fortitudinem fidei omnia valent molesta tolerare. Igitur, qui necdum consummatae virtutis arcem conscendere valent, generalis interim perfectionis sunt beatitudine perfovendi. Quatenus a bonis paulatim ad meliora progressi, dum consistenti in planitie Domino libenter auscultant, ad hunc quandoque in monte sedentem sublimiter ascendant. Nam quorum adhuc edomandis instruendisque cordibus insistit, hos quasi

stans, qui situs est laborantis, affatur. Quos vero longo studii spiritalis exercitio promptos jam ac dociles invenit, his libertate ac dignitate magistri, quasi quietus Salvator residens, mystica quaeque de supernis intimat. Quae spiritalium differentia profectum, in Israeliticae plebis est habitu pulcherrimis expressa figuris. Ubi vulgus omne quibuslibet vestibus utens, in quatuor angulis palliorum hyacinthinas sibi fimbrias est facere praeceptum. Sacerdotes quatuor habere vestes, totidem mysticis coloribus mira varietate distinctas. Pontifices et ea quae sacerdotes et alia quatuor indumenti genera, colorum quidem eorundem, sed sublimioris gratia dignitatis, et auro interlucente corusca, et patriarcharum atque ipsius domini nomine redimita gestare. Quae per singula vel exponere, vel solum proponere, proprii industriam spectat operis.

Verumtamen, vae vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram. Quod sit vae divitibus adfuturum, a contrario melius intelligitur, ubi pauperum dicitur esse regnum Dei. A quo se regno per omnia, qui hic consolari quaerunt, alienant, audituri a justo iudice: Filii, recordamini quia recepistis bona in vita vestra (Luc. XVI). Ubi notandum quod non tam divitiae quam divitiarum amor in culpa est. Non enim omnis qui habet divitias, sed ut Ecclesiastes ait: Qui amant divitias, fructus non capient ex eis (Eccl. V), quia qui habita temporalia vel animo contemnere, vel pauperi nescit erogare, usu quidem horum delectatur ad praesens, sed fructu, quem dando, poterat acquirere, carebit in posterum. Et alibi legimus: Beatus dives, qui inventus est sine macula, qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris (Eccl. XXXI).

Vae vobis, qui saturati estis, quia esurietis (Luc. XVI). Saturatus erat dives ille purpuratus, quando epulabatur quotidie splendide, sed dirum vae sustinebat esuriens, quando de Lazari, quem despexerat, digito guttam aquae

quaerebat. Aliter. Si beati sunt illi qui justitiae semper esuriunt opera, infelices e contrario sunt aestimandi qui sibi in desideriis placentes, nullam veri et inconcussi boni famem patiuntur, satis se rati beatos, si non ad tempus sua voluptate priverentur.

Vae vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. Et Salomon ait: Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat (Prov. XIV). Et iterum: Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum, ubi laetitia (Eccl. VII). Manifeste docens stultitiam, ridentibus prudentiam, ut supra docuimus, flentibus semper ascribendam.

Vae cum bene vobis dixerint omnes homines. Hoc est, quod Psalmista deplorat, quoniam laudatur peccator in desideriis animae suae, et qui iniqua gerit, benedicatur (Psal. Hebr. X). Cui non minima poenae pars est sua scelera non modo non argui, sed insuper quasi bene gesta laudari. Unde provide Dominus non ait: Vae, quia bene vobis dicunt homines, quasi distante aliquantum tempore culpam tardius poena sequatur, sed vae (inquit) cum bene vobis dixerint omnes homines. Quia ipsa peccati nutrix adulatio; sicut oleum flammis, sic in culpa ardentibus solita ministrare fomentum, maxima est utique poena peccantium. Nam quomodo pauperes esurientes et flentes, malorum decet improbitate probari, ita divitiis, epulis, risuique vacantes, per districti iudicis iram male obsequentium clientela majorem foventur ad poenam.

Secundum haec enim, faciebant prophetis patres eorum. Pseudoprophetas significat, qui et ipsi saepe in Scriptura sacra prophetae solent appellari, eo quod ob captandum vulgi favorem futura praefari, id est, praeloqui conentur. Unde dicit Ezechiel: Vae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, et nihil vident. Quasi vulpes in deserto, prophetae tui Israel erant (Ezech. XIII). Itaque Dominus in monte beatitudines solummodo proborum, in campo vero etiam vae describit

reprobatorum. Quia rudes adhuc auditores minis necesse est, ac territoribus ad bona compelli, perfectos autem sat est praemiis invitari.

Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Quia dixerat supra quid ab inimicis pati possint, nunc qualiter ipsi cum eisdem inimicis agere debeant ostendit. Multi autem putant sufficere virtutibus non odisse inimicos, caeterum diligere plus praecipitur, quam humana natura patitur, non videntes, quia et Moyses, Samuel et Stephanus pro inimicis orabant, et mortuos David planxit inimicos. Neque enim Dominus impossibilia, sed perfecta juberet. Non deficientes ergo dum tempus est, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Benedicite male dicentibus vobis, orate pro calumniantibus vobis. Et haec se sui que similes egisse, testatur Apostolus, qui ait: Maledicimur, et benedicimus. Blasphemamur, et obsecramus (I Cor. IV). Sed hic merito movet, quomodo huic praecepto Domini non sit adversum, quod et in prophetis inveniuntur multae imprecationes adversus inimicos, quae maledictiones putantur, sicuti est illud: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et caetera, quae ibi dicuntur. Joannes apostolus ait: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petet, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Ubi primo videndum quia prophetae per imprecationem quid esset futurum, cecinerunt, non optantis voto, sed spiritu praevidentis, qui maxime solent figura imprecantis futura praedicere, sicut figura praeteriti temporis ea quae ventura erant saepe cecinerunt. Deinde in Apostoli verbis intelligendum esse quosdam fratres, pro quibus orare non nobis praecipitur, cum Dominus etiam pro persecutoribus nostris orare nos jubeat. Quae solvi quaestio non potest, nisi fateamur esse aliqua peccata in fratribus inimicorum persecutione graviora. Fratres autem Christianos

significari, multi divinarum Scripturarum documentis probari potest. Peccatum ergo fratris ad mortem puto esse, cum post agnitionem Dei per gratiam Domini nostri Jesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, et adversus ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, invidentiae facibus agitur. Peccatum autem non ad mortem est, si quisquam non amorem a fratre alienaverit, sed officia fraternitatis debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter et Dominus in cruce ait: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt (Luc. XXIII). Nondum enim gratiae Spiritus sancti participes facti, societatem sanctae fraternitatis inierant. Et beatus Stephanus orat pro eis, a quibus lapidatur, quia nondum Christo crediderant, neque adversus illam communem gratiam dimicabant. Et apostolus Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia jam frater erat, et ad mortem, id est, invidentiam, fraternitatem oppugnando peccaverit. Pro his autem qui non abruperant amorem, sed timore succubuerant, orat ut eis ignoscatur. Sic enim dicit: Alexander aerearius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundum opera illius; quem et tu evita, valde enim resistit nostris sermonibus (II Tim. IV). Deinde subjungit, pro quibus orat, ita dicens: In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur (Ibid.). Ista differentia peccatorum, Judam tradentem a Petro negante distinguit.

Si quis te percutit in maxillam, praebe et alteram. Non ait, eum qui te percutit noli tu percutere, quanquam hoc etiam magnum praeceptum sit, sed ait: Para te adhuc percuti. Quod ad misericordiam pertinere hi maxime sentiunt, qui eis, quos multum diligunt, tanquam filiis, vel quibuslibet dilectissimis suis aegrotantibus serviunt, vel parvulis, vel phreneticis, a quibus multa saepe patiuntur. Et si eorum salus id exigat, praebent se etiam, ut plura patientur, donec vel aetatis vel morbi infirmitas transeat. Quos ergo Dominus, medicus animarum, curandis proximis instruebat, quid eos aliud docere posset, nisi ut

eorum quorum saluti consulere vellent imbecillitates aequo animo tolerarent? Omnis namque improbitas ex imbecillitate animi venit, quia nihil innocentius est eo qui in virtute perfectus est. Multi autem alteram maxillam praebere noverunt, diligere vero illum, a quo feriuntur ignorant. At vero ipse Dominus, qui utique praecepta quae docuit primus implevit, percutienti se in maxillam ministro sacerdotis non praebuit alteram, sed insuper dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me caedis (Joan. XVIII)? Non tamen ideo paratus corde non fuit, non solum in alteram maxillam caedi pro salute omnium, sed etiam toto corpore crucifigi.

Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Quod de vestimento et tunica dictum est, non in eis solis, sed in omnibus faciendum est, quae aliquo jure temporaliter nostra esse dicimus. Si enim de necessariis hoc imperatum est, quanto magis superflua contemnere convenit.

Omni autem petenti te, tribue. Omni petenti, inquit, non omnia petenti, ut id des quod dare honeste et juste potes. Quid si enim pecuniam petat, qua innocentem conetur opprimere? Quid si postremo stuprum petat? Sed ne multa persequar, quae sunt innumerabilia, id profecto dandum est, quod nec tibi nec alteri noceat, quantum sciri aut credi ab homine potest. Et cui juste negaveris, quod petit, indicanda est ipsa justitia, ut non eum inanem dimittas. Ita omni petenti te tribues, quamvis non semper id quod petit, tribues. Et aliquando melius aliquid tribues, cum petentem injusta correxeris.

Et qui aufert quae tua sunt, ne repetas. De veste, domo, fundo, jumento, et generaliter de omni pecunia dicit. Utrum autem de servis accipiendum sit, magna quaestio est. Non enim Christianum oportet sic possidere servum, quomodo equum aut argentum. Quanquam fieri

possit, ut majore pretio valeat equus, quam servus, et multo magis aliquid aureum vel argenteum. Sed ille servus, si rectius et honestius, et ad Deum colendum accommodatius abs te domino educatur aut regitur, quam ab illo potest, qui eum cupit auferre, nescio utrum quisquam dicere audeat, ut vestimentum eum debere contemni. Hominem namque homo tanquam seipsum diligere debet, cui ab omnium Domino etiam ut inimicos diligat imperatur.

Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facile illis similiter. Quia charitas patiens est, benigna est, non tantum injurias inimici fortissime suffert, sed amici quoque gratiam benignissime praevenit. Nam redamare amantem, cunctos natura docuit. Non amantem vero beneficiis ad amorem cogere Christi solum doctrina perfectos instituit. Qui cum nos priores, prout nobis fieri velimus, aliis facere juberet, eundem mox sensum latius astruendo firmavit, dicens:

Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quae vobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt, etc. Si etiam peccatores, publicani et ethnici, erga dilectores suos natura duce norunt esse benefici, quantum vos (inquit) quibus ut gradus professionis eximior, ita cura necesse est sit virtutis uberior, latiori sinu dilectionis amplecti debetis etiam non amantes? Unde quaesitu dignum videtur quomodo cum Dominus eos qui diligentes se solum diligunt, beneficientibus sibi benefaciunt, amicis fenerantur, non modo perfectam non habere charitatem, verum peccatoribus aequiparari testetur, ille pectoris dominici recubitor Epistolam de Dei et proximi dilectione consummans, non usquam inimicos monuerit esse diligendos, sed absolute dixerit: Quia si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas Dei in nobis perfecta est (I Joan. IV). Quod si quem movet, sciat eum non de inimicorum amore tacuisse, sed et illos fratrum nomine comprehendisse fraternique amoris intuitu diligi,

et pro eis praecepisse orari. Scilicet, ut non semper inimici remaneant, sed respiscant a diaboli laqueis, nobisque germano foedere socientur. Nec durum videatur, quod nondum credentes, propter spem tamen credendi fratres appellari posse dicimus. Nam idem Joannes, eos etiam filios Dei vocitare legitur. Quia Jesus (inquit) moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum (Joan. XI). Quandiu enim dispersi, nondum filii sunt Dei, sed conveniendo in unum, jam efficiuntur filii.

Verumtamen diligite inimicos vestros, et benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes. Quia dilectionem beneficiumque mutuum peccatorum, infructuosa redarguit, nunc qualiter haec a fidelibus fructuose fieri debeant, ostendit. Mutuatur autem omnis qui accipit, etiam si non ipse soluturus est. Cum enim misericordibus Deus plura restituat, omnis qui beneficium praestat, feneratur. Aut si non placet accipere mutuantem, nisi eum qui accipit redditurus, intelligendum est dominum ipsa duo genera praestandi esse complexum. Namque aut donamus, quod damus benevole, aut reddituro commodamus. Quia enim multi (ut scriptum est) quasi inventionem aestimaverunt fenus, et molestiam praestiterunt his qui se adjuverunt, multi non causa nequitiae non fenerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. Huic etiam infirmitati divina medetur auctoritas, dicens: Et mutuum date, nihil inde sperantes (Luc VI). Id est, non in homine spem mercedis figentes. Qui sive reddat quod commodastis, reddet et Deus quod illo jubente fecistis, sive non reddat, haereditas vestra in aeternum erit. Mutuatur enim peccator, et non solvit, justus autem miseretur et commodat (Psal. CXI). Quoniam benedicentes eum, possidebunt terram (Psal. XXXVI). Et alibi cum diceret: Jucundus homo qui miseretur, et commodat, continuo subjunxit: In memoria aeterna erit justus (Psal. CXI).

Et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi. Nulla major potest esse merces, quam filios hominum terrigenas, effici filios Altissimi, qui in coelis est. Itaque quod ait: Et eritis filii Altissimi, ex illa regula est intelligendum, qua et Joannes dicit: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Unus enim naturaliter filius est, qui nescit omnino peccare. Nos autem potestate accepta efficimur filii, in quantum ea, quae ab illo praecipuntur implemus. Unde apostolica disciplina adoptionem appellat, qua in aeternam haereditatem vocamur, ut cohaeredes esse possimus. Igitur non ait: Facite ista, quia estis filii, sed facite ista, et eritis filii. Cum autem ad hoc nos vocat per ipsum Unigenitum, ad similitudinem suam nos vocat.

Quia ipse benignus est (inquiens) super ingratos et malos, etc. Benignus est Deus super ingratos et malos, vel multiplices scilicet, sua misericordia, qua etiam jumenta salvat, temporalia bona largiendo, vel ad coelestia dona singulari gratia, qua electos solum glorificat, inspirando. Sed sive hoc, sive illud, sive utrumque intelligas, magna Dei bonitate fit, quae nobis imitanda praecipitur, si filii Dei esse volumus.

Nolite judicare, et non judicabimini; nolite condemnare et non condemnabimini. Hoc loco nihil aliud nobis praecipere existimo, nisi ut ea facta quae dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo fieri, sicuti sunt stupra, vel blasphemiae, vel furta, vel ebrietas, et si qua sunt talia, de quibus nobis judicare permittitur. De genere autem ciborum, quia possunt bono animo et simplici corde sine vitio concupiscentiae quicumque humani cibi indifferenter sumi, prohibet Apostolus judicari eos qui carnibus vescebantur, et vinum bibebant, ab eis qui se ab hujusmodi alimentis temperabant. Qui manducat (inquit) non manducantem non spernat; et qui non manducat, manducantem non judicet (Rom. XIV). Ad

hoc pertinet etiam illud, quod alio loco dicit: Nolite ante tempus quidquam judicare quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes cordis (I Cor. IV). Sunt ergo quaedam facta media, quae ignoramus quo animo fiant, quae bono et malo fieri possunt, de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus. Horum autem veniet tempus, ut judicentur, cum Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes cordis (Ibid.). Duo sunt autem, in quibus temerarium iudicium cavere debemus, cum incertum est quo animo quidque factum sit, vel cum incertum est qualis futurus sit, qui nunc vel malus vel bonus apparet.

Dimittite, et dimittemini. Date, et dabitur vobis. Dimittere nos injurias, dare beneficia jubet, ut et nobis peccata dimittantur, et vita detur aeterna. Qua sententia brevi, sed eximia, cuncta quae latissime de conversando cum inimicis mandaverat, comprehendendo concludit.

Mensuram bonam confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Huic simile est, quod alibi dicit: Ut et ipsi recipiant vos in aeterna tabernacula (Luc. XVI). Non enim pauperes ipsi, sed Christus mercedem his, qui eleemosynam fecere redditurus est. Quam tamen in sinum dare dicuntur, quia promerendae illius occasionem dedere, cum vel egentes misere, vel improbe saevientes, fortiorum sunt et tolerati patientia, et beneficentia sustentati, et ad ipsam aliquoties fidem dulci gratia provocati.

Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Et Apostolus ad eleemosynam Corinthios hortans, inter alia dicit: Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet (II Cor. IX). Potest autem et de omnibus quae mente, manu, lingua

gerimus, accipi. Quia tu reddes singulis, inquit, secundum opera eorum.

Dicebat autem illis et similitudinem: Nunquid potest caecus caecum ducere? nonne ambo in foveam cadent? Sensus hujusce sententiae pendet ex superioribus, ubi de danda eleemosyna et injuria dimittenda praecipitur. Si te (inquit) ira contra violentum, et contra petentem philargyria, caecaverit, nunquid tua mente vitiata vitium ejus curare poteris? aut ille solus, qui injuriam fecit, et non tu etiam, qui ferre nesciebas, reus deputaberis? At si mitem te tranquillique pectoris ejus improbitas invenerit, et ille ad poenitentiam movebitur, et tu patientiae praemio donaberis, quia caecum vidente oculo, hoc est, corde sereno, ducere curabas ad lumen.

Non est discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. Si magister, qui utique quasi Deus potuit, non suas ultum ire injurias, sed ipsos maluit insecutores patiando reddere mitiores, eandem necesse est discipuli, qui puri homines sunt, regulam perfectionis sequantur.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quae in oculo tuo est non consideras? Et hoc ad superiora respicit, ubi caecum a caeco duci, id est, peccantem a peccatore castigari non posse praemonuit. Multi enim superbia, vel odio, philargyria, vel avaritia, vel alio quolibet crimine praeventi, laevia haec aut nulla judicantes, acerrime corripiunt eos quos subita viderint ira turbatos, oculum mentis a solito puritatis statu, quasi festuca irruente, mutasse, atque immemores dominici praecepti, quo ait: Nolite condemnare, et non condemnabimini (Luc. VI), magis amant vituperare et damnare, quam emendare atque corrigere.

Et quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine, ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem

non videns? Haec cum fratre agis, si (verbi gratia), quod ira ille peccavit, tu odio reprehendis. Quantum autem inter festucam et trabem, quasi tantum inter iram distat atque odium. Odium est enim ira inveterata, quasi quae vetustate ipsa tantum acceperit ut merito appelletur trabs. Fieri autem potest, ut si irascaris homini, velis eum corrigi. Si autem oderis hominem, non potes eum velle corrigere. Et ideo impossibile dicitur ut festucam de fratris oculo demat, qui suo trabem gestat in oculo.

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicias, ut educas festucam de oculo fratris tui. Id est, primo abs te expelle odium, et deinceps poteris jam eum quem diligis emendare. Et est vere multum cavendum et molestum hypocritarum, id est, simulatorum genus, qui cum omnium vitiorum accusationes odio et livore suscipiant, etiam consultores videri se volunt. Et ideo pie cauteque vigilandum est ut cum aliquem reprehendere vel objurgare necessitas coeperit, primo cogitemus utrum tale sit vitium quod nunquam habuimus, vel quo jam caruimus. Et si nunquam habuimus, cogitemus et nos homines esse, et habere potuisse. Si vero habuimus, et non habemus, tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehensionem aut objurgationem, non odium, sed misericordia praecedat. Ut sive ad correctionem ejus, propter quam id facimus, sive ad perversionem valuerit (nam incertus est exitus) nos tamen de simplicitate oculi nostri securi simus. Si autem cogitantes nosmetipsos invenerimus in eo esse vitio in quo est ille quem reprehendere parabamus, non reprehendamus, neque objurgemus, sed tamen congemiscamus, et non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter conandum invitemus. Raro ergo, et magna necessitate objurgationes adhibendae sunt. Ita tamen, ut etiam in his ipsis, non nobis, sed Deo, ut serviamus, instemus; ipse est enim finis, ut nihil duplici corde faciamus, auferentes trabem de oculo nostro invidentiae, vel malitiae, vel simulationis, ut videamus ejicere festucam de oculo fratris.

Non est enim arbor bona, quae facit fructus malos; neque arbor mala, faciens fructum bonum. Contra hypocritam quae coeperat exsequitur. Si veram (inquit) et non fictam vis habere justitiam, quae verbis ostentas, etiam factis compensare curato, ut bona existens arbor, bonis orneris et fructibus. Quia et si se fingat hypocrita, non est bonus, qui facit opera mala. Et si reprehendat insontem, non ideo malus est qui facit opera bona.

Unaquaque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Qui sit fructus quo mala bonave dignosci debeat arbor, Apostolus ostendit, dicens: Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae, rixae, dissensiones, haereses, invidiae, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, quae praedico vobis, sicut praedixi. Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus, est charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia (Galat. V). Caeterum eleemosyna, vel oratio, vel jejunium, fructus quidem est proprie bonorum, sed nonnunquam simulate etiam usurpatus a malis. De quibus Dominus ait: Quia receperunt mercedem suam (Matth. VI). Et alibi: Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. VII). Sed non ideo debent oves odisse vestimentum suum, quod plerumque illo se occultant lupi, dum aliud ostentant ad decipiendum, aliud exerunt ad depraedandum vel interficiendum eos qui sub isto vestitu ovino lupos videre non possunt. Hic ergo non est fructus, de quo cognosci arborem monet, sed ille qui est supra monstratus.

Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. Spinis reor et rubum saeculi curas et punctiones esse vitiorum, de quibus peccanti homini dictum est: Terra tua spinas et tribulos germinabit tibi

(Gen. III). Ficus vero et uvam, dulcedinem conversationis novae, quam Dominus in nobis esuriit, et fervorem dilectionis, qui laetificat cor hominis. De quibus Evangelio coruscante vox turturis in terra longe lateque resonat, ficus protulit grossos suos, vineae florentes dederunt odorem (Cant. II). Non autem de spinis ficus, non uva de rubo colligitur. Quia mens adhuc veteris hominis consuetudine depressa simulare potest, sed fructus novi hominis ferre non potest. Quod si quis objicere voluerit, ac dicere, quod et Moyses de rubo vindemiarit uvam, quando a cognato gentili consilium utile suscepit, et de spinis collegerint ficus hi quibus dictum est de Pharisaeis: Quae dicunt facite; quae autem faciunt, facere nolite (Matth. XXIII); sciat quia sicut verax nonnunquam palmes sepi involuta recumbit, portansque fructum spina suum non usibus servat humanis, sic dicta vel acta malorum, si quando bonis prosunt, non hoc ipsi faciunt mali, sed fit de illis superno providente consilio.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, et malus homo de malo profert malum. Idem thesaurus cordis, quod radix est arboris. Et quod de corde profertur, idem est, quod arboris fructus. Qui ergo thesaurum in corde patientiae perfectique habet amoris, optimos nimirum fructus effundens, diligit inimicum, benefacit odienti, benedicit maledicenti, orat pro calumniante, percutienti se vel despolianti non reluctatur, omni petenti tribuit, sua ablata non repetit, non judicare, non condemnare desiderat, errantem patienter amanterque corrigit, et caetera, quae supra Salvator edocuit. At qui nequam thesaurum corde servat, odit amicum, maledicit diligenti, maledicit benedicienti, et caetera, quae dominicus sermo redarguit, bono thesauro contraria peragit. Qui ne sibi frustra blandiretur ex eo quod sequitur:

Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quasi non fructus arboris, sed folia, hoc est, verba solum, et non

magis opera, vel veri Christiani, vel hypocritae quaerantur, consequenter Dominus adjungit:

Quid autem vocatis me Domine, Domine, et non facitis, quae dico? Ac si aliis verbis ita diceret: Quid folia rectae confessionis vos germinare jactatis, qui nullos operis boni fructus ostenditis? Unde Apostolus pretiosum a vili separatus, hoc est, bonum thesaurum a malo, bonam arborem a mala, perfectum boni magistri discipulum ab hypocrita, ducem videntem a caeco secreturus, ait. Veniam autem ad vos, si Dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute (I Cor. IV). Per oris ergo locutionem Dominus universa, quae vel actu, vel fatu, vel cogitatu de corde proferimus insinuat, quae magis quam hominibus dicta nuda et aperta sunt oculis ejus. Nam et moris est Scripturarum, verba pro rebus ponere. Unde Psalmista: Dic (inquit) animae meae, salus tua ego sum (Psal. XXXIV). Et Ezechias: Non fuit verbum, quod non ostenderim eis (Isai. XXXIX). Qui utique rerum et non verborum Chaldaeis revelarat arcana. Itemque Apostolus: Et nemo dicit dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto (I Cor. XII). Pro eo ut diceret, nemo dominum Jesum intellectu cernit, nemo voluntate amplectitur, nisi per gratiam Spiritus sancti

Omnis qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos, ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini aedificanti domum. Multa Dominus supra de aperte bonis malisve, multa de vere ac simulate bonis disputans, quibus tribus personis omne, opinor, hominum genus comprehendi, totum suum sermonem terribili simul ac amabili parabola concludit, qua alios verbi auditores diabolo, alios Christo assimilet, qui uterque suam in hominum subjectione domum per totum hujus saeculi tempus aedificare non desinit. Itaque qui sermones Christi audit et facit, comparabitur Christo. Quia sicut Christus variis hominum personis unam sibi Ecclesiam

catholicam construit, erudit et gubernat, in vitam quandoque dedicaturus aeternam, sic et auditor utilis juxta proprium modulum variis virtutum studiis ad superna proficiens, habitationem sibi perpetuae mansionis aedificat, cujus in praesenti quadrandis, poliendis, charitatisque glutino copulandis lapidibus instet, sed in futuro cum Christo dedicatione laetetur.

Qui fodit in altum, et posuit fundamenta super petram. Fundamenta quando pluraliter in Ecclesiae mysterio ponuntur, doctores significant, de quibus dicitur: Fundamenta ejus in montibus sanctis (Psal. LXXXVI). Quando vero singulariter fundamentum, ipse doctorum doctor et fundamentum fundamentorum exprimitur Christus. De quo dicitur: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Jesus Christus (I Cor. III). Haec ergo fundamenta non supra terram, sed supra petram sapiens architectus locavit, quia mentes sublimium virorum, non in terrenis desideriis Christus, sed insuperabili sua fide, spe et charitate constituit. Petra autem (inquit) erat Christus (I Cor. X). Qui fodit in altum, quia praeceptis humilitatis terrena omnia fidelium de cordibus eruit, ne propter aliquid infimum vel commodum temporale Deo serviant. Moraliter autem fundamenta domus ipsae sunt intentiones bonae conversationis, quae perfectus verbi auditor, exhaustis humilitate Christiana supervacuarum fragiliumque cogitationum rudibus, in adimplendis Christi mandatis firmiter inserit, hoc, videlicet, in seipso Christo cooperante specialiter agens, quod in universali Ecclesia Christus generaliter agit. Gaudensque cum Psalmista: Quia eduxit me de lacu miseriae, et de luto faecis. Et statuit supra petram pedes meos, etc. (Psal. XXXIX).

Inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere. Fundata enim erat supra petram. Fluminis inundatio, quam alibi portas inferi

nuncupat, dicens: Quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalent adversus eam (Matth. XVI); ipsa est, cujus supra meminit: Beati eritis, inquit, cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum (Luc. VI). Quae firmos Ecclesiae angulos, et si irruere, non tamen diruere potuit. Quia gaudebant in illa die, et exultabant, ita se invicem contra undarum rabiem cohortantes: Ecce, beatificamus eos, qui sustinuerunt. Patientiam Job audistis, et finem Domini vidistis (Jac. V). Et iterum: Fluminis impetus laetificat civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio ejus non commovebitur (Psal. XLV). Sed et juxta leges tropologiae singulae nostrae domus quotidie vel immundorum spirituum, vel improborum hominum, vel ipsa suae mentis aut carnis inquietudine pulsantur, et quantum propriis viribus fidunt inclinantur. Quantum vero invictissimae illi petrae adhaerent, labefactari nequeunt.

Qui autem audivit, et non fecit, similis est homini aedificanti domum suam supra terram sine fundamento. Domus diaboli, mundus qui in maligno positus est, non Creatoris dignitate, sed magnitudine delinquentis vocatur. Quam super terram aedificat, quia obsequentes sibi de coelis ad terrena detrahit. Sine fundamento aedificat, quia omne peccatum fundamentum non habet, ut quod non ex propria natura subsistit. Malum quippe sine substantia est, quod tamen utcumque sit, in boni natura coalescit. Quia vero a fundo dicitur fundamentum, possumus etiam fundamentum pro fundo positum, non inconvenienter accipere. Sicut auditus ab aure dicitur, et tamen plerumque ipsa auris auditus nomine designatur. Sicut ergo, qui in puteo mergitur putei fundo retinetur, ita corruens quasi in quodam fundi loco consisteret anima, si semel lapsa, in aliqua se peccati mensura retineret. Sed cum peccato, in quo labitur, non potest esse contenta, dum quotidie ad deteriora dejicitur, quasi in puteo, quo

cecidit, fundum non invenit, quo figuratur. Unde bene alias dicitur: Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit (Prov. XVIII). Redire namque dissimulat, quia misereri sibi posse desperat. Sed cum desperando amplius peccat, quasi puteo suo fundum subtrahit, ne ubi retineri possit inveniat. Ergo qui audit sermones Christi, et non facit, sive initiatus mysteriis Christi, seu in totum alienus a Christo, quia seipsum male aedificat, similis est homini stulto, de quo dicitur: Inimicus homo hoc fecit (Matth. XIII).

In quam illisus est fluvius, et continuo cecidit. Et facta est ruina domus illius magna. Manifestum est quia, ingruente qualibet tentatione, mox et vere mali et fide boni pejores fiunt, donec ad extremum perpetuam labantur in poenam. Porro moraliter dicendum quia unusquisque tentatur a concupiscentia sua, abstractus et illectus. Dehinc concupiscentia cum coeperit, parit peccatum. Peccatum autem cum consummatum fuerit generat mortem. Potest etiam per impetum fluminis extremi iudicii discrimen intelligi, quando, utraque domo consummata, omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur; ibuntque impii in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam (Matth. XXV).

CAPUT VII.

Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit in Capharnaum. Hic intelligendum est, cum implesset quidem omnia verba sua in aures plebis, intrasse Christum Capharnaum, hoc est, quia non antequam haec verba terminasset, intravit, sed non esse expressum post quantum temporis intervallum, cum istos sermones terminasset, intraverit Capharnaum. Ipso quippe intervallo leprosus ille mundatus est, quem loco suo Matthaeus interponit, iste autem antea praeoccupat.

Centurionis autem cujusdam servus male habens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus. Quaerit forte aliquis, vel pius ut inveniat, vel impius ut reprehendat: qua ratione evangelista servum, qui non mortuus, sed sanatus subinfertur, dixerit esse moriturum. Cui breviter respondendum quia revera erat moriturus, si non domini sui fide deprecantis, et Christi pietate miserentis fuisset redditus vitae. Sic et Ezechias rex juxta quemdam naturae humanae modum erat moriturus, cum veracis prophetae verbis audivit: Dispone domui tuae, quia morieris tu et non vives (IV Reg. XX); sed occulto divinae providentiae judicio, quae omnia in mensura et numero et pondere disposuit, quindecim adhuc annorum vitam lacrymis precibusque nactus.

Et cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judaeorum, rogans eum, ut veniret et salvaret servum ejus. Superna dispensatione factum est ut seniores Judaeorum mitterentur ad Dominum, hisque astantibus, qui languerat, sanaretur, quo inexcusabiles forent, si, credente viro gentili, non crederent. Verum quaeritur quomodo conveniat quod Lucas Centurionem nuntios misisse, Matthaeus autem ipsum accessisse narrat ad Dominum. Sed pie quaerentibus facile patet quod Matthaeus brevitatis causa dixerit ipsum accessisse, cujus desiderium et voluntas ad Dominum veraciter, aliis licet deferentibus, est perlata, mystice etiam nobis commendans hoc quod scriptum est: Accedite ad eum, et illuminamini (Psal. XXXIII). Nam quia fidem Centurionis, qua vere acceditur ad Jesum, ipse ita laudavit, ut diceret: Non inveni tantam fidem in Israel (Matth. VIII), ipsum potius accessisse ad Christum dicere voluit prudens evangelista, quam illos per quos verba sua miserat. Porro autem Lucas ideo totum quemadmodum gestum sit aperuit, ut ex hoc intelligere cogeremur quemadmodum accessisse dixerit alius, qui mentiri non potuit. Sicut enim illa mulier, quae fluxum sanguinis patiebatur, quamvis fimbriam vestimenti ejus tenuerit, magis tamen quia

credidit, tetigit Dominum, quam illae turbae, a quibus premebatur, ita et centurio, quo magis credidit, eo magis accessit ad Dominum.

Diligit enim gentem nostram, et synagogam ipse aedificavit nobis. Qui aedificatam sibi a centurione narrant synagogam, evidenter ostendunt quia sicut nos Ecclesiam, sic etiam illi synagogam, non conventum solummodo fidelium, sed et locum, quo conveniebant, sint appellare soliti, juxta quod et supra docuimus.

Jesus autem ibat cum illis. Magna Domini sublimitas, qui solo verbo curare valebat, sed non minor humilitas, qui servum dignatus est visitare languentem. Nam quasi potens et benignus et rogatus salvare pergebat, et itineris medio rogatus dicto salvavit, ne videlicet ob impotentiam virium, et non ob humilitatis exemplum corporaliter ire putaretur. Alibi ad sanandum reguli filium venire voluit, ne divitias honorasse videretur. Hic, ne conditionem sprevisse servilem, ad centurionis famulum mox ire consensit.

Et cum jam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos dicens: Domine, noli vexari. Non enim dignus sum ut sub tectum meum intres. Propter vitae gentilis conscientiam, gravari se magis dignatione putavit Domini, quam juvari, nec posse habere hospitem Christum, cujus et si fide praeditus, nondum tamen erat sacramentis imbutus. Sed quia quae nostra infirmitas non praesumit, divina gratia dare novit; et alius centurio, qui, sicut et iste, credentem ex gentibus populum praefigurat, magnae fidei et justitiae merito Spiritus sancti donum, priusquam baptizaretur, accepit, et iste necdum catechizatus, et fidem suam laudari a Domino, et famulum salvari promeruit. De quo pulchre per allegoriam dicitur quia Jesus non longe aberat a domo, tametsi sub tectum suum invitare non auderet, quia prope timentibus eum salutare ipsius. Et qui naturali lege recte

utitur, quo bona, quae novit, operatur, eo illi, qui vere bonus est, appropriat. At qui errori gentilitatis etiam crimina junxerunt, his aptari potest, quod confluentibus ad se turbis alibi Dominus ait: Quidam enim ex his de longe venerunt.

Propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te. Et nos, qui de gentibus credimus, non ipsi ad Dominum venire possumus, quem nunc in carne videre nequaquam valemus, sed quicumque passiones nostrae servitutis agnovimus, ad residentem in dextera Patris jam per fidem accedere debemus, jam seniores Judaeorum mittere, hoc est, summos Ecclesiae viros, qui nos ad Dominum praecesserunt, suppliciter obsecrando patronos acquirere, qui nobis testimonium reddentes, quod diligamus Ecclesiam, et quantum in nobis est, aedificare curemus, pro nostris apud Dominum nostrorumque peccatis intercedant.

Sed dic verbo, et sanabitur puer meus. Magna fides centurionis, qua verbi opus in Christo confitetur, et nostrae sanationis accommoda mysteriis, qui et si noveramus secundum carnem Christum, sed jam nunc non novimus (II Cor. V).

Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites. Hominem se et potestati, vel tribuni, vel praesidis subditum dicit, imperare tamen posse minoribus, ut subaudiatur eum multo magis, qui Deus sit, et super omnia potens, innumeram virtutis angelicae, quae ad imperata obtemperet, habere militiam.

Et dico huic: Vade, et vadit, et alio: Veni, et venit, servo meo: Fac hoc, et facit. Vult ostendere Dominum quoque non per adventum tantum corporis, sed per angelorum ministeria posse implere quod vellet. Repellendae enim erant vel infirmitates corporum, vel

fortitudines contrariae, quibus homo ad debilitatem saepe conceditur, et verbo Domini et ministeriis angelorum. Aliter. Milites et servi, qui centurioni obediunt, virtutes sunt naturales. Quarum non minimam copiam multi ad Dominum venientes, secum deferunt. De quibus in Cornelii centurionis laude dicitur: Quia erat vir justus, et timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper (Act. X).

Quo audito Jesus, miratus est. Miratus est, quod vidit centurionem suam intelligere majestatem. Sed quis in illo fecerat ipsam fidem vel intelligentiam, nisi ipse, qui eam mirabatur? Quod si et alius eam fecisset, quid miraretur, qui praescius erat? Notandum ergo quia quod miratur Dominus, nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moneri. Omnes enim tales motus, cum de Deo dicuntur, non perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri.

Et conversus, sequentibus se turbis dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni. Non de omnibus retro patriarchis et prophetis, sed de praesentis aevi loquitur hominibus. Quibus ideo centurionis fides antefertur, quia illi legis prophetarumque monitis edocti, hic autem nemine docente, sponte credidit.

Et reversi, qui missi fuerant domum, invenerunt servum, qui languerat, sanum. Probatur fides domini, et servi sanitas roboratur. Potest ergo meritum Domini etiam famulis suffragari, non solum fidei merito, sed etiam studio disciplinae. Plenius sane haec explicat Matthaeus quod dicente Domino centurioni: Vade, et sicut credidisti fiat tibi (Matth. VIII), sanatus sit puer ex illa hora. Sed beato Lucae moris est quae plena viderit ab aliis evangelistis exposita breviate, vel etiam de industria praeterire; quae vero ab eis ommissa, vel breviter cognoverit attacta, dilucidare solertius. Mystice, ut dixi,

centurio, cujus fides Israeli praefertur, electos nimirum ex gentibus ostendit, qui quasi centenarius milite stipati, virtutum spiritalium sunt perfectione sublimes, nilque a domino terrenum, sed sola aeternae salutis gaudia sibi suisque requirunt. Numerus enim centenarius, qui de laeva transfertur ad dexteram, in coelestis vitae significatione poni consuevit. Unde est quod arca Noe centum annis fabricatur, Abraham centenarius filium promissionis accepit; sevit Isaac, et invenit in ipso anno centuplum; atrium tabernaculi centum cubitos longum est; in centesimo psalmo misericordia et iudicium Domino cantatur, et caetera hujusmodi. Talis ergo meriti viri pro his necesse est Domino supplicent, qui adhuc spiritui servitutis in timore premuntur, quatenus eis paulatim ad sublimiora provectoris, perfecta dilectio foras mittat timorem (I Joan. IV).

Et factum est deinceps, ibat in civitatem, quae vocatur Naim. Naim civitas est Galilaeae in secundo milliario Thabor montis contra meridiem juxta Hendor, qui est vicus grandis in quarto milliario ejusdem montis ad meridiem.

Et ibant cum illo discipuli ejus, et turba copiosa. Cum autem appropinquaret portae civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suae. Defunctus hic, qui extra portam civitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem lethali criminum funere soporatum, eandemque insuper animae mortem, non cordis adhuc cubili tegentem, sed ad multorum notitiam per locutionis operisve indicium, quasi per suae civitatis ostia propalantem. Qui bene filius unicus matris suae fuisse perhibent, quia licet e multis collecta personis, una sit perfecta et immaculata virgo, mater Ecclesiae, singuli quique tamen fidelium universalis se Ecclesiae filios rectissime fatentur. Nam et electus quilibet, quando ad fidem imbuitur, filius est. Quando alios imbuit, mater. An non materno erga parvulos agebat affectu, qui ait: Filioli

mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis? Portam civitatis qua defunctus efferebatur, puto aliquem de sensibus esse corporeis. Qui enim seminat inter fratres discordias, qui iniquitatem in excelsum loquitur, per oris portam extrahitur mortuus. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam (Matth. V), per oculorum portam suae mortis indicia profert. Qui fabulis otiosis, obscenisve carminibus, vel detractionibus, aurem libenter aperit, hanc animae suae portam mortis efficit, caeterosque qui non servat sensus, mortis sibi ipse reddit aditus. Obsecro, Domine Jesu, cuncta meae civitatis portas justitiae facias, ut ingressus in eas confitear nomini tuo (Psal. CXVII), tuaeque majestati, cum ministris coelestibus eam crebrius invisenti, non fetor elati cadaveris occurrat, sed occupet salus muros illius, et portas ejus laudatio.

Et haec vidua erat, et turba civitatis multa cum illa. Viduam esse Ecclesiam, omnis anima, quae sponsi Dominique sui se morte redemptam meminit, agnoscit. Divino autem nutu, multa Dominum turba, multa vidua comitabatur, ut viso tanto miraculo, multi testes, multi Dei fierent laudatores.

Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Desiste, inquit, quasi mortuum flere quem mox vivum resurgere videbis. Ubi mystice Novati dogma confunditur, qui de sua munditia superbe gloriatus, humilem poenitentium mundationem evacuare conatur, veramque matrem Ecclesiam, renatorum suorum spiritali extinctione plorantem, spe vitae redonandae negat consolari debere. Et pulchre evangelista, Dominum prius misericordia motum esse super matrem, ac sic filium suscitare testatur, ut in uno nobis exemplum imitandae pietatis ostenderet; in altero, fidem mirandae potestatis astrueret.

Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt. Loculus, in quo mortuus effertur, male secunda desperati peccatoris conscientia est. Qui vero sepeliendum portant, vel immunda desideria, quae hominem rapiunt in interitum, vel lenocinia blandientium sunt venenata sociorum, quae peccata nimirum dum favoribus tollunt, accumulunt, peccantesque contemptu, quasi aggere terrae obruunt. De quibus alibi dicitur: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos (Matth. VIII). Mortuos quippe mortui sepeliunt, cum peccatores quique sui similes alios nocivo favore demulcent, congestaque pessimae adulationis mole, ne qua aliquando spe resurgendi potiantur, opprimunt. Domino ergo loculum tangenti funeris bajuli steterunt, quia formidine superni iudicii attacta conscientia et carnalium saepe affluentiam voluptatum, et injuste laudantium turbam coercens, ad se ipsam revertitur, vocantique ad vitam festina respondet Salvatori. Unde recte sequitur:

Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et coepit loqui, et dedit illum matri suae. Residet quippe qui erat mortuus, cum interna compunctione reviviscit peccator. Incipit loqui, cum reducis indicia vitae cunctis, qui peccatum luxerant, ostendit. Redditur matri, cum per sacerdotalis decreta iudicii communioni sociatur Ecclesiae.

Acceptit autem omnes timor, et magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis. Quanto desperatior animae mors ad vitam revocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Vide David prophetam, vide apostolum Petrum. Quorum quo gradus altior, eo casus gravior. Quo autem gravior casus, eo pietas erigentis gratior. Quo vero gratior in eis Domini pietas apparuit, eo certior cunctis poenitentibus spes salutis apparuit, ut jure omnes qui audiunt dicant:

Quia Deus visitavit plebem suam. Non tantummodo verbum suum semel incorporando, sed etiam nostra hoc, ut suscitari debeamus, semper in corda mittendo.

Et nuntiaverunt Joanni discipuli ejus de omnibus his. Non simplici corde, ut opinor, sed invidia stimulado, discipuli Joannis ei Christi virtutes et miracula narrant. Nam et alibi ita apud eum questi esse produntur: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, et ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum (Joan. III). Quibus tunc respondit Joannes: Quia non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de coelo, etc. Quibus et se purum hominem, et Christum Dei esse Filium, manifeste declarat. Verum quia mansit invidia, livorque, nequibat expelli, quid pro eis corrigendis optimus magister adhuc egerit, attende.

Et convocavit duos de discipulis suis Joannes, et misit eos ad Dominum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exspectamus? Videlicet, ut per hanc saltem occasionem, videndo signa quae faciebat, crederent in eum, et, magistro interrogante, sibi discerent. Ergo non ait, Tu es, qui venisti, sed tu es, qui venturus es? Et est sensus: Manda mihi, quia interficiendus ab Herode, et ad inferna descensurus sum, utrum te et in inferis debeam nuntiare, qui nuntiavi superis, an non conveniat Filio Dei, ut gustet mortem, et alium ad haec sacramenta missurus es.

In ipsa autem hora curavit multos a languoribus, et plagis, et spiritibus malis, et caecis multis donavit visum. Joannes interrogaverat per discipulos: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus? Christus signa demonstrat, non ad ea respondens quae interrogatus fuerat, sed ad scandalum nuntiorum.

Euntes (inquit) renuntiate Joanni quae vidistis et audistis, quia caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, et, quod his

non minus est, pauperes evangelizantur. Vel pauperes spiritu, vel certe opibus pauperes, ut nulla inter nobiles et ignobiles, inter divites et egenos, in praedicatione distantia sit. Haec magistri rigorem, haec praeceptoris comprobant veritatem, quando omnis apud eum, qui salvari potest, aequalis est. Quod autem ait:

Et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me. Et nuntios Joannis, qui eum esse Christum non crediderant, a perfidiae scandalo castigat, et eidem Joanni quod quaerebat exponit, quia Deus salvos faciendi, et Domini exitus mortis (Psal. LXVII). Visis enim tot signis, tantisque virtutibus, non scandalizari quisque potuit, sed admirari. Sed infidelium mens grave in illo scandalum pertulit, cum eum et post tot miracula morientem vidit. Quid est ergo dicere: Beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me, nisi aperta voce, abjectionem mortis suae humilitatemque signare? Ac si patenter dicat: Mira quidem facio, sed abjecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te subsequor, cavendum valde est hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa venerantur.

Et cum discessissent nuntii Joannis, coepit dicere de Joanne ad turbas. Quia turba circumstans interrogationis mysterium nesciebat, et putabat Joannem dubitare de Christo, quem ipse monstraverat, ut intelligerent, Joannem non sibi interrogasse, sed discipulis suis, dignis eum laudibus accumulat.

Quid existis in desertum? videre arundinem vento moveri? Quod videlicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe mox, ut aura contigerit, in partem flectit. Et quid per arundinem, nisi carnalis animus designatur, qui mox favore vel detractone tangitur, in partem quamlibet inclinatur? Si enim ab humano ore aura favoris flaverit, hilaescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit. Sed si inde ventus detractationis eruperit,

unde laudis aura veniebat, mox hunc quasi partem alteram ad vim furoris inclinat. Sed arundo vento agitata Joannes non erat, quia hunc nec blandum gratia, nec cujuslibet ira asperum faciebat, nec prospera hunc erigere, nec adversa noverant inclinare.

Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum: ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt. Camelorum etenim pilis vestitus Joannes ille fuisse describitur. Non ergo coelesti, inquit, sed terreno regno militant hi qui pro Deo perpeti aspera fugiunt, sed, solis exterioribus dediti, praesentis vitae mollitiem et delectationem quaerunt. Nemo ergo existimet in luxu atque studio vestium peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Quamvis hoc, quod Joannes non esse vestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi aliter potest. Mollibus enim vestitus non fuit, quia vitam peccantium non blandimentis fovit, sed vigore asperae invectionis increpavit dicens: Genimina viperarum, quis vobis demonstravit fugere a ventura ira (Luc. III)?

Sed quid existis videre? prophetam? utique dico vobis, et plus quam prophetam. Prophetae quippe ministerium est ventura dicere, non etiam demonstrare. Joannes ergo plus quam propheta est, quia eum quem praecurrendo prophetaverat, etiam ostendendo nuntiabat.

Hic est de quo scriptum est, Ecce, mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te. Quod Graece angelus, hoc Latine nuntius dicitur. Recte ergo, qui nuntiare supernum judicem mittitur, angelus vocatur, ut dignitatem servet in nomine quam explet operatione. Altum quidem nomen est, sed vita nomine inferior non est. Sed et omnes qui sacerdotii nomine censentur, angeli vocantur, propheta attestante,

qui ait: Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Malach. II). Nec non etiam unusquisque fidelium, in quantum sufficit, in quantum gratiae supernae aspirationis accipit, si a pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si aeternum regnum vel supplicium erranti denuntiat, cum verba sanctae annuntiationis impendit, profecto angelus existit.

Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est. Inter mulierum, inquit, natos. His ergo praefertur hominibus qui de mulieribus nati sunt et de concubitu viri, et non ei qui est natus ex Virgine et Spiritu sancto. Quanquam in sententia non caeteris prophetis et patriarchis, cunctisque hominibus Joannem praetulit, sed Joanni caeteros exaequavit. Non enim statim sequitur ut si alii majores eo non sunt, ille major aliorum sit, verum ut aequalitatem habeat cum caeteris sanctis.

Qui autem minor est in regno Dei, major est illo. Haec sententia duobus modis potest intelligi. Aut enim regnum Dei appellavit, quod nondum accepimus, et in quo nondum sumus, unde in fine dicturus est: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum (Matth. XXV); et quot ibi sunt sancti angeli, quilibet in eis minor, major est utique quolibet sancto et justo, portante corpus, quod corrumpitur et aggravat animam (Sap. IX). Aut si regnum Dei intelligi voluit hujus temporis Ecclesiam, cujus filii sunt omnes ab institutione generis humani usque, quotquot justus et sanctus esse potuerunt, profecto seipsum Dominus significavit, quod nascendi tempore minor erat Joanne, major autem divinitatis aeternitate, et dominica potestate. Proinde secundum priorem expositionem, ita distinguitur: Qui autem minor est in regno Dei. Ac deinde subinfertur, major est illo. Secundum posteriorem, ita: Qui autem minor est, ac deinde subinfertur, in regno Dei, major est illo.

Et omnis populus audiens et publicani, justificaverunt Deum baptizati baptismo Joannis. Justificatur Deus ipse per baptismum, dum se homines peccata propria confitendo justificant, sicut scriptum est: Dic tu iniquitates tuas, ut justificeris. Et justificatur in eo, quia non per contumaciam refutatur, sed per justitiam Dei munus agnoscitur. Justus enim Dominus, et justitias dilexit (Psalm. X). In eo ergo justificatio Dei est, si non ad indignos et noxios, sed ad innocentes per ablutionem factos videatur et justos sua munera transtulisse. David quoque dicit: Tibi soli peccavi, et malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis et vincas dum judicaris (Psalm. L). Ergo is qui peccat, et confitetur Deo peccatum, justificat Deum, cedens ei vincenti, et ab eo gratiam sperans. In baptisate igitur justificatur Deus, in quo est et confessio et venia peccatorum.

Pharisaei autem et legis periti, consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizari ab eo. Quod dicit in semetipsos, vel contra semetipsos, significat quia qui gratiam Dei respuit, contra semetipsum facit, vel a semetipsos missum Dei consilium stulti et ingrati vituperantur noluisse recipere. Consilium ergo Dei est, quo per passionem et mortem Domini Jesu mundum salvare decrevit. Sed hoc Pharisaei et legis periti spreverunt, respuentes secretum et salubre mysterium, cujus auspicia in Joannis praedicatione baptismoque praecesserunt, sed tamen eidem consilio nesciendo ac nolendo servientes, juxta quod eis apostolus Petrus de Domino loquens, ait: Hunc definito consilio et praescientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes, interemistis (Act. II).

Cui ergo similes dicam homines generationis hujus, et cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus ad invicem, et dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis. Lamentavimus, et non plorastis. Generatio Judaeorum comparatur pueris

sedentibus in foro, quia doctores olim prophetas accipiebat. De quibus dicitur: Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem (Psal. VIII). Et alibi, Declaratio sermonum tuorum illuminat me, et intellectum dat parvulis (Psal. CXVIII), id est, humilibus spiritu. Forum autem dominicum, vel synagoga, vel ipsa est Ierusalem, in qua praeceptorum coelestium jura condebantur. Ubi ad invicem isti pueri, sive juxta Matthaeum ad coaequales suos loquebantur, quia generis gentisque suae populis patria quotidie voce solebant exprobrare, quod nec Psalmis primo Davidicis, nec threnis postea correpti voluerint annuere propheticis. Quoties victoria de hoste vel futura praecinebatur, vel facta recalebatur, nec ad virtutis opera consentiebant assurgere. Nam saltationis verbo non histrionicis motibus sinuati corporis rotatus, sed impigri devotio cordis, et religiosa membrorum designatur agilitas. Quoties excidia vel facta ab hoste, vel fienda prophetarum lamenta resonabant, et nec sic auditores ad poenitentiae remedia confugere curabant. Canit Psalmista: Exsultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob, sumite psalmum, et date tympanum (Psal. LXXX), et caetera. Sed quid sequitur? Et non audivit populus vocem meam, et Israel non intendit mihi (Ibid.). Clamat propheta: Haec dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis et in fletu, et in planctu, et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra (Joel. II). Et iterum: Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei conturbati sunt in me. Non tacebo, quia vocem buccinae audivit anima mea, clamorem praelii (Jerem. IV). Et paulo post: Quia stultus populus meus me non cognovit, filii insipientes sunt, et vecordes (Ibid.).

Venit enim Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis: Daemonium habet. Venit Filius hominis, manducans et bibens, et dicitis: Ecce homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum et peccatorum. Sicut (inquit) tunc, sic neque et nunc utramque salutis viam recipietis. Nam quod ait,

Lamentavimus, et non plorastis, ad Joannem pertinet, cujus abstinencia a cibis et potu luctum poenitentiae significabat. Quod autem ait: Cantavimus tibiis, et non saltastis, ad ipsum Dominum, qui utendo cum caeteris cibo et potu, laetitiam regni figurabat. At illi nec humiliari cum Joanne, nec cum Christo gaudere voluerunt, dicente illum daemonium habere, istum voracem et ebriosum, et amicum publicanorum et peccatorum. Quod autem subjungit:

Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis, ostendit filios sapientiae intelligere nec in abstinendo, nec in manducando esse justitiam, sed in aequanimitate tolerandi inopiam, et temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportune sumendi, vel non sumendi ea quorum non usus, sed concupiscentia reprehendenda est. Non est enim regnum Dei esca et potus, sed justitia et pax, et gaudium. Et quia solent homines multum gaudere de carnalibus epulis, addidit, In Spiritu sancto. Aliter. Justificata est sapientia ab omnibus filiis suis, id est, Dei dispensatio, atque doctrina, quae superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (Jacob. IV), juste fecisse, a fidelibus suis comprobata est. Ex quorum numero sunt et illi, de quibus supra dicitur: Et omnis populus audiens, et publicani justificaverunt Deum. Amen.

LIBER TERTIUS.

Sanctissima Mariae poenitentis historia, quae tertii nostri in Lucam caput est libri, etsi ob laborem legentium minuendum a novo inchoatur exordio, rerum tamen nexura secundi libri finem respicit. Nam quia superius sive ex persona evangelistae, sive Domini Salvatoris (ut quibusdam placuit) dictum fuerat: Et omnis populus audiens, et publicani justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis. Quod si a Domino dictum interpreteris, audiens Joannem populus intelligitur esse designatus. Si ab evangelista interpositum, audiens ipsum Dominum, de

Joannis magnitudine disputantem restat intelligi. Pharisaei autem et legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos non baptizati ab eo. Pergit idem Evangelista quae verbis proposuerat etiam factis astruere, justificatam videlicet sapientiam ab omnibus filiis suis, id est, et justis, et post injustitiam poenitentibus, decentissimo comprobans exemplo.

CAPUT XXVIII.

Rogabat autem, inquit, illum quidam de Pharisaeis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisaei, discubuit. Et ecce mulier quae erat in civitate, peccatrix, ut cognovit quod accubuit in domo Pharisaei, attulit alabastrum unguenti. Alabastrum est genus marmoris candidi, variis coloribus interstincti, quod ad vasa unguentaria cavare solent, eo quod optime servare incorrupta dicatur. Nascitur circa Thebas Aegyptias et Damascum Syriae, caeteris candidius, probatissimum vero in India. Quidam dicunt hanc eandem non esse mulierem quae imminente dominica passione caput pedesque ejus unguento perfudit, quia haec lacrymis laverit, et crine pedes terserit, et manifeste peccatrix appelletur; de illa autem nihil tale scriptum sit, nec potuerit statim capite Domini meretrix digna fieri. Verum, qui diligentius investigant, inveniunt eandem mulierem, Mariam videlicet Magdalenam sororem Lazari, sicut Joannes narrat, bis eodem functam fuisse obsequio. Semel quidem hoc loco, cum primo accedens cum humilitate et lacrymis, remissionem meruit peccatorum. Nam et Joannes hoc, quamvis non ut Lucas quomodo factum sit narraverit, tamen ipsam Mariam commendans commemoravit, ubi de resuscitato fratre ejus coepit loqui. Erat autem quidam, inquiens, languens Lazarus a Bethania, de castello Mariae, et Marthae sororis ejus. (Maria autem erat quae unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis [Joan. XI]). Secundo autem in Bethania (nam prius in Galilaea factum est) non

jam peccatrix, sed casta, sancta, devotaque Christo mulier, non solum pedes, sed et caput ejus unxisse reperitur. Quod et regulis allegoriae pulcherrimae congruit. Quia et unaquaqueque fidelis anima, prius ad Domini pedes humiliata peccatisque absolvenda curvatur; deinde, augescentibus per tempora meritis, laetae fidei flagrantia Domini quasi caput odore perfundit aromatum. Et ipsa universalis Ecclesia Christi, in praesenti quidem incarnationis ejus, quae pedum nomine designatur, mysteria celebrando, devota Redemptori suo reddit obsequia. In futuro autem et humanitatis ejus gloriam, et divinitatis ejus aeternitatem, quia caput Christi Deus, simul intuendo, perpetuis confessionum laudibus, quasi pistica nardo glorificat. Attulit ergo, inquit, alabastrum unguenti.

Et stans retro secus pedes ejus, lacrymis coepit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat. Et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat. Liquet omnibus quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum sibi pro odore suae carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, sed hos jam per poenitentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed jam capillis lacrymas tergebat. Ore superba dixerat, sed pedes Domini osculans, hoc in Redemptoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. Convertit ad virtutum numerum, numerum criminum, ut totum serviret Deo in poenitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa.

Videns autem Pharisaeus, qui vocaverat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quae et qualis esset mulier quae tangit eum, quia peccatrix est. Ecce Pharisaeus veraciter apud se superbus, fallaciter justus, aegram reprehendit de aegritudine, medicum de subventionem, qui ipse quoque de elationis

vulnere aegrotabat, et ignorabat. Unde necesse semper est ut cum peccatores quosque conspiciamus, nosmetipsos prius in illorum calamitate defleamus. Quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Et si censura magisterii debet semper virtute disciplinae vitia persequi, oportet tamen ut sollicite discernamus, quia distractionem debemus vitiiis, compassionem naturae. Sed jam iste superbus et arrogans, qua sententia convincatur, audiamus.

Duo, inquit, debitores erant cuidam faeneratori. Unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo plus eum diligit? Respondens Simon, dixit: Aestimo quia is cui plus donavit. Quia in re notandum est quia dum sua sententia Pharisaeus vincitur, quasi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur bona peccatricis, enumerantur mala falsi justii, cum dicitur:

Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. Haec autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti. Haec autem, ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti, haec autem unguento unxit pedes meos. Post enumerationem vero subinfertur sententia.

Propter quod dico tibi, remittentur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quid esse dilectionem credimus, nisi ignem? et quid culpas, nisi rubiginem? Unde dicitur: Remittentur ei peccata multa, quia dilexit multum. Ac si aperte diceretur: Incendit plene peccati rubiginem, quia ardet valide per amoris ignem. Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quae ad medicum venerat aegra, sanata est, sed de salute ejus adhuc alii aegrotant; nam sequitur:

Et coeperunt, qui simul discumbebant dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Sed coelestis medicus aegros non respicit, quo etiam de medicamento fieri deteriores videt. Eam quam sanaverat per pietatis suae sententiam confirmat, dicens:

Fides tua te salvam fecit, vade in pace. Fides etenim salvam fecit, quia hoc quod petiit posse se accipere non dubitavit, sed ipsam quoque spei certitudinem jam ab illo acceperat, a quo per spem etiam salutem quaerebat. In pace autem ire praecipitur, ut a veritatis itinere in viam scandali ulterius non derivetur. Haec historica expositione dicta sint, nunc mystici intellectus secreta videamus. Quem namque Pharisaeus de falsa justitia praesumens, nisi Judaicum populum? quem peccatrix mulier, sed ad vestigia Domini veniens et plorans, nisi conversam gentilitatem designat? Rogabat autem Pharisaeus Dominum, ut manducaret cum illo, quia populus idem quem venientem credere noluit venturum sperare non desiit, imo votis precatoriis, ut veniat, optare dicens: Excita potentiam tuam, et veni, ut salvos facias nos (Psalm. LXXIX). Domino quippe cum Pharisaeo manducare est, de credentis populi devotione mentis gaudia suscipere. Unde ipse alibi creditura Samaria discipulis ait: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis (Joan. IV). Illisque haesitantibus quid diceret, exponens ait: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui me misit, ut perficiam opus ejus (Ibid.). Et ingressus, inquit, domum Pharisei, discubuit. Domus Pharisei, ipsa legis prophetarumque custodia est, in qua se populus Judaeorum mansionem continuae conversationis habere gloriabatur. Quam Dominus ingressus est, quia temporaliter in carne apparens, non venit solvere legem aut prophetas, sed adimplere. Discubuit autem, quia qui in sublimitate suae majestatis intelligi non poterat, formae servilis humilitatem, qua videri posset, assumpsit. Cognovit itaque mulier quae erat in civitate, peccatrix, quod accubuit in domo Pharisei, quia gentilitas

immundis prius actibus in saeculi conversatione devincta, fama sermonis apostolici didicit, quod misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret (Galat. IV). Atque in domo Pharisaei, non Pharisaeus, sed illa justificatur, dum populus Judaeorum litteram tantum legis, nos autem et gratiam Spiritus in lege sequimur. Ille Jesum non esse prophetam, eo quod peccatores recipiat, aestimat; nos vero hunc etiam Deum verum, qui peccatores justificare possit, agnoscimus. Attulit autem mulier alabastrum unguenti. Quid in unguento nisi bonae odor opinionis exprimitur? Unde et Paulus dicit: Christi bonus odor sumus Deo in omni loco (II Cor. II). Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonae odore Ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? Sed secus pedes mulier stetit. Contra pedes enim Domini stetimus, cum in peccatis positi, ejus itineribus retinebamur. Sed si ad veram poenitentiam post peccata convertimur, jam retro secus pedes stamus, quia ejus vestigia sequimur quae impugnabamus. Lacrymis mulier pedes rigat, quod nos quoque veraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinemur, si sanctis ejus in tribulatione compatimur, si eorum tristitiam nostram putamus. Capillis mulier pedes quos rigaverat tersit. Capilli quippe superfluunt corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet? Quae dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscissa non sentit. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando sanctis ejus, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quae nobis superfluunt miseremur, quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam manus larga effectum doloris ostendat. Osculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quoque plene agimus, si studiose diligimus quos ex largitate continemus, ne gravis nobis sit necessitas proximi, ne ipsa ejus indigentia quae sustentatur fiat onerosa, et cum manus necessaria tribuit, animus a dilectione torpescat. Potest quoque per pedes

ipsum mysterium incarnationis ejus intelligi, quo divinitas terram tetigit, quia carnem sumpsit. Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. I). Osculamur igitur pedes Redemptoris, cum mysterium incarnationis ejus ex toto corde diligimus. Unguento pedes unguimus, cum ipsam humanitatis ejus potentiam sacri eloquii bona opinione praedicamus. Sed hoc Pharisaeus videt, et invidet. Quia cum Judaicus populus gentilitatem Deum praedicare conspicit, sua apud se malitia tabescit. Sed Redemptor noster facta ei mulieris, quasi bona gentilitatis enumerat, ut in quo malo jaceat agnoscat. Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. Haec autem lacrymis rigavit pedes meos. Aqua quippe extra nos est, lacrymarum humor intra nos. Quia videlicet infidelis ille populus, nec ea quae extra se erant unquam pro Domino tribuit; conversa autem gentilitas pro ea non solum rerum substantiam, sed etiam sanguinem fudit. Osculum mihi non dedisti. Haec autem, ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Osculum quippe dilectionis est signum. Et infidelis ille populus, Deo osculum non dedit, quia ex charitate Deum amare noluit, cui ex timore servivit. Vocata autem gentilitas, Redemptoris sui vestigia osculari non cessat, quia in ejus amore continuo suspirat. Oleo caput meum non unxisti. Si pedes Domini mysterium incarnationis accipimus, congrue per caput illius ipsa Divinitas designatur. Unde et per Apostolum dicitur: Caput Christi Deus (I Cor. XI). In Deo quippe, et non se, quasi in homine credere Judaicus populus fatebatur. Sed Pharisaeo dicitur, Oleo caput meum non unxisti, quia ipsam quoque Divinitatis potentiam, in qua se Judaicus populus credere spondit, digna laude praedicare neglexit. Haec autem unguento unxit pedes meos. Quia dum incarnationis ejus mysterium gentilitas credidit, summa laude etiam ejus ima praedicavit. Duo quoque debitores, de quibus Simonis paradigma opponitur, utrumque populum, Judaeorum scilicet et gentium, designant, qui uno faeneratori, id est, suo Creatori, non materiale pecuniam, sed propriae

salutis nummum debebant. Conditor etenim noster, quos ad imaginem et similitudinem suam creavit, quasi composito ad servandum sublimavit denario. Nam denarius solet regis imagine ac nomine formari. Omni autem cui multum datum est, multum quaeretur ab eo. Et cui multum commendaverunt, plus petunt ab eo. Et quidem utriusque populi debitum, per quinarium numerum multiplicatur. Quia videlicet quinque sunt sensus, quibus in hac vita utentes, imaginem quam accepimus nostri Conditoris excolere debemus: sed minus debet populus, cui legis decalogus per servum data est. Amplius autem, cui gratia vitae aeternae per filium commissa. Ideoque hujus per denarium, illius per centenarium numerum faenus accumulatur, quem ad regni coelestis, quod dextris dabitur, significationem pertinere nemo qui dubitet. Neque enim frustra eodem flexu digitorum, quo denarius in laeva, ipse figuratur in dextera. Nisi quia et nunc opera Decalogi, quae littera non poterat, fides perficit, et in futuro reddet unicuique secundum opera ejus, his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, et honorem, et incorruptionem, quaerentibus vitam aeternam. Verum, quia neutri nostris viribus, sed illius gratia salvi facti sumus per fidem, recte dicitur: Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Et utique plus diligit, cui plus donatur. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Quia sive bona perficiendae, quam accepimus scientiae, seu vitandae quam incurrimus insipientiae, velis intelligere, multo utique plus Ecclesiae quam Synagogae donatur, quae et foediori quondam, utpote quam nullus doctor prohibuit, idololatriae sorde corrupta est, sed ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia (Rom. V), et majori nunc est perfectionis evangelicae sublimata praeconio. Cui dicitur: Quia multi prophetae et justi cupierunt videre quae vos videtis, et non viderunt; et audire quae auditis, et non audierunt (Matth. XIII). Congruit sane huic loco quod Numerorum historia refert, divisis aequaliter caesorum Madianitarum spoliis, eos

quidem qui de pugna venerunt, quingentesimum de sua portione caput, caeteros vero quinquagesimum Domino dedisse. Quia et magna offert qui se in castris virtutem exercendo tutum ab incursione conservat hostili, sed majora utique qui gladium verbi vibrando, innumeras adversarii exercitus copias sternit.

CAPUT VIII.

Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitatem et castellum, praedicans et evangelizans regnum Dei, et duodecim cum illo. Videmus in Christi discipulis impletum quod de antiquo illo Hebraeorum populo legimus dictum. Nec mirum, quia unus utriusque Testamenti Deus ipse per filium benedictionem dabit, qui legem dedit per famulum. Sicut (inquit) aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et assumpsit eum, et portavit in humeris suis (Deut. XXXII). Nam sicut mox nati pulli, donec plumescant, aera volando superare non valent: ita quique fideles, ut ad coelestia pervolanda sufficiant, in nido prius fidei necesse est virtutum penna se vestiant. Ita ipsi fidelium doctores apostoli pedetentim ad sublimia, quatenus et aliis erudiendis praefici possint, ascendunt. Prius siquidem Dominus docet in synagogis, miracula facit, famam ubique dispergit, convenientes ad se turbas suscipit, curat, instruit. Hinc discipulos facit, in sponsi nuptiis reficit, per sata ducit, atque a calumniatoribus Pharisaeis, quasi teneros aquila pullos a serpentinis morsibus allato aetite defendit. Ex his duodecim, quos apostolos nominat, eligit, sed et hos primo praesente turba docet, comminante cum eis turba, solita miseris beneficia reddit. Postmodum vero, ut in praesenti lectum est, per civitates et castella praedicans, solos secum, qui eum familiariter audiant, retinet, solis mysteria regni Dei, quae caeteris parabolatim dixerat, exponit. Ac si demum virtutum suarum ostensione, quasi alarum protectione

firmatis, dat et illis potestatem curandi, mittitque praedicare regnum Dei.

Et mulieres aliquae, quae erant curatae ab spiritibus malignis, et infirmitatibus. Maria quae vocatur Magdalene, de qua daemonia septem exierant. Maria Magdalene, ipsa est cujus tacito nomine proxima lectio poenitentiam narrat. Nam pulchre ac reverenter evangelista, ubi eam cum Domino iter facere, eique de facultatibus suis ministrare commemorat, noto hanc vocabulo manifestat. Ubi vero peccatricem, sed poenitentem describit, mulierem generaliter dicit; ne videlicet tantae nomen famae, quo per omnes hodie veneratur Ecclesias, prisci erroris nota fuscaret. De qua daemonia septem exisse referuntur, ut innumeris, imo universis vitiis plena fuisse monstretur. Nam quia septenis diebus saecula currunt, septenario saepe numero solet in Scripturis universitas intimari. Unde et sancti quoque Spiritus gratiam propheta septem virtutum distinctione complectitur.

Et Joanna, uxor Chuza, procuratoris Herodis. Si Maria mundatam a sorde vitiorum Ecclesiam de gentibus insinuat, cur non Joanna eandem designat Ecclesiam, quondam quidem idolorum cultui subditam, sed jam nunc Christi pietate redemptam? Nam quilibet malignus spiritus, ad deceptionem generis humani promptus, dum pro regno diaboli facit, quasi Herodis impiissimi procurator existit.

Et Susanna, et aliae multae, quae ministrabant ei de facultatibus suis. Consuetudinis Judaicae fuit, nec ducebatur in culpam, more gentis antiquo, ut mulieres de substantia sua victum atque vestitum praeceptoribus ministrarent. Hoc quia scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abjecisse memorat: Nunquid non habemus potestatem sorores mulieres circumducendi, sicut et caeteri apostoli faciunt (I Cor. IX)?

---Ministrabant autem Domino de substantia sua, ut meteret earum carnalia, cujus illae metebant spiritualia. Non quod indigeret cibis Dominus creaturarum, sed ut typum ostenderet magistrorum, quod victu atque vestitu ex discipulis deberent esse contenti. Interpretatur autem Susanna lilius, aut gratia ejus. Sed melius, si femininum nomen figuretur a lilio, credo propter odoriferum coelestis fidei candorem, aurosumque internae dilectionis ardorem. Joanna, Dominus gratia ejus, vel Dominus misericors; videlicet quia ejus est omne quod vivimus. Maria, amarum mare, propter utique insitum poenitentiae rugitum, quo vel ipsa Maria, vel nos singuli, vitia prisca deflemus, ut ad gratiam splendoremque pervenire mereamur aeternum. Magdalene, turris; sed melius sicut a monte montanus, ita turrensis a turre dicatur. Illa scilicet cui Psalmista canit: Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici (Psal. LX).

Cum autem turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Hanc parabolam Dominus ideo per seipsum exponere dignatus est, ut figurate se loqui innotesceret, rerumque significationes in iis etiam quae per semetipsum noluit explanare, doceret esse quaerendas. Sed quia semen, quod verbum Dei sit, terramque variam, quod diversum cor auditorum significet, ipse Dominus aperuit, satorem quem nobis quaerendum reliquit, nullum melius quam Filium Dei intelligere possumus, qui exiit seminare semen suum, quia de sinu Patris, quo creaturae non erat accessus, egrediens, ad hoc venit in mundum ut testimonium perhiberet veritati. Unde bene juxta evangelistas alios hanc parabolam dicturus, de domo exisse, mare adisse, navem conscendisse perhibetur, ipsum nimirum situ corporis quod processu sermonis insinuans.

Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres coeli comederunt illud. Quae

Dominus exposuit, pia fide suscipienda sunt. Quae autem tacita nostrae intelligentiae dereliquit, perstringenda sunt breviter. Semen quod secus viam cecidit, duplici laesura disperiit, et a viantibus scilicet conculcatum, et a volucribus raptum. Via est ergo cor, sedulo malarum cogitationum transitu attritum atque arefactum, ne verbi semen excipere ac germinare sufficiat. Atque ideo quidquid boni seminis vicinia talis viae contingit, pessimae cogitationis meatu conculcatum, a daemonibus eripitur. Qui volucres coeli, sive quia coelestis spiritalisque sint naturae, seu quia per aera volitant, appellantur.

Et aliud cecidit super petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Petram hic recte dicit, durum et indomitum cor, ac nullo verae fidei vomere penetratum. Hoc est autem humor ad radicem seminis quod juxta aliam parabolam, oleum ad lampades virginum nutriendas, id est, amor et perseverantia virtutis.

Et aliud cecidit in terram bonam. Et ortum fecit fructum centuplum. Fructum centuplum, fructum perfectum dicit. Nam denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem praeceptis legis custodia continetur. Activa enim et contemplativa vita, simul in decalogi mandatis conjuncta est, quia in eo et amor Dei, et amor servari proximi jubetur. Amor quippe Dei, ad contemplativam, amor vero proximi pertinet ad activam. Denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Unde recte per centenarium magna perfectio designatur, sicut de illo qui sua pro Domino terrena relinquit, dicitur: Centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit (Matth. XIX). Quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, et hic perfectionem mentis recipit, ut jam ea non appetat quae contemnit, et in sequenti saeculo ad aeternam vitae gloriam pervenit. Terra ergo bona fructu centuplo

fecundatur, quando cor docile virtutum spiritualium perfectione donatur.

Haec dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Quoties haec admonitiuncula, vel in Evangelio, vel in Apocalypsi Joannis interponitur, mysticum esse quod dicitur, quaerendumque a nobis intentius ostenditur.

Interrogabant autem eum discipuli ejus quae esset haec parabola. Nemo putet finita mox parabola discipulos haec interrogasse Salvatorem, sed, ut Marcus ait, cum esset singularis, interrogaverunt eum ei qui cum eo erant duodecim, parabolas. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei.

Caeteris autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Marcus ita dicit: Illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt (Marc. IV). Ideoque et nos cum discipulis Christi intremus in sanctuarium Dei, ut intelligamus in novissima mysteriorum regni Dei. Nam qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius, dicentes cum Psalmista Revela oculos nostros, et considerabimus mirabilia de lege tua (Psal. CXVIII). Recte itaque in parabolis audiunt, et in aenigmate, qui clausis sensibus cordis, neque intrare, neque curant cognoscere veritatem, obliti dominicae praeceptionis: Qui habet aures audiendi, audiat (Matth. XI).

Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt. Deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. De hoc semine Marcus ita scribit: Hi autem sunt qui circa viam, ubi seminatur verbum. Et cum audierint, confestim venit Satanas, et aufert. Matthaeus ita: Omnis qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus et rapit. Ex quo manifeste docetur eos circa viam seminos, qui verbum quod audiunt nulla fide, nullo intellectu, nulla saltem tentante utilitatis occasione percipere dignantur. Porro super petrosa et in spinis (ut

Dominus exponit) seminantur hi qui auditi quidem verbi et utilitatem probant, et desiderium gustant: sed ne ad id quod probant perveniant, hujus vitae eos vel adversa terrendo, vel prospera blandiendo retardant. Contra quae utraque damna, semen quod acceperat tutari curabat qui ait, Per arma justitiae, a dextris et a sinistris; per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam, et bonam famam, ut seductores, et veraces (II Cor. VI). His ergo tribus terrae generibus, scito omnes qui verbum auditum non faciunt, esse designatos. A quibus omnibus, qui semen acceptum servat, terra bona est. Excipiuntur sane Judaei et gentiles, qui ne audire quidem merentur.

Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, et sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vitae euntes suffocatur, et non referunt fructum. Mirum quomodo Dominus spinas divitias interpretatus sit, cum illae pungant, istae delectent. Et tamen spinae sunt, quia cogitationum suarum punctationibus mentem lacerant, et cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Quas bene hoc in loco, alio evangelista testante, nequaquam Dominus divitias, sed fallaces divitias appellat. Fallaces enim sunt, quae nobiscum diu permanere non possunt. Fallaces sunt, quae mentis nostrae inopiam non expellunt. Solae autem divitiae verae sunt, quae nos divites virtutibus faciunt. Notandum vero est quod exponens Dominus dicit, quia sollicitudines et voluptates, et divitiae suffocant. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant: et dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus vitalis necant. Notandum etiam quod duo sunt quae divitiis jungit, sollicitudines videlicet et voluptates, quia profecto et per curam mentem opprimunt, et per affluentiam resolvunt: re enim contraria, possessores suos et afflictos et lubricos faciunt. Sed quia voluptas convenire cum afflictione non potest, alio quidem tempore per custodiae suae sollicitudinem

affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt.

Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia. Bona terra (ut praediximus) omnibus tribus terrae nequam varietatibus contraria facit, et libenter videlicet semen verbi suscipiendo, et quod suscipit inter adversa et prospera patienter ad fructus usque tempora servando. Aliter. Bona terra fructum per patientiam reddit, quia scilicet nulla sunt bona quae agimus, si non aequanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in hoc mundo invenit quod durius portet. Quia dum a praesenti saeculo mentis nostrae dilectio deficit, ejusdem saeculi adversitas crescit. Hinc est enim quod plerosque cernimus, et bona agere, et tamen sub gravi tribulationum fasce desudare. Sed juxta vocem Domini, fructum per patientiam reddunt. Quia cum humiliter flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Quod vero secundum Matthaeum dicitur: Et fructum affert, et facit aliud quidem centum, aliud autem sexaginta, porro aliud triginta, triginta referuntur ad nuptias. Nam et ipsa digitorum conjunctio, quasi molli osculo se complexans et foederans, maritum pingit et conjugem. Sexaginta ad viduas, eo quod in angustia et tribulatione sint positae. Unde et in superiore digito deprimuntur. Quantoque major est difficultas expertae quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto majus et praemium. Porro centesimus numerus, quaeso diligenter, lector, attende, a sinistra transfertur ad dexteram, et iisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in laeva manu nuptiae significantur et viduae, circum faciens, exprimit virginitatis coronam. Aliter. Fructum tricesimum verbum profert, quod fidem sanctae Trinitatis aedificat. Sexagesimum, quod operis perfectionem docet. Quia sex dies sunt, in quibus oportet operari.

Centesimum, quod ad dexteram regni vitam praedicat aeternam.

Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit, sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. Quia supra dixerat apostolis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, caeteris autem in parabolis, nunc ostendit per eos aliquando etiam caeteris idem mysterium esse revelandum, et pectus omnium qui domum Dei essent intraturi fidei flammis illustrandum. Quibus etiam verbis typice fiduciam docet praedicandi, ne quis timore carnalium incommodorum lucem scientiae quam novit abscondat. Vasis enim et lecti nomine, carnem; lucernae autem vocabulo, verbum designat. Quod qui ob metum (ut dixi) carnalium incommodorum occultat, ipsam carnem utique praeponit manifestationi veritatis, et ea quasi operit verbum quod praedicare trepidat. Supra candelabrum autem ponit lucernam, qui corpus suum ministerio Dei subjicit, ut superior sit praedicatio veritatis, et inferior servitus corporis, per ipsam tamen corporis servitatem excelsior luceat doctrina, quae per officia corporalia, id est, per vocem et linguam et caeteros corporis motus; in bonis operibus insinuatur discentibus. Super candelabrum ergo ponit lucernam, cum dicit Apostolus: Non sic pugno, tanquam aerum caedens, sed castigo corpus meum, et servituti subjicio, ne forte aliis praedicans, ipse reprobus inveniar (I Cor. IX).

Non enim est occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat. Nolite (inquit) erubescere Evangelium Dei, sed inter tenebras persecutorum, lumen verbi supra vestri corporis candelabrum levate, fixa mente retinentes illum retributionis extremae diem, quo illuminabit Deus abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes cordium (I Cor. IV). Tunc enim et vos a Deo laus, et adversario veritatis poena manet aeterna.

Videte ergo quomodo auditis. Instanter nos docet verbo auscultare, quatenus et nostro illud pectore continue ruminare, et alieno ructare sufficiamus auditui.

Qui enim habet, dabitur illi. Et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. Tota (inquit) intentione verbo quod auditis operam date. Quia qui amorem habet verbi, dabitur illi et sensus intelligendi quod amat. At qui verbi amorem non habet audiendi, etiamsi vel naturali ingenio vel litterario se callere putarit exercitio, nulla verae sapientiae dulcedine gaudebit. Quod etsi specialiter de apostolis, quibus charitate fideque potitis, datum est nosse mysterium regni Dei, et de perfidis Judaeis, qui in parabolis videntes non videbant, et audientes non intelligebant, quod videlicet litteram legis, in qua gloriabantur, amissuri essent, dictum videatur: potest tamen et generaliter accipi, quia nimirum saepe lector ingeniosus negligendo se privat sapientia, quam simplex, sed studiosus, elaborando degustat. Idcirco autem saepe et desidiosus ingenium accipit, ut de negligentia justius puniatur, quia quod sine labore assequi potuit scire contemnit. Et idcirco nonnunquam studiosus tarditate intelligentiae premitur, ut eo majora praemia retributionis inveniat, quo magis studio inventionis elaborat.

Venerunt autem ad illum mater et fratres ejus, et non poterant adire ad eum prae turba. Fratres Domini, non filii beatæ semper virginis Mariae, juxta Helvidium, nec filii Joseph de alia uxore, juxta quosdam, putandi, sed eorum potius intelligendi sunt esse cognati, sicut et supra disseruimus. Sane quod Dominus ad matrem fratresque rogatus, ab officio verbi dissimulat egredi, non maternae refutat obsequia pietatis, cujus praeceptum est, Honora patrem et matrem (Exod. XX); sed paternis se mysteriis amplius quam maternis affectibus debere demonstrat, idem nobis exemplo quod verbo commendans, Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus

(Matth. X). Non injuriose fratres contemnit, sed opus spiritale carnis cognationi praeferens, religiosiorem cordium copulam docet esse quam corporum. Mystice autem haec lectio superiori concinit, ubi de Judaeis litteram solum legis intuentibus dicitur: Et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. Nam mater et fratres Jesu, synagoga, ex cujus carne est editus, et populus est Judaeorum: qui Salvatore intus docente, venientes intrare nequeunt, cujus spiritualiter intelligere dicta negligunt. Praeoccupans enim turba, ejus ingreditur domum, quia, differente Judaea, gentilitas confluit ad Christum, atque interna vitae mysteria, quanto fide vicinior, tanto mente capacior hausit. Juxta quod psalmus ait: Accedite ad eum, et illuminamini (Psalm. XXXIII).

Et nuntiatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre. Intus verbum, intus est lumen; unde supra: Ut intrantes (inquit) videant lumen. Si ergo foris stantes nec ipsi agnoscuntur parentes, et propter nostrum fortasse non agnoscuntur exemplum, quemadmodum nos agnoscemur, si foris stemus? Foris enim stantes volunt Dominum videre, qui spiritalem in lege sensum non quaerentes, sese ad custodiam litterae foris fixerunt, et quasi Christum potius ad carnalia docenda cogunt exire, quam se ad discenda spiritualia consentiunt intrare.

Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea et fratres mei hi sunt qui verbum Dei audiunt, et faciunt. Tota vitae coelestis perfectio duobus his comprehenditur, verbum scilicet Dei audire et facere. Unde supra Dominus parabolam seminis exponens, ait eos qui auditu tantum verbum susceperint terram esse reprobam; bonam vero eos qui in corde bono et optimo verbum quod audiunt retineant, et fructum afferant in patientia. Qui mater Domini vocantur, eo quod illum quotidie suo vel exemplo vel dicto quasi pariant in mente proximorum. Fratres

quoque sunt ejus, cum et ipsi faciunt voluntatem Patris ejus qui in coelis est.

Factum est autem in una dierum, et ipse ascendit in unam naviculam, et discipuli ejus, et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. In hac navigatione Dominus utramque unius ejusdemque suae personae naturam dignatur ostendere, dum is qui ut homo dormit in navi, furorem maris ut Deus verbo coercet. Porro, juxta allegoriam, mare sive stagnum quod cum suis transire desiderat, tenebrosus amarusque saeculi praesentis accipitur aestus. Navicula autem, quam ascendunt, nulla melius quam dominicae passionis intelligitur arbor. Cujus beneficio quique fideles adjuti, emensis mundi fluctibus, habitationem patriae coelestis quasi stabilitatem securi littoris obtinent. Quod autem ipse in unam naviculam cum discipulis Salvator ascendit, alibi quid significet aperit, cum, praenuntiato suae passionis resurrectionisque mysterio, mox dicebat ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget seipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me.

Navigantibus autem illis, obdormivit. Discipulis navigantibus Christus obdormivit, quia calcantibus saeculum fidelibus, futuri regni quietem animo meditantibus, et vel secundo Spiritus sancti flatu, vel proprii remigio conatu infidos mundi fastus certatim post terga jactantibus, tempus subito dominicae passionis advenit. Unde bene Marcus hoc imminente noctis tempore gestum fuisse perhibet, ut veri solis occubitus, non sola Domini dormitio, sed et ipsa decedentis lucis hora significet.

Et descendit procella venti in stagnum, et complebantur, et periclitabantur. Domino puppim crucis, qua somnum mortis carperet, ascendente, fluctus blasphemantium persecutorum daemonicis excitati procebis assurgunt. Quibus tamen non ipsius patientia

turbatur, sed discipulorum imbecillitas concutitur, trepidat, periclitatur.

Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Praeceptor, perimus. Suscitant Dominum discipuli, ne eo dormiente, fluctuum feritate dispereant, quia cujus mortem viderant, maximis votis resurrectionem quaerebant, ne si diutius ipse morte carnis sopiretur, eorum mens spiritali in perpetuum morte periret. Unde bene sequitur:

At ille surgens, increpavit ventum et tempestatem aquae, et cessavit, et facta est tranquillitas. Ventum quippe surgens increpavit, quia, resurrectione celebrata, diaboli superbiam stravit, dum per mortem destruxit eum qui habebat mortis imperium. Tempestatem quoque aquae surgens cessare fecit, quia vesanam Judaeorum rabiem, quae caput quatiens clamaverat: Si Filius Dei est, descendat nunc de cruce, et credimus ei, de sepulcro surgendo labefecit. Ubi juxta litteram notandum quod omnes creaturae sentiant Creatorem. Quibus enim increpatur et imperatur, sentiunt imperantem, non errore haereticorum, qui omnia putant animantia; sed majestate Conditoris.

Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Recte arguuntur qui praesente Christo timebant, cum utique qui ei adhaeserit perire non possit. Cui simile est quod post mortis somnum discipulis apparens, exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia iis qui viderant cum resurrexisse non crediderunt. Itemque dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam (Luc. XXIV)? Ac si per metaphoram navigii diceret: Nonne oportuit Christum soporari, undis navem in qua quiescebat hinc inde verrentibus, et ita sedatis extemplo tumidis gurgitum cumulis, divinitatis suae cunctis patefacere potentiam?

Qui timentes mirati sunt, dicentes ad invicem: Quis putas hic est, quia et ventis imperat et mari, et obediunt ei? Matthaeus ita scribit: Porro homines mirati sunt, dicentes, Qualis est, hic? etc. Non ergo discipuli, sed nautae et caeteri qui in navi erant mirabantur. Sin autem quis contentiose voluerit eos qui mirabantur fuisse discipulos, recte respondebimus homines appellatos qui necdum potentiam noverant Salvatoris. Et nos quoque singuli cum signo dominicae crucis imbuti saeculum relinquere disponimus, navem profecto cum Jesu conscendimus, stagnum transfretare conamur. Sed qui non dormitavit, neque obdormiet custodiens semper Israel (Psal. CXX), nobis tamen saepe navigantibus, quasi inter aequoris fremitus obdormit, quando crebrescente inter medios virtutum nisus, vel immundorum spirituum, vel hominum pravorum, vel ipso nostrarum cogitationum impetu, fidei splendor obtenebrescit, spei celsitudo contabescit, amoris flamma refrigescit. Verum inter hujusmodi procellas, ad illum necesse est gubernatorem curramus, illum seduli excitemus qui non serviat, sed imperet ventis. Mox tempestates compescet, refundet tranquillitatem, portum salutis indulgebit. Libet inter haec paucis discussa apostolici navigii varietate, qualiter bonos suum secretum juvet, malorumve permixtio turbet, intueri. Ecce enim, ut a perfectioribus inchoemus, post celebrata dominicae resurrectionis solemnia, septem electi discipuli navem piscaturi ascendunt, et quia non longe a terra perpetuae quietis, sed quasi cubitis ducentis aberant, hoc est, tantum mundo animum, quantum gemina dilectio poscebat apposuerant, quia se Petrus negotiis saecularibus exuerat, jam Dominum in littore mortalitatis stantem cernere, jam cum illo epulari, jam mane supernae lucis aspirante, mystico magnorum piscium numero sua retia impleta, nec tamen rupta suscipere, atque infimis saeculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut supra legitur, jubente Domino, retia laxat in capturam, pisciumque comprehendit multitudinem copiosam. Sed quia ipse fragilis adhuc

animi fuerat, ita ut Christo tremens diceret: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine (Luc. V), et retia tunc rupta sunt, et si non socii adjuvissent, naves etiam mersae subsiderent. Item in hoc loco discipuli cum Domino navem conscendunt, mare adeunt, sed quia intererat et Judas Iscariotes, et Dominus in puppi, quae sedes erat gubernanti, dormisse, et ventus pontusque deforis saevisse perhibentur. Nam et si multa illic discipulorum merita navigabant, tunc adhuc eam perfidia proditoris agitabat: et qui suis meritis firmi fuere, turbabantur alienis. Item Paulus cum fratribus Hierosolymam navigans, et diem Pentecosten ibi Spiritusque sancti gaudia celebrare festinans, recto cursu cuncta peragrat. Porro ab Hierosolymis Romam relegatus, quia cum infidelibus iter agit, mare furit, venti refragantur, imber imminet, frigora fatigant, astra obnubilant, terra negatur, triticum in mare jactatur, navis armamenta tolluntur, ipsa postremo navis arenis illisa dissolvitur, naturae quam non agnoscunt, terram, nando petunt. Et qui saeculi undas onerati cupiditatibus subierant, eodem adversante saeculo vix nudi evadunt. Juxta quod idem apostolus ait: Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem (I Cor. III).

Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quae est contra Galilaeam. Gerasa est urbs insignis Arabiae trans Jordanem, juncta monti Galaad, quam tenuit tribus Manasse, non longe a stagno Tiberiadis, in quod porci praecipitati sunt. Significat autem nationem gentium, quam post passionis somnum resurrectionisque suae gloriam, missis praedicatoribus, Salvator est visitare dignatus. Unde bene Gerasa, sive Gergesi (ut quidam legunt) colonum ejiciens, vel advena propinquans interpretatur. Videlicet insinuans quia gentium populus, et eum a quo nequiter incolebatur hostem suis de cordibus ejecerit, et qui erat longe factus sit prope in sanguine Christi.

Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat daemonium jam temporibus multis. Vir iste figuram populi gentilis accipit, qui multis temporibus, hoc est ab ipso paene mundi nascentis exordio, vexabatur furore dementi.

Et vestimento non induebatur. Quia integumentum naturae suae et virtutis amisit. Hoc enim fidei et charitatis indumento primi parentes nostri, postquam peccavere, nudati esse leguntur. Hac stola prima filius luxuriosus postquam poenitens ad patrem rediit induitur.

Neque in domo manebat, sed in monumentis. Quia in conscientia sua non requiescebat, sed in mortuis operibus, hoc est in peccatis, delectabatur. Quid enim sunt corpora perfidorum, nisi quaedam defunctorum sepulcra, in quibus non Dei habitat sermo, sed anima peccatis mortua recluditur?

Is ut vidit Jesum, procidit ante illum. Et exclamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi est, Jesu Fili Dei altissimi? Quanta Aarii vesania, Jesum creaturam et non Deum credere, quem Filium Dei altissimi daemones credunt et contremiscunt! Quae impietas Judaeorum eum dicere in principe daemoniorum eiecisse daemones, quem ipsa daemones fatentur nihil secum habere commune? Quin hoc ipsum quod tunc per daemones clamavere furorem, post in delubris idolorum dicere et confiteri non desinunt, Jesum videlicet esse Christum Filium Dei altissimi, nec se aliquid cum illo pacis aut societatis habere.

Obsecro te, ne me torqueas. Praecipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum. Hostis humanae salutis non exiguum sibi ducit esse tormentum, ab hominis laesione cessare; quoque hunc diutius possidere solebat, eo difficilius dimittere consentit. Unde studendum

summopere est ut et si quando, ut homines a diabolo superemur, mox ejus laqueos evitare satagamus, ne si tardius ejus juri resistatur, laboriosius quandoque pellatur.

Et vinciebatur catenis, et compedibus custoditus. Catenis et compedibus graves et durae leges significantur gentium, quibus et in eorum republica peccata cohibentur.

Et ruptis vinculis, agebatur a daemonio in deserto. Quia etiam ipsis transgressis legibus, ad ea scelera cupiditate ducebatur, quae jam vulgarem consuetudinem excederent.

Interrogavit autem illum Jesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio, quia intraverunt daemones multa in eum. Non velut inscius nomen inquit, sed ut confessa coram teste quam furens tolerabat [laborabat], virtus curantis gratior emicaret. Sed et nostri temporis sacerdotes, qui per exorcismi gratiam daemones ejicere norunt, solent dicere patientes non aliter valere curari nisi quantum sapere possunt omne quod ab immundis spiritibus visu, auditu, gustu, tactu, et alio quolibet corporis vel animi sensu, vigilantes dormientesve pertulerint, confitendo patenter exponant. Et maxime, quando vel viris in specie feminea, vel in virili habitu feminis apparentes, quos daemones Galli Dusios vocant, infando praeternaturale immanitate spiritus incorporei corporis humani concubitus petere se ac patrare confingunt. Et nomen daemonis, quo se censerit dixerit, et dejerandi modos, quibus amoris sui foedus alterutrum pepigerint, prodendos esse praecipiant. Quae mendacio simillima res, sed adeo vera, et plurimorum est attestazione notissima, ut quidam vicinus mihi presbyter retulerit se quamdam sanctimoniam feminam a daemonio curare coepisse, sed quandiu res latebat, nihil apud eam proficere potuisse. Confesso autem quo

molestabatur phantasmate, mox et ipsum orationibus caeterisque quae oportebat purificationum generibus effugasse, et ejusdem feminae corpus ab ulceribus, quae daemonis tactu contraxerat, medicinali studio adjuncto sale benedicto curasse. Haec contra fraudes daemonum paucis explicare curavi, ut quam non frustra Dominus nomen ejus quem expulsurus erat spiritus interrogaret, intelligas. Quod vero daemona multa hominem intrasse memorantur, significat populum gentium non uni cuilibet, sed innumeris ac diversis idololatriae cultibus esse mancipatum. Cui contra scriptum est, quod multitudinis credentium erat cor et anima una (Act. IV). Unde bene in Babylonia linguarum unitas scissa, in Hierosolyma est linguarum varietas adunata; et illa confusio, haec visio pacis interpretatur: quia videlicet electos in plerisque linguis et gentibus una fides ac pietas pacificando confirmat, reprobos autem plures sectae quam linguae dissociando confundunt.

Et rogabant eum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Sciebant daemones, aliquando futurum ut per Domini adventum mitterentur in abyssum, non ipsi futura praedivinantes, sed prophetarum de se dicta recolentes, ideoque Domini adventus, quam mirabantur gloriam, ad suam arbitrabantur tendere perniciem.

Erat autem ibi grex multorum porcorum, pascentium in monte: et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi: et permisit illis. Ideo permisit quod petebant daemonibus, ut per interfectionem porcorum hominibus salutis occasio praeberetur. Pastores enim ista cernentes, statim nuntiant civitati. Erubescat Manichaeus. Si de eadem substantia et ex eodem auctore hominum bestiarumque sunt animae, quo modo ob unius hominis salutem duo millia porcorum suffocantur? In quorum tamen interitu, figuraliter homines immundi, vocis et rationis expertes, indicantur, qui in monte superbiae pascentes, lutulentis oblectantur in actibus. Talibus enim

per cultus idolorum possunt daemona dominari. Nam nisi quis porci more vixerit, nunquam accipiet in eum diabolus potestatem, aut ad probandum tantum, non autem et ad perdendum, accipiet.

Exierunt ergo daemona ab homine, et intraverunt in porcos, et impetu abiit grex per praeceps in stagnum, et suffocatus est. Significat quod jam clarificata Ecclesia, et liberato populo gentium a dominatione daemoniorum, in abditis agunt sacrilegos ritus suos qui Christo credere noluerunt, caeca et profunda curiositate submersi. Et notandum quod spiritus immundi nec in porcos irent, nisi hoc illis benignus ipse Salvator petentibus, quos certe in abyssum posset relegare, concederet: rem necessariam docere nos volens, ut scilicet noverimus eos, multo minus sua potestate posse nocere hominibus, qui nec pecoribus qualibetcumque potuerunt. Hanc autem potestatem Deus bonus occulta justitia nobis dare potest, injustam non potest.

Quod ut viderunt factum, qui pascebant fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et in villas. Quod pastores porcorum fugientes ista nuntiaverunt, significat quosdam etiam primates impiorum, quanquam Christianam legem fugiant, potentiam tamen ejus per gentes, stupendo et mirando praedicare.

Qui venerunt ad Jesum, et invenerunt hominem sedentem a quo daemona exierant, vestitum, ac sana mente, ad pedes ejus, et timuerunt, etc. Significat multitudinem vetusta suavitate delectatam honorare quidem, sed nolle pati Christianam legem, dum dicunt quod eam implere non possint, admirantes tamen fidelem populum a pristina perdita conversatione sanatum. Sedere namque ad pedes Domini est, rationali quempiam mentis examine subnixum vestigia Salvatoris, quae sequatur, intueri. Vestitum resumere, est virtutum studiis, quae deceptus amiserat, ornari.

Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum, ut discederet ab illis, quia timore magno tenebantur. Conscii fragilitatis suae Geraseni, praesentia se Domini judicabant indignos, non capientes Dei verbum, nec infirma adhuc mente pondus sapientiae sustinere valentes. Quod et Petro ipsi, viso piscium miraculo, contigisse legitur, et vidua Saraptana beati Eliae, cujus se sensit hospitio benedici, nihilominus se putavit praesentia gravari. Quid mihi et tibi, inquit, vir Dei? ingressus es ad me, ut memorarentur iniquitates meae, et occideres filium meum (III Reg. XVII)?

Ipsae autem ascendens navem, reversus est. Dixerat supra, Dominum relictis navem ascendisse parentibus, compressisque una cum vento fluctibus, egressum mox occurrentem sibi curasse daemonicum. Quo significare docuimus, eum relictis Judaeae populis, ex qua carnis duxit originem, transacta suae passionis tempestate, gentium procurasse salutem. His ita gestis patriam revertitur, quia caecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret: et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. XI). Ascendit autem in navem, sed neque ipse somno premitur, neque navis procella pulsatur, quia Christus surgens a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. VI). Cujus tamen tropaeum passionis resurrectionisque gloria credituris Judaeae tribubus intimabitur, et cum praedicator mortis suae, quo mortem vicit vexillo, credi ab Hebraeis coeperit, quasi repetita, in qua dormierat, navi patriam regredietur.

Et rogabat illum vir, a quo daemonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens: Redi domum tuam, et narra quanta tibi fecerit Deus. Haec ex illa Apostoli sententia recte possunt intelligi, cum ait: Dissolvi et esse cum Christo, multo magis optimum: manere in carne, necessarium propter vos (Philip. I). Ut sic quisque intelligat post remissionem peccatorum redeundum esse sibi in conscientiam bonam, et serviendum Evangelio,

propter aliorum etiam salutem, ut deinde cum Christo requiescat, ne cum praepropere jam vult esse cum Christo, negligat ministerium praedicationis fraternae redemptioni accommodatum. Quod vero Matthaeus duos dicit a daemonum legione curatos, Marcus autem et Lucas unum commemorant, intelligas unum eorum fuisse personae alicujus clarioris et famosioris, quem regio illa maxime dolebat, et pro cujus salute plurimum satagebat. Hoc volentes significare duo evangelistae solum commemorandum judicaverunt, de quo facti hujus fama latius praeclariusque flagraverat. Sed et allegoriae summa concordat, quia sicut unus a daemonio possessus Judaeorum, sic et duo gentilis populi typum non inconvenienter expriment. Nam cum tres filios Noe generaverit, unius solum familia in possessionem ascita est Dei: ex duobus reliquis diversarum nationum, quae idolis manciparentur, procreati sunt populi.

Factum est autem, cum redisset Jesus, excepit illum turba. Erant enim omnes exspectantes eum. Et superius dixi quod in fine saeculi Dominus sit ad Judaeos clementer rediturus, atque ab eis per fidei confessionem libenter excipiendus. Nam quod erant omnes exspectantes eum, hoc est nimirum, quod eidem synagogae per prophetam loquitur: Dies multos exspectabis me, et non fornicaberis, et non eris subdita vire (Ose. III). Nunc enim Christo non subdita, exspectatione longissima sponsi sui prioris, hoc est Domini Christi, quandoque per gratiam venturi praestolatur amplexum.

Et ecce, venit vir cui nomen erat Jairus, et ipse princeps Synagogae erat. Priori lectioni, qua de abjectione Synagogae fideque Ecclesiae, atque iterum instauratione Synagogae sumus interpretati, consequenter archisynagogi filia moriens subjungitur, quam dum suscitare properat Dominus, praeoccupat illa haemorrhoea mulier, praecepit sanitatem, fitque ut

praeveniens prior salute potiatur. Aethiopia enim praeveniet manus ejus Deo (Psal. LXVII). Et cum intraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus fiet. Princeps itaque Synagogae nullus melius quam ipse Moyses intelligitur. Unde bene Jairus, id est, illuminans, sive illuminatus vocatur, quia qui accipit verba vitae dare nobis, et per haec caeteros illuminat, et ipse a Spiritu sancto, quo vitalia monita scribere vel docere possit, illuminatur.

Et cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum ejus. Si caput Christi Deus, pedes consequenter incarnatio, qua terram nostrae mortalitatis tetigit, accipiendi sunt. Cecidit igitur archisynagogus ad pedes Jesu, quia legislator cum tota patrum progenie Christum in carne apparentem longe sibi dignitatis gloria praeferendum esse cognovit, illud Apostoli sedula devotione protestans: Quia quod infirmum est Dei, fortius est hominibus (I Cor. I). Rogavit eum intrare in domum suam, quia continuis gaudiorum votis ejus videre desiderabat adventum. Anima autem mea (inquit Propheta) exsultabit in Domino, et delectabitur super Jesu ejus. Omnia ossa mea dicent, Domine, quis similis tibi (Psalm. XXXIV)? Et hoc est ad pedes Jesu cadere, eum super omnes singulariter magnum pia fide fateri.

Quia filia unica erat illi, fere annorum duodecim, et haec moriebatur. Ipsa Synagoga, quae sola legali institutione composita, quasi unica Moysi nata erat, quasi duodecimo aetatis anno, hoc est, tempore pubertatis appropinquante moriebatur; quia nobiliter a prophetis educata, postquam ad intelligibiles annos pervenerat, postquam spiritales Deo fructus gignere debebat, subito errorum languore consternata, spiritualis vitae vias ingredi desperabiliter omisit. Et si non a Christo succurreretur, horrendam per omnia corruiisset in mortem.

Et contigit, dum iret, a turba comprimebatur. Ad puellam pergens sanandam Dominus, a turba comprimitur, quia genti Judaeae salutaria monita praebens, quibus aegram vitiis ejus conscientiam erigeret, noxia carnalium populorum est consuetudine gravatus.

Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis annis duodecim. Mulier sanguine fluens Ecclesia est ex gentibus congregata, quae ingenito carnalium delectationum polluta fluxu, atque a coetu jam fuerat segregata fidelium. Sed dum Verbum Dei Judaeam salvare decerneret, paratam jam promissamque aliis praeripuit spe certa salutem. Notandumque quod et archisynagogi duodenis sit filia, et mulier haec ab annis duodecim sanguine fluxerit, hoc est eodem quo haec nata sit tempore illa coeperat infirmari. Una enim paene eademque saeculi hujus aetate, et Synagoga in patriarchis nasci, et gentilium natio per orbem coepit idololatriae sanie foedari. Nam et gemine fluxus sanguinis, hoc est, et super idololatriae prostitutione, et super his quae carnis ac sanguinis oblectatione patrantur, potest intelligi. Unde pulchre sacra refert historia, tempore quo David adhuc puer Goliath gigantem stravit, Philisthiim in finibus Dommim, id est sanguinum, fuisse castrametatos. Quia videlicet Dominus ad debellandum mundi principem, humilis apparens, non modo operibus infructuosis, sed et religioni spurcissimae deditos gentilium populos invenit. Ergo quandiu Synagoga viguit, laboravit Ecclesia. Defectus illius hujus est virtus, quia illorum delicto salus gentibus.

Quae in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari. Medicos sive falsos theologos, sive philosophos, legumque doctores saecularium, qui multa de virtutibus vitiisque subtilissime disserentes, utilia se videndi credendique instituta mortalibus dare promittebant, seu certe ipsos spiritus

immundos significat qui velut hominibus consulendo, se jam pro Deo colendos ingerebant. Quibus vicissim audiendis, gentilitas quanto magis naturalis industriae vires expenderat, tanto minus potuit ab iniquitatis suae sorde curari. Unde bene Marcus de hac muliere scribens, ait: Et fuerat multa perpessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat. Sed haec, ubi populum Judaeorum aegrotare, verumque de coelo cognovit adesse medicum, coepit et ipsa languoris sui sperare pariter et quaeritare remedium.

Accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus, et confestim stetit fluxus sanguinis ejus. Accedit et Dominum tangit Ecclesia, quae ei per fidei veritatem appropinquat. Accedit autem retro, sive juxta id quod ipse ait: Si quis mihi ministrat, me sequatur (Joan. XII); et alibi praecipitur: Post Dominum Deum tuum ambulabis; sive quia presentem in carne Dominum non videns, peractis temporariae dispensationis sacramentis, ejus jam per fidem coepit vestigia subsequi. Tangit autem fimbriam vestimenti, et undam restringit sanguinis, quia beatus et vere mundandus, qui vel extremam verbi partem fidei manu contigerit. Nam rarus valde, qui ejus vel in pectore recumbere, vel caput mereatur pistica nardo perungere, cum et ille magnus fuerit qui se indignum ducebat ejus calceamenta portare; magna et illa quae ungere pedes ejus, et capillis suis tergere promeruit.

Et ait Jesus: Quis est qui me tetigit? Non ut ipse quae nesciat doceatur, sed ut virtus fidei, quam noverat, imo quam ipse dederat, in muliere declaretur, interrogat.

Negantibus autem omnibus, dixit Petrus et qui cum illo erant: Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis, Quis me tetigit? Quem turbae passim comitantes comprimunt, una credula mulier Dominum tangit. Quia qui diversis inordinate glomerantium haeresibus affligitur,

solo catholicae Ecclesiae fideliter corde quaeritur. Nam sicut quidam videntes non vident, et audientes non audiunt, ita etiam tangentes non tangunt, qui non fideliter Christum tangunt. Unde cuidam amanti quidem, sed nondum plene credenti dicit: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum (Joan. XX); aperte docens quid sit eum veraciter tangere, Patri scilicet aequalem credere.

Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis. Nam ego novi virtutem de me exisse, etc. Dicat Pelagius, si placet, se suo conanime salvari. Dicamus autem nos, quia vana salus hominis, in Deo faciemus virtutem. Nam et ipse virtutem, quae propitiatur omnibus iniquitatibus nostris, et sanet omnes languores nostros, non ex nobis ipsis, sed de se novit exire. Non ergo latet eum qui fimbriam tetigerit, id est, incarnationis mysteria, donec ad majora capienda perveniat, perfecte amando crediderit.

At ipse dixit illi: Filia, fides tua te salvam fecit; vade in pace. Ideo filia, quia fides tua te salvam fecit. Nec dixit, fides tua te salvam factura est, sed salvam fecit. In eo enim, quod credidisti, jam salva facta es.

Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogae, dicens ei: quia mortua est filia tua, noli vexare illum. Salvata a profluvio sanguinis muliere, mox filia principis mortua nuntiatur, quia dum Ecclesia a vitiorum labe mundata, et ob fidei meritum filia est cognominata, continuo synagoga perfidiae simul invidiaeque lege soluta est. Perfidiae quidem, quia in Christo credere noluit; invidiae vero, quia Ecclesiam credidisse doluit. Scriptum est enim in actibus Apostolorum: Sequenti autem Sabbato, paene universa civitas convenit audire verbum Domini. Videntes autem turbas Judaei repleti sunt zelo, et contradicebant his, quae a Paulo dicebantur, maledicentes viam coram multitudine (Act. XIII).

Noli vexare illum, per eos hodieque dicitur, qui adeo destitutum synagogae statum vident, ut restaurari posse non credant, ideoque pro resuscitatione illius supplicandum esse non aestiment. Sed quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum (Luc. XVIII). Unde sequitur:

Jesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellae: Noli timere. Crede tantum, et salva erit. Pater puellae, coetus doctorum legis accipitur, de quo Dominus ait: Super cathedram Moysi sederunt scribae et pharisaei (Matth. XXIII). Qui si credere ipse voluerit, etiam subjecta ei synagoga salva erit.

Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, Jacobum et Joannem, et patrem et matrem puellae. Supra publice viduae filius suscitatur, hic removentur plures arbitri. Puto ergo, quod in eo quoque pietas ibi Domini declaretur, quia vidua mater unici non patiebatur moras, et ideo, ne amplius afficeretur, maturitas additur. Est etiam forma sapientiae, in viduae filio cito Ecclesiam credituram, in archisynagogi filia credituros quidem Judaeos, sed ex pluribus pauciores.

Flebant autem omnes, et plangebant illam. Nunquid possunt (inquit) filii sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt. Igitur synagoga, quia sponsi laetitiam, qua vivere posset, amisit, quasi inter plangentes mortua jacens, ne hoc quidem ipsum, quare plangatur, intelligit.

At ille dixit: Nolite flere. Non est mortua, sed dormit. Hominibus mortua, qui suscitare nequiverant, Deo dormiebat, in cujus ditone et anima recepta vivebat, et caro resuscitanda quiescebat. Unde mos Christianus obtinuit, ut mortui, qui resurrecturi esse non dubitantur,

dormientes vocentur, sicut Apostolus: Nolumus (inquit) vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et caeteri, qui spem non habent (I Thess. IV). Sed et in parte allegoriae, cum anima, quae peccaverit, ipsa moriatur, tamen ea, quae suscitari Christo meruerit, nobis quidem mortua fuisse, sed ei obdormisse dici potest.

Et deridebant eum, scientes, quia mortua esset. Quia verbum resuscitantis deridere quam credere malebant, merito foras excluduntur, indigni qui miraculum resurgentis viderent.

Ipsae autem tenens manum ejus, clamavit dicens: Puella, surge. In Marco scriptum est: Ait illi: Tabitha cumi, quod est interpretatum, Puella, tibi dico surge; et confestim surrexit (Act. IX). Ubi diligens lector inquirat, quare verax Evangelista dictum Salvatoris exponens, interposuerit de suo, tibi dico, cum in Syro sermone quem posuit, non plus sit dictum, quam Puella, surge. Tenens ergo manum puellae Jesus, sanavit eam, quia nisi prius mundatae fuerint manus Judaeorum, quae sanguine plenae sunt, synagoga eorum mortua non consurgit.

Et reversus est spiritus ejus, et surrexit continuo. Marcus ita dicit: Et confestim surrexit puella, et ambulavit. Et spiritualiter insinuans, quia quisquis a morte animae Christo sibi manum confortante resipiscit, non modo a sordibus exurgere vitiorum, sed bonis continuo proficere debet operibus.

Et jussit illi dari manducare. Ad testimonium quidem vitae resuscitatam manducare praecepit, ut non phantasma, sed veritas crederetur. Sed et si quis a spiritali morte surrexit, coelesti necesse est mox pane satiatur, et divini scilicet verbi, et sacrosancti altari particeps effectus. Nam juxta moralem intellectum, tres illi mortui, quos Salvator in corporibus suscitavit, tria

genera resurrectionis animarum significant. Siquidem nonnulli consensum malae delectationi praebendo, latente tantum cogitatione peccati, sibi mortem consciscunt. Sed tales vivificare significans Salvator, suscitavit filiam archisynagogi nondum foras elatam, sed in domo mortuam, quasi vitium secreto in corde tegentem. Alii non solum noxiae delectationi consentiendo, sed et ipsum malum, quo delectantur agendo, mortuum suum quasi extra portas efferunt. Et hoc se poeniteant resuscitare demonstrans, suscitavit juvenem filium viduae extra portas elatum, et reddidit matri suae. Quia resipiscentem a peccati tenebris animam, unitati restituit Ecclesiae, sicut et supra docuimus. Quidam vero non solum cogitando, vel faciendo illicita, sed et ipsa peccandi consuetudine, se quasi sepeliendo corrumpunt. Verum nec ad hos erigendos minor fit virtus et gratia Salvatoris, si tamen adsint cogitationes sollicitae, quae super eorum salute velut devotae Christo sorores invigilent. Nam ad hoc intimandum resuscitavit Lazarum quatuor dies jam in monumento habentem, et sorore attestante jam fetentem. Quia pessima noxios actus solet fama comitari. Notandum autem quod quanto gravior animae mors ingruerit, tanto acrior necesse est, ut resurgere mereatur, poenitentis fervor insistat. Quod occulte volens ostendere Dominus, jacentem in conclavi mortuam, modesta lenique voce resuscitat, dicens: Puella, surge. Quam et ob facilitatem resuscitandi, jam mortuam fuisse negaverat. Delatum autem foras juvenem, pluribus, ut reviviscere debeat, dictis corroborat, cum ait: Juvenis, tibi dico, surge. Quatriduanus vero mortuus, ut longa prementis sepulcri claustra deponere posset, fremuit spiritu Jesus, turbavit seipsum, lacrymas fudit, rursum fremuit, ac magna voce clamavit: Lazare, veni foras (Joan. XI). Et sic tandem, qui erat desperatus, discusso tenebrarum pondere, vitae lucique redditur. Sed et hoc notandum, quod quia publica noxa, publico eget remedio, levia autem peccata leviori et secreta queunt poenitentia deleri, puella in domo

jacens, paucis arbitris exsurgit, eisdemque ne miraculum vulgarent indicitur

Et stupuerunt, inquit, parentes ejus, quibus praecepit, ne alicui dicerent, quod factum erat. Juvenis extra portam, turba multa comitante atque intuente suscitatur. Lazarus de monumento vocatus, in tantum populis innotuit, ut ob eorum, qui videre testimonium, plurimae domino turbae cum palmis occurrerent, et multi propter illum abirent ex Judaeis, et crederent in Jesum. Quartum vero mortuum dominus, nuntiante discipulo, agnoscit; sed quia, qui pro ejus ereptione Dominum precarentur, vivi defuerant: Dimitte (inquit) ut mortui sepeliant mortuos suos (Matth. XIII); id est, mali malos noxiis laudibus gravent, et quia non adest justus, qui corripiat in misericordia, oleum peccatoris impinguet caput eorum.

CAPUT IX.

Convocatis autem Jesus duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia daemona, et ut languores curarent. Et misit illos praedicare regnum Dei, et sanare infirmos. Concessa primum potestate signorum, misit praedicare regnum Dei ut promissorum magnitudini attestaretur etiam magnitudo factorum, fidemque verbis daret virtus ostensa, et nova facerent, qui nova praedicarent. Unde nunc quoque, cum fidelium numerositas excrevit, intra sanctam Ecclesiam multi sunt, qui vitam virtutum tenent, et signa virtutum non habent. Quia frustra miraculum foris ostenditur, si deest quod intus operetur. Nam, juxta magistri gentium vocem, linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus.

Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Solet quaeri, quomodo Matthaeus et Lucas commemoraverint, dixisse Dominum discipulis, ut

nec virgam ferrent, cum dicat Marcus, et praecepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum. Quod ita solvitur, ut intelligamus sub alia significatione dictam virgam, quae secundum Marcum ferenda est, et sub alia illam, quae secundum Matthaeum et Lucam non est ferenda. Sicut sub alia significatione intelligitur tentatio, de qua dictum est: Deus neminem tentat, et sub alia, de qua dictum est: Tentat [perimit tentationem a daemone, mundo et carne] vos Dominus Deus vester, ut sciat, si diligitis eum. Illa seductionis est, haec probationis. Utrumque ergo accipiendum est a Domino apostolis dictum, et ut nec virgam ferrent, et ut non nisi virgam ferrent. Cum enim secundum Matthaeum diceret eis: Nolite possidere aurum neque argentum (Matth. X), et caetera, continuo subiecit: Dignus est enim operarius cibo suo (Ibid). Unde satis ostendit, cur eos haec possidere ac ferre noluerit. Non quo necessaria non sint sustentationi hujus vitae, sed quia sic eos mittebat ut eis haec deberi monstraret ab illis quibus Evangelium credentibus annuntiarent. Claret autem haec, non ita praecepisse Dominum, tanquam Evangelistae vivere aliunde non debeant, quam eis praebentibus, quibus annuntiant Evangelium. Alioquin contra hoc praeceptum fecit Apostolus, qui victum de manuum suarum laboribus transigebat, ne cuiquam gravis esset, sed potestatem dedisse, in qua scirent, sibi ista deberi. Cum autem a domino aliquid imperatur, nisi fiat, inobedientiae culpa est. Cum autem potestas datur, licet cuique non uti, et tanquam de suo jure cedere. Hoc ergo ordinans Dominus, quod eum ordinasse dicit Apostolus, iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, illa apostolis loquebatur, ut securi non possiderent, neque portarent huic vitae necessaria, nec magna, nec minima. Ideo posuit, Nec virgam, ostendens a fidelibus suis, omnia deberi ministris suis, nulla superflua requirentibus. Ac per hoc addendo: Dignus est enim operarius cibo suo (Matth. X), prorsus aperuit et illustravit, unde haec omnia loqueretur. Hanc ergo potestatem virgae nomine significavit, cum dicit, ne

quid tollerent in via, nisi virgam tantum. Ut intelligatur, quia per potestatem a Domino acceptam, quae virgae nomine significata est, etiam quae non portantur, non deerunt. Hoc et de duabus tunicis intelligendum est, ne quisquam eorum, praeter eam, quam esset indutus, aliam portandam putaret, sollicitus ne opus esset, cum ex illa potestate posset accipere. Quod vero secundum Marcum non portari vel haberi duas tunicas, sed expressius indui prohibet, dicens: Et ne induerentur duabus tunicis (Marc. VI): quid eos monet, nisi non dupliciter, sed simpliciter ambulare? Aliter. In duabus tunicis, vident mihi duplex ostendere vestimentum. Non quod in locis Scythiae et glaciali nive rigentibus una quis tunica debeat esse contentus, sed quod in tunica, vestimentum intelligamus, ne alio vestiti, aliud nobis futurorum timore servemus.

Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. Dat constantiae generale mandatum, ut hospitalis necessitudinis jura custodiant, alienum a praedicatore regni coelestis astruens cursitare per domos, et inviolabilis hospitii jura mutare. Nec otiose secundum Matthaeum domus, quam ingrediantur apostoli legenda decernitur, ut mutandi hospitii necessitudinisque violandae causa non suppetat.

Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Pulvis excutitur de pedibus in testimonium laboris sui, quod ingressi sint in civitatem, et praedicatio apostolica ad illos usque pervenerit. Sive excutitur pulvis, ut nihil ab eis accipiant, ne ad victum quidem necessarium, qui Evangelium spreverint. Allegorice autem, qui verbo humiliter intendunt, si quibus, ut homines terrenae levitatis naevis obscurantur, per ea mox, quae recipiunt Evangelicae praedicationis vestigia, purgantur. Qui vero perfidia, vel negligentia, vel etiam studio contemnunt, horum vitanda communio, fugienda synagoga censetur, excutiendus pedum pulvis, ne gestis

manibus et pulveri comparandis, mentis castae vestigium polluatur.

Egressi autem circumibant per castella, evangelizantes et curantes ubique. Quid evangelizarent, vel quomodo curarent Apostoli, Marcus exponit plenius. Praedicabant, inquit, ut poenitentiam agerent, et ungebant oleo multos aegrotos, et sanabant. Dicit et Jacobus: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super ipsum ungentes eum oleo, in nomine Domini, et si in peccatis sit, dimittentur ei (Marc. VI). Unde patet ab ipsis apostolis hunc sanctae Ecclesiae morem esse contraditum, ut pontificali benedictione consecrato oleo, perungantur aegroti. Praedicabant autem, ut poenitentiam agerent; et supra, Misit illos, inquit, evangelizare regnum Dei (I Cor. I). Quia videlicet utrumque, juxta Joannis Baptistae, vel ipsius Salvatoris exemplum praedicabant: Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum coelorum (Matth. III). Regni enim coelorum januis propinquare est, de his quinque, quibus ab eo discesserat, poenitere.

Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quae fiebant ab eo et haesitabat, eo quod diceretur a quibusdam, quia Joannes surrexit a mortuis. Quanta Judaeorum invidia, qui contra dominum malitiae furor exstiterit ex omnibus paene locis Evangelii docemur. Ecce Joannem, de quo dictum est, quia signum fecit nullum, a mortuis surgere potuisse, nullo attestante credebant; Jesum autem virum approbatum a Deo virtutibus et signis, cujus mortem elementa tremuerunt, resurrectionem vero atque ascensionem angeli, apostoli, viri, ac feminae certatim praedicabant, non resurrexisse, sed furtim fuisse ablatum credere maluerunt. Nec repugnare putandum est, quod Lucas perhibet Herodem haesitasse, eo quod diceretur a quibusdam, quia Joannes surrexit a mortuis: cum Matthaeus Marcusque referant, ipsum Herodem audita fama Jesu dixisse pueris suis, Hic est Joannes

Baptista, ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in eo (Matth. XIV); sed intelligendum post hanc haesitationem eum confirmasse in animo suo, quod ab aliis dicebatur.

Et ait Herodes: Joannem ego decollavi. Quis autem est iste, de quo audio ego talia? Et quaerebat videre eum. Haec verba sunt haesitantis Herodis, de quibus supra memoratur. Quia eum quem fama magnum comperit etiam videre desiderat, si forte, an ipse sit Joannes, agnoscere possit. Cujus alii ordinem causamque decollationis, quoniam Evangelistae plenissime describunt, Lucas more suo commemorare potius ob statum temporis intimandum, quae abunde dicta videret, quam replicare curavit. Verum quia decollationis Joannis mentio est, notandum, quod idem Joannes et Dominus suum quisque statum et tempore nativitatis, et passionis ordine declarant. Nam Joannes capite minutus, dominus est in cruce sublimatus. Joannes cum minui inciperent dies, Dominus cum crescere, natus. Ut etiam per haec appareret, quid sit, illum oportet crescere, me autem minui (Joan. III), hoc est, illum qui propheta putabatur, Christum oportet agnosci: et me, qui Christus aestimabar, quod ejus sim praecursor, intelligi.

Et reversi apostoli, narraverunt illi quaecunque fecerunt. Non solum, quae ipsi fecerunt et docuerunt apostoli, Domino narrant, sed etiam quae Joannes eis in docendo occupatis sit passus, vel Christum, vel ejusdem Joannis discipuli ei renuntiant, sicut Matthaeus insinuat. Unde quod sequitur:

Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida. Non timore mortis egit, ut quidam arbitrantur, sed parcens inimicis suis, ne homicidio homicidium jungerent, simul et opportunum suae passionis tempus exspectans, nam plusquam anni spatio Joannis et Domini passiones distare, qui diligenter

Evangelia legerit, inveniet. Siquidem miraculum panum Dominus, tribus consentientibus evangelistis, post decollationem Joannis implevit. Quod Joannes miraculum descripturus praemisit esse proximum Pascha diem festum Judaeorum, et post haec, ad diem festum eorum Scenopegiae Jesum dicit ascendisse. Ubi docentem in templo quaerebant, inquit, eum apprehendere; et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus (Joan. VII); ac deinde proximi Paschae tempore crucis consummasse tropaeum. Quod occiso Joanne, tempus exspectans, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida: mystice docens quia derelicta Judaea, quae prophetiae sibi non credendo caput abstulerat, in deserto Ecclesiae, quae virum non habebat, verbi esset pabula largiturus. Unde pulchre Bethsaida domus fructuum interpretatur. Ipsa est enim, de qua Isaias ait: Laetabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, et florebit quasi liliolum (Isa. XXXV); et paulo post: Ipsi videbunt gloriam Domini, et decorem Dei nostri (Ibid). Est autem Bethsaida in Galilaea civitas Andreae et Petri et Philippi apostolorum, prope stagnum Gennesareth, ut in locorum libris invenimus.

Quod cum cognovissent turbae, secutae sunt illum. Et excepit illos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. Tentat Dominus fidem turbarum, et probatam digno praemio recompensat. Petendo enim solitudinem, an sequi curent explorat. Illae sequendo, et non in jumentis vehiculisve diversis, sed ut alii produnt Evangelistae, proprio labore pedum iter arripiendo deserti, quantam salutis suae curam gerant, ostendunt. Rursum ipse, ut potens piusque salvator ac medicus excipiendo fatigatos, docendo inscios, sanando aegrotos, reficiendo jejunos, quantum devotione credentium delectetur, insinuat. Juxta vero leges allegoriae, petentem deserta gentium Christum multae fidelium catervae relictis moenibus priscae conversationis, neglectoque variorum dogmatum munimine sequuntur. Et

qui prius notus in Judaea Deus, postquam dentes Judaeorum arma et sagittae, et lingua eorum machaera acuta contra illum facta est. Exaltare, inquit, super coelos Deus, et super omnem terram gloria tua (Psal. LVI).

Dies autem coeperat declinare, et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque quae circa sunt, divertant et inveniant escas. Die declinata turbas Salvator reficit, quia vel fine saeculorum propinquante, vel cum Sol justitiae pro nobis occubuit, a diutina spiritalis inediae sumus tabe salvati.

Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. Provocat apostolos ad fractionem panis, ut illis se non habere testantibus magnitudo signi notior fiat, simul insinuans quia per eos quotidie jejuna nostra sunt corda pascenda. Quid enim agit Petrus, cum per Epistolas loquitur, nisi ut verbi pabulo corda nostra male jejuna satientur? Quid Paulus, quid Joannes per Epistolas loquentes operantur, nisi ut mentes nostrae coelestia alimenta percipiant, et inediae suae fastidium, quo moriebantur, vincant?

At illi dixerunt: Non sunt nobis plusquam quinque panes, et duo pisces. Nondum erant apostolis plusquam quinque panes Mosaicae legis, et duo pisces utriusque Testamenti, quae diutius abdito mysteriorum latentium, quasi undis abyssi tegebantur atque alebantur occulta. Bene autem juxta Evangelium Joannis, panes, qui legem designant, hordeacei fuisse referuntur, qui jumentorum maxime rusticorumque est cibus servorum: quia incipientibus necdumque perfectis auditoribus asperiora et quasi grossiora sunt committenda praecepta. Animalis enim homo non percipit ea quae sunt spiritus Dei (I Cor. II). Atque ideo Dominus pro suis cuique viribus dona tribuens, semperque ad perfectiora provocans, primo quinque panibus quinque millia, secundo septem panibus quatuor hominum millia reficit. Tertio, discipulis suae

carnis et sanguinis mysterium credit. Ad ultimum magno munere dat electis, ut edant et bibant super mensam suam in regno.

Erant autem fere viri quinque millia. Quia quinque sunt exterioris hominis sensus, quinque millia viri Dominum secuti designant eos, qui in saeculari adhuc habitu positi, exterioribus quae possident bene uti noverunt. Qui recte quinque panibus aluntur, quia tales necesse est legalibus adhuc praeceptis institui. Nam qui mundo ad integrum renuntiant, et quatuor sunt millia, et septem panibus refecti, hoc est, et evangelica refectione sublimes, et spiritali sunt gratia docti. Cujus significandae distantiae causa mystice reor in introitu quidem tabernaculi quinque columnas deauratas, ante oraculum vero, id est, Sancta sanctorum, quatuor fieri jussas. Quia videlicet incipientes per legem castigantur, ne peccent, perfecti autem per gratiam, ut devotius Deo vivant, admonentur.

Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos, et ita fecerunt. Diversi convivantium discubitus diversos per orbem conventus Ecclesiarum, quae unam catholicam faciunt, designant. Qui bene non solum quinquageni, sed, attestante Marco, etiam centeni discubuerunt. Nam quia quinquagesimus poenitentiae psalmus est, centenarius autem numerus de laeva transit in dexteram, quinquageni ad convivium Domini discumbunt, qui adhuc in poenitentia commissorum positi verbi auditum percipiunt. Centeni autem, qui jam praesumpta veniae spe, de solo vitae aeternae desiderio suspirant.

Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in coelum, et benedixit illis, et fregit, et distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. Turbis esurientibus, Salvator non nova creat cibaria, sed acceptis his quae habuerunt discipuli, benedicit, quia

veniens in carne, non alia quam praedicta sunt praedicat, sed prophetiae dicta mysteriis gratiae gravida demonstrat. Respicit in coelum, ut illuc dirigendam mentis aciem, ibi lucem scientiae doceat esse quaerendam. Frangit, et ante turbas ponenda distribuit discipulis, quia clausa legis et prophetiae sacramenta eis qui per mundum praedicent patefacit.

Et sublatum est quod superfluit illis fragmentorum cophini duodecim. Quod turbis superest, a discipulis sustollitur, quia sacratiora mysteria, quae a rudibus capi nequeunt, non negligenter omittenda, sed sunt inquirenda perfectis. Nam per cophinos duodecim, apostoli, et per apostolos omnes sequentium doctorum chori figurantur, foris quidem hominibus despecti, sed intus salutaris cibi reliquiis ad alenda humilium corda cumulati. Constat enim cophinis opera servilia geri solere, sed ipse cophinos panum fragmentis implevit, qui infirma hujus mundi, ut fortia confunderet, elegit.

Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli. Aderant discipuli Domino, et sequebantur illum in via, ut Marcus indicat, sed ipse Patrem solus oravit, quia possunt sancti Domino fidei amorisque societate conjungi; discretum eum a caeteris mortalibus divinae gloria majestatis intueri, viam quoque quam versatus in carne docuit, passibus humilitatis insequi: sed incomprehensibilia paternae dispositionis arcana solus novit Filius penetrare. Nusquam enim (ni fallor) cum discipulis orasse reperitur, ubique solus obsecrat, quia Dei consilium humana vota non capiunt, nec quisquam potest interiorum particeps esse cum Christo.

Et interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbae? At illi responderunt, et dixerunt, Joannem Baptistam: alii autem Eliam, alii, quia propheta unus de prioribus surrexit. Pulchre Dominus fidem discipulorum exploraturus, prius turbarumque sententiam interrogat,

ne illorum videlicet confessio, non veritatis agnitione probata, sed vulgi videatur opinione firmata, nec comperta credere, sed instar Herodis de auditis haesitare putentur. Unde et Petro se Christum confitenti, secundum Matthaeum, dicit: Quia caro et sanguis non revelavit tibi (Matth. XVI), hoc est, doctrina humana fidei te veritatem non docuit. Pulchre etiam, qui diversam de Domino sententiam ferunt, turbarum nomine notantur, quarum semper dubius, instabilis vagusque sensus et sermo est. A quibus, ut eos distinguat, protinus infert:

Vos autem, quem me esse dicitis? Non sunt enim discipuli Christi de turba, non sunt de turba qui cum Domino soli gradiuntur, qui eum secretius orantem videre merentur: sed et si quis de turba Christum crediderit, jam mox desinet esse de turba.

Respondens Simon Petrus dixit, Christum Dei. Licet caeteri apostoli sciant, Petrus tamen respondit prae caeteris. Complexus est itaque omnia, qui et naturam et nomen expressit, in quo summa virtutum est. Etiamne nos de generatione Dei ferimus quaestiones? Cum Paulus iudicaverit nihil se scire nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum (I Cor. II), Petrus nihil amplius quam Dei Filium putaverit confitendum nos et quando et quomodo natus sit, et quantus sit, humanae infirmitatis contemplatione rimamur? Finis ergo fidei meae Christus est, finis fidei meae Dei Filius est. Non licet mihi scire generationis seriem, non licet tamen nescire generationis fidem.

At ille increpans illos, praecepit ne cui dicerent hoc, dicens; quia oportet Filium hominis multa pati, et caetera. Idcirco se ante passionem et resurrectionem noluit praedicari, ut, completo postea sanguinis sacramento, opportunius apostolis diceret: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (Matth. XXVIII). Quia non prodesset eum publice praedicari, et ejus vulgari in populis majestatem, quem

post paululum flagellatum visuri sint et crucifixum multa pati a senioribus et scribis, et principibus sacerdotum. Et notandum quod eum qui multa pati et occidi, et resurgere debeat, Filium hominis appellat: quia passo in carne Christo, divinitas impassibilis mansit. Notandum etiam, quod ipse se filium hominis, Petrus autem Christum Dei Filium confitentur, ut ex hoc utroque verus Deus atque homo probetur.

Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget seipsum. Pulchre posuit, ad omnes, quia superiora, quae ad fidem dominicae nativitatis vel passionis pertinent, cum solis seorsum discipulis egit. Tunc autem nosmetipsos abnegamus, cum vitamus quod per vetustatem fuimus, et ad hoc nitimur quo per novitatem vocamur. Dicat ergo Veritas, dicat: Si quis vult post me venire, abneget seipsum. Quia nisi quis a semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est non appropinquat; nec valet apprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est. Sed jam, qui se a vitiis abnegat, exquirendae ei virtutes sunt, in quibus crescat. Nam protinus adjungitur:

Et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. Duobus etenim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam afficitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus. Pensem qualiter utroque modo Paulus crucem suam tulerit, qui dicebat: Castigo corpus meum, et in servitatem redigo, ne forte aliis praedicans, ipse reprobus efficiar (I Cor. IX). Ecce in afflictione corporis audivimus crucem carnis, nunc in compassione proximi audiamus crucem mentis. Ait: Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror (II Cor. XI)? Sed in utraque crucis bajulatione notandum quod hanc et quotidie tollere, et ea sumpta Dominum sequi jubemur.

Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam. Nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. Sic dicitur fideli: Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, et qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet eam, ac si agricolae dicatur: Frumentum si servas, perdis, si seminas renovas. Quis enim nesciat quod frumentum, cum in semine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit? Sed unde putrescit in pulvere, inde viridescit in renovatione. Quia vero sancta Ecclesia aliud tempus habet persecutionis, atque aliud pacis, Redemptor noster ipsa ejus tempora designavit in praeceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima, pacis autem tempore ea quae amplius dominari possunt, frangenda sunt desideria terrena. Unde et nunc dicitur:

Quid enim proficit homo si lucratur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat? Cum persecutio ab adversariis deest, valde vigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore, quia licet vivere, licet etiam ambire. Plerumque autem labentia cuncta despiciamus, sed tamen adhuc humanae verecundiae usu praepedimur, ut rectitudinem quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce. Sed huic quoque vulneri congruum subjungitur medicamentum, cum Dominus dicat:

Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum. Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nos jam Dominum et sermones ejus non erubescimus, quia aperta eum voce confitemur. Quibus ego respondeo quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli qui Christum ideo confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt. Non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit a verecundia professio generalitatis. Est tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se veraciter probet.

Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles substantiis nudari, de dignitatibus dejici, verberibus affligi: pacis autem tempore, quia a nostris persecutionibus desunt, est aliud ubi ostendamus nobis. Veremur saepe a proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare: si contingat jurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippe carnale, dum hujus vitae gloriam quaerit, humilitatem respuit.

Dico autem vobis vere, sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei. Regnum Dei hoc loco praesens Ecclesia vocatur; et quia nonnulli ex discipulis usque adeo in corpore victuri erant, ut Ecclesiam Dei constructam conspicerent, et contra mundi hujus gloriam erectam, consolatoria promissione nunc dicitur: Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei. Sed cum tanta Dominus subeundae mortis praecepta ederet, quid necessarium fuit ut ad hanc subito promissionem veniret? nisi quia discipulis rudibus etiam de praesenti vita aliquid promittendum fuit, ut possent robustius in futura solidari, quibus videndum regnum Dei promittit in terra, ut hoc ab eis fidelius in coelo praesumatur. Quod si regnum Dei in hac sententia futuram in coelis beatitudinem velimus accipere, et hoc quidam de astantibus non post multos dies in monte viderunt, scilicet ut manentis gaudii contemplatione, tametsi raptim delibata, modestius instantia saeculi transeuntis adversa tolerarent. Decentissimo sane verbo sanctos mortem gustare testatur, a quibus nimirum mors corporis libando gustatur, vita animae possidendo tenetur.

Factum est autem post haec verba fere dies octo, et assumpsit Petrum et Jacobum et Joannem. Octava die Dominus promissuram futurae beatitudinis gloriam discipulis manifestat, ut et ostensa coelestis vitae dulcedine, cunctorum qui haec audire possint corda refoveat, et octonario dierum numero, verum tempore

resurrectionis gaudium doceat esse venturum. Nam et ipse octava die, id est post sextam Sabbati, qua crucem ascendit, et septimam Sabbati, qua in sepulcro quievit, a mortuis resurrexit. Et nos post sex hujus saeculi aetates, in quibus pro Domino pati et laborare gaudemus, et septimam quietis animarum, quae interim in alia vita geritur, quasi octava aetate resurgemus. Nam quod Matthaeus Dominum Marcusque post sex dies transfiguratum dicunt, nec temporis ordine, nec mysterii ratione resultat. Quia et illi medios tantum ponunt dies, unde et absolute post sex dies factum dicunt: hic primum adjungit et ultimum, ideoque temperatius fere dies octo commemorat. Et ille post sex mundi aetates sanctis a labore quiescendum, hic vero tempore octavo designat resurgendum. Unde et pulchre sextus psalmus Pro octava inscribitur, cujus initium est, Domine, ne in ira tua arguas me. Quia nimirum post sex aetates quibus operari licet, precibus est instandum ne in octavo retributionis tempore a iudice corripiamur irato. Quod et ipse Dominus hoc loco voluit nos ostenso suae orationis exemplo docere, de quo subditur:

Et ascendit in montem ut oraret. In montem namque oraturus, et sic transfigurandus ascendit, ut ostendat eos qui fructum resurrectionis expectant, qui regem in decore suo videre desiderant, mente in excelsis habitare, et continuis precibus incumbere debere. Tres solummodo secum discipulos ducit, quia multi sunt vocati, pauci vero electi (Matth. XX). Et qui hic fidem, qua imbuti sunt, sanctae Trinitatis incorrupta mente servaverint, illic ejus aeterna merentur visione laetari.

Et factum est dum oraret species vultus ejus altera, et vestitus ejus albus refulgens. Transfiguratus Salvator non substantiam verae carnis amisit, sed gloriam futurae, vel suae vel nostrae resurrectionis ostendit. Qui qualis tunc apostolis apparuit, talis post iudicium cunctis apparebit electis. Nam in ipso tempore iudicandi et bonis

simul et malis, in forma servi videbitur, ut videlicet impii quem sprevere, Judaei quem negavere, milites quem crucifixere, Pilatus Herodesque quem judicavere, queant agnoscere judicem. Vestitus autem domini, sanctorum illius chorus accipitur, quem glorificans Apostolus ait: Quotquot ergo in Christo baptizati estis, Christum induistis (Galat. III). Qui videlicet habitus domino in terris consistente despectus, aliorumque simili videbatur, sed illi, montem petente novo candore refulget, quia nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit, quod erimus. Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, videbimus enim eum sicuti est (I Joan. III). Unde bene Marcus haec vestimenta describens, ait: qualia fullo super terram non potest candida facere (Marc. III). Nam quia ille hoc loco intelligendus est fullo, quem poenitens Psalmista precatur: Amplius lava me ab injustitia mea, et a delicto meo munda me (Psal. L), non potest suis fidelibus in terra dare claritatem, quae eos conservata manet in coelis.

Et ecce duo viri loquebantur cum eo. Erant autem Moses et Elias, quorum unum mortuum, alterum in coelis raptum legimus, nisi in majestate cum Domino futuram omnium sanctorum gloriam significant, qui ab olim gustata morte resuscitandi pariter sunt cum illo regnaturi. Teste enim Apostolo, Mortui qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in aera, et sic semper cum Domino erimus [post mortem propter peccatum originale] (I Thess. IV). Aliter. Moses et Elias, id est, legislator et prophetarum maximus, apparent et loquuntur cum Domino, ut ostendant ipsum esse quem cuncta legis et prophetiae scripta promiserunt. Apparent autem non in infimis, sed in monte cum illo, quia soli, qui mente superna petierint, majestatem sanctae Scripturae, quae in Domino est adimpleta, perspicient. Denique et Judaei videre Mosen, sed ad Deum in montana subeuntem sequi non merentur. Ad se quoque reversum non sine velamine vident. Eliam novere, sed solus

triumphum ascendentis cum filiis prophetarum contemplatur Eliseus, quia multi passim Scripturae verba legimus, sed quam celsa in Christi mysteriis splendeat, perpauci intelligimus.

Et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem. Et usque hodie lex et prophetae quoscunque in verae fidei cacumine repererint, dispensationis dominicae mysterium mutuis vocibus docent.

Petrus vero, et qui cum illo gravati erant somno, et evigilantes viderunt majestatem ejus et duos viros qui stabant cum illo. Non fortuito casu, sed mysterii ratione gravati erant somno discipuli, scilicet ut resurrectionis speciem post corporis quietem viderent. Cujus excitati ad gloriam sancti, eo verius majestatem Domini videbunt, quo etiam suae carnis, in qua mortem vicerant, immortalitate gaudebunt. Tunc Mosen et Eliam speculabuntur in gloria, quia melius intelligent, quomodo iota unum aut unus apex non praeterierit a lege, nec Dominus solvere legem vel prophetas, sed adimplere advenerit (Matth. V).

Et factum est dum discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum: Praeceptor, bonum est nos hic esse, et faciamus tria tabernacula, unum tibi, et unum Mosi, et unum Eliae, nesciens quid diceret. O quanta felicitas visione Deitatis inter angelorum choros adesse perpetuo, si tantum transformata Christi humanitas, duorumque societas sanctorum, ad punctum visa delectet, ut eos ne discedant, etiam obsequio Petrus sistere velit! Qui et si pro humana conditione nesciat, quid dicat, insiti tamen sibi dat ardoris indicium. Nesciebat enim quid diceret, qui oblitus est regnum sanctis a Domino non in aliquo terrarum loco, sed in coelis esse promissum, se suosque coapostolos mortali adhuc carne gravatos, immortalis vitae statum subire non posse, et illo in saeculo domum manu factam non esse necessariam. Sed et usque nunc imperitia

notatur, quisque legi, prophetis, et Evangelio tria tabernacula facere cupit, cum haec nequaquam valeant ab invicem separari, unum habentia tabernaculum, hoc est, Ecclesiam Dei.

Haec autem illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos. Qui materiale tabernaculum quaesivit, nubis accipit umbraculum, ut discat in resurrectione non tegmine domorum, sed Spiritus sancti gloria sanctos esse protegendos. De qua Psalmista: Filii autem hominum in protectione alarum tuarum sperabunt (Psal. LVI). Et in Apocalypsi sua Joannes: Et templum, inquit, non vidi in ea, Dominus enim omnipotens templum illius est et agnus (Apoc. XXI).

Et timuerunt intrantibus illis in nubem, et vox facta est de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite. Humana fragilitas conspectum majoris gloriae ferre non sustinet, ac toto animo et corpore contremiscens ad terram cadit. Quanto quis ampliora quaesierit, tanto magis ad inferiora collabatur, si ignoraverit mensuram suam. Vox sane de coelo Patris loquentis auditur, quae testimonium perhibeat filio, et Petrum errore sublato doceat veritatem, imo in Petro caeteros apostolos. Hic est (ait) Filius meus dilectus, huic faciendum est tabernaculum, huic obtemperandum. Hic est Filius, illi servi sunt Moses et Elias, debent et ipsi vobiscum in penetralibus cordis sui Domino tabernaculum praeparare. Et nota, sicut Domino in Jordane baptizato, sic et in monte clarificato, totius Trinitatis mysterium declarari, qui gloriam illius, quam in baptismo confitemur, in resurrectione videbimus. Nec frustra Spiritus sanctus hic in lucida nube, illic apparet in columba, quia qui nunc simplici corde fidem quam percipit servat, tunc luce apertae visionis, quod crediderat contemplabitur, ipsaque qua illustrabitur, in perpetuum gratia protegetur.

Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus. Ubi coepit Filius designari, mox servi discesserunt, ne ad illos paterna vox emissa putaretur. Aliter: cum fieret vox super Filium, inventus est ipse solus, quia cum manifestaverit seipsum electis, erit Deus omnia in omnibus (I Cor. XV), imo ipse cum suis, unus per omnia Christus, id est, caput cum corpore splendet. Propter quem unitatem alibi dicebat: Et nemo ascendit in coelum, nisi qui de coelo descendit, Filius hominis, qui est in coelo (Joan. III).

Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quidquam, ex his quae viderant. Futuri regni praemeditatio, et gloria triumphantis ostensa fuerat in monte. Tacent ergo discipuli, et imperante Domino, nemini dicunt visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat, ne et incredibile sit pro rei magnitudine, et post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faciat.

Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa, et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi. Loca rebus congruunt, in monte Dominus orat, transformatur, discipulis arcana suae majestatis aperit, in inferiora descendens turbae occursum excipitur, miserorum fletu pulsatur. Sursum discipulis mysteria regni reserat, deorsum turbis peccata infidelitatis exprobrat. Sursum Patris vocem his qui sequi se poterant pandit, deorsum spiritus malos ab iis qui vexabantur expellit. Qui etiam nunc pro qualitate meritorum aliis ascendere, aliis descendere non desinit. Nam terrenos adhuc et incipientes, quasi ima petens confortat, docet, castigat; perfectos autem, quorum conversatio in coelis est, sublimius extollendo glorificat, liberius de aeternis instruit, et saepe ea quae turbis ne audiri quidem valeant docet.

Et ecce spiritus apprehendit illum, et subito clamat, et elidit et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum. Daemoniacum hunc, quem descendens de monte Dominus sanavit, Matthaeus lunaticum, Marcus surdum mutumque describit. Significat autem eos, de quibus scriptum est: Stultus ut luna mutatur (Eccli. XXVII), qui nunquam in eodem statu permanentes, nunc ad haec, nunc ad illa vitia mutati, crescunt atque decrescunt, muti non confitendo fidem, surdi nec ipsum aliquatenus fidei audiendo sermonem.

Et rogavi discipulos tuos, ut ejicerent illum, et non potuerunt. Latenter hoc dicto accusat apostolos, cum impossibilitas curandi interdum non ad imbecillitatem curantium, sed ad eorum qui curandi sunt fidem referatur, dicente Domino: Fiat tibi secundum fidem tuam.

Respondens autem Jesus, dixit: O generatio infidelis, et perversa, usquequo ero apud vos, et patiar vos? Non quod taedio superatus sit mansuetus ac mitis, qui non aperuit, sicut agnus coram tondente, os suum (Isai. LIII), nec in verba furoris erupit; sed quia in similitudinem medici, si aegrotum videat contra sua praecepta se gerere, dicat: Usquequo accedam ad domum tuam? quousque artis perdam industriam, me aliud jubente, et te aliud perpetrante? In tantum autem non est iratus homini, sed vitio, et per unum hominem Judaeos arguit infidelitatis, ut statim intulerit:

Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum daemonium, et dissipavit. Appropinquante enim Jesu, puerum elidit daemon, et dissipat, quia saepe conversi ad Deum post peccata, majoribus novisque antiqui hostis pulsamur insidiis, agentis, videlicet, ut vel odium virtutis incutiat, vel expulsionis suae vindicet injuriam. Unde est (ut de specie transeamus ad genus) quod Ecclesiae primordiis tot gravissima intulit certamina, quod suo regno doluit subito illata dispendia.

Et increpavit Jesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri ejus. Non puerum, qui vim patiebatur, sed daemonium, qui inferebat, increpat, quia qui peccantem emendare desiderat vitium utique arguendo et odiendo depellere, sed hominem debet amando refovere, donec sanatum spiritalibus Ecclesiae possit reddere patribus.

Omnibusque mirantibus in omnibus quae faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. Inter magnalia divinae potentiae crebrius inculcat et replicat humanae passionis abjecta, ne repente veniens terreat, sed praemeditata mente feratur. Sane quod ait: Ponite vos, expressius et vi intentiore legendum vos, qui meo discipulatu familiariter adhaeretis, quibus incerta et occulta sapientiae meae manifestius aperui (Psal. L), caeteris divina tantum facta mirantibus, sanguinis quoque pretiosi, quo mundus est redimendus, eventum mente recondite.

At illi ignorabant verbum istud. Haec ignoratio discipulorum, non tam de tarditate quam de amore pronascitur, qui carnales adhuc, et mysterii crucis ignari, quem Deum verum cognoverunt, moriturum credere nequiverunt. Et quia per figuras eum saepe loquentem audire solebant, etiam quae de sui traditione loquebatur figurate aliud significare putabant.

Intravit autem cogitatio in eo, quis eorum major esset. Quia viderant Petrum, Jacobum et Joannem seorsum ductos in montem, secretumque eis ibi aliquod esse creditum, sed et Petro superius claves regni coelorum promissas, Ecclesiamque super eum aedificandam, rati sunt vel ipsos tres caeteris, vel omnibus apostolis, Petrum esse praelatum. Sunt qui putant hanc cogitationem discipulis ex eo motam, quod Dominus, juxta Matthaeum, staterem de ore piscis

sumptum his qui tributa exigebant pro se et Petro, quasi caeteris eminentiore, dederit, ut pote qui ipsi Domino sit in tributi redditione comparatus. Sed et diligens lector hanc inter eos quaestionem, et ante didrachma redditum, inveniet fuisse versatam. Denique Matthaeus hoc in Capharnaum memorat esse gestum. Dicit autem Marcus: Et venerunt Capharnaum, qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? at illi tacebant. Siquidem inter se in via disputaverant, quis esset illorum major (Marc. IX). Verum sive hac, sive illa, sive utraque fuerint occasione commoniti, videns Jesus cogitationes eorum, et causas errorum intelligens, vult desiderium gloriae humilitatis contentione sanare.

Apprehendens, inquit, puerum, statuit eum secus se, et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit. Vel simpliciter pauperes Christi ab iis, qui velint esse majores, pro ejus docet honore suscipiendos, vel certe malitia parvulos ipsos esse suadet, ut instar innocentiae pueris simplicitatem sine arrogantia, charitatem sine invidia, devotionem sine iracundia conservent. Unde bene cum diceret: Quicumque susceperit puerum istum, addidit. In nomine meo. Ut videlicet formam virtutis, quam natura duce puer observat, ipsi pro nomine Christi, juvante rationis industria, sequantur. Sed quia se in puero suscipi docebat, videlicet quia et ipse puer natus est nobis, ne putaretur, hoc esse solum quod videbatur, adjunxit atque ait:

Et quicumque me recipit, recipit eum qui me misit. Talem se utique ac tantum credi volens, qualis et quantus est pater. Usque adeo enim nihil distat (inquit) inter eum et me, ut qui me recipit, recipiat eum qui misit me.

Respondens autem Joannes dixit: Praeceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem daemona, et prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. Joannes

praecipua devotione Dominum amans, ideoque redamari dignus, excludendum beneficio putavit eum qui non utatur obsequio. Sed docetur neminem a bono quod ex parte habet arcendum, sed ad hoc potius, quod nondum habet, esse provocandum.

Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. Hac doctus sententia dicit Apostolus: Sed sive occasione, sive veritate Christus annuntietur, et in hoc gaudeo, sed et gaudebo (Philipp. I). Sed licet ille gaudeat etiam de iis, qui Christum annuntiant non sincere, et tales aliquando in nomine Christi signa facientes, ob aliorum salutem censeantur non esse prohibendi, non tamen ipsis per talia signa segura sua conscientia redditur. Quin potius in illa die cum dixerint: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in tuo nomine daemonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? responsum accipient quia nunquam novi vos, discedite a me, qui operamini iniquitatem (Matth. VII).

Factum est autem, cum complerentur dies assumptionis ejus, et ipse faciem suam firmavit, ut iret Jerusalem. Diem assumptionis, tempus passionis dicit, quo imminente pedetentim Jerosolymis advehitur. Cessent ergo pagani quasi hominem irridere crucifixum, et tempus suae crucifixionis constat quasi Deum praevidisse, et quasi sponte crucifigendum locum quo crucifigendus erat firmata facie, id est, obstinata atque imperterrita mente petisse.

Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis Jerusalem. Quia Jerusalem ire conspiciunt Samaritae, Dominum non recipiunt. Non enim contumetur Judaei Samaritanis, ut Evangelista Joannes ostendit.

Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus et Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat

de coelo, et consumat illos? Et conversus increpavit illos, et dixit: Nescitis cujus spiritus estis? Magni et sancti viri, qui jam optime scirent mortem istam, quae animam dissolvit a corpore, non esse formidandam, secundum eorum tamen animum qui illam timerent, nonnulla peccata morte puniverunt, quo et viventibus utilis metus incuteretur, et illis qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posse, si viverent, non temere illi judicabant, quibus tale iudicium donaverat Deus. Inde est quod Elias multos morte affecit, et propria manu, et igne divinitus impetrato. In cujus exemplum, cum voluissent apostoli petere de coelo ignem ad consumendum eos qui sibi hospitium non praeberent, reprehendit in eis Dominus non exemplum prophetae sancti, sed ignorantiam vindicandi, quae adhuc erat in rudibus, animadvertens eos non amore correptionem, sed odio desiderare vindictam. Itaque posteaquam eos docuit quid esset diligere proximum tanquam seipsum, infuso etiam Spiritu sancto, non defuerunt tales vindictae, quamvis multo rarius, quam in Veteri Testamento. Ibi enim ex maiore parte servientes, timore premebantur, hic autem maxime dilectione liberi nutriebantur. Nam et verbis apostoli Petri Ananias et uxor eius exanimis ceciderunt, nec resuscitati sunt, sed sepulti, et Paulus dicit de quodam peccatore: Quem tradidi Satanae in interitum carnis, ut anima salva sit (I Cor. V).

Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et vos ergo, inquit, cujus spiritu signati estis, ejus et acta sectamini, nunc pie consulentes, sed in furore juste judicantes.

Factum est autem ambulanti illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris, et caetera. Miranda simul et tremenda justi dispensatio secreta iudicii. Samaritae Dominum recipere petuntur, nolentesque feriri prohibentur. Iste sequi se spondet et removetur, alter primo patrem sepelire desiderat, et ad

evangelizandum cogitur. Alius dominum secuturus, hoc ipsum domi renuntiare cupit, nec permittitur. Quidam Christum non sequens, in Christi nomine virtutes operatur, et non prohiberi jubetur. Sed in his singulis illud nobis Apostoli dicendum: O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viae ejus (Rom. XI)! Et cum Samuele: Homo videt ea quae patent, Dominus autem intuetur cor (I Reg. XVI).

Et ait illis Jesus: Vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Ex Domini verbis ostenditur hunc qui obsequium promittit ob hoc repudiatum, quod signorum videns magnitudinem, sequi voluerit Salvatorem, ut lucra ex operum miraculis quaereret, hoc idem desiderans, quod et Simon Magus a Petro emere voluerat. Talis ergo fides juste sententia Domini condemnatur, et dicitur ei: Quid me propter divitias et saeculi lucra cupis sequi cum tantae sim paupertatis, ut ne hospitium quidem habeam, et non meo utar tecto? Aliter, intelligitur miraculis Domini commotus propter inanem jactantiam eum sequi voluisse, quam significant aves. Finxisse autem discipuli obsequium, quae fictio vulpium nomine significata est. Reclinatione vero capitis humilitatem suam significavit, quae in illo simulatore ac superbo non habebat locum.

Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum. Non discipulatum respuit, sed expleta primum paterni funeris pietate, liberior hunc assequi desiderat, dignus per omnia, in quo Filius hominis caput reclinet, hoc est, in cujus humili pectore divinitas familiari quadam mansione quiescat.

Dixitque ei Jesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, annuntia regnum Dei. Notandum in

hac sententia quia aliquando in actionibus nostris minora bona praetermittenda sunt pro utilitate majorum. Nam quis ignoret esse boni operis meritum, mortuum sepelire? et tamen ei, qui ad sepeliendum patrem se dimitti poposcerat dictum est: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, annuntia regnum Dei. Postponendum namque erat obsequium hujus ministerii officio praedicationis. Quia illo carne mortuos in terram conderet, isto autem anima mortuos ad vitam suscitaret. Quomodo autem mortui mortuos sepelire queunt, nisi geminam intelligas mortem? Unam naturae, alteram culpae; unam qua anima a carne, alteram qua Deus separatur ab anima. Sive mortuos, non credentes dicit. Mortuos suos autem, qui nihilominus sine fide de corpore exirent.

Et ait alter: Sequar te, Domine, sed primum permittite mihi renuntiare iis qui domi sunt. Si secuturus Dominum discipulus, quia vel hoc domi renuntiare velit, arguitur, quid fiet illis qui nulla utilitatis, nulla fidei aedificandae gratia, saepius suorum quos in mundo reliquere domus revisere non timent?

Et ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam in aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei. Manum cuilibet in aratrum mittere est, quasi quodam compunctionis instrumento, ligno et ferro dominicae passionis duritiem sui cordis atterere, atque ad proferendos operum bonorum fructus aperire. Quam si quis excolere incipiens cum uxore Lot ad ea quae reliquerat vitia respicere delectatur, futuri jam regni munere privatur.

CAPUT X.

Post haec autem designavit Dominus, et alios septuaginta duos. Sicut duodecim apostolos formam episcoporum exhibere simul et praemonstrare nemo est

qui dubitet, sic et hos septuaginta duos figuram presbyterorum, id est, secundi ordinis sacerdotum gessisse sciendum est. Tametsi primis Ecclesiae temporibus, ut Apostolica Scriptura testis est, utrique presbyteri, utrique vocabantur episcopi. Quorum unum sapientiae maturitatem, alterum industriam curae pastoralis significat. Bene autem septuaginta duo mittuntur. Sive quia totidem mundi gentibus Evangelium praedicandum erat, ut quomodo duodecim tribus Israel, ita et hi propter exteris gentes destinarentur imbuendas. Seu quod ipso praedicantium numero totus orbis per Evangelium summae et individuae Trinitatis illustrandus intimabatur. Sicut solem hunc constat triduanum suae lucis ambitum mundo per septuaginta duas horas afflare solitum. Nam et Dominus ipse se diem, suos vero apostolos horas appellat, dicens: Nonne duodecim horae sunt diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit (Joan. XI). Et in Psalmis praecipitur bene: Nuntiate diem de die salutare ejus (Psal. XCV), hoc est, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero (Joan. I). Sed et multis sanctae Scripturae locis per tres dies mysterium Trinitatis ostenditur, praecipue quia Dominus tertia die resurrexit a mortuis. Sed et in Veteri Testamento populus ad montem Sinai perveniens die tertia legem accepit. Idem fluvium Jordanem, quo baptismi gratia commendata est, tertia quam adierat die, transivit.

Et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem, et locum quo erat ipse venturus. Quia duo sunt praecepta charitatis, Dei, videlicet, amor et proximi, et minus quam inter duos haberi charitas non potest (nemo enim proprie ad seipsum habere charitatem dicitur, sed dilectione se in alterum tendit, ut esse charitas possit) binos ad praedicandum discipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatem erga alterum non habet, praedicationis officium suscipere nullatenus debet. Bene autem dicitur quod misit eos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse

venturus. Praedicatores enim suos Dominus sequitur, quia praedicatio praevenit, et tunc ad mentis nostrae habitaculum Dominus venit. Verba exhortationis praecurrunt, atque per haec veritas in mente suscipitur.

Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Messis multa populorum significat multitudinem. Operarii pauci penuriam magistrorum. Isti sunt operarii, de quibus Psalmista loquitur: Qui seminant in lacrymis in gaudio metent. Euntes ibant et flebant portantes semina sua. Venientes autem veniet in exultatione portantes manipulos suos (Psal. CXXV). Et ut apertius loquar, messis multa omnis turba credentium est. Operarii pauci, apostoli, et imitatores eorum qui mittuntur ad messem.

Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Lupos scribas et Phariseos vocat, qui sunt clerici Judaeorum.

Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, et neminem per viam salutaveritis. Tanta praedicatori debet in Deo esse fiducia, ut praesentis vitae sumptus, quamvis non praevideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat. Ne dum mens ejus occupatur ad temporalia, minus aliis praevideat aeterna. Cui etiam per viam neminem salutare conceditur, ut sub quanta festinatione iter praedicationis pergere debeat, ostendatur. Quae si quis verba etiam per allegoriam velit intelligi, in sacco pecunia clausa est. Pecunia vero clausa est sapientia occulta. Qui igitur sapientiae verbum habet, sed hoc erogare proximo negligit, quasi pecuniam in sacco ligatam tenet. Et scriptum est: Sapientia abscondita, et thesaurus absconditus, quae utilitas in utrisque? Quid vero per peram, nisi opera saeculi? Et quid hoc loco per calceamenta, nisi mortuorum operum exempla signantur? Qui igitur officium praedicationis suscipit, dignum non est, ut onus saecularium negotiorum

portet, ne dum hoc ejus colla deprimit, ad praedicanda coelestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla conspicere, ne sua opera, quasi ex mortuis pellibus, credat munire. Omnis vero qui salutem in via, ex occasione salutem itineris, non ex studio obtinendae ejusdem salutis. Qui igitur non amore aeternae patriae, sed praemiorum ambitu salutem audientibus praedicat, quasi in itinere salutem, quia ex occasione, et non ex intentione, salutem audientibus exoptat.

In quamcunque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Sin autem, ad vos revertetur. Pax quae ab ore praedicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea fuerit filius pacis, aut ad eundem praedicatorem revertitur, quia aut erit quisque praedestinatus ad vitam, et coeleste verbum sequitur, quod audit; aut si nullus audire voluerit, ipse praedicator sine fructu non erit, quia ad eum pax revertitur, quoniam ei a Domino pro labore sui operis recompensatur. Ecce autem qui peram et sacculum portari prohibuit, sumptus et alimenta ex eadem praedicatione concedit. Nam sequitur:

In eadem autem domo manete, edentes et bibentes, quae apud illos sunt. Si pax nostra recipitur, dignum est ut in eadem domo maneamus, edentes et bibentes quae apud illos sunt, ut ab eis terrena stipendia consequamur, quibus praemia patriae coelestis offerimus. Unde etiam Paulus pro minimo haec ipsa suscipiens, dicit: Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus (I Cor. IX)? Et notandum quod subditur:

Dignus est enim operarius mercede sua. Quia jam de mercede sunt operis, ipsa alimenta sustentationis, ut hic merces de labore praedicationis inchoetur, quae illic de veritatis visione perficitur. Qua in re considerandum est quod uni nostro operi duae mercedes debentur, una in

via, altera in patria: una quae nos in labore sustentat, alia quae nos in resurrectione remunerat.

Et in quamcunque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate quae apponuntur vobis, etc. Descripto diversae domus hospicio, quod etiam in civitatibus agere debeant, docet, piis videlicet in omnibus communicare, ab impiorum vero per omnia societate secerni.

In quamcunque civitatem intraveritis, et non receperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite: Etiam pulverem, qui adhaesit nobis de civitate vestra, extergimus in vos. Aut ad contestationem laboris terreni, quem pro illis inaniter suscepissent, aut ut ostenderent usque adeo se ab ipsis nihil terrenum quaerere, ut etiam pulverem de terra eorum non sibi paterentur adhaerere. Aliter: Pedes discipulorum ipsum opus incessumque praedicationis significant. Pulvis vero, quo asperguntur, terrenae levitas est cogitationis, a qua ipsi etiam summi doctores immunes esse nequeunt, cum pro auditoribus sollicitis salubribus curis incessanter intendunt, et quasi per itinera mundi uno vix calcaneo terrae pulverem legunt. Qui ergo receperint verbum, ipsi afflictiones curasque doctorum, quas pro se tolerabant, in argumentum sibi vertunt humilitatis. Qui vero spreverint doctrinam, docentium sibi labores et pericula taediumque sollicitudinum ad testimonium damnationis inflectunt. Et ipse est pulvis, qui in Evangelii contemptores extergi, et a quo per bonos auditores evangelistarum jubentur pedes abluī, imo per ipsum Salvatorem narrantur abluti.

Dico autem vobis quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. Sodomitae quidem inter tot carnis animaeque flagitia, quibus insatiabiliter ardebant, inhospitales quoque, Ezechiele attestante, fuerunt, sed nulli apud eos tales hospites, quales apud Judaeos prophetae, quales apostoli reperti sunt. Et Lot quidem

aspectu et auditu justus erat, non aliquid tamen docuisse, nulla ibi fecisse signa perhibetur. Atque ideo, cui multum datum est, multum quaeretur ab eo (Luc. XII), potentesque potenter tormenta patientur (Sap. VI).

Vae tibi, Corozaim, vae tibi, Bethsaida. Corozaim, Bethsaida, et Capharnaum, Tiberias quoque, quam Joannes nominat, civitates sunt Galilaeae, sitae in littore laci Genesareth, qui Jordane fluente efficitur, et ab evangelistis etiam mare Galilaeae, vel mare Tiberiadis appellatur. Plangit ergo Dominus civitates quae post tanta miracula atque virtutes non poenituerint. Pejoresque gentilibus, qui naturale solummodo jus dissipabant, post descriptae legis contemptum, Filium quoque Dei conculcare, gratiamque ingratis spernere non timuerunt.

Quia si in Tyro et Sidone factae fuissent virtutes, quae in vobis factae sunt, olim in cilicio et cinere sedentes poeniterent. Impletum videmus hodie dictum Salvatoris, quia scilicet Corozaim et Bethsaida praesente Domino credere noluerunt. Tyrus autem ac Sidon, et quondam David ac Salomoni amicae fuere, et post evangelizantibus Christi credidere discipulis. Tantaque fidem devotione susceperunt, ut Paulum apostolum Tyro abeuntem cuncti cives cum uxoribus et filiis usque foras civitatem prosequerentur, pulcherrimoque spectaculo tanta hominum multitudo paucissimos hospites, sed Christi pro fide clarissimos, ad naves usque valefactura deduceret. Sed quare non olim his qui credere potuerunt, verum Judaeis, qui credere noluerunt, sit evangelizatum, ipsius est scire, cujus universae viae, misericordia et veritas (Psal. XXIV). Sane quod Dominus ait: In cilicio et cinere sedentes poeniterent: in cilicio, quod de pilis caprarum contextitur, asperam peccati pungentis memoriam, qua in die judicii sinistra pars est induenda, significat; in cinere autem mortis considerationem, per quam tota humani generis massa in pulverem est

redigenda, demonstrat. Porro in sessione, humiliationem propriae conscientiae designat. De qua Psalmista: **Surgite postquam sederitis (Psal. CXXVI)**, quod est dicere: **Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis (I Petr. V).**

Et tu Capharnaum usque in coelum exaltata, usque ad infernum demergeris. Duplex in hac sententia sensus est. Vel ideo ad infernum demergeris, quia contra praedicationem meam superbissime restitisti; vel ideo, quia exaltata es usque ad coelum meo hospicio, ex meis signis atque virtutibus tantum habens privilegium, majoribus plecteris suppliciis, quam his quoque credere noluisti. Et ne quis putaret hanc increpationem illis tantummodo civitatibus vel personis, quae Dominum in carne videntes spernebant, et non omnibus, qui hodieque Evangelii verba despiciunt, convenire, consequenter adjunxit dicens:

Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit. Ut in audiendo quisque vel spernendo Evangelii praedicationem, non viles quasque personas, sed Dominum salvatorem, imo ipsum Patrem spernere se, vel audire, disceret. Nam sequitur:

Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Quia procul dubio in discipulo magister auditur, et in filio pater honoratur. Potest et ita intelligi: Qui vos spernit me spernit. Qui non facit misericordiam uni de fratribus meis minimis, nec mihi facit, quia et ipse pro his formam servi et pauperis habitum suscepi. Qui autem me spernit, nolens credere Deum, et filium Dei conculcans, spernit eum qui me misit, quia ego et Pater unum sumus.

Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam daemonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. Bene quidem confessi sunt, deferentes

honorem nomini Christi, sed quia infirma adhuc fide gaudebant in virtutibus, vide quid audiunt.

Et ait illis: Videbam Satanam, sicut fulgur de coelo cadentem. Non modo video, sed prius videbam, quando corruit. Quod autem ait: Sicut fulgur, vel praecipitem de supernis ad ima lapsum significat, vel quia dejectus, adhuc transfigurat se in angelum lucis. Quia ergo discipulos de signorum operatione vidit elatos, exemplo eos terret, atque ad humanitatem revocat ejus qui primus superbiendo cecidit, ut qui hunc ob superbiam de coelo recordarentur ejectum, multo magis se de terra editos, si superbierint humiliandos agnoscant.

Ecce, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et supra omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit, hoc est, omne genus immundorum spirituum de obsessis corporibus ejiciendi, quamvis et ad litteram rectissime possit accipi; siquidem et Paulus a vipera invasus, nil adversi patitur. Et Joannes, ut historia tradit, hausto veneno, non laeditur. Hoc sane inter serpentes qui dente, et scorpiones qui cauda nocent, distare arbitror, quod serpentes aperte saevientes, scorpiones clanculo insidiantes, vel homines vel daemones, significant. Serpentes, qui inchoandi virtutibus venena pravae persuasionis objiciunt; scorpiones, qui consummatas virtutes ad finem vitiare contendunt.

Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur. De subjectione spirituum, cum caro sint, gaudere prohibentur, quia spiritus ejicere, sicut et virtutes alias facere, interdum non est ejus meriti qui operatur, sed invocatio nominis Christi hoc agit, ad condemnationem eorum qui invocant, vel ob utilitatem eorum qui vident et audiunt, conceditur, ut licet homines despiciant signa facientes, tamen Deum honorent, ad cujus invocationem fiant tanta miracula. Nam et in Actibus apostolorum filii Scevae videbantur ejicere

daemones, et Judas apostolus cum animo proditoris multa signa inter caeteros apostolos fecisse narratur.

Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in coelis. Si Satanus (inquit) per superbiam, coeli sedem cum sociis amisit, non oportet vos de illorum humiliatione, sed de vestra sublimatione gaudere, quatenus unde illi ruere sublevati, vos humiles ascendatis. Non autem pueriliter sapiendum, quasi Deus ad remedium oblivionis bonos in coelis, malos scribat in terris, dicente Jeremia: Universi qui derelinquunt te, confundantur; recedentes, in terra scribantur (Jerem. XVII). Sed salubriter intelligendum, quod sive coelestia, seu terrestria, quis opera gesserit, per haec quasi litteris adnotatus, apud Dei memoriam sit aeternaliter affixus.

In ipsa hora exsultavit Spiritu sancto, et dixit: Confiteor tibi, Pater domine coeli et terrae. Confessio non semper poenitentiam, sed et gratiarum actionem significat, ut in Psalmis saepissime legimus. Audiant qui Salvatorem non natum, sed creatum calumniantur, quod Patrem suum vocet coeli et terrae Dominum. Si enim et ipse creatura est, et creatura conditorem sui patrem appellare potest, stultum fuit non et suum et coeli ac terrae Dominum vel Patrem similiter appellare.

Quod abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Gratias agit, exsultat in Patre, quod apostolis adventus sui aperuerit sacramenta, quae ignoraverint scribae et Pharisei, qui sibi sapientes videntur, et in conspectu suo prudentes justificata sapientia a filiis suis (Luc. VII). Ubi pulchre sapientibus et prudentibus non insipientes et hebetes, sed parvulos, id est, humiles opposuit, ut probaret se tumorem damnasse, non acumen. Quia haec est clavis, de qua alibi dicit: Tulistis clavem scientiae, hoc est, humilitatem fidei Christi, qua ad divinitatis ejus agnitionem pervenire poteratis, spernentes abjicere maluistis.

Etiam, Pater, quia sic placuit ante te. His Domini verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere discutere superna consilia de aliorum vocatione, aliorum vero repulsione praesumamus. Cum enim intulisset utrumque, non mox rationem reddidit, sed sic Deo placitum dixit. Hoc, videlicet, ostendens, quia injustum esse non potest quod placuit justo. Unde et in vinea mercedem laborantibus reddens, cum quosdam operarios inaequales in opere aequaret in praemio, et plus in mercede quaereret, qui labori amplius insudasset, ait: Nonne ex denario convenisti mecum? Volo autem et huic novissimo dare, sicut et tibi. Aut non licet mihi, quod volo facere (Matth. XX)? In cunctis ergo quae exterius disponuntur aperta causa rationis est occultae justitiae voluntatis.

Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Cum omnia legis, omnipotentem agnoscis, non decolorem, non degenerem Patris. Cum tradita legis, Filium confiteris, cui per naturam omnia unius substantiae jure sunt propria, non dono collata per gratiam. Omnia autem quae sibi tradita dicit, non mundi elementa, quae ipse creavit, intelligenda sunt, sed hi quibus parvulis spiritu sacramenta filii Pater revelavit, et de quorum salute idem Filius, cum haec loqueretur, Spiritu sancto exsultavit. De quibus omnibus alias dicit: Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet (Joan. VI).

Et nemo scit qui sit Filius, nisi Pater, et qui sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. Non ita intelligendum est, quasi Filius a nullo possit sciri, nisi a Patre solo, Pater autem non solum a Filio, sed ab eis etiam quibus revelaverit Filius, sed ad utrumque referendum est quod ait: Et cui voluerit Filius revelare, ut et Patrem intelligamus, et ipsum Filium per Filium revelari.

Et conversus ad discipulos suos dixit: Beati oculi qui vident quae videtis, etc. Non oculi scribarum et Pharisaeorum, qui corpus tantum Domini videre, sed illi beati oculi qui ejus possunt cognoscere sacramenta, de quibus dicitur: Et revelasti ea parvulis. Beati oculi parvulorum, quibus et se et patrem Filius revelare dignatur.

Dico enim vobis quod multi prophetae et reges voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt, et audire quae auditis, et non audierunt. Abraham exsultavit ut videret diem Christi, et vidit, et gavisus est. Isaias quoque, et Micha, multi alii prophetae viderunt gloriam Domini, qui et propterea Videntes sunt appellati. Sed hi omnes a longe aspicientes et salvantes per speculum et in aenigmate viderunt (I Cor. XIII), apostoli autem impraesentiarum habentes Dominum, convescentesque ei, et quaecumque voluissent interrogando discentes, nequaquam per angelos aut varias visionum species opus habebant doceri. Quos vero Lucas multos prophetas et reges dicit, Matthaeus apertius prophetas et justos appellat. Ipsi sunt enim reges magni, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo praeesse noverunt.

Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans eum, et dicens: Magister quid faciendo vitam aeternam possidebo? Legisperitus, qui de vita aeterna Dominum tentans interrogat, occasionem, ut reor, tentandi de ipsis Domini sermonibus sumpsit, ubi ait: Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in coelis. Sed ipsa sua tentatione declarat quam vera sit illa Domini confessio, qua Patri loquitur: Quod abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis.

At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens, dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex

omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua, et proximum tuum sicut teipsum. Dum legisperito respondet, perfectum nobis Salvator iter vitae coelestis ostendit. Cui primo de dilectione Dei et proximi legis scripta proponenti dicit:

Recte respondisti: Hoc fac, et vives. Deinde post inductam parabolam respondentem illum fuisse proximum vulnerato qui fecit misericordiam in illum, adjicit: Vade, et tu fac similiter, id est, tali misericordiae studio proximum tuum necesse habentem diligere et sustentare memento. Apertissime declarans solam esse dilectionem, et ipsam non verbo tenus ostentatam, sed operis executione probatam, quae perpetuam ducat ad vitam.

Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus? Quanta inanis gloriae dementia! Legisperitus ob vulgi favorem captandum, quo sapienter respondisse jactaretur, primum se legis fatetur ignorare mandatum, vere juxta Salvatoris sententiam, sapiens et prudens in lege, sed quia non humiliari cum parvulis Christi, sed seipsum justificare desiderat, beatos oculos columbarum innocentiae lacte lotarum, quibus Christi arcana videre posset, accipere recusans. Cui profecto Dominus ita responsum temperavit suum, ut omnem qui misericordiam faceret cuilibet proximum doceret, et tamen haec eadem parabola, specialiter ipsum Dei Filium, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus est, designaret. Neque enim ita proximum, quem sicut nos diligere jubemur, super Christo interpretari debemus, ut moralia mutuae fraternitatis instituta sub allegoriae regulis extenuare et auferre conemur.

Suspiciens autem Jesus, dixit: Homo quidam descendebat a Jerusalem in Jericho. Homo iste Adam intelligitur in genere humano. Jerusalem civitas pacis illa coelestis, a cujus beatitudine lapsus in hanc mortalem miseramque vitam devenit. Quam bene Jericho, quae

luna interpretatur, significat, variis, videlicet, defectuum laboribus erroribusque semper incertam.

Et incidit in latrones. Latrones diabolum et angelos ejus intellige, in quos, quia descendebat, incidit. Nam nisi prius intus intumesceret, foris tentatus tam facile non caderet. Vera est enim satis sententia, quae dicit: Ante ruinam enim exaltatur cor (Proverb. XVI).

Qui etiam despoliaverunt eum. Gloria videlicet immortalitatis et innocentiae veste privarunt. Haec est enim prima stola, quam, juxta aliam parabolam, luxuriosus filius per poenitentiam rediens ornatur, et qua protoplasti amissa, cognoverunt esse se nudos, tunicasque pelliceas naturae mortalis induti sunt.

Et plagis impositis, abierunt, semivivo relicto. Plagae peccata sunt, quibus naturae humanae integritatem violando, seminarium quoddam (ut ita dicam) augendae mortis, fessis indidere visceribus. Abierunt autem, non ab insidiis aliquatenus cessando, sed earumdem insidiarum fraudes occultando. Semivivum reliquerunt, quia beatitudinem vitae immortalitatis exuere, sed non sensum rationis abolere valuerunt. Ex qua enim parte sapere et cognoscere Deum potest, vivus est homo. Ex qua vero peccatis contabescit, et miseria deficit, mortuus idem, lethiferoque est vulnere foedatus.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et, viso illo, praeterivit. Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, transiit. Sacerdos et Levita, qui, viso saucio, transierunt sacerdotium et ministerium Veteris Testamenti est, ubi per legis decreta mundi languentis vulnera monstrari tantum, non autem curari poterant, quia impossibile erat (ut Apostolus ait) sanguine vitulorum et agnorum, et hircorum auferri peccata (Hebr. IX).

Samaritanus autem quidam iter transiens, venit secus eum, et videns eum misericordia motus est. Samaritanus, qui interpretatur custos, Dominum significat, cui rectissime propheta, ne hos latrones possit incurrere, supplicat. Custodi me, inquit, a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem (Psal. CXL). Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendens de coelo, vitae praesentis iter arripuit, et venit secus eum qui vulneribus tabescebat inflictis, id est, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus, ut homo (Philipp. II), compassionis nostrae susceptione finitimus, et misericordiae factus est consolatione vicinus.

Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. Peccata, quae in hominibus invenit, redarguendo cohibuit, spem veniae poenitentibus, terrorem poenae peccantibus incutiens. Alligat enim vulnera, dum praecipit: Poenitentiam agite, infundit oleum, dum addit: Appropinquabit enim regnum coelorum (Matth. III). Infundit et vinum, dum dicit: Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur (Ibid.).

Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. Jumentum ejus est caro, in qua ad nos venire dignatus est. In quo saucium imposuit, quia peccata nostra ipse portavit in corpore suo super lignum (I Petr. II); et juxta aliam parabolam, inventam, quae erraverat ovem, humeris suis impositam, reportavit ad gregem (Luc. XV). Itaque imponi jumento est, in ipsam Incarnationem Christi credere, ejusque mysteriis initiari, simul et ab hostis incursione tutari. Stabulum autem est Ecclesia praesens, ubi reficiuntur viatores, de peregrinatione hac in aeternam patriam redeuntes. Et bene jumento impositum duxit in stabulum, quia nemo, nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus, Ecclesiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe. Altera dies est post Domini resurrectionem. Nam et ante quidem per Evangelii sui gratiam illuminaverat, his qui in tenebris et in umbra mortis sedebant (Luc. I), sed potior, resurrectione celebrata, perpetuae lucis splendor effulsit. Duo denarii sunt duo Testamenta, in quibus aeterni Regis nomen et imago continetur. Finis enim legis Christus (Rom. X). Qui altera die prolati dantur stabulario: quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas (Luc. XXIV). Altera die stabularius denarios, quorum pretio vulneratum curaret accepit, quia Spiritus sanctus adveniens docuit apostolos omnem veritatem (Joan. XVI), quo gentibus erudiendis instare atque Evangelium praedicare sufficerent.

Et quodcunque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi. Supererogat stabularius, quod in duobus denariis non accepit, cum dicit Apostolus: De virginibus autem praeceptum Domini non habeo, consilium autem do (I Cor. VII). Itemque: Et Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant de Evangelio vivere (I Cor. IX). Sed non usi sumus hac potestate, ne quem vestrum gravaremus (I Thess. II). Cui rediens quod promiserat, debitor reddet, quia veniens in iudicio Dominus dicit: Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui (Matth. XXV).

Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Juxta litteram, manifesta est Domini sententia, nullum nobis amplius quam qui misereatur esse proximum, si Jerosolymitae civi, non sacerdos, non Levita ex eadem gente, imo in eadem urbe nati et nutriti, sed exterae gentis accola, quia magis misertus est, factus est proximus. Sacratiore autem intellectu, quoniam nemo magis proximus quam qui vulnera nostra curavit, diligamus eum quasi Dominum Deum nostrum, diligamus

quasi proximum. Nihil enim tam proximum quam caput membris. Diligamus etiam eum, qui imitator est Christi. Hoc est enim, quod sequitur:

Et ait illi Jesus: Vade, et tu fac similiter. Id est, ut vere te proximum, sicut teipsum, diligere manifestes, quidquid vales in ejus, vel spiritali necessitate sublevanda devotus operare.

Factum est autem, dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum, et mulier quaedam, Martha nomine, excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria. Haec lectio superiori pulcherrima ratione connectitur. Quia videlicet illa dilectionem Dei et proximi, verbis et parabolis, haec autem ipsis rebus et veritate designat. Duae quippe istae domino dilectae sorores duas vitas spirituales, quibus in praesenti sancta exercetur Ecclesia, demonstrant. Martha quidem actuaalem, qua proximo in charitate sociamur; Maria vero contemplativam, qua in Dei amore suspiramus. Activa enim vita est, panem esurienti tribuere, verbo sapientiae nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, quae singulis quibusque expediant, dispensare, et commissis nobis, qualiter subsistere valeant, praevidere. Contemplativa vero vita est, charitatem quidem Dei et proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio Conditoris inhaerere, ut nil jam agere libeat, sed, calcatis curis omnibus, ad videndam faciem sui Creatoris animus inardescat, ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum moerore portare, totisque desideriis appetere illis hymnidicis angelorum choris interesse, admisceri coelestibus civibus, de aeterna in conspectu Dei incorruptione gaudere.

Quae etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius, Martha autem satagebat circa frequens

ministerium. Haec utrique vitae congruere nemo est qui dubitet. Et contemplativae quidem uniformis perfectio est, exutam mentem a cunctis habere terrenis, eamque, quantum humana imbecillitas sinit, unire cum Christo; activae vero, quam frequens sit ministerium, gentium Magister edocet, qui creberrimis Epistolarum dictis, suos pro Christo terra marique labores, sua pericula commemorat. In quibus etiam visiones et revelationes Domini commendans, non minus se in speculativa virtute, quod perpaucis est imitabile, consummatum fuisse significat. Unde dicit: Sive enim mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis (II Cor. V).

Quae stetit et ait: Domine, non est tibi curae quod soror mea reliquit me sola ministrare. Dic ergo illi ut adjuvet me. Ex illorum persona loquitur qui adhuc divinae contemplationis ignari, solum quod didicere fraternae dilectionis opus Deo placitum ducunt, ideoque cunctos, qui Christo devoti esse velint, huic mancipatos autumant. Et bene Martha stetisse, Maria secus pedes Domini sedisse describitur, quia vita activa laborioso desudat in certamine, contemplativa vero, pacatis vitiorum tumultibus, optata jam in Christo mentis quiete perfruitur.

Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris circa plurima, porro unum est necessarium. Et beatus David solum hoc necessarium homini esse definiens, Deo jugiter inhaerere desiderat, dicens: Mihi autem adhaerere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam (Psal. LXXII). Et alibi: Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae, ut videam voluntatem Domini, et visitem templum sanctum ejus (Psal. XXVI). Una ergo et sola est theologia, id est, contemplatio Dei, cui merito omnia justificationum merita, universa virtutum studia postponuntur.

Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea. Ecce pars Marthae non reprehenditur, sed Mariae laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Marthae indicaretur bona. Quare autem pars Mariae sit optima, subinfertur cum dicitur: Quae non auferetur ab ea. Activa etenim vita, cum corpore deficit. Quis enim in aeterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? Quis potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? Cum praesenti ergo saeculo vita auferatur activa. Contemplativa autem hic incipitur, ut in coelesti patria perficiatur. Quia amoris ignis qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat viderit, in amore amplius ignescit. Contemplativa ergo vita minime auferatur, quia subtracta praesentis saeculi luce perficitur.

>> Sequitur Pars 2 >>